

Faşizme, emperyalizme, feodalizme, ataerkiye ve her türden gericiiliğe karşı

PARTİZAN

Sayı: Eylül 2021/97

Siyasi Dergi

Fiyatı 10 TL

ISSN: 2149-1216

Dosya: FAŞİZM

- Devrim Hedefi Olanların Halk Saflarındaki Dinamiklerle Sıkı Bir Şekilde Birleşmesi; Düşman Saflarındaki Gelişmeleri Doğru Ele Alması Zorunluluktur!
- Ezilenlerin Faşizme Birleşik Direnişinin Yeni Bir Odağı: Birleşik Mücadele Güçleri...
- Evrensel Emeğin Yeni Bir Sıçraması Endüstri 4.0'ın Kapitalist Boyunduruk Altındaki Gelişimi: Marksist Bir Yaklaşım

PARTIZAN

NİSAN YAYIMCILIK

NİSAN YAYIMCILIK VE BASIM SAN. LTD. ŞTİ

Yönetim Yeri: Katip Mustafa Çelebi Mah. Tel Sk.

No: 25, Kat: 3, Daire:9, Beyoğlu/İstanbul. Tel: 0212 293 7376

Nisanyayimcilik@hotmail.com, **Sahibi ve Yazışleri Müdürü:** Vedat Yeler

Faşizme, Emperyalizme, Feodalizme, Ataerkiye ve Her Türden Gericiliğe Karşı

PARTİZAN

Sayı

Eylül 2021/97

Yaygın Süreli

ISSN: 2149-1216

Baskı: Ezgi Matbaacılık Basın San. Tic. Ltd. Şti.

Adres: Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No:10/A Blok Yenibosna/İstanbul

Tel: 0212 452 23 02 Fax: 0212 654 94 13, ezgimatbaa@gmail.com

İÇİNDEKİLER

Emperyalistler Arası Çelişkiler, Ortadoğu ve Türkiye’de Genel Durum	7-28
Faşizmin Sınıfsal Karakteri	29-45
Türkiye’de Süreğen Faşizmin Dünü Bugünü... ..	47-60
Nitel ve Nicel Ayrılıkları ve Aynılıklarıyla Avrupa Faşizmi Karşılaştırmaları	61-73
Emperyalist Ülkelerde Faşizmin İşbaşına Gelişi.....	75-79
Georgi Dimitrov’da Faşizm Tahlili.....	81-89
“Devrim Hedefi Olanların Halk Saflarındaki Dinamiklerle Sıkı Bir Şekilde Birleşmesi; Düşman Saflarındaki Gelişmeleri Doğru Ele Alması Zorunluluktur!”	91-115
Ezilenlerin Faşizme Birleşik Direnişinin Yeni Bir Odağı: Birleşik Mücadele Güçleri... ..	117-130
Evrensel Emeğin Yeni Bir Sıçraması Endüstri 4.0’ın Kapitalist Boyunduruk Altındaki Gelişimi: Marksist Bir Yaklaşım	131-180

SUNU

Yeni bir sayımızla daha birlikteyiz...

Çin'in Vuhan kentinde Aralık 2019'da görülen ve kısa sürede tüm yerküreye yayılan Covid-19 pandemisi, üçüncü yılını doldururken tüm dünyada hâlâ yakıcı bir halk sağlığı sorunu olmayı sürdürüyor.

Koronavirüs geçirdiği mutasyonlar sonucunda yeni varyantlarıyla işçi sınıfı ve emekçilerin canını almaya devam ediyor. Covid-19, gündeme gelir gelmez hepimizin tanık olduğu şekilde emperyalistler, ilkin söz konusu pandemiyi, meydanları zapturapt eden, işsizlik ve yoksulluğa, zamlara ve hayat pahalılığına karşı Asya'da, Afrika'da, Latin Amerika'da ve yerkürenin dört bir yanında direnişe geçen kitleleri, sokaktan eve sokmak için kullandı.

Covid-19, uluslararası kapitalist düzene, derinleşen sınıf çelişkilerinin üzerini, halk sağlığı kaygısıyla alındığı iddia edilen çok sayıda yasak, kısıtlama, temel hakların gaspı gibi uygulamayı devreye sokmak için belki de aradığı fırsatı verdi.

ABD'de Trump, Rusya'da Putin, İngiltere'de Johnson'ın, Brezilya'da Bolsonaro'nun, Filipinlerde Duterte ve coğrafyamızda R.T.Erdoğan'ın dahası pek çok başka ülkede, Başbakan, Cumhurbaşkanı ve devlet başkanın da karşılık bulan; giderek otoriterleşen, baskıcı ve yasadışı uygulamaları önceleyen ve bunları da kurumsallaştırmaya çalışan halk düşmanı kişilikler yoğun bir şekilde konuşuldu-tartışıldı.

Emperyalist sistem, Covid-19 pandemisini gerek merkez kapitalist gerekse de bağımlı ülkelerde; işçi sınıfı ve emekçilerin 150 yıllık mücadeleler sonucunda elde ettiği haklarını hedefe koyan; daha gerici ve ırkçı, homofobik ve transfobik saldırıları, uygulamaları yaşama geçirmek için adeta bir manivela gibi kullandı. Başka bir deyişle kapitalist ülkelerden başlayarak bağımlı-geride bırakılmış ülkelerde karşılık bulan, iktidarın ayakta tutulması adına yönetim tarzında açığa çıkan yeni duruma, söylem, kavram ve yöntemlere ilişkin dünyanın pek çok yerinde, devrimci, ilerici ve Marksist çevrelerde, geniş kamuoyunda bir tartışma açığa çıktı.

'Faşizm'i merkezine alan söz konusu polemik ve tartışmalardan hareketle, dergimizin bu sayısını biz de 'faşizm' dosyası olarak hazırladık.

Faşizmin dünya sahnesine ilk olarak ortaya çıkışı, Türkiye'de 'faşizm' gerçekliğinin tarihsel arka planı; Avrupa'da; İtalya, Almanya ve Fransa'da vd. ülkelerde aldığı biçim, bununla ilişkili olarak iktidara yürürken izlediği yol haritasına mercek tutmaya çalıştık.

Ayrıca emperyalist ölkelerde faşizmin nasıl ortaya çıktığını ve hangi sınıfların çıkarlarını savunduğunu, Dimitrov yoldaşa ve Komünist Enternasyonal'in belge ve raporlarına dayanan analizlerle inceledik.

Diğer yandan koronavirüsün üretim ve tedarik zincirinde yarattığı büyük krizle birlikte, emperyalist-kapitalist sistemin, geleceğe dair perspektiflerini yaşama geçirmek için zaman kaybetmeden nasıl harekete geçtiğini gördük, yaşadık ve yaşıyoruz.

Covid-19'un, küresel finans kapitalin, teknolojinin geldiği aşamadan hareketle, üretim sürecine yönelik yeni tasarruflarını uygulamak adına güçlü bir fırsat yakaladığına ilişkin Marksist çevrelerde süregelen yoğun bir tartışma söz konusu. Dergimizin bu sayısında, **"Endüstri 4.0"** başlığında, üretim alanındaki gelişmelerin emeğe dönük kimi etkilerini Marksist ekonomi politik anlayış üzerine inceledik.

"Evrensel Emeğin Yeni Bir Sıçraması Endüstri 4.0'ın Kapitalist Boyunduruk Altındaki Gelişimi: Marksist Bir Yaklaşım" başlığı taşıyan makalede Endüstri 4.0; üretim araçları, dijital teknolojiler, emek, devletlerin Endüstri 4.0 stratejileri gibi konular dahilinde ele aldık. Çalışmamız bu hususta süregelen tartışmalara bir katkı niteliği taşımaktadır.

Beğenileceğini ve ilgiyle okunacağını ümit ediyoruz.

Koronavirüs'ün arkasına sığınan Türk devleti, hemen her alanda azgın sömürü, baskı ve zulüm politikalarını yaşama geçirmeye devam ederken, Türkiye ve T. Kürdistanı'nda birleşik devrim güçlerinin faşizme karşı beş yılı geride bırakan bir mücadelesi söz konusu. Bu çalışmaların öznelerinden Proletarya Partisi Siyasi Büro üyesi Özgür Aren ile yapılan bir söyleşiye, bu başlıktaki tartışmalara ve sorulara yanıt olacağı inancıyla yer veriyoruz.

Ayrıca dergimizin bir başlığı da, kuruluşunu Şubat 2021'de deklere eden Birleşik Mücadele Güçleri'ni konu edinmektedir. **"Ezilenlerin Faşizme Birleşik Direnişinin Yeni Bir Odağı: Birleşik Mücadele Güçleri..."** başlığı taşıyan söz konusu makale, bileşime yönelik proleter hareketin tutum ve yaklaşımını, eleştiri ve önerilerini içermektedir.

Zengin bir içerikle yayımladığımız dergimizin ilgiyle takip edileceğine inanıyoruz.

Bir sonraki sayımızda buluşmak üzere iyi okumalar...

Emperyalist güçlerin birbirlerine karşı konumlanırken özellikle Ortadoğu’da geliştirdikleri askeri-stratejik hamleler bu bölgede önümüzdeki dönemde de savaş ve göç hareketlerinin artacağını göstermektedir. Komünist Partisi’nin görevi derinleşen ekonomik krizi ve emperyalist güçlerin örgütlediği bir savaş politikaleştirerek derinleştirmek ve devrimci bir durumun ortaya çıkmasını örgütlemek olmalıdır.

Emperyalistler Arası Çelişkiler, Ortadoğu ve Türkiye’de Genel Durum

Emperyalist güçler arasındaki çıkar çatışmasının ABD-Avrupa bloğu karşısında Çin ve Rusya’ya karşı bir takım siyasi ve askeri operasyonlar planlamaya ve bunları hayata geçirmeye vardığını biliyoruz. Rusya’ya karşı Ukrayna’da savaş örgütlenmesi, geçmişteki Gürcistan deneyimi ve Suriye savaşı, ABD ve beraberindeki emperyalist bloğun esasen Rusya’nın ekonomik ilişkilerine darbe vurmak ve hatta enerji kaynaklarını anılan emperyalist ülkeler tarafından ele geçirmek üzere planlanıp uygulanmış savaşlardır. Benzer şekilde Myanmar’da (Bhutan) geçmiş yıllarda Müslümanlar üzerinden, bugünlerde ise “demokrasi için mücadele eden insanlar” üzerinden örgütlenmeye çalışılan ve emperyalizm destekli savaş, esas olarak Çin’in ekonomik ilişkilerine darbe vurmak ve enerji kaynaklarını ele geçirmek üzere planlanıp uygulanan savaşlara örnektir.

Ortadoğu’nun enerji kaynaklarına sahiplik etmesi ve önemli ticari yolların kesişim noktasında bulunması hem enerji kaynakları açısından hem de pazar olarak bu bölgeyi öteden beri emperyalist sömürücü güçler açısından önemli hale getirmiştir. Bölgenin emperyalist güçlerden birisinin hegemonyası doğrultusunda dizayn edilmesi diğer güç ya da güçlerin saf dışı kalması anlamına geleceği için burada askeri, siyasi türlü manevralarla emperyalist güçler birbirlerine karşı konum almaktadırlar.

Suriye savaşını örgütleyen güçlerden başlıcası olarak ABD emperyalizminin Suriye’nin ardından İran’ın doğalgaz ve petrolünü ele geçirmek ve sonrasında

Kazak, Türkmen, Azeri petrol ve doğalgazını ele geçirme planı, Büyük Ortadoğu Projesi adı verilen stratejinin özünü oluşturmaktadır. Bu stratejiye karşı Rusya’nın ABD emperyalizminin savaş örgütlediği her yerde karşı tarafta konumlandığını görüyoruz. Suriye savaşında Esad’a verdikleri desteğin nedeni de bu idi.

Özellikle Ortadoğu ülkeleri üzerindeki ekonomik ve siyasi gücü nedeniyle Arap İslam Ülkeleri Birliği hem Rusya hem de ABD açısından önemli bir yerde durmaktadır. Bundan dolayı buradaki yönetimi kendi stratejileri doğrultusunda harekete geçirme amacı her iki emperyalist gücün de buraya dönük politikalar örgütlemesini beraberinde getirmektedir.

Donald Trump zamanında ABD’nin Arap İslam Birliği ülkeleri üzerindeki etki gücünü yitirmesi, dahası bunu Rusya’ya kaptırması; Avrupa’nın NATO’yu Rusya’ya karşı konumlandırma arayışlarına karşın D. Trump’ın “NATO’nun gereksizliğini” vurgulayan açıklamalar yapması vs. ABD emperyalizminin yönetiminde D. Trump yönetiminin son bularak yerine Joe Biden’ın getirilmesi ile sonuçlanmıştır. Elbette J. Biden ABD’si ile gerçekleştirilecek ilk NATO toplantısının Trump politikalarının yarattığı bu boşluğu doldurmaya yönelik hamlelerde bulunması beklenmekteydi, ki öyle de oldu.

NATO’nun Yeni Yönelimi

Belçika’nın başkenti Brüksel’de 14-15 Haziran 2021’de yapılan NATO Zirvesi’nde; ittifak üyeleri, Rusya’nın Kırım’daki askeri varlığını artırmasını kınayarak Rusya’ya askeri güçlerini yarımadaдан geri çekme çağrısı yaptı. Kırım’da Rusya’ya karşı savaş örgütleyen ABD-Avrupa emperyalist bloğunun tutumuna karşı Rusya’nın burada karşı savaş örgütlemesi uzun süredir iki emperyalist güç arasında bir sorun teşkil etmekte. Kırım, Karadeniz’de son derece önemli bir jeo-stratejik öneme sahip ve dahası Avrupalı emperyalist güçlerin uzun süredir Rusya’ya karşı Balkanlar’a yaptıkları askeri yığınağa karşı Rusya’ya bir ileri nokta olarak stratejik üsse sahip olma şansı veriyor. Bu bakımdan NATO toplantısında Kırım konusunun dile getirilmesi de beklenen bir durumdu.

NATO toplantısında üye ülkelerin önümüzdeki on yılını şekillendirecek olan 67 sayfalık “NATO 2030: United for a New Era” (NATO 2030: Yeni Bir Çağ için Birliktelik) başlığını taşıyan raporda ele alınan konular sadece savunma birlikteliği içindeki ülkeleri değil diğer hedef ülkeleri ve bölge ülkelerini de yakından ilgilendirmektedir. Rusya ve Çin’in hedef ülkeler olarak belirlendiklerini düşü-

necek olursak NATO’nun önümüzdeki on yıllık süreçte, temsil ettiği emperyalist güçler ile Çin ve Rusya’ya karşı askeri saldırıları doğrudan yapmayı da içeren bir dizi yönelime gireceğini söylemek yanlış olmaz.

Çin ve Rusya’ya karşı girişilebilecek askeri saldırıları planlama ve icra etmek hususunda NATO’nun harekete geçirilmesi için oy birliği şartında esneme getirilmesine yönelik olarak alınan karar dikkat çekicidir. Buna göre NATO’nun iç birliğini güçlendirmek (veya onu yeniden tesis etmek) için müşterek kararların daha hızlı alınması gerektiği tavsiye edilmektedir. Ancak bahsedilen daha hızlı karar alma sürecinin nasıl sağlanabileceğine ilişkin halen yürürlükte olan ve NATO’da ana kural niteliğindeki tüm kararların oybirliği ile alınma ilkesinin mutlaka yumuşatılması gerektiği de belirtilmektedir.

2030’a doğru NATO vizyonunda; Rusya ve bu ülkeyle birlikte hareket eden diğer Doğu Avrupa ülkelerine yönelik değerlendirmeler dikkat çekicidir. Rusya; NATO’nun tehdit odaklarından biri olarak teyit edilirken, ittifakın Moskova ile “barış içinde bir arada yaşama konusunu tartışmaya açık olduğu” ancak herhangi bir düşmanca harekete derhal yanıt verme yeteneğinden mahrum kalmayacağı da belirtilmektedir.

Raporda Rusya’ya karşı alınan kararlar;

“- Rusya uluslararası hukuka ve uluslararası yükümlülükleriyle sorumluluklarına uyduğunu gösterene dek, olağan duruma (2014 öncesindeki ilişkilere) geri dönüş söz konusu olamaz.

- Moskova’nın 2019’da ABD’nin çıktığı INF Anlaşması kapsamında yasaklanan füzelerin karşılıklı konuşlandırılmaması önerisine ret kararı verilmiştir çünkü bahse konu öneri Rusya’nın eylemleriyle tutarsızdır.

- Rusya’nın artan füze yığınağına karşı ölçülü ve dengeli şekilde yanıt vereceğiz. Bunun için Avrupa’da karaya nükleer silahlar konuşlandırmayı planlamıyoruz.

- NATO’nun 2008 Bükreş Zirvesi’nin Ukrayna ve Gürcistan’ın üye olarak kabul edilmesine ilişkin kararını tüm kısımlarıyla teyit ediyoruz. Ayrıca her ortağın kendi esaslarına göre değerlendireceği kararı dâhil olmak üzere sonraki tüm kararları da doğruluyoruz. Ukrayna ve Gürcistan’ın geleceklerini ve dış politika hedeflerini dış müdahale olmaksızın bağımsız olarak belirleme hakkını destekliyoruz.”

Sonuç bildirisinde yer verilen 2019’da ABD’nin çıktığı INF Anlaşmasına atıfta bulunulan açıklamayı daha iyi anlamak adına bu anlaşmanın NATO üyesi

lkelerle Rusya arasındaki düzenleyici etkisine de değinmek gerekecektir.

Rusya’yı ABD ve Avrupa emperyalist bloğu karşısında silahlandrmaktan alıkoyma amacını taşıyan anlaşma olarak açıklanabilecek olan “Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması” (INF) NATO’nun da benimsediği bir anlaşmaydı. 1987’de Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği (Rus Sosyal Emperyalizmi-RSE) tarafından imzalan bu antlaşma ile Sovyetler Birliği ve ABD’ye ait 2.700 kadar karadan fırlatılan orta menzilli balistik ve Cruise füzesinin karşılıklı imhası RSE’nin dağılmasından önce yerine getirilmişti.

2000’lerin ortasından başlayarak özellikle Çin’in askeri gücünü artırması ve Rusya’nın da giderek bölgede etkin bir rol oynama girişimlerinin artmasıyla birlikte 11 Eylül sonrası ABD, Avrupa’ya füze savunma sistemleri yerleştirme kararı aldı. Böylelikle aslında 1987 yılında imzalanan anlaşma bizzat ABD tarafının Rusya’ya karşı yeni füzeleri konumlandırmasıyla birlikte son bulmuş oldu. 2013 ve 2014 yıllarında ABD, Rusya’nın bu anlaşmaya uymadığını dile getirirken Rusya da 2017 yılında bu iddiayı reddederek Washington’ın anlaşmayı aynı şekilde deldiğine dair çeşitli iddialarda bulunmuştu.

2019 yılında D. Trump döneminde ABD, anlaşmadan çekildiğini açıklamıştı. ABD’nin INF Anlaşması’ndan çekilmesinin yanında Rusya ile imzalanan bir diğer silahların kontrolü anlaşması olan “Yeni Stratejik Silahların Azaltılması Anlaşması” (Strategic Arms Reduction Treaty (START) da 2021’de sona eriyordu. şubat 2011’de yürürlüğe giren ve ABD ile Rusya arasındaki silahlanma yarışını kısıtlayan 10 yıllık bu anlaşmanın süresi 5 şubat 2021’de sona eriyordu. D. Trump yerine Biden seçilince ABD yönetimi, bu anlaşmayı yeniden beş yıllığına uzatma kararı aldı ve 5 şubat’ta bunu Rusya’ya bildirdi. Rusya da bu anlaşmanın devamını içeren metni 29 Ocak 2021’de imzaladı. ABD ve dolayısıyla NATO ile Rusya arasında yeni START Anlaşması kapsamında 1 Mart itibarıyla Rusya’nın 517 ve ABD’nin 651 konuşlandırılan kıtalararası balistik fzeye, denizaltı balistik füze ve savaş uçağına sahip oldukları belirtilmişti. Ayrıca yeni START Anlaşmasına yönelik belgeye göre, Rusya; konuşlandırılan 1456 kıtalararası ve denizaltı balistik füze ile nükleer füze başlığına sahip iken, ABD’nin elinde söz konusu füze başlıklarından 1.357 adet bulunduğu belirtiliyordu. Diğer yandan Rusya tarafında 767, ABD tarafında ise 800 halen konuşlandırılmış veya konuşlandırılmaya hazır kıtalararası kullanılabilecek denizaltı balistik füze fırlatma sisteminin bulunduğu da kaydedilmişti. şşte NATO toplantısı aslında emperyalist güçlerin elindeki bu silah, füze mevcudiyetinin sağladığı avantajların karşı

emperyalist güce karşı bir tehdit olarak öne çıkarılmasının etkileri altında gerçekleştirilmiş oldu. ABD ve Avrupalı emperyalist güçlerin Rusya’nın belirtilen silah, füze gücüne karşı yeni konumlanma arayışları NATO’nun önümüzdeki 10 yıllık planlarının merkezinde durmaktadır.

Rusya’nın ABD ve NATO üyesi ülkeler açısından etkili vuruş gücüne sahip kimi füzeler geliştirmiş olması, Avrupalı emperyalist güçlerin NATO’yu Rusya’ya karşı daha saldırgan bir politika izlemeye yönlendirmelerinin de ana gerekçesi olmaktadır. Bu bağlamda Rusya’nın karadan fırlatılan SSC-8/9M729 cruise füzeleri geliştirmeye başladığı, bu füzeleri ayrıca Kırım’ın ilhakına bağlı olarak Batı ile ilişkilerinin bozulmasından sonra bu bölgede bulundurduğu da belirtilmektedir. Rusya’nın diğer orta menzilli füzeleriyle karşılaştırıldığında SSC-8/9M729 füzelerini benzersiz kılan özelliğinin, karadan fırlatılan cruise füzelerinin fırlatma sırasında tespit edilmelerinin ve fırlatma sonrası takip edilmelerinin çok daha zor olması nedeniyle, uzaktaki hedeflerini çok az veya hiçbir tespit yapılmadan vurabilme özelliği taşımalarıdır. Eğer Rusya, NATO’nun temel askeri ve sivil hedeflerinden birine yönelik sürpriz bir saldırı düzenlemek isterse kendisi açısından SSC-8/9M729 füzelerinin şu an en optimum tercih olacağı belirtilmektedir. Nükleer yeteneğe de sahip bu cruise füzeleri hemen hemen bütün Avrupa başkentlerine ulaşabilme yeteneğine sahip olması ve özellikle Amerika Birleşik Devletleri’ne de yöneltilebilmeleri dikkate alındığında kıtalararası stratejik yeteneklere bağlı kalmadan bir nükleer gözdağı verme konusunda Rusya’ya ayrıca bir seçenek de sunmaktadır.

Rusya’nın NATO Kararlarına Karşı Hamlesi ve Afganistan Meselesi

NATO zirvesi ve sonuçlarının yayımlanmasının üzerinden yaklaşık on gün geçtikten sonra Rusya, 9. Moskova Uluslararası Güvenlik Konferansı düzenleyerek, bir anlamda NATO’ya karşı alınan kararlara bir cevap niteliği taşıyacak türden kendi perspektifini ortaya koymuştur.

Bu konferansa NATO ve ABD emperyalizmi ile aralarında askeri-siyasi çelişkiler bulunan 600’den fazla kişi katılırken Türkiye’den hiçbir temsilcinin katılmaması dikkat çekicidir. Özellikle Türkiye ile birçok konuda mutabık olmayan Birleşik Arap Emirlikleri, Ermenistan, İran, Vietnam, Mynmar vb. ülkelerden resmi heyete dâhil temsilcilerin bölgesel konularda Rusya ile aynı yönde olan fikirlerini açıkladıkları görülmektedir.

Toplantıya video konferans yöntemiyle katılan Rusya Devlet Başkanı Putin; *“Uluslararası hukuktaki erozyon da sürüyor. Kendi çıkarlarını dayatmak için güç kullanma, başkalarının güvenliği pahasına kendi güvenliğini güçlendirme girişimlerine son verilmiyor”* diyerek Rusya’nın sınırlarında NATO’nun askeri potansiyelini ve altyapısını geliştirmesinin Rusya açısından rahatsız verici olduğunu, ittifakın gerilimi ve beklenmeyen olaylar riskini düşürme yönündeki Rusya’nın önerisini reddettiğini ancak *“en sonunda akliselimin ve Rusya ile yapıcı ilişkiler geliştirme isteğinin galip geleceğini umduklarını”* belirtti.

Putin dışında Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov ise;

“NATO’nun Rusya’yı durdurmaya yönelik süregelen eylemleri, Avrupa’da askeri siyasi gerilimin tırmanmasına yol açıyor. NATO, uydurduğu gerçekliğin ötesine geçemeyeceğini bir kez daha teyit etti. NATO Rusya’nın eylemlerini yine ‘agresif’ olarak algılıyor” dedikten sonra Rusya’nın NATO ile diyalog kurmaya açık olduğunu belirterek *“Rusya ve NATO arasındaki temas hattı boyunca askeri tehdidi azaltmaya yönelik yapıcı önerilerimiz masada bekliyor. NATO, Rusya ile askeri alanda diyalog kurmak istemiyor”* diyordu.

Rusya’nın mevcut siyasetinin belirlenmesinde en üst seviyedeki bu iki ismin açıklamaları NATO ve Rusya arasındaki gerilimin boyutlarını ortaya koymaktadır. Devamında Rusya Savunma Bakanı Sergey Şoygu *“NATO askeri güçlerinin Afganistan’dan çekilmesinin ardından, halkın durumunun kötüleşmesi, yoğun göçlerin yaşanması ve aşırıcılığın komşu ülkelere yayılması gibi tüm olumsuz sonuçlarıyla birlikte iç savaş yeniden yaşanabilir”* diyerek NATO sonrası bölgede oluşabilecek güvenlik boşluğuna ilişkin dikkat çekti ve bu duruma karşı *“Pakistan ve İran dâhil Afganistan ile sınırı olan ülkelerinin yer aldığı Şanghay İşbirliği Örgütü’nün (ŞİÖ) tüm imkânlarının kullanılması gerekiyor. İslamabad ile Tahran’ın etkileşimi olmadan Afgan düğümünün çözülmesi imkânsız”* ifadelerini kullanarak ABD’nin ve NATO’nun bölgede Rusya’ya karşı yeni cihadçı savaşlar örgütleme niyetinde olduğunu belirtmiş oldu.

Tüm bu karşı hamleler ve açıklamaların ortaya koymakta olduğu gibi Biden ABD’si Ortadoğu’da Rusya’ya karşı NATO’yu da kullanarak daha saldırgan politikalar uygulamaya koyacakken, Rusya da buna karşı hamleler yapmaktadır. Afganistan’dan NATO’nun çekilmesi, uzun vadede Irak ve Suriye’deki cihadçıların da kökenlerinin dayandığı Afganistan’dan daha fazla cihadçının ve buna bağlı olarak daha fazla saldırının bölge ülkelerine yayılması; buralarda ABD ve diğer emperyalist güçlere daha fazla silah satma ve diğer taraftan da buralara “istik-

rarı sağlama” adı altında daha zahmetsiz bir şekilde daha fazla müdahalede bulunma şansı yaratması anlamına gelmektedir.

TC devletinin Suriye, Libya ve Azerbaycan’da cihadıları kullanma tecrübesi edinmiş olmasından aldığı gle NATO’ya Afganistan Havaalanı’nı işletme nerisi getirmesi de TC egemenlerinin NATO’nun istemleri doğrultusunda Rusya ve bölge halklarına karşı örgütlenmesi muhtemel yeni savaşlarda aktif olarak yer alma ve dolayısıyla bundan pay alma isteğinin dışavurumudur.

Ayrıca uluslararası uyururucu trafiğinin önemli bir kısmının üretim ve hareket noktası olan Afganistan’ın Havaalanı’nı işletmek TC egemenlerine uyururucu trafiğinden de pay alma olanağı sağlayacaktır. Ancak görüldüğü kadarıyla ABD ve NATO, TC egemenlerinin son süreçte Rusya ile devam edegelen ilişkilerinden duydukları rahatsızlıkla bu taleplere hemen olumlu yanıt veremeyip, konuyu halen grşmektedirler.

TC Devletinin Rojava’ya Karşı Düşmanca Yönelimi ve Suriye Sorunu Bağlamında Rusya ve ABD İlişkilerinin Geleceği

TC Devletinin Suriye ve Irak’a karşı, bugün “teröre ev sahipliği yapma” aręumanlarına başvursa da esasen bölge ülkelerine karşı düşmanlığı oldukça eskilere dayanmaktadır. Bu düşmanlığın bir yansıması olarak Irak ve Suriye’nin su kaynaklarının önemli bir kısmını olurururan Dicle ve Fırat nehirleri üzerine 1973 yılında Keban ve 1987 yılında Karakaya Barajları’nı yaparak Irak ve Suriye’ye giden suyu kontrol altına almış ve bunu bir tehdit unsuru olarak kullanagelmiştir.

Türk devleti, Uluslararası Suların Değerlendirilmesine yönelik 1997 tarihli anlaşmayı imzalamayarak, Fırat ve Dicle nehirlerinin üzerinde tek hak sahibi olan devletin kendisi olduğunu dile getirmektedir.

TC devletinin bölge ülkelerini susuzlukla tehdit etmesi başlıbaşına bu devletin faşist karakterini göstermeye yeterli bir veridir. Örneğin 2020 yılında Rojava’ya karşı düşmanlığının bir sonucu olarak buraya giden suyu kesmiş, sanide 500 m3 olması gereken su miktarının 200 m3’e kadar düşmesine neden olmuştu. Suyun insanlar ve tüm tabiat için hayati önemi göz önünde tutulduğunda bu düşmanca uygulamanın boyutları daha iyi anlaşılacaktır.

Su politikasının yanında hala Suriye’deki cihadçı gruplara lojistik ve taktik liderlik de yapan TC devleti, İdlib’te bulunan cihadıları Suriyeli göçmenler adıyla gruplar halinde Türkiye’ye getirmekte, kimilerini buraya yerleştirirken kimilerini de Avrupa’ya göndermekte ve buradaki devletlere karşı bir tehdit

unsuru olarak kullanmaktadır. Geçen yıllarda Erdoğan’ın Belçika, Fransa ve Rusya’ya karşı tehditleri sonrasında bu ülkelerde IŞİD tarafından gerçekleştirilen saldırıları böyle yorumlamak doğru olacaktır.

Suriye’deki cihadçıları kontrol altında tutan Türk devleti, bu güçleri Rojava’ya karşı saldırı yapmanın da aracı olarak kullanmakta. Cihadçıların bu yöndeki istemi TC devletinin onları Rojava’ya karşı rahatça harekete geçirilebilir hale getirmektedir.

Rusya ile olan anlaşmaları gereği cihadçı grupları İdlib’te toplayan TC devletinin Libya, Azerbaycan örneklerinde görüldüğü gibi bu gruplar eliyle bölgede önümüzdeki dönemde de savaşlar örgütlemesi muhtemeledir.

Afganistan’dan ABD ve NATO’nun çekilmesi ile buradaki cihadçı grupların kendilerine yakın olan ve Suriye’de yer alan El-Kaide ve türevleri ile ortak hareket etme kararı alması, bugün zayıflamış görünen Suriye’deki cihadçı savaşın yeniden güçlendirilmek istenmesi muhtemeldir. TC devletinin bu yönde bir hareketlenmeye destek vermekten kaçınmayacağı ve özellikle Suriye’de yeniden tırmanacak bir savaşı buradaki Kürt, Ermeni, Arap uluslarının Rojava pratiğindeki kazanımlarını ortadan kaldırmak üzere kullanmak isteyeceği aşikardır.

Yakın zamanda Suriye’de gerçekleştirilen ve Rojava yönetiminin boykot ettiği seçimlerde Esad’ın büyük bir oy oranı ile yeniden başkan seçilmesi Rusya ve İran’ın Esad’a desteklerinin devam ettiğinin ilanı olarak yorumlanmalıdır.

TC Devletinin Kürt Ulusal Özgürlük Hareketine Karşı Saldırıları ve KDP’nin İşbirlikçi Rolü

Rusya karşıtı emperyalist blogun Büyük Ortadoğu Planı, Irak özgülünde müttefik olarak KDP’yi de içermektedir. Suriye savaşı süresince KDP’li oligarkların IŞİD ile petrol ticareti yapmaları, TC devleti ile hemen her konuda mutabık olmaları da göstermektedir ki KDP emperyalist güçler açısından bir müttefik durumundadır.

Bu bağlamda Kerkük ve Şengal’in IŞİD tarafından ele geçirilirken KDP peşmergelerinin karşı koymamış olmaları sadece peşmergenin korkusu vs. ile açıklanamaz. BOP planı kapsamında Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi’nin (KUÖH) de tasfiyesi planlanmaktadır. Bu plan kapsamında adına “çözüm süreci” denilen periyotta TC devleti bir taraftan siyasi olarak Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi’nin altını boşaltmak üzere KDP’lileri en üst düzeyde Türkiye’de ağırlarken bir taraftan askeri olarak kalekollar ve askeri üsler inşa ederek saldırı koşullarına hazır-

lık yapmış ve en nihayetinde Suriye savaşı döneminde IŞİD’ı Suriye ve Irak’ta KUÖH’e karşı kullanmıştır. Tüm parçalar biraraya getirildiğinde KDP ihanet şebekesinin bütün bu kirli hesap ve planlarda durduğu yer daha iyi anlaşılacaktır.

Bugün KUÖH gerillalarına karşı TC devletinin yürüttüğü saldırılarda KDP’nin verdiği destek, TC devletinin alanda tutunma kabiliyetini artırmaktadır. Dolaşısıyla KDP’nin düşmanlığı sıradan bir işbirliği olmanın çok ötesinde doğrudan Kürt ulusunun canına kast etmeye yönelik bir devlete destek verme anlamı taşır.

Onlarca senedir TC devleti ile askeri, ekonomik işbirliği yapan Barzani ailesi ve KDP’nin mevcut pozisyonlarını sürdürmeleri KUÖH’nin tasfiyesine bağlıdır. Bu nedenle de KUÖH’in tasfiyesi için her türlü düşmanlığı göstermekten geri durmamaktadırlar. TC devleti ile gerillaya karşı operasyonlara çıkmaktan TC devlet güçlerine alan açmaya kadar bir dizi askeri işbirliğini yürütüyor olmaları ihanet şebekesinin gerçekliğidir.

Emperyalist güçlerin birbirlerine karşı konumlanırken özellikle Ortadoğu’da geliştirdikleri askeri-stratejik hamleler bu bölgede önümüzdeki dönemde de savaş ve göç hareketlerinin artacağını göstermektedir. Komünist Partisi’nin görevi derinleşen ekonomik krizi ve emperyalist güçlerin örgütlediği bir savaşı politikleştirerek derinleştirmek ve devrimci bir durumun ortaya çıkmasını örgütlemek olmalıdır.

Sürpriz Olmayan Bir Gelişme Olarak Afganistan

Afganistan’ın yakın tarihine baktığımızda emperyalist işgallerle, çatışmalar ve savaşla geçen bir 40 yıl önümüzde duruyor. 1979’un Aralık ayında Afgan hükümetinin çağrısıyla “Devrimi rayına oturtmaya geldiklerini” ifade eden Rus Sosyal Emperyalistleri (RSE) ülkeyi işgal ettiler. Kabil’in Rus askerleri tarafından işgal edilmesiyle birlikte RSE’ye bağlı bir kukla hükümet kuruldu. Tarihe Afgan direnişi olarak geçen kanlı savaşta, dünyanın en güçlü ordularından birine karşı başkaldıran Afganlar, 1980’in ortalarına kadar kendi bölgelerinde derme çatma silahlarla karşılık verdiler. Savaşın seyrini 1985’ten sonra ABD ve diğer emperyalist devletlerin Afgan direnişçilerine sağladığı eğitim, silah ve en önemlisi de gelişmiş uçaksavar füzeleri değiştirdi. Emperyalist-kapitalist ülkelerden gelen silah ve mühimmat desteğiyle Rus ordusunun hava gücü kırıldı ve RSE’nin denetimindeki kukla yönetiminin hakimiyet alanı da gün geçtikçe daraldı.

RSE’nin 1979’da başlayan ve 10 yıl süren Afganistan işgali, 1.5 milyon sivilin yaşamını yitirmesine, 2 milyon kişinin de yaralanmasına yol açtı. 6 milyon insan da mülteci konumuna düştü.

Geride siyasi ve askeri olarak bölünmüş, alt yapısı enkaza dönmüş bir Afganistan bırakan Rus ordusu, 1989’da Afganistan’dan çekildi. Rusya’nın çekilmesiyle Afganistan’da yıllarca sürecek iç savaşın temelleri atıldı.

RSE’nin işgaline karşı Afganistan’daki etnik yapılar ve ayrıcalıklı olan gruplar bir cephe kurmayı başarmışlardı. Fakat işgalden ve sol rejimin kurulmasından sonra bu gruplar arasında da farklı yönlerle yöneliş oldu ve bu gruplar ülke yönetiminde söz sahibi olmak adına 1990’lı yıllardan itibaren birbirileriyle çatışmaya girdiler. Zamanla Afganistan’daki bu gruplar içerisinde selevi (radikal İslamcı) Taliban güçlenerek ülkenin büyük bir bölümüne hakim oldu. Taliban hükümeti İslam şeriatını Afganistan’da uygulamaya koydu. Ülke İslamcı gericiğin pençesine düştü.

Afganistan’da Taliban yönetimi 11 Eylül 2001 tarihine kadar devam etti. 11 Eylül saldırıları başta ABD emperyalizmi olmak üzere emperyalistlerin dünya halklarına saldırısının gerekçesi yapıldı. “Ya yanımdasın ya da düşman” olarak özetlenebilecek bir saldırı konsepti geliştirildi. Bu tarihten itibaren dünya halklarına yönelik saldırılar “İslamcı terör” propaganda edilerek meşrulaştırıldı. ABD 11 Eylül saldırılarının sorumlusu ilan ettiğı El-Kaide ve Usame Bin Laden’i gerekçe göstererek Afganistan’a saldırdı.

1996’da Afganistan’da yönetimi ele geçiren ve şeriat kurallarını uygulamaya koyan Taliban’ın “kardeşi” Usame Bin Laden’in liderliğindeki El-Kaide tarafından New York’taki İkiz Kulelere düzenlenen saldırının intikamını alma adına ABD öncülüğünde NATO tarafından başlatılan işgal hareketinin faturası ağır oldu.

7 Ekim 2001’de ilan edilen Afganistan işgalinde bugüne kadar resmi verilere göre 50 binin üzerinde sivil yaşamını yitirdi. Taliban güçlerinin ve Afgan güvenlik görevlilerinin de kayıpları eklendiğinde bu sayı 80 binleri buluyor.

ABD ve NATO güçlerinin ekim ayında başlattıkları Afganistan işgalinin gerekçesi 11 Eylül 2001’deki İkiz Kulelere yapılan saldırının sorumlusu El Kaide lideri Usame Bin Laden’in Afganistan’da saklanmasıydı.

“Terörü bitirme” adına yapılan işgal hareketi ise dünya genelinde siyasi İslamcı terör saldırılarını artırdı. Selevi İslam dünya çapında “kafirlerle yönelik” olduğunu iddia ettiğı ve binlerce sivil insanın ölmesiyle sonuçlanan saldırılarda bulundu.

ABD emperyalistleri ve NATO içerisindeki devletler bu işgalin Afgan halkının insan haklarıyla ilgili olduğunu, Taliban’ın kız çocukların okul gitmesine izin vermediği, yasal haklarını yok saydığı, bir erkek yanında olmadan kapıdan dahi çıkamayacak gibi mevcut insan hakları ihlallerini ortadan kaldıracaklarını iddia ettiler.

Peki işgalle birlikte kadınlar açısından Afganistan’da ne değişti? Taliban uzunca bir savaşın ardından ABD ile yaptığı anlaşma sonucunda Afganistan’ı yeniden ele geçirdi. Başta ABD olmak üzere NATO güçleri Afganistan’daki işgal güçlerini çekti. 20 yıldır süren savaş kadınların, LGBTİ+’ların ve çocukların hayatını iyileştirmedeği gibi daha fazla yoksulluk ve şiddet sarmalının ortasında bıraktı. Taliban’ın geri dönüşünün kadınlar, LGBTİ+’lar ve çocuklar aleyhine olacağı şimdiden görülmektedir. Yeniden şeriat kurallarının getirilmesi en çok kadınları etkileyecektir.

ABD ve NATO güçlerinin Afganistan’ı işgaliyle birlikte açlık, yoksulluk ve işsizlik ise yıldan yıla arttı. İşgal ile birlikte “özgürlük”, “refah”, “demokrasi” geleceği yönünde yapılan propagandaların hiçbirisinin gerçek olmadığı da 20 yıl içerisinde net olarak görüldü. Savaş ve emperyalist çıkarların söz konusu olduğu yerde refah, demokrasi ve özgürlükten söz etmek bir aldatmacadan başka bir şey değildir.

İşgalle birlikte Afganistan’da Taliban yönetimi devrildi. Lakin Taliban kısa sürede toparlanarak ülkenin yine en önemli aktörü olmaya devam etti. Taliban hükümetinin devrilmesi savaşı sona erdirmeyeceği gibi Afganistan’da istikrara yol açmadı. ABD emperyalistleri ve NATO güçleri içerisindeki devletler Afgan vatandaşlarına güvenliği, barışı ve kalkınmayı geri getirecek bir yönetim oluşturamadılar.

ABD yönetimi gelinen aşamada Taliban örgütleriyle “barış görüşmeleri” başlatarak Hamid Karzai yönetimiyle birlikte yönetmek, Afganistan’da hükümete ortak olmalarını sağlamaya çalışıyor. Diğer yandan J. Biden’in geri çekilme planını açıklaması ve askerlerini geri çekmeye başlamasından sonra Taliban, saldırılarını artırarak çok sayıda bölgeyi denetimine aldı ve 16 Ağustos’ta Afganistan’ın başkenti Kabil’i ele geçirdi.

ABD ve NATO askeri güçlerinin Afganistan’dan ayrılımlarına karşılık AKP’nin başı RTE, NATO toplantısı sırasında görüştüğü ABD başkanı J. Biden ile yaptığı toplantıda, TC askerinin Kabil Havaalanı’nın güvenliğini sağlaması için pazarlık yaptığı açığa çıktı. ABD emperyalizmiyle yapılan bu pazarlığın Taliban

tarafından reddedilmesi ve Türk askeri gücünün işgalci olarak kabul edileceğinin açıklanması planı boşa çıkarmışsa da gerek Erdoğan ve gerekse de MHP lideri Devlet Bahçeli tarafından yapılan açıklamalarda Türk askerinin Afganistan’da konuşlandırılmasını hedefledikleri anlaşılmaktadır. Emperyalistlerle bu yönlü pazarlık yapıldığı, TC’ye verilecek destek karşılığında TC askerinin emperyalizmin bekçisi olarak konumlandırılması hedeflemektedir.

TC askerinin emperyalist çıkarlar doğrultusunda Afganistan’da konumlandırılmasının gerekçesi ise Afgan göçünün durdurulması olarak pazarlanmaktadır. İç kamuoyunun ve muhalefetin tepkisi böylelikle nötralize edilmek istenmektedir.

Türkiye’nin asker göndermesindeki ısrarı, ABD ile gerilen ilişkilerin düzeltilmesini hedeflese de esas olarak Türk ekonomisinin içine düştüğü durumla ilgilidir. Ekonomi uzun süredir kriz içindedir ve dışarıdan gelecek emperyalist mali sermayeye muhtaç haldedir. Bu nedenle TC, ABD emperyalizmiyle olan bağımlılık ilişkisini daha da derinleştirmek istemekte, sadece Afganistan’a asker yazılma değil Karadeniz’de NATO varlığının güçlendirilmesi, Ukrayna ve Gürcistan’ın NATO’ya katılımının desteklenmesi gibi adımlara da destek vermektedir.

RTE yönetimi, Libya ve Azerbaycan’da Suriyeli paralı cihatçı çeteleri çatışma bölgelerinde epey bir süredir kullanıyor. Şimdi de bu cihatçıları Afganistan’a göndermeyi planladığı ileriye sürülmektedir. TC devleti Suriye’de kendi denetimlerindeki grupların liderleri arasında Afganistan’a paralı asker gönderme konusunda fikir birliği olduğunu hatta paralı askerlerin 2 bin ile 3 bin dolar arasında maaşla işe alınacağı basına sızdırılan haberler arasında yer almaktadır.

Kısaca Göçmen Sorunu

Ülkemizde 5 milyonun üzerinde Suriyeli göçmen var. Suriyeli göçmenler, Suriye’de emperyalistlerin denetiminde cihatçı çetelerin Suriye devletine karşı 2011 yılında başlattıkları silahlı saldırılardan sonra kevgire dönüştürülen sınırları aşarak ülkeye geldiler. Zaten iktidardaki AKP yönetiminin başı RTE de “Esed’in zulmünden kaçan” Suriyeli kardeşlerini ülkeye davet etmişti. Göçmenlerin birçoğunun da bu davet üzerine geldiğini unutmayalım. Suriye’den gelen savaş mağduru göçmenler arasında ne kadar cihatçı çete üyesi olduğu sınırdan girişte doğru dürüst bir göçmen kaydı yapılmadığından bilinmiyor. Bu göçmenlerin kaçının (eğit-donat) projesi doğrultusunda gelip, eğitimin ardından silahlandırılıp Suriye devletine karşı savaşmak için ÖSO adıyla örgütlenip,

maaşa bağlanıp gönderildiğini de bilmiyoruz. Şu anda ülkenin belirli şehirlerine yerleşmiş cihatçıların sayıları da bilmiyor.

Suriye’den göçmenlerle ilgili tartışmalar ve Avrupa’ya gitmelerinin engellenmesiyle ilgili AB devletleriyle AKP’nin görüşmeleri devam ederken Türkiye yeni bir göçmen dalgasıyla karşı karşıya. Bu kez gelenler Afgan göçmenler. Afganistan’da Taliban’ın iktidarı ele geçirmesinden sonra, ülkede yaşamak istemeyen ve yurtdışında çalışmak isteyen Afgan mülteciler, esas olarak Avrupa’ya geçmek için Türkiye’ye geliyorlar. Ancak AB emperyalistleriyle TC arasında yapılan göçmen anlaşmaları ve AB’den alınan mali yardımlar nedeniyle Türkiye’den çıkamıyorlar. TC, göçmenleri AB emperyalistlerine karşı şantaj aracı olarak kullanıyor, mali yardım almanın aracı olarak görüyor.

Afgan göçmenlerin NATO toplantısında ABD ile TC’nin yaptıkları görüşmeden sonra artmış olması, burjuva iç siyasette ABD ile Afgan göçmenlerin alınması için anlaşma yapıldığı tartışmalarını da beraberinde getirdi.

Burada üzerinde durulması, dikkat çekilmesi gereken bir konu da ABD ve NATO askeri güçlerinin Afganistan’dan çekilmesi sonrası Taliban’ın Afganistan’da artan saldırılarının bu göçü tetiklemiş olmasıdır.

Göçmenlerle ilgili meselenin diğer önemli bir yanı da Afgan göçmenlerle ilgili TV kanallarında yapılan yayınlarla ırkçılığın geliştirilmesidir. Bu yayınlarda “Ülkelerine gitsinler” sözleri havada uçuşuyor. TV kanallarında yapılan tartışmalarda ırkçı söylemler tavan yapmış durumda. TV ekranlarında tartışanlar, koca koca laf edenler, göçmenleri istemeyenler, iktidara “bizim askerlerimizin Suriye’de ne işi var?” diye bir soruyu yöneltemiyorlar. “Neden Afrin’deler?” “ÖSO denilen cihatçı çeteleri TSK güçleriyle birlikte Suriye kentlerine kim taşıdı?” “Onların oradaki katliamı, işkence ve tecavüzlerine kim kapıyı araladı?” “TSK askerlerinin Afganistan’da ne işi var?” “Neden ve hangi insani çıkarlar (!) için Kabil havalimanında konuşlanmak isteniyor?” Evet tüm bu sorulara açık ve net yanıtlar verilebilirse Suriyeli ve Afganlı insanların ülkemize göç etmelerinin nedenleri anlaşılabilir.

Bu ve benzeri soruların sorulmaması, göçmenlerin emperyalistlerin ve bölge gerici devletlerinin izledikleri savaş, işgal ve katliam politikaları nedeniyle yerlerinden ve yurtlarından edildiğinin sorgulanmaması, TC ve onun destekçisi emperyalistlerin politikalarına hizmet eder.

Gerek Suriyeli ve gerekse de Afgan göçmenler, burjuva iç siyasette ırkçılığın, şovenizmin güçlendirilmesi olarak kullanıldı ve kullanılmaya devam ediyor.

Son olarak Ankara Altındağ’da Suriyeli göçmenlere yönelik faşist saldırı, yağma ve talan olaylarının yaşanması, beraberinde faşizmin kendi iktidarını koruması için kullanışlı bir gerekçe olarak ele alındığını göstermektedir. Önümüzdeki süreçte göçmenleri hedef alan ırkçı faşist saldırıların gerçekleşmesi olasıdır. TC göçmenleri sadece AB emperyalistlerine karşı şantaj aracı olarak ele almamakta, içerde de hem ucuz iş gücü olarak faydalanmakta hem de ırkçılığı ve şovenizmi körükleyerek kendi iktidarının güçlendirmek istemektedir.

Türkiye ve Ortadoğu’da Durum

Bölgede yaşanan sorunlar giderek çoğalmaktadır. Bunları önem sırasına koyacak olursak faşist TC devletinin işgal saldırıları, cihatçı çetelerin kaçırma, evlere, tarlalara el koyma, tecavüz, öldürme olaylarının yanında su/susuzluk sorunu da bölgede yaşayanları etkileyen sorunların başında gelmektedir.

TC devleti askeri işgal saldırılarından “özel savaş” yöntemlerine kadar her türlü insanlık dışı uygulamaya başvurduğu Kuzey-Doğu Suriye’ye karşı Fırat suyunu da silah olarak kullanıyor.

TC devleti ile Suriye arasında 1987’de imzalanan protokole göre TC’nin yeni yapılacak bir anlaşmaya kadar saniyede 500 metreküp suyu Suriye’ye bırakması gerekiyor. Bu protokolden 3 yıl sonra da Suriye ve Irak TC’den gelen suyun 200 metreküpünü Irak’ın kullanımına bırakan bir anlaşma imzaladı.

TC devleti, QSD tarafından Rojava barajının IŞİD’den kurtarılmasından bu yana 2017’den beri Fırat suyunu belirli aralıklarla kesiyordu. Fırat’ın suyu Ocak 2021’den bu yana tamamen kesildi. 500 metreküp suyun Suriye’ye bırakılması gerekirken ocak ayından bu yana ancak 200 metreküp su bırakılıyor. Suyun kesilmesi, çok az miktarda bırakılması beraberinde birçok tehlikeyi getiriyor. Su durgun hale geldiğinde suyun içindeki kirlilik suyun mikroparla kirlenmesine, bataklığa dönüşmesine yol açıyor. Bu sudan insanlar içiyor ve bu da hastalıklara yol açıyor. Tarım alanları/arazileri de zarar görüyor, sulama yapılamadığından ürünler kuruyor. Suyun bu şekilde kesilmesiyle, yeterli olmamasından dolayı da barajlarda elektrik üretilmiyor. Bölge karanlıkta kalıyor, bölgede yaşayanların elektrik ihtiyacı karşılanamıyor.

TC devletinin bölgeye gelmesi gereken suyu kesmesi üzerine Kobanê ile Membiç kentleri ve daha birçok yerde elektrik sorununun yaşandığı belirtiliyor. Bu bölgedeki Tışrin barajında su seviyesinin düşmesinden dolayı bu barajda elektrik üretimine ara verilmiş durumunda. Ülkenin elektrik üretimine ek ola-

rak hem tarım hem de içme suyuna gereksinim vardır. Fırat’tan su akımının bu şekilde kalması durumunda Suriye tarımı için felaket olacağı gibi bölgede yaşayan insanların da çeşitli hastalıklarla karşı karşıya kalacakları bir gerçekliktir. 1 milyon 200 bin insanı susuz bırakan TC devletine uluslararası alanda yapılan çağrılar da yerini bulmazken, TC devleti de suyu Kuzey-Doğu Suriye halkına karşı bir özel savaş aracı olarak kullanmaya devam ediyor. Faşist TC devleti, Rojava’ya -esasta Kürtlere- karşı yürüttüğü savaşta suyu bir savaş silahı olarak kullanarak insanlık suçu işliyor.

TC devletinin bölge ülkelerini susuzlukla tehdit etmesi başlı başlına bu devletin faşist karakterini göstermeye yeterli veridir.

Doğayı Katletme-Satma Girişimleri

TC devleti, SO diye adlandırdığı cihat çetelerle birlikte 2018’de Afrin’i işgal etti. Bu cihat çetelerin Afrin’de işlemediği suç kalmadı. İşyerlerini, makinaları, atölyeleri talan ettiler. Bu talan ve yağma görüntüleri basına yansıdı. Halkın tavuklarını dahi aldılar. Afrin’in işgalinden sonra aileleriyle birlikte Afrin’e yerleştirilen çeteler burada yaşayan halka ait zeytin ağaçlarının bir kısmını keserken bir kısmını da kökünden sökerek Türkiye’ye kaçırdılar. TIR zerinde Antakya’ya giriş yapan kökünden sökülmüş zeytin ağaçları görüntüleri akşam haberlerinde TV ekranlarına yansıdı.

TC devleti, Afrin’i işgal ettiğinden bu yana sürekli bir şekilde yağmalyor. Burada tarih ve doğa katliamı yapılıyor. Sivillere saldırılar, öldürme olayları gün geçtikçe artıyor. Kaçırılma, tecavüz, işkence günlük olaylar haline gelmiş durumdadır. Devlet güçleri tarafından Hawar Dağında 4 km’den fazla ağaçlık alan yakılmıştır. Ayrıca binlerce zeytin ağacı kesilerek kışın yakılmak üzere satılmıştır. El Hamzat ete grubu Afrin’in Mabata ilçesinde 900, Ehmet Kefo’da 600, şex Hemu’dan 300 zeytin ağacını keserek çalmıştır.

Suriye İnsan Hakları kurumunun yayımladığı rapora göre, TC devleti Afrin’in işgal edilmesinden bu yana yüzbinlerce zeytin ağacının kesilerek kaçırıldığını belirtti. Sera ilçesine bağlı köylerden 7 binden fazla zeytin ağacının kesildiği belgelendi. TC devletinin çeteleriyle birlikte bu tarihe kadar 280 bin zeytin ağacını kestiği, bir kısmını ise kökünden sökerek Türkiye’ye kaçırdığı belirtiliyor.

TC devleti tarafından bu doğa katliamı sadece Afrin’le sınırlı değil. TC devleti işgal ettiği tüm alanlarda bunları gerçekleştiriyor. İşgal edemediği

-şimdilik- alanlarda ise bölge ekonomisini zarara uğratmak için ekili alanlar hedef alınıyor. Mayıs ayı itibarıyla 100 bin dönüm buğday ve arpa ile 360 dönüm zeytin bahçesi denetimlerindeki çetelerin marifetiyle küle çevrildiği belirtiliyor.

Yine Irak Kürdistan’ındaki ağaçlar kesilip Türkiye’ye götürülüyor. TSK, 23 Nisan’da Metina, Zap ve Avaşin’de gerillaya karşı “Pençe-Şimşek ve Pençe Yıldırım” adıyla kara ve hava saldırısı başlattı. Bu saldırılarda Türk askerleriyle birlikte bölgeye gelen korucular ve cihatçı çeteler ağaçları keserek çaldılar. Sınırdaki “Nizare Taye” denilen sık ormanlık alanda bir tane ağaç bırakılmamış, hepsi kesilerek Türkiye’ye taşınmış. Yine Geverok Zaho bölgesinde Türk askerlerinin gittiği yerlerde ağaçlar tamamen kesilmiş.

Son birkaç yıldır Irak Kürdistan’ında gerillaya yönelik saldırıların yapıldığı yerlerde güvenlik bahanesiyle ormanlar yok ediliyor. Kiralık şirketlerle, tüccarlarla modern araçlar getirilip ağaçlar kesiliyor. Gerilla ormanda gizleniyor adı altında esasen maddi çıkar elde etmek için ormanları yağmalıyor, doğaya büyük zarar veriyorlar. Bölge halkının geçim kaynakları da yok ediliyor, tarım ve hayvancılık; orman yakılması, ağaç kesilmesiyle büyük zarar görüyor. Irak ve Kürdistan bölgesi tarım bakanları bu konuyla ilgili ortak bir açıklama yaparak “Kürdistan Bölgesi toprakları içerisindeki TSK’nın operasyonlarının devam ettiği bölgelerde ormanların kesilmesine son verilmelidir” dediler. Ne yazık ki “TC askerleri topraklarımızdan derhal çıkmalıdır” diyemediler(!)

Irak Cumhurbaşkanı Berham Salih “TSK’nın operasyon düzenlediği bölgelerde ormanların kesilmesini” kınadı. Aynı zamanda sosyal medya hesabı üzerinden bir mesaj paylaşmakla yetindi. B. Salih sosyal medya hesabı Twitter üzerinden paylaştığı mesajda “Hirur ve Batifa’da ormanların kesilmesi insanlığa ve doğaya karşı işlenmiş bir suçtur. Suiistimalleri durdurarak suçluları cezalandırmak için federal hükümet ve bölge arasındaki iş birliğini sağlamalıyız” ifadelerini kullandı.

Öte yandan TC devletin uçaklarıyla, İHA ve SiHA’larıyla bombalamaları sonucu yüzlerce köy boşaltıldı. Onlarca dönüm bağ, bahçe ve ormanlık alan yandı. TV’ye konuşan Zaho’nun Nazuri köyü muhtarı, TC’nin korucu ve çeteleriyle birlikte yaklaşık 3 yıldır Zaho’da ağaçları kestiğini ifade etti.

Kısacası TC rejimi sadece Kürt ulusuna değil onun vatanına karşı da bir saldırganlık içindedir. Başta Ormanlar olmak üzere her türlü yeraltı ve yer üstü zenginlik yağmalanıyor ve talan ediliyor.

Suriye’de Devlet Başkanlığı Seçimleri

Suriye devlet başkanı Beşar Esad’ın, 26 Mayıs’ta düzenlenen devlet başkanlığı seçimlerini bir kez daha “büyük bir oy farkı”yla kazanarak yeniden devlet başkanı seçildiği açıklandı. Seçim sonuçlarının güvenilirliği tartışmalı olsa da Esad rejimi bu hamlesiyle siyasi meşruiyet sağlamayı amaçladı. Suriye Meclis Başkanı Hammuda Sağbağ, Esad’ın; “oy kullanan 18 milyonun 14 milyon oyunu alarak oyların %95.1’ini aldığını, seçimlere katılım oranının da %78.6 olduğunu” canlı konferans aracılığıyla duyurdu. Kürtlerin çoğunlukta olduğu Kuzey-Dogu Suriye’de seçimlerin yapılmadığından ve Rojava yönetiminin seçimleri boykot ettiğinden ise hiç söz etmedi.

2000 yılından bu yana iktidarda olan B. Esad’ın rakipleri eski Milletvekili Abdullah Sallum Abdullah ise oyların % 1,5’ini, Mahmud Ahmed Mari ise %3,3’ünü aldığı duyuruldu. Yine seçimin yapıldığı bölgelerde katılımın gençler içerisinde yüksek olduğu, oy verme günü sandık önlerinde oy verme sırasında bekleyen gençlerin görüntülerinin TV ekranlarına yansıtılmasıyla özellikle AB ülkelerine mesaj verildiğine tanık olundu.

B. Esad, dördüncü görev dönemine girerken seçim sonuçlarının açıklanmasının ardından ülkenin çeşitli yerlerinde kutlamalar yapıldı. Suriye bayrakları ve B. Esad’ın posterlerini taşıyanların kutlamaları TV ekranlarına yansıtılarak mesaj verilmeye devam edildi.

Suriye’de on yılı aşkın süredir devam eden iç savaşta –daha doğrusu doğrudan emperyalistlerin ya da emrindeki Türk devleti, IŞİD ve cihatçı çete saldırılarında- 390 bin kişi yaşamını yitirdi. Yaklaşık 12 milyon insan yerinden edildi. Ciddi bir ekonomik krizin yaşandığı ülkede milyonlarca insan açlık ve yoksullukla cebelleşiyor. Uluslararası alanda Suriye hükümeti tecrit edilmiş durumda. Hükümet birlikleri ve müttefikleri olan Rusya ve İran’ın desteğiyle ülkenin üçte ikisini elinde tutuyor. Suriyeliler yalnızca bu bölgelerde oy kullanabildi.

Diğer yandan BM’nin Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen de oylamayı eleştirdi. BM Güvenlik Konseyinin kararı, ancak Suriye’de hükümet ve muhalefetin yeni bir anayasa üzerinde anlaşmasından sonra BM gözetiminde seçim yapılmasını öngörüyor.

ABD ve AB de seçimlerin özgür ve adil yapılmadığının eleştirisini yaptılar. ABD, Fransa, Almanya, İtalya ve İngiltere Dışişleri Bakanları yayımladıkları ortak açıklamada Suriye’de yapılan seçimlerin adil ve serbest olmadığını ve herhangi bir meşruiyetinin bulunmadığını ifade ettiler.

Tüm bu emperyalist güçlerin Suriye’deki seçimi demokratik görmemele-
rinin nedeni, Esad’ın Rusya’nın güdümünde olması, kendilerine biat etmeme-
sinden ileri geldiği açıktır. Suriye’de demokratik bir seçimin yapılmadığı açıktır.
Seçime sadece üç adayın katılması, Kürtlerin seçim dışı bırakılması, seçimin
demokratik olmadığının en bariz kanıtı olarak orta yerde durmaktadır.

Çeteler Arasında Çatışmalar

Suriye’deki iç savaşta her biri savaş ağısı durumundaki cihatçı çeteler 2013
başlarından itibaren birbirleriyle çatışmaya başladılar.

Anlaşmazlıkların derinleşmesinde ideolojik farklılıklar, Astana sürecine
farklı yaklaşım, eyalet yönetiminde kimin etkin olacağı, sınır bölgelerini kimin
kontrol edeceği gibi konular yer alıyordu.

Ahrar’uş Şam ve Nusra Cephesi, 2015’te İdlib’i Suriye devlet güçlerinden
birlikte aldılar ve ele geçirdiler. O zamanlar “Fetih Ordusu” denilen çatı örgütü
içerisinde birlikte yer alıyorlardı. İdlib 2015’ten sonra farklı gruplar tarafından
ortak olarak yönetilmeye başlandı. Bu iki grup arasındaki anlaşmazlıklar ise
zaman içerisinde arttı.

Bölgedeki en güçlü örgütlerden olan Heyet Tahrir El Şam ve Ahrar’uş Şam
örgütleri arasında çıkan çatışmalarda çetelerin yanı sıra sivillerin de öldüğü bil-
diriliyor. İngiltere merkezli Suriye İnsan Hakları Gözlemevinin bildirdiğine göre
çatışmalar İdlib’in Türkiye sınırındaki kasabalarından güneyindeki bölgelerine,
batısından doğusuna kadar yayılmış durumda. Bölgedeki ÖSO’nun da Ahrar’uş
Şam’ı desteklediği belirtiliyor.

İdlib’in dışında TSK ile birlikte çatışmalara katılan çeteler de dönem dönem
kendi aralarında çatışmalara girip birbirine kayıplar verdirdiler. TC güçlerinin
araya girmesiyle ateşkes yapıp anlaşmalar imzaladılar.

Afrin’in işgal edilmesinden sonra TSK güçleriyle birlikte Afrin’e giren çete-
ler ganimet paylaşımında, evlere, traktörlere, dükkanlara el koymada araların-
da çatışmalar çıktı. Hamza Tümeni ile Ahrar El Şarkiye arasında çıkan çatışmada
ikinci grup birinci gruptan 200 çeteyi tutukladı. Aynı gün Türk askerlerinin hi-
mayesinde iki grup arasında yapılan ateşkes anlaşması imzalandı.

Cerablus ve Gendura’da iki ayrı çatışmada Ahrar El Şarkiye Tugayı ile Sultan
Murat Tümeni karşı karşıya geldi ve çatışma Türk ordusunun müdahalesiyle
durduruldu.

Cerablus, EL Bab, Afrin ve diğer işgal edilen bölgelerde ve İdlib’de cihatçı

Çeteler arasındaki anlaşmazlıklar sonucu çatışmalar çok yaşandı, yaşanmaya devam ediyor. Ganimet paylaşmada, evlere, arabalara, dükkanlara el koymada, bölgede hakim g olmada yaşanan anlaşmazlıklarla çatışmaların devam edeceği görülüyor.

KDP Cephesinde Gelişmeler

TC devleti, Irak Kürdistan’ına yönelik saldırılarının sonuncusunu 23 Nisan 2021’de başlattı. TC ordusu 23 Nisan’da Irak Kürdistanı Bölgesel Yönetimi (IKYB) toprakları içerisinde yer alan Metina, Zap ve Avaşın’de gerillaya karşı “Pençe-şimşek, Pençe-Yıldırım” adıyla kara ve hava harekatı başlattığını Savunma Bakanı basına yaptığı açıklamayla duyurdu.

TC ordusunun gerçekleştirdiği bu saldırılarda 4 ayı aşkın bir süredir amacına ulaşamaması TC’yi çıkmaza sokmuş durumdadır. Türk ordusunun indirme yaptığı tepelerde gerilla karşısında tutunamadığı, ağır kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldığı görülmektedir. TC ordusu her gün gerillanın kuşatması altında yıpranmaktadır. Bundan dolayı da KDP’nin askeri güçlerinin güneyden gerillaya yönelik askeri harekat başlatmalarını talep etmiştir. Zaten böyle bir politikaya yıllardır hizmet etme anlayışında olan/hizmet eden KDP, operasyon bölgesine TC tarafından özel olarak eğitilen Zerewani ve Gulan güçlerini sevk etti. Amaç gerillanın kuşatması altında kalan TC güçlerinin imdadına KDP’nin peşmerge güçlerinin yetişmesidir. KDP, gerilla alanlarını kuşatarak TC güçlerine destek sunmaktadır. Böylece TC güçlerinin Medya Savunma Alanlarını işgal saldırısına KDP de destek olmaktadır. KDP, TC devletiyle, özellikle de AKP iktidarıyla yaptığı çok sayıda ekonomik ve askeri anlaşmalardaki görevini yerine getirme gayreti içerisine girmiş vaziyettedir.

KDP yönetimi, 2 yıl önce Zine Werte’ye güçlerini sevk etmişti. Bu da KDP ile PKK’yi bir çatışmanın eşiğine getirmişti. PKK, KDP’yi TC adına hareket etmekle, TC’nin kendisini tasfiye etme girişimlerine ortak olmakla suçlamıştı. Daha sonra Haftanın saldırısı ve TC’nin işgal hareketi başlamıştı. Bu saldırılar Gar ile devam etti. En son da Zap, Metina ve Avaşın işgal saldırılarında KDP’nin harekete geçirilmesi, KDP’nin TC tarafından kullanıldığını göstermektedir. Tüm bunlar; ABD-TC-KDP ilişkileri, onların PKK’nin öncülük ettiği Ulusal zgrlk mücadelesini tasfiye etme anlayışı olarak gündeme gelmektedir.

KDP yönetimi, AKP-MHP faşist yönetimiyle çok yönlü anlaşmalar yapıp çeşitli ilişkiler içerisine girmiş durumdadır. TC devleti KDP’ye “PKK’ye karşı savaşa

katıl” demekte, o da çeşitli yöntemlerle katılım göstermekte ve PKK gerillasını TC’ye ihbar edip arkadan kuşatmaktadır. Böylece KDP ile PKK arasındaki gerginlik ve çatışma ihtimali ortaya çıkmaktadır. Son süreçteki Şengal ve Maxmur Kampına yönelik hava saldırılarında KDP’nin payı, uçakların Erbil Havaalanından kalkması durumu özetlemektedir.

TC devletinin 23 Nisan’da başlattığı son saldırılar, Erdoğan’ın ABD Başkanı J. Biden ile yaptığı telefon konuşmasının sonrasındadır. Bu anlamıyla ABD’nin desteğiyle TC ve KDP tarafından planlandığı, KDP’nin Metina kuşatması, gerilla alanları arasında kopukluk yaratma çabası yapılan bir planın uygulamaya konulmasıdır. Kürt Ulusal Özgürlük Güçlerinin tasfiye edilmesinin planının parçasıdır.

TC devletinin 23 nisanda Zap, Metina ve Avaşin’e yönelik başlattığı kapsamlı işgal saldırısından sonra KDP’de Zap ve Metina’da harekete geçti. KDP, 4 Mayıs günü bir miktar güçle Irak adına hareket ederek Metina bölgesine bağlı Binav-ya ve Bedehe alanlarındaki bir tepeye ve daha başka yerlere yerleşti.

5 Haziran günü KDP’ye bağlı güçler tarafından Metina’nın stratejik bir noktası olan Gire Çarçel ve Gire Hakkari bölgesi arasında bulunan boğaza dönük iki koldan bir saldırı başlatıldı. Her kolu çoğu zırhlı 50’şer araçtan oluşan bu askeri güçlerin bu boğaza gitmemeleri için gerilla tarafından uyarı ateşi açılmış ve engellenmişlerdir. KDP, Haziran ayı boyunca Metina’da adeta işgalci TC güçlerini kuşatan, işgal saldırılarına izin vermeyen gerillaya karşı kuşatma biçiminde başlattığı bu girişimleri Metina’da mevzi ve yol yapımı ile alana güç yığınağı yaparak devam ettirmektedir.

Metina bölgesine bağlı Gire Çarçel ve Gire Hakkâri arasındaki bölgeye saldırı biçiminde gelip yerleşen KDP güçlerine, PKK gerillaları tarafından yapılan tüm uyarı ve çağrılara rağmen bu alanda mevzilenmesini devam ettirdi. Bölgede yeni yollar yapan, güç ve zırhlı araç sevkiyatı gerçekleştiren KDP güçlerinin en son 24 temmuzda Gire Çarçel alanında gerillanın mevzilerine yönelmesi nedeniyle kısa bir süreliğine çatışma yaşanmıştır. Bu sırada da Türk keşif ve savaş uçaklarının bölge üzerinde uçuşlar yaptıkları da gözlenmiştir.

KDP’nin bu adımları başta Irak Kürdistan’ındaki siyasi partiler, örgütler, yazarlar, aydınlar, sanatçılar, akademisyenler ve halkı ile dört parça Kürdistan ve Avrupa’da yaşayan Kürdistanlılar tarafından tepki ile karşılanıyor. Zira KDP bunu Kürdün Kürde karşı savaşına dönüştürmek istemektedir. Tam da bundan dolayı siyasi partiler, Kürt halkı bu savaşta yer almayacağını kamuoyuna deklare etti.

KDP, Metina’da tıpkı TC güçlerinin yaptığı gibi girdikten sonra ormanları kesip yol ve binalar yaparak bu alana yerleşiyor. KDP, son iki yıldır TC devletinin izlediği politikayı izliyor. KDP’nin TC ile iş birliği yaparak oynadığı oyun giderek çok daha tehlikeli bir hal alıyor. KDP’nin böyle devam etmesi durumunda neden olacağı bir Kürt savaşı kaçınılmaz olacaktır.

Kürt güçler arasında açığa çıkan çatışma riskini önlemek için aralarında yabancı parlamenterlerin de olduğu “Kürdistan’ı Savun İnisiyatifi” oluşturuldu. Hewler’e giden inisiyatif üyelerinin havalimanında engellenmesi ve sınır dışı edilmeleri yaşandı. Bu yetmezmiş gibi Hewler’e giden ve KDP tarafından alın konulan Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetim Temsilcileri’nden 50 güne yakın bir süredir haber alınamıyor.

KDP yönetiminin ABD ve TC iş birliği sonucu Kürtler arasında neden olacağı bir çatışma emperyalistler ve bölge gerici devletlerinden başka kimseyi sevin-dirmeyecektir.

Sonuç Olarak

Dünyadaki ve ülkemizdeki gelişmeler devrimci ve komünistlerin önüne yeni görevler koymaktadır. Dünyadaki gelişmeler bağlamında emperyalistler arasındaki yeni bloklaşmalar ve yeni çelişkilerin de su yüzüne çıkmasının da nedeni olarak okunmalıdır. Yeni çelişkiler yeni pazar paylaşımlarının hızlanması, bölgesel savaşların çıkartılması ve yeni işgaller demektir. Tüm bunlardan zarar görecektir olan ezilen mazlum halklar, işçiler, kadınlar ve gençler olacaktır.

Uluslararası alanda daha güçlü anti-emperyalist birliklere ihtiyaç vardır. Emperyalizme karşı mücadele güçlendirilmedikçe emperyalist saldırganlık geriletilemez. Emperyalizmle ezilen halklar arasındaki çelişkinin çözülmesi, emperyalist sistemin kökten sökülüp atılmasından geçen stratejik bir hedeftir. Uluslararası alanda MLM güçlerin tek tek ülkelerde verdiği mücadele önemli bir yerde durmakla birlikte, MLM güçlerin dağınık olmaları güçlü antiemperyalist oluşumların yaratılmasında dezavantajlı bir durum yaratmaktadır.

Ülkemizde AKP iktidarı kitleleri faşist bir abluka ile susturulmaya çalışıyor. AKP ittifak kurduğu MHP ile, bir yandan resmi devlet güçleriyle saldırılarını devam ettirirken, diğer yandan da oluşturulan sivil militarist güçlerle saldırılarını bir üst seviyeye çıkartmış bulunuyor. Konya’da Kürt ailenin katledilmesi, Halk TV’nin basılması, Ankara Altındağ’da Suriyeli sığınmacılara yönelik saldırı böyle okunmalıdır.

AKP-MHP faşist bloğuna karşı mücadele faşist TC’ye karşı mücadeleden ayrı olarak ele alınmaz. Sorun sadece AKP-MHP’nin alaşağı edilmesi değil, faşist diktatörlüğün kökten yıkılması meselesidir.

Faşizm döneminde, sermayenin önündeki engelleri kaldırarak hudutsuz gelişimi prensibine yoğun bir sanayileşme ve korporatist tarzda örgütlenmiş ekonomik model eşlik eder.

Faşizmin Sınıfsal Karakteri

“Faşizm, finans kapitalin en gerici, en şoven, en emperyalist öğelerinin teröre dayanan açık diktatörlüğüdür.” (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s. 27)

Fransa’da gerçekleşen burjuva devrimi sonrasında, milliyetçilik bir fikir olarak burjuvazinin kendi siyasetini üzerine kurduğu alanı oluşturur. Milliyetçilik aracılığıyla burjuvazi, işçi sınıfını hem ülke içinde hem de ülke dışında diğer işçilerden suni olarak ayırmanın yolunu elde etmiş olur ve bu yolla ekonomik, siyasi kazanımlar elde eder.

Bir yandan ülke denilen ve onunla anılan burjuvazinin kendi pazarının sınırlarını belirleyen alan içindeki işçilerin diğer ülke işçileri ile arasında yapay bir duvar örülmüş olurken diğer yandan da ülke sınırları içerisinde işçi sınıfının bileşeni olan farklı milliyetleri birbirinden ayırarak ve bu suni ayrıma dayalı düşmanlıklar yaratarak emek piyasasını ucuzlatmak yoluyla kâr maksimizasyonu sağlanmış olur.

Öte yandan siyasal olarak da işçilerin burjuva ideolojisine göre birbirlerinden ayrılmalarının sonucunda işçi sınıfının burjuvaziye karşı birlikleri yaramış olur.

Milliyetçilik, kapitalizmle doğmuş ve kapitalizme yukarıda sayılan şekillerde hizmet etmektedir; faşizm de milliyetçiliğin en saldırgan ve yoğun biçimi olarak *“kapitalizmin en yüksek aşaması olan ve işçi sınıfına karşı çok daha az demokrasi ve çok daha fazla şiddet demek olan emperyalizm”* (V.İ.Lenin, Emperyalizm, Kapitalizmin En Yüksek Aşaması) koşullarında ortaya çıkmıştır.

Burjuva demokrasilerinin, demokrasi açısından en ileri örneği dahi burjuvazinin işçi sınıfına karşı diktatörlüğü demektir. Peki, o halde, faşizm adlandırmasını hangi koşulları tanımlamak için kullanmalıyız? Ki kullanma biçimimiz, faşizm dışındaki burjuva diktatörlüklerinin gerçek bir demokrasi olmadığı, on-

ların da bütün o demokrasi sözcüğünü içeren yasalarına karşı, özünde işçi sınıfı üzerinde ve işçi sınıfına karşı gizli-açık baskı ve şiddet aracı olduğu gerçeğini bulanık hale getirmemelidir.

Faşizm, emperyalizm koşullarında ortaya çıkan bir burjuva diktatörlüğü biçimi olarak parlamenter burjuva diktatörlüğünden öz olarak değil ama biçim olarak farklıdır.

İşçi sınıfına ait ekonomik ve siyasi mücadele araçlarını bütünüyle ortadan kaldırmayı; sermayenin genişleyen ölçüde yeniden üretimini ve yeniden üretimin kârlılığının mümkün olan en üst boyutunda gerçekleşmesini hedefler; gizli baskı aygıtları yerini açık ve yaygın teröre, resmi asker-polis güçlerinin ve gayri-resmi güç olarak hazırda tutulan mafya-çetelerin işçi sınıfı ve halka karşı şiddetine bırakır. Hakim-savcı vb. faşist rejimin resmi ve gayri-resmi güçlerinin açık şiddetine hukuk şiddetiyle destek olur; din, aile gibi devletin ideolojik aygıtları, parlamenter diktatörlükte olduğundan daha belirgin bir önem kazanır. Yayılmacılığın tetiklediği militarist saldırganlık, tarihte kültürel ya da genetik akrabalık kurulan güçlü devlet ya da imparatorluğun şaşaalı günlerine dönme özelemleri içerir; saldırgan milliyetçilik gereği diğer milliyet ve ırklara ya da dinlere karşı saldırı ve katliamlar uygular; yoğunlaştırılmış milliyetçiliğin en uç biçimi olarak toprak, din, etnik aidiyet vurgusu sıklıkla tekrarlanır. Yayılmacı özelemlere eşlik eden militarist saldırganlığı besleyebilmek için artan oranda nüfusa gereksinim duyulur ve bundan dolayı da kadının “anne” olarak tanımlanması ve “ülkeyi yeniden doğuran” bir makine olarak tasavvur edilmesiyle giderek gericileşen kavramlar olağanlaştırılır.

Belli başlı birkaç özelliğini burada sıraladığımız faşizm için bu ortak özelliklerin yanında ortaya çıktığı her ülkede farklı karakteristikler barındırabileceği, kimi farklı görünümsergileyebileceği unutulmamalıdır.

“Ama yığınların hareketi her ülkede aynı değildir. Hatta diktatörlük bile her ülkede aynı değildir. Kolayca işlenen bir hata için sizi önceden uymak isteyişimin nedeni budur. İtalya için doğru olanın başka her ülke için de doğru ve tutarlı olması gerektiğini düşünmeyin. Faşizm farklı ülkelerde farklı biçimler alabilir.” (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler, s. 27)

Farklı ülkelerde farklı zamanlarda ortaya çıkan faşizm tiplerinin genel ortak özelliklere sahip olmaları gibi faşizmi ortaya çıkaran koşullarda da ortaklıklar söz konusudur.

Faşizmi Ortaya Çıkaran Koşullar

Faşizm, emperyalizm dönemi burjuva diktatörlüğünün parlamenter demokrasi ile birlikte iki biçiminden birisidir. Daha önce belirttiğimiz gibi faşizm, emperyalizmin yani tekeli kapitalizm döneminin burjuva diktatörlüğünün bir biçimidir.

19. yy'da tröstlerin, kartellerin finans sermayesi ile içiçe geçmesi sonrasında meta üretiminde artış yaşanmıştır. Meta üretiminin artış yönündeki sürekliliği, üretim araçlarının sahibi olan sermaye ile ülke sınırları içindeki diğer sermayeler ya da başka ülke kapitalist sermayesi arasında yaşanan bir dizi ekonomik ve siyasi savaşımın güçlü olan sermayenin diğerini mağlup etmesi ile sonlanır.

Bu, ulusal ölçekte büyüyen sermayenin uluslararası nitelik kazanması anlamına gelirken aynı zamanda yoksullaşan, iflas eden sermaye grupları; muazzam kâr oranları ile giderek büyüyen sermaye grupları karşısında yoksullaşan diğerleri arasındaki farkın-çelişkinin derinleşmesi sonucunu da doğurur.

Bu süreç Lenin'in tekeli kapitalizm olarak tanımladığı emperyalizmi ortaya çıkarır; "(1) üretimde ve sermayede görülen yoğunlaşma öyle yüksek bir gelişme derecesine ulaşmıştır ki, ekonomik yaşamda kesin rol oynayan tekelleri yaratmıştır, (2) banka sermayesi sanai sermayeyle kaynaşmış ve bu 'mali-sermaye' temel üzerinde mali-oligarşiyi yaratmıştır, (3) sermaye ihracı, meta ihracından ayrı olarak özel bir önem kazanmıştır, (4) dünyayı aralarında bölüşen uluslararası tekeli kapitalist birlikler kurulmuştur, (5) en büyük kapitalist güçlerce dünyanın toprak bakımından bölüşülmesi tamamlanmıştır. Emperyalizm, tekellerin ve mali-sermayenin egemenliğinin ortaya çıktığı; sermaye ihracının birinci planda önem kazandığı; dünyanın uluslararası tröstler arasında paylaşılmasının başlamış olduğu ve dünyadaki bütün toprakların en büyük kapitalist ülkeler arasında bölüşülmesinin tamamlanmış bulunduğu bir gelişme aşamasına ulaşmış kapitalizmdir." (V. İ. Lenin, Emperyalizm, s. 90, Eriş Yayınları)

Kapitalin tek elde toplanması sırasında, burjuvazinin orta ve küçük kesimi kendi lehlerine kazanım sağlayamadıkları gibi büyük sermaye tarafından mülksüzleştirilerek işçilerin arasına gönderilmekle tehdit edilirler. Sermayenin tekelleşmesi arttığı oranda, orta ve küçük sermaye sahipleri üzerindeki bu tehdit de artar. Çünkü ister henüz ulusal isterse uluslararası ölçekte olsun; sermaye

kendisi ile rekabet edebilecek diğer bütün sermayeyi ortadan kaldırarak gerek ulusal gerekse uluslararası pazarda mutlak hakimiyetini sağlamak, bu amansız savaşta büyük küçük diğer bütün sermaye gruplarını kendi mülkiyetine geçirmek eğilimindedir.

Tarımda da kapitalist gelişimin doğasına uygun olarak verimli tarım arazileri giderek birleştirilerek büyük toprak sahipleri tarafından ele geçirilirken doğaldır ki, orta ve küçük köylülük tıpkı sanayi sermayesinde yaşanmakta olduğu gibi mülksüzleştirilip tarım işçisine dönüştürülmekle tehdit edilirler.

Gerek sanayi sermayesinin orta ve küçük kesiminin, gerekse orta ve küçük toprak sahiplerinin büyük sermayeye karşı duydukları öfke, savaş ya da ekonomik (elbette ya da her ikisi birden) bunalım koşullarında, başka ülkelerin emperyalist sermayesinin yayılmasının sermayenin orta ve küçük mülkiyet grupları üzerinde yarattığı mülkiyetlerini kaybetme korku ve endişesiyle birleşir. Ve ilk kadrolarını ve hatta büyük sermayeye hizmet ettiği ölçüde ideolojisini de küçük burjuvaziden temin ederek “büyük sermayenin tartışılmaz egemenliğini” başta işçi sınıfı olmak üzere bütün toplum üzerinde tesis etmenin dayanağı haline getirir. Böylelikle faşizm adı verilen burjuvazinin parlamenter olmayan tipteki diktatörlüğü ortaya çıkar.

Faşizmin tanımlanmasında onun kapitalizmin emperyalist sermaye aşamasına özgü burjuva diktatörlüğü olduğunu söylemekle sadece emperyalist sermayenin hüküm sürdüğü ülkelerde ortaya çıktığını söylemek arasında büyük bir fark vardır. Şayet ikincisi doğru olsaydı yani yalnızca tekelci kapitalist aşamadaki sermayenin hüküm sürdüğü topraklarda ortaya çıkmış olsaydı o halde Türkiye, Macaristan ve Hırvatistan’da vs. ortaya çıkan faşizm deneyimlerini açıklamak olanaksız hale gelirdi. Oysa bu ülkelerde ortaya çıkan faşizm uygulamaları, tarihteki diğer örnekleri ile genel ortak özellikleri bakımından birebir uyumludur.

Faşizm; “ekonomik, siyasi, sosyal bunalım sonucunda ortaya çıkar” demiştik. Ekonomik bunalım kapitalizmin devrevi krizlerinin sonucunda ortaya çıkmış da olabilir ve yine bu tür bir bunalımın tetiklediği emperyalist saldırı savaşı sonucunda daha derin bir ekonomik bunalım olarak da ortaya çıkabilir.

“Evet, bütün bunlar gerçek bir temele dayanır: faşizm çok ciddi bir ekonomik bunalıma, ülkenin tüm ekonomisinde yansımaları olan ve sınıf ilişkilerinde değişikliklere yol açan bir bunalıma gelip çatmıştır. Kapitalizmin bunalımını hafifletmek için faşizm ne yapmıştır? Gördüğümüz gibi sermayenin yoğunlaş-

masını teşvik etmiş olan bir politika, tüm ülke ekonomisinde finans kapitalin egemenliğine yol açmış olan bir politika izlemiştir. Faşizmin politikasının nasıl sermayenin yoğunlaşmasından yana olduğunu ve tüm politikasının nasıl finans kapitalin durumunu güçlendirmeyi hedef aldığını gördük. Korporatizmin, korporatif propaganda ve ideolojinin son günlerde aldığı biçimlerin gerçek temeli budur.”

Faşizmin esas işlevi, bir burjuva diktatörlüğü olarak, burjuvazinin daha güçlü hale gelmesini sağlamak amacıyla, yaşanmakta olan ekonomik, siyasi, sosyal bunalımı kullanarak kapitalist yeniden üretimi geliştirmek yani işçi emeğinin sömürsünü artırmak ve büyük burjuvazinin işçi sınıfı ve halk üzerinde açık terör vasıtasıyla siyasal egemenliğini sağlamaktır.

Ekonomik bunalımın aşılması isteği burjuvaziye faşizm koşullarında sanayi ve tarımda bir takım yeni teknikler kullanılmaya yönlendirirken, faşizmin aynı zamanda bir teknokratlar yönetimi olarak anılmasına da neden olur. Faşizm döneminde, sermayenin önündeki engelleri kaldırarak hudutsuz gelişimi prensibine yoğun bir sanayileşme ve korporatist tarzda örgütlenmiş ekonomik model eşlik eder.

Almanya, İtalya ve İTC ile tesis edilmeye başlanıp Mustafa Kemal döneminde hakim hale gelen faşizm deneyimlerinin bir ortak yönü de korporatist ekonomik işleyiş ve devlet olanakları seferber edilerek (Almanya’da Yahudilerin Türkiye’de Ermeni, Rum, Süryani ve Yahudilerin üretim araçlarına ve sermayelerine asker-polis-faşist çete güçlerini kullanarak el koyma pratiği bunun örnekleridir) büyük sermayenin öncelikle iç pazarda yani ulusal sınırlar içerisinde tam hakimiyetinin sağlanmasıdır.

I. Emperyalist Paylaşım Savaşı (1914-1918) sonrasında derin bir ekonomik bunalımın ortaya çıkardığı siyasi ve sosyal bunalım, savaşta sıradan askerler üzerinde sahip oldukları ayrıcalıkları savaş sonrasında bulamayan ve genellikle orta burjuvaziden gelen İtalyan subaylarının faşist hareketi örgütlemelerinde etkili olmuştur.

Benzer bir durum Osmanlı ve ardından Cumhuriyet Türkiye’sinde de yaşanmıştır. Balkan Savaşları (1912) yenilgisi sonrasında daha da derinleşen siyasi ve ekonomik bunalıma “bölünme korkusu”nu da eklemiş; İttihat ve Terakki Cemiyeti mensubu subayların faşizme yönelmelerini hızlandırmıştır. Mehmet Emin Yurdakul, Ömer Seyfettin, Necip Türkçü, Yusuf Akçura gibi küçük burjuva aydınlarının desteği ile faşizm kitleler arasına sızmıştır.

Hem Almanya hem İtalya hem de Türkiye örneklerinde faşizmi ortaya çıkaran bunalımın ortak bir özelliği de savaşta alınan yenilgi sonrasında ortaya çıkmış olması özellikle orta ve küçük burjuvazi arasında yaşanan aşağılanmışlık duygusunun baskın olmasıdır. Yukarda anılan kimi küçük burjuva aydınların Balkan Savaşları'nda alınan yenilgiler ve yaşanan toprak kayıpları sonrası yaşadıkları aşağılanmışlık duygusunu yazdıkları şiir, düz yazı vs. ile ifade ederken aynı zamanda faşist bir dil kullanmaları bunun örneğidir.

Her ne kadar “alınan yenilgilerle aşağılanan yüce bir ulusun tarihte kıvanç duyulacak imparatorluklar yaratmış fertleri” olarak kendilerini ifade etseler de aslında faşizmin bütün yönelimi, büyük sermayenin geleceğini daha kârlı hale getirmek üzerine kuruludur ve imparatorluk günlerine duyulan özlemi sıklıkla ifade eden söylemler ucuz bir tiyatrodan ötesi değildir.

Daha ziyade orta ve küçük burjuvazi sınıflarının ait oldukları uluslarının geçmişinde kendilerine teselli arayan tutumları –son olarak AKP ile gündemleşen Osmanlılık hayallerindeki faşizm örneğinde olduğu gibi- ahi, lonca tarzı ortaçağa özgü korporatizmin yüceltilmesi de faşizmin karakteristik özellikleri arasındadır. Ancak bütün bunlarla birlikte bizzat faşist liderin ağzından kendilerinin ne denli “devrimci” oldukları sürekli yinelenir. Tarihteki diğer örnekleri gibi Mustafa Kemal ve R.T. Erdoğan dönemi faşizminin ortak bir özelliği de budur.

Faşizm, büyük sermayenin işçi sınıfı üzerindeki açık terör iktidarı olmakla birlikte “faşizme tam ve kesin bir biçimde belirlenmiş bir şey olarak bakılmalıdır; faşizm hiçbir zaman oturmuş bir şey, bir şema ya da model olarak değil, tam tersine, ekonomik durum ve yığınların savaşı gibi gerçek etkenlerden doğan bir dizi gerçek ekonomik ve politik ilişkiler dizisinin bir sonucu olarak görülmelidir.” (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler)

Faşizmi Niteleyen Özellikler

Faşizmin ana işlevi ve amacı “sermayenin ulusal sınırlar içerisinde ve sınırlar ötesinde başka pazarlarda ekonomik ve siyasi olarak tam hakimiyetini sağlamak” olduğuna göre esas düşmanının da işçi sınıfı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü ancak işçi sınıfı, ekonomik ve siyasi olarak burjuvaziyi bu hedefinden alıkoyacak güce sahiptir. Bunun sonucu olarak bütün faşist diktatörlük deneyimleri ile de doğrulandığı üzere faşizm, ilkin işçi sınıfını edilgen-

leştirmeye, sonra geriletmeye ve en son olarak tamamen teslim olmaya zorlar.

Tüm faşist diktatörlük deneyimleri de doğrulamıştır ki; en ilımlılar da dahil olmak üzere faşist diktatörlüğe ya da diktatörlüğün temsil bulduğu “şef”e muhalefet eden herkes polis ve asker şiddetinin ya da faşist diktatörlüğün çetelelerinin ve bunlarla beraber savcı-hakim kovuşturmalarının tehdidi altında yaşamaya ve de bütün bu eylemlerle oluşturulan faşist terörün yaratacağı korkuya teslim olmaya zorlanır. Faşist terör, faşist diktatörlüğün dolaysız fiilidir.

Diğer sermaye gruplarını temsil eden siyasi partilerin de faşist diktatörlüğün partisi tarafından içerilmiş olmaları, sermaye grupları arasında sürtüşmenin-çatışmanın bitmesi anlamına gelmez. Gruplar, klikler biçiminde birbirleriyle mücadele ederek kendi menfaatleri doğrultusunda faşist diktatörlükten maksimum faydayı elde etmeye çalışırlar. Hitler’in kendisine düzenlenen Kurtini Suikastı ve “Valkyrie” Operasyonu’nu gerekçe göstererek diğer sermaye grubu temsilcisi faşist lider ve kişileri tasfiye etmesiyle Mustafa Kemal’in İzmir Suikastı’nı gerekçe göstererek giriştiği tasfiye ve R.T.Erdoğan’ın 15 Temmuz ve “Marmaris suikast girişimi” gerekçesi ile faşist diktatörlük içerisinde kendisine muhalefet eden diğer faşist lider ve unsurları tasfiye etmesi benzer durumlara denk düşmektedir.

Sermayenin farklı gruplarını biraraya toplamaya çalıştığı gibi işçi sınıfının da toplumda varlığını silikleştirmek ve işçi sınıfının devrimci hareketini engellemek üzere “sınıfsız-imtiyazsız-kaynaşmış bir topluluk” iddiasına dayanan vurgu Almanya, İtalya, Mustafa Kemal dönemi faşizmlerinde benzerdir.

Büyük sermayenin gerek ulusal sınırlar içerisinde gerekse uluslararası pazarda başka sermaye gruplarını ele geçirmek, başka pazarları ilhak etmek arzusunun yönlendirdiği faşizm, bu güdünün doğal sonucu olarak militarist bir saldırganlığı içerir. Militarizmin yüceltilmesi, tarihteki imparatorluk günlerine dönme özelemleri eşliğinde gerçekleşir ve “büyük hedef” militarist retoriğin temelini oluşturur. Alman faşizmi örneğinde Blut-Boden (kan ve toprak), İtalya’da Roma İmparatorluğu, Mustafa Kemal döneminde “Turan”, R.T.Erdoğan döneminde “Kızıl Elma” bu tür retoriğin örneklerini oluşturmaktadır.

Militarist saldırganlık sayıca güçlü bir ordu demektir; bu ise ancak nüfus artışı ile sağlanabilir. Nüfus artışı kampanyaları ve kadının yerinin aile olduğuna ilişkin söylemlerin sıklığı faşizmin karakteristik özellikleri arasındadır. (Macciocchi Maria A., Faşizmin Analizi)

Kadın kimi zaman “ulusu yeniden doğuran anne” imgesiyle kimi zaman rol

model olarak ulusa “büyük hedefe giden yolu gösteren”, “tarihteki örnekleriyle uyumlu ama geleceğe bakan modern bir tip” olarak tasavvur edilir. AKP faşizmi döneminde “3 çocuk” kampanyaları ile “15 Temmuz Kahramanı Şerife Bacı” imgesi, Mustafa Kemal döneminde Sabiha Gökçen, Afife İnan gibi rol modeller buna örnektir. Her iki dönemde de tıpkı Hitler ve Mussolini dönemlerinde olduğu gibi kadının görevi uç milliyetçilik fikirleriyle yetiştirilmiş gençleri ortaya çıkarmaktır.

Nüfus artışına duyulan ihtiyaç, aile kurumunun faşist diktatörlüklerde daha fazla öne çıkmasını sağlar. Aile, toplumu yeniden üreten bir birim olma işlevinin yanında faşist diktatörlüğü şekillendiren burjuva ideolojisinin doğrudan yayılma alanıdır. Bütün bir toplumun hiyerarşik yapıda yeniden örgütlendiği koşullarda aile de bütün toplumsal birimler gibi bir şef (çoğunlukla baba ama kimi zaman ise faşizmin doğurganlığını yücelttiği anne) ve ona itaat etmek zorunda olan kitleleri içerir. Faşizmde aile, toplumsal hiyerarşik yeniden örgütlenmenin bir yansıması gibidir. Ailede çocukların ve kadınların ödevi otorite olan babaya itaat etmektir. İşçi sınıfı ve emekçi kitlelerden beklenen de toplumsal şef karşısında itaat göstermektir. Bu itaatin sağlanması için ceza başvuru yöntemlerinden biridir ve cezanın anlamı doğrudan şiddet demektir. Kadın ve çocuğa karşı şiddetin faşizmde arttığı belirlemesinin belirgin bir örneği AKP döneminde yaşanan kadına ve çocuğa yönelik şiddet vakalarıdır.

Yayılmacılık faşizmin bir diğer özelliğidir. Yayılmacılık emeline militarizm ve geçmişteki imparatorluk günlerine dönme niyeti eşlik eder. Büyük sermayenin militarist tehdit yoluyla başka sermayelere ait pazarları ele geçirme arzusu, faşizmin ortak özelliğidir. Almanya, İtalya örneklerine benzer olarak İsmail Enver’in “Turan” hedefi için başlattığı ve yoksul Anadolu köylülerinden oluşan on binlerce askerin felaketi ile sonuçlanan seferi, -ABD emperyalizminin Büyük Ortadoğu Projesi’ne uygun olduğu için de kolayca ortaya konulabilen- R.T.Erdoğan ile Suriye, Libya, Azerbaycan seferleri militarist yayılmacılığa örnektir.

Tüm yaşanmış faşizm örnekleri, işçi sınıfı ideolojisini savunan kültür üretimlerinin yasaklanmasının ve hatta yakılmasının örnekleriyle doludur. Sanatçı-aydın-entelektüel kişiler üzerinde faşist yasalarla ve kimi zaman da faşizmin açık şiddet unsurları aracılığıyla şiddet uygulayarak faşizmin ve elbette kapitalizmin aleyhinde eserler, fikirler ortaya koymaları engellenir.

Almanya’da, İtalya’da aydınlara karşı uygulanan faşist baskının benzeri olarak Mustafa Kemal döneminde Nazım Hikmet, Aziz Nesin, Sebahattin Ali gibi

aydınlar sürekli soruşturmalarla, hapis cezaları ile yıldırılmak, teslim alınmak istenmiştir. 12 Eylül askeri faşizmi döneminde tonlarca kitap, plak yakılmış; yazar ve aydınlar işçi sınıfı devrimcileriyle birlikte hapsedilmiş kimi zaman da katledilmişlerdir. R.T.Erdoğan ile temsil olan faşist diktatörlük koşullarında da benzer bir durum yaşanmaktadır. Onlarca yıllık hapis cezaları, saldırı, linç ve katletme girişimleriyle gazeteciler, aydınlar, sanatçılar teslim alınmak istenmektedir.

Faşizmin buraya kadar aktardığımız ortak özelliklerinin yanında önemli bir özelliği de sürekli olarak iç ve dış düşmanlar yaratmaktır. Kimi zaman Yahudiler, kimi zaman Kürtler, Ermeniler, Rumlar ... Bu tür düşmanlaştırma kampanyalarının sonunda kitlesel olarak katliama uğrarlar. Türk ve Sünni bir ulus inşa etme projesi, Hitler ile temsil olunan Nazi faşizminin üstün Germen ırkına dayanan bir ulus yaratma düşüncesi ile paralellik gösterir. Hitler ile Naziler milyonlarca Yahudi'yi soykırıma uğratarken; İTC ile Ermeniler ve daha sonra Mustafa Kemal ile önce Rumlar-Süryaniler, sonra Kürtler ve Aleviler soykırım ve kitlesel katliamlara maruz kalmışlardır.

Almanya'da Yahudilerin sahip oldukları üretim araçları ve sermayeye el koyma niyeti; Ermenilerin ve Rumların da benzer nedenlerle katledilmelerine, 1932 Trakya Pogromu ile Yahudilerin göçe zorlanmasına neden olmuştur. Kürtler ve Alevilerin katledilmesiyle de "Yahudilerin Alman toplumunu kirlettikleri" şeklindeki Nazi düşüncesine paralel olarak "yüce Türk milleti"ni kirlettiği düşünülen Aleviler ve Kürt ulusundan kurtulmak istenmiştir.

Bu anlamda faşizm, burjuvazinin hümanizma tutumuyla işçi sınıfını aldatmaya çalıştığı dönemi geride bırakıp; toprağa, dine, aynı genetik özelliklere sahip olmayı yücelttiği bir diktatörlük biçimi olmasıyla parlamenter diktatörlükten biçimsel olarak ayrılır. Elbette ki bu ayrım biçimseldir ve aslında her parlamenter diktatörlük daha önce belirttiğimiz koşullarda faşist diktatörlükle yer değiştirmeye hazırdır.

Faşizmi niteleyen özelliklerden birisi de hiyerarşik olarak yeniden örgütlenmiş yapıda "ulu önder", "milli şef", "reis" sıfatlarını kullanan kişi etrafında oluşturulan şef kültürü; heykellerle, devlet dairelerine, okullara asılan kimi zaman üniformalı kimi zaman sivil, kimi zaman güleç ve babacan kimi zaman sert ve otoriter duruşuyla sayısız yaygınlıkta şef portreleriyle desteklenir. Şef, "tanrı tarafından gönderilmiş", "rehber", "milletin kurtarıcısı", "zeka ve kabiliyeti ile kitlenin içinden sıvrılmış" bir kişi olarak tasavvur edilir ve onun önermeleri yasa olarak kabul edilir.

Aslında buradaki tanımdan da açıkça görüleceği üzere şef, faşist diktatörlükte burjuvazinin işçi sınıfı üzerindeki siyasi egemenliğini tesis etmek üzere üzerinde anlaşmaya varılmış bir konsorsiyum, çok taraflı anlaşmanın vücut bulmuş hali ve böylece burjuvazinin faşist diktatörlüğünün temsil yüzüdür.

Burjuva ideologlarının propaganda etmeye çalıştıklarının aksine ne Hitler ne Mussolini ne Mustafa Kemal ne de R.T.Erdoğan temsil ettikleri burjuva diktatörlüğünün dışına çıkmış ve “burjuvazinin çıkarlarına aykırı” davranışta bulunmuşlardır. Bizatihi onların bütün eylemleri, burjuvazinin ekonomik ve siyasi tahakkümünün engelsizce gelişimini sağlamaya dönüktür.

Faşizmin bir ortak özelliği de kendinden önceki dönemi reddederek kendi retorliğini inşa etmesidir. Sözelimi Mustafa Kemal Osmanlı’yı; R.T.Erdoğan ise Mustafa Kemal ile temsil edilen dönemi reddederek tarihte özlem duydukları dönem ile ilişki kurarlar. Aslında öz olarak ikisinin de birbirinden farkı yoktur; zira faşizmin cüppe mi yoksa frak mı giydiği öze değil biçime ilişkin bir husustur.

Faşist diktatörler kendilerini “sosyalist”, “halkçı”, “halkın adamı” olarak tanımlama eğilimindedirler. Şüphesiz bunun temel nedeni işçi sınıfını edilgenleştirmektir. Hitler ve Mussolini gibi Mustafa Kemal ve R.T.Erdoğan’ın da benzer nitelendirmeleri kendileri için sıklıkla yaptıklarını ya da onlar adına onların çevresindeki kimileri tarafından bunun yapıldığını biliyoruz.

Faşist diktatörlüklerin ve dolayısıyla diktatörlerin sıklıkla dile getirdikleri bir diğer şey de “egemenliğin halka verileceği” ya da “halka ait olduğu”dur. Bunun örneği olarak “egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” ve de “vesayet rejiminin son bulduğu ve artık tüm yetkinin halkta olduğu” söylemleri ile gösterilebilir.

Faşizmin Gelişimi ve Diktatörlük Halini Alması

Lenin’in “Paris Komünü Dersleri” isimli broşürde belirttiği gibi aslında burjuvazinin vatan savunmaya yönelik tutumu ortadan kalkalı çok olmuştur. Emperyalizm koşullarında hele hele Post-Fordizm ve Post-Taylorizm gibi uluslararası finans kapitalin sömürülen ülkelerdeki irili ufaklı kapitalist sermayeyi de kendisine parça başı iş yapar hale getirdiği koşullarda orta burjuvazinin ve güç karşısında yalpalayan tutumu nedeniyle de küçük burjuvazinin gerçek anlamda vatanseverlik duygusu taşımaları olası değildir. Küçük burjuvazinin işçi sınıfı ideolojisine daha yakın kesiminde vatanseverlik önemli bir slogan olsa da sınıfsal karakteri gereği, her zaman tutarlı şekilde bu slogana bağlılık göstere-meyecektir.

Emperyalist fiili işgal ya da emperyalist sermayenin ve buna bağlı olarak emperyalist kültürün sömürülen ülke durumundaki ülkede tahakkümünün artmasına paralel olarak anti-emperyalizm temeli üzerine inşa edilen küçük burjuva ideolojisi bazı durumlarda da ülke içerisinde tekelleşen sermayenin mülksüzleştirici faaliyetine duyulan öfkenin tepkisel bir dışavurumu olarak belirlir. Her iki durumda da küçük burjuvazinin anti-kapitalist ya da anti-emperyalist olması gerçek değildir.

Gerek Balkan Savaşları ve ardından I. Emperyalist Paylaşım Savaşı ile yaşanan toprak kayıpları ve emperyalist işgale karşı anti-emperyalist söylemler kullanan Mustafa Kemal döneminde gerekse ekonomik krizler ve 1999 depremi ile derinleşen siyasi ve ekonomik krizle birlikte yaşanan AKP-R.T.Erdoğan'ın döneminde sıklıkla anti-kapitalist ve anti-emperyalist sloganlara başvurulmasının temel nedeni işçi sınıfını edilgenleştirmek ve yine bu diktatörlüklerin ideolojik olarak beslendikleri küçük burjuvazinin yukarıda saydığımız nedenlerle emperyalizm ve kapitalizmle olan çelişkilerinin yansımalarına politik alanda yer açmaktır.

Tekrarlayacak olursak; faşizm büyük sermayenin diktatörlüğüdür ve anti-kapitalist ya da anti-emperyalist olabilmesi eşyanın tabiatına aykırıdır. Bugünlerde AKP-MHP faşist diktatörlüğünün sıklıkla kullandığı “dünya beşten büyüktür” vb. sloganların gerçekte amacı; bu diktatörlüğün Türk hakim sınıflarının işçi sınıfına karşı açık terör diktatörlüğü olma anlamı taşıırken diğer taraftan emperyalist sermayeye karşı ülke kaynaklarını sınırsız kullandıkları gerçeğinin üzerini örtmektir.

Faşist diktatörlüğün kullandığı anti-kapitalist söylemler küçük burjuvazinin büyük sermayeye karşı duyduğu korku ve bu korkunun doğurduğu öfkenin sonucudur. Özellikle faşist diktatörlüğün tesis edilme sürecinde bu sloganlara daha çok yer verilir. Çünkü bu dönemde küçük burjuvazi henüz faşist hareketin hem kadrolarını sağlayan hem de yönetiminde etkin olarak yer alan grup olarak öne çıkar. Liberal ideolojiye karşı anti-kapitalist ama kesinlikle sosyalist olmayan bir söylem dikkat çeker.

Faşist hareketin temsil aracı olan partinin iktidara daha fazla yerleşmesi taban bulduğu küçük burjuvazinin devlet bürokrasisinde ve genel olarak toplum yaşamını düzenleyen her alanda görev alması ile sağlanır.

Faşist kadrolaşmanın ardından kendilerine rakip olabilecek diğer sermaye gruplarının eskiden kalan kadrolarının tasfiyesi gündeme gelir. Özellikle faşiz-

min terör gücü olan asker, polis, hakim-savcı kadroları belirgin şekilde faşist parti üyeleri ya da faşist partiye yakın duran küçük burjuva unsurlardan temin edilen kadrolarla yenilenir.

Kadrolaşma sürecinden sonra artık parlamentonun bir işlevi kalmamış olur ve parlamento ya sonlandırılır ya da parlamenterlerin dokunaklı konuşmalar yapmak yoluyla kişisel memnuniyet yaşadıkları bir çatı haline döner. İTC'nin tarihe "sopalı seçimler" olarak geçen 1911 seçimleriyle iktidara gelip sonra parlamentoyu feshetmesi, Mustafa Kemal'in 1. Meclis'te destek aldığı küçük burjuva kadroları 2. Meclis'te saf dışı bırakması ve parlamentonun fiilen işlevsiz kılınması; 1980 AFC'si ile parlamentonun tamamen kapatılıp parlamenter faaliyetin sonlandırılması ve nihayet AKP'nin devletteki iktidarının tam olarak tesis edilmesinin ardından "başkanlık sistemi" adı altında kanun yapma yetkisine hatta yaptığı kanunun üzerine kanun yapma yetkisine kavuşan faşist şefin idaresi altında hiçbir ehemmiyeti kalmayan bir organa dönüşür parlamento.

Faşizmin tam tesisiyle birlikte sermayeyi temsil eden partilerin birçoğu yeni sermaye ittifakı anlamına gelen faşist partiye dahil olurlar. Ancak faşizmin diğer sermaye gruplarını birleştirmiş olması demek daha önce de belirttiğimiz gibi farklı sermaye gruplarının temsil edildiği kliklerin ortaya çıkması demektir. Faşizmin bu evresinde örneğin günümüzde TC faşizminde olduğu gibi Soylu-Albayrak kliği çelişmesi gibi sürtüşmeler açığa çıkar. "Faşist ideoloji bir dizi heterojen öğeleri içerir. Bunu unutmamalıyız, çünkü bu özellik bize faşist ideolojinin hangi amaca hizmet ettiğini açıkça gösterir. Emekçi yığınlar üzerinde diktatörlük kurma savaşındaki çeşitli hizipleri biraraya getirmeye ve bu amaca yönelik geniş bir hareket yaratmaya hizmet eder. Faşist ideoloji, bu öğeleri birleştirmek için yaratılmış bir araçtır." (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler, s. 36)

Bu nedenle faşizmin tam anlamıyla hakim hale gelmesinin ardından faşist diktatörlük küçük ve orta burjuvazi aleyhine fiillere girişecektir. Örneğin anti-emperyalist söylemlerinin ne denli sahte ve riyakarca olduğunu gösterir şekilde gümrük vergilerini indirerek bazı tarım ürünlerinin kimi zaman sıfır vergi oranlarıyla ithal edilmesine onay vererek orta ve küçük burjuvazinin aleyhine işler yapacaktır.

Faşist AKP iktidarının da tarımda orta ve küçük köylülüğe birtakım kotalar getirip yerli tarım yapmalarını zorlaştırırken, öte yandan birçok tarım ürünü-

nün kota ve gümrük sınırlaması olmadan ithaline izin veren uygulamaları, tarihteki diğer faşist diktatörlük uygulamaları ile birebir benzerdir. Bu aşamanın belirleyici özelliklerinden birisi faşizmin ilk yıllarında büyük burjuvazi karşısındaki görece mesafeli durumu ortadan kalkmış; tümüyle büyük burjuvazinin taleplerine göre organize olmuştur. Türkiye hakim sermaye grupları ile AKP arasındaki ilişkinin seyri incelendiğinde özellikle son yıllarda artan yakınlaşma ile de bu rahatlıkla görülecektir.

Büyük burjuvazinin tam anlamıyla siyasi ve ekonomik olarak hizmetine giren faşist diktatörlük artık küçük burjuvazinin bürokraside ve devlet organlarında görev alamayan diğer bütün kesimleri için bir “hayal kırıklığı” yaratır. Bu aşamadan sonra faşist diktatörlüğe muhalefet etmek üzere farklı arayışlara giren yeni siyasal partilerde biraraya gelmesi olasıdır. Bu durumu yine Türkiye örneği ile açıklayacak olursak Deva Partisi, Gelecek Partisi ve İyi Parti gibi faşist söylemleri ile şekillenen programının hayat bulacağı yeni partiler ortaya çıkacaktır.

Faşizm ve Sınıf Mücadelesi

Marks ve Engels’in Komünist Manifesto’da belirttiği üzere egemen ideoloji olarak burjuva ideolojisi kapitalist toplumda birçok yöntemle işçi sınıfı arasında yayılmaya çalışır. Bunu yaparken de kendisine müttefik olarak küçük burjuvaziye seçer. Burjuvazi ve işçi sınıfı arasında yalpalayan küçük burjuvazi, büyük sermayenin kendisini mülksüzleştirecek olması tehdidine karşı işçi sınıfına yaklaşır ama arzuladığı geçmişin siyasi egemenlik ilişkilerine dokunmadan yani burjuvazinin parlamenter ya da faşist diktatörlüğünü değiştirmeden yaratılabilecek “demokrasi” ve mülkiyet güvencesi koşullarında yaşamaktır.

“Küçük burjuva ideolojisi özellikle işçi sınıfının devrimci mücadelesinin ve örgütlerinin yenilgi aldığı koşullarda işçi sınıfı saflarında görünürlük kazanır. Böylece küçük burjuvazi anarko-sendikalizm, anarşizm ve kitlelerden kopuk aktivizm biçimleriyle kendini gösterir.”

Küçük burjuvazinin eylemleri, burjuva diktatörlüğünü gerçek anlamda hiçbir zaman tehdit etmez. Bu nedenle burjuva diktatörlükleri ister parlamenter diktatörlük biçiminde isterse faşist diktatörlük biçiminde olsun, küçük burjuvaziye eylem alanı bırakır. Onun bu alandaki eylemi, burjuva diktatörlüğünün esas düşmanı olan işçi sınıfının devrimci eylemini pasifleştirir, devrimci saflara etki eder ve sosyalizme olan inancı geriletirken, faşist diktatörlüğün “kendili-

ğinden" yıkılacağı düşüncesinin yayılmasını sağlar.

Bilindiği üzere Leninizm açısından bakıldığında her türlü kendiliğindencilik oportünizmdir ve küçük burjuva devrimciliğinin omurgasını oluşturan da oportünizmden başkası değildir. Küçük burjuvazi, oportünizmi işçi sınıfı arasında yayar ve onun faşist diktatörlüğe karşı eyleme dayalı mücadelesinin yerine "beklemeye dayalı" düşüncelerini geçirir.

İşçi sınıfının edilgenleştirilerek faşist diktatörlük tarafından kolayca idare edilebilmesi açısından faşist diktatörlüğün açık terör kurumları olan ordu, polis ve faşist çeteler kadar faşist diktatörlüğe özünü veren burjuva ideolojisinin temel kurumları olan din ve aile de önemli rol oynar. Küçük burjuvazi özellikle burjuvazinin ideolojik araçlarının işçi sınıfı arasında yayılması bu kurumların işçi sınıfı saflarında kabul görmesi için çabalar.

İşçi sınıfının etkisiz kılınması amacıyla işçi sınıfının devrimci öncülerinin üzerindeki asker, polis, adliye teröründen daha tehlikeli ve daha etkili olan küçük burjuvazinin işçi sınıfı saflarına taşıdığı ama aslında burjuva diktatörlüğüne ait olan ve onun devamlılığını sağlayacak ideolojinin genel geçerlilik kazanmasıdır.

Küçük burjuva ideolojisinin örgütlü siyasal partilerinden birisi de sosyal-demokrat partidir. Sosyal demokrat parti tıpkı asker, polis gücü gibi faşizmin temel dayanaklarından birisini oluşturur. *"Faşizm, burjuvazinin, sosyal-demokrasinin etkin desteğine dayanan kavga örgütüdür. Nesnel olarak, sosyal-demokrasi, faşizmin ılımlı kanadıdır... Bu örgütler, 'karşılıklı bağdaşma' durumunda değildir, fakat tam tersine birbirlerini tamamlarlar. Birbirlerinin karşıtı değil, fakat ikizidirler. Faşizm bu iki örgütün şekilsiz bloğudur."* (Stalin)

Burjuvazi açısından işçi sınıfını salt askeri güce dayalı baskı ile yönetmek değil, ideolojik olarak etkisizleştirilmiş şekilde yönetmek esastır. Bundan kaynaklı burjuva diktatörlüğünün ister faşizm isterse parlamenter biçiminde olsun işçi sınıfını burjuva ideolojisine göre örgütlemenin yani aslında onu örgütsüzleştirmenin aracı olarak sosyal demokrasi rol oynar.

Parlamenter mücadelenin Lenin'in gösterdiği şekilde değil de Kautsky'nin yorumladığı şekilde bir ana erek gibi ele alınması, sosyal demokrasi vasıtasıyla revizyonizmin işçi sınıfını nasıl edilgenleştirmekte olduğuna önemli bir örnek teşkil eder. İşçi sınıfının emeğinin kurtuluşu kavgasına katkı sunmak üzere hiçbir önemi kalmamış sadece ve sadece faşist diktatörlüğü maskelemek üzere açık tutulan parlamentoda üstünlük kurmak yoluyla burjuvazinin faşist dik-

tatörlüğünün yenileceğini düşünmek, bunu işçi sınıfı arasında yaymak küçük burjuvazinin burjuva ideolojisini işçi sınıfı arasında yaymasının bir örneğini oluşturmaktadır.

Faşist diktatörlüğün tüm uygulamaları karşısında işçi sınıfının eylemlerini frenleyen, grev ve sokak direnişlerinden alıkoyan, “eylemlerin iktidardaki faşist diktatörlüğün güçlenmesine yarayacağını” yayan işbirlikçi küçük burjuva siyaseti, faşizmin güç kazanmasıyla birlikte faşizme daha fazla yanaşır ve işçi sınıfı ile burjuvazi arasındaki yalpalayan tutumu burjuvazinin kendisi için güvenli limanlarına sığınması ile son bulur. İşbirlikçi küçük burjuva sendikaların, kitle örgütlerinin, sosyal demokrat partilerin faşist diktatörlük koşullarındaki tutumu birebir budur.

Faşist diktatörlüğün temel karakteristik özelliklerinden birisi sadece burjuva diktatörlüğünün kendi anayasasını defalarca çiğnemiş olması değildir; daha- sı faşist diktatörlüğün kendi yazılı ve yazılı olmayan anayasasını oluşturarak işçi sınıfına karşı her türlü baskı ve şiddeti kullanmasıdır.

Faşist diktatörlük koşullarında faşizme hizmet eden asker, polis ya da resmi olmayan faşist çete güçleri, faşizmin diğer gücü savcı ve hakimler tarafından göstermelik olarak bile çoğu kez cezalandırılmazken işçi sınıfının devrimci mücadelesinin bileşenleri ya da en ılımlı muhalifler dahi onlarca yıllık hapis cezaları ile sindirilmeye çalışılır.

Faşizmin işçi sınıfına karşı bu denli açık terör uyguladığı koşullarda ama kendi kendini tüketerek ama içinden bölünerek kendiliğinden son bulacağına inanmak küçük burjuva ham kafalılığına bir başka örnektir.

Öte taraftan sadece grevler aracılığıyla da faşizm yıkılmayacaktır. Grevlerin kendiliğinden devrimci bir dalga yaratacağı ve bunun sonunda burjuvazinin faşist diktatörlüğünün yıkılacağına inanmak kendiliğindenciliğin yani oportünizmin başka bir şeklidir.

Buraya kadar açıkladığımız haliyle faşizme karşı verilecek mücadele aslında devrimci saflarda küçük burjuvazi ile temsil olunan burjuva ideolojisine karşı siyasal mücadele vermekten bağımsız değildir; sıkı sıkıya bu iki mücadele birbirine bağlıdır. Hatta öyle ki; küçük burjuva ideolojisinin işçi sınıfını edilgenleştiren türlü “aktivizm” oyunlarının yarattığı halüsinasyon giderilemeyecek olursa faşizme karşı mücadele etmek olanaklı da olmayacaktır.

Kapitalist sistemi yıkıp yerine sosyalist bir sistem kurulması ve bunun için de proletarya diktatörlüğüne gereksinim olduğu Marksist tezini reddeden kü-

çük burjuvazi, tıpkı Komünist Manifesto'dan daha önce aktardığımız bölümdeki gibi bir taraftan burjuvazinin parlamenter ya da faşist diktatörlüklerinden şikayet ederken diğer taraftan bunun işçi sınıfının devrimci diktatörlüğü ile yer değiştirilmesi fikrine karşı çıkar ve reformları yüceltir.

Tarihin defalarca gösterdiği gibi en burjuva demokrasisi dahi açık-gizli bir diktatörlüktür ve bu diktatörlük işçi sınıfı üzerinde baskı aracı iken burjuvazi açısından demokrasi demektir. Her burjuva demokrasisinin faşist burjuva diktatörlüğüne dönüşmesi için belirli koşulların ortaya çıkması yeterlidir. Dolayısıyla burjuva diktatörlüğünün parlamenter biçimi işçi sınıfının devrimci mücadelesinin amacı ya da amaçlarından birisi olamaz. Her parlamenter burjuva diktatörlüğü aynı zamanda faşist burjuva diktatörlüğüdür. O halde; burjuva demokrasisinin kalıcı hale gelmesini öne çıkaran ya doğrudan ya da dolaylı işçi sınıfının devrimci diktatörlüğüne karşı gelen her akım özünde geridir. İşçi sınıfının devrimci mücadelesini savsaklatmak üzere parlatılan ve işçi sınıfı saflarına küçük burjuvazi aracılığıyla yayılan ve sınıf mücadelesini reddeden kimlik mücadeleleri de yanılmanın aksine ilerici değil gerici bir karaktere sahiptirler.

Tıpkı sosyal demokrasinin parlamentarizm oyunu gibi, tıpkı küçük burjuvazinin anarşizm oyunları gibi yine küçük burjuvazinin sınıf mücadelesini yok sayan ve sadece kimlik mücadelelerini ön plana alan pratiği de amaç olarak işçi sınıfını burjuvazinin faşist diktatörlüğü karşısında edilgenleştirmeyi amaçlar.

Faşizm, ortaya çıktığı hiçbir ülkede kendiliğinden ya da iç çelişkilerinin onu yıkması nedeniyle ortadan kalkmamıştır. Faşizm, işçi sınıfının devrimci mücadelesi ile yenilmiştir. Mümkün olan bütün mücadele alanlarını sokağı, fabrikayı, köyleri, şehirleri kullanarak; işçi sınıfı içinde faşizme karşı mücadele ve savaş komiteleri örgütleyerek; tarım işçileri ile işçi sınıfı arasında güçlü örgütsel bağlar kurarak faşizme karşı mücadele edilebilir ve zafer kazanılabilir.

İşçi sınıfının devrimci ideolojisi Marksizm Leninizm Maoizm'e sonsuz güven ve MLM ile geleceğin toplumunu yaratacak kudrete sahip olmaya dair derin inanç, faşizme karşı mücadele için de elzemdir. İtalya örneğinde İtalyan Komünist Partisi'nin yaşamış olduğu deneyime ilişkin olarak Togliatti'nin çıkardığı dersler bugün güncelliğini korumaya devam ediyor;

"Bana öyle geliyor ki, esas olan şudur: Totaliter bir faşist diktatörlük rejiminin, komünist öncü gücünün siyasal eylemini ve 'manevralarını' sınırlamasını değil, yaygınlaştırmasını ve düşmana hiç soluk vermeden onu amansızca izleyerek ve her zeminde onunla çarpışarak cesur

bir ‘politika yürütmesini’ gerektirdiğini partimiz tam olarak ve zamanında anlamadı. Ve bu zorunluluk anlaşıldıktan sonra bile, bütün olanaklardan hemen yararlanmasını bilemedik.” (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler, s. 184)

MLM’i doğru ve derin şekilde kavramış, işçi sınıfı arasında kök salmış Bolşevik-Maoist tarzda bir Parti örgütlemek hem faşizmi amansızca alt etmenin hem işçi sınıfının devrimci diktatörlüğünü kurmanın biricik yoludur.

Mevcut sistem ve üzerinde kurulan devlet; ekonomik, sosyal, siyasal, ulusal, kültürel vb. tüm alanlarda henüz burjuva demokratik devrimin yapılmadığı topraklarda gündeme gelmiştir.

Türkiye’de Süreğen Faşizmin Dünü Bugünü...

Türkiye’de mevcut sorunlar giderek derinleşiyor. Hakim sınıfların temsilcisi AKP-MHP iktidarı, sorunlara kendi çıkarları doğrultusunda bile müdahale edemiyor. Çatırdayan ve temelleri iyice sarsılan sistemin tahribatları ise günbegün artıyor. Bunun sonucu oluşan sorunlar yumağı iyice büyümüş ve alt ve üst yapı-sıyla düzen içinden çıkılmaz bir hatta sürüklenmiştir/sürüklenmektedir.

Tabii ki, bu mevcut durumun külfeti sömürülen, ezilen, baskı ve tahakküm altındaki yığınlar mal edilmek isteniyor. Bunun sonucu işçi sınıfı ve tüm emekçilere, Kürtlere, Alevilere, kadın ve LGBTİ+lara, gençlere, ilerici-devrimci kesimlere yönelik baskı furyası en üst düzeye çıkarılıyor. Ezilenlerin gösterdiği tepki ve yaptıkları eylemlerin ortaklaşmasını engellemek için faşizm daha tırmandırılıyor. Böylece ezilen ve sömürülenler ortak bir hedefe kilitlenmekten alıkonulmak isteniyor.

Ama nafile! Faşizm; sınıf mücadelesini, ezilenlerin ezenlere karşı haklı ve meşru mücadelesini engelleyemeyecektir. Süreğen faşizmin saldırıları, artış gösterse de mücadele ve direniş de sürecektir. Sınıf mücadelesi ve baskının-sömürünün kendisi var olduğu müddetçe diyalektiğin yasası gereği karşıtını da var edecektir. Daha açık bir deyimle; faşizm, anti-faşist mücadelenin varlık nedeninin ta kendisidir. Elbette ki bu, mücadelede nesnel sürece bilinçli müdahale için öznel koşulların, yani örgütlenmenin oluşturulmasını zorunlu kılar. Buna rağmen faşizmin saldırganlaşması her şeyin hakim sınıfların istediği şekilde olduğu anlamına gelmemelidir. Hele de günümüzde...

TC, ekonomik, sosyal ve siyasal durumuyla girdiği sorunlar yumağından bir türlü çıkamamakta, aksine daha agresif bir hal almakta, girdap daha derinleşmektedir. Bunun sonucu giderek sarsılan sistemin, çelişki ve sorunları düzen içinde bile kontrolde tutma kabiliyeti giderek zayıflamaktadır. Daha açık bir de-

yimle, mevcut yapı, kendi içinde adeta depresyona, hatta çöküş içine girmiştir. Elbette ki, çöküşten kastedilen, sistemin kendiliğinden yıkılması vb. değildir. Alt ve üst yapısıyla mevcut sistemin, yerini kendiliğinden bir başka sisteme bırakması değildir. Çöküntü, sistemin üzerinde yükseldiği temellerin sarsıntıyı atlatamaması, oluşan sorunların üstesinden gelememesi ve istikrarı sağlayamayarak her geçen gün giderek daha sarmal bir döngü içine girmesidir. Bu, sistemin girdiği fasit dairenin giderek parçalanmasını ve mevcut döngünün bu sarmal içerisinde daha daralmasını beraberinde getirir. Bu, sistemin sorunlarını onaramaması ve ayakları üzerinde dikilememesi durumudur. Nitekim bugün yaşadığımız, sistemin kendi iç yapısında çöküşün ta kendisidir.

Sistemin bu durumu ve yarattığı sorunların bedeli halklara ve ezilen kesimlere çıkartılmıştır. Onlar üzerindeki baskı furyası daha katmerli boyutlara tırmandırılmıştır. Amaç çürüten sistemin külfetini onlara yükleyerek iktidarlarını devam ettirmektir. Buna bağlı olarak ezilenlerin giderek artan bu baskı ve sömürü furyasına karşı tepki ve hoşnutsuzlukları da oluşur. Bunu bilen ve gören egemenlerin devletleri, uyguladıkları baskı ve saldırı mekanizmasını daha artırırlar. Ülkemizde yaklaşık yüz yıl önce kurulan devletin uyguladığı faşizmin dozu da bunun sonucu olarak daha agresif boyutlara tırmandırılmıştır.

Irkçılığın, gericiliğin, kadın ve LGBTİ+ düşmanlığının her gün körüklendiği ve kitlesel tutuklamaların, saldırıların doruğa çıktığı ve açık katliam girişimlerinin ve de katliamların yapıldığı bir süreç ve düzeyden bahsediyoruz. Aslında faşizm Türkiye gibi burjuvazinin güçsüz olduğu ve emperyalizme göbekten bağımlı olduğu ülkelerde sürekli vardır. Bazı dönemler parlamenter maskeyle kamufle edilmeye çalışılsa da faşist diktatörlük sürekli kılınmıştır. Emperyalist ülkelerin istikrarlı dönemlerinde uygulayabildikleri burjuva demokrasisi ülkemizde (Kimi kısmi ve çok kısa süreler hariç, ki bu dönemlerde kitlelerin hareketi nedeniyle yaşanmıştır.) hiç uygulanmamıştır. Ancak bu, faşizmin, faşist baskı ve uygulamaların her dönem aynı seyrettiği anlamına gelmemektedir. Örneğin 12 Eylül Askeri Faşist Cuntası döneminde yükselen halk hareketini ezmek için azgın bir faşist terör uygulanmıştır. Yine günümüzde faşizm oldukça saldırgan bir boyuta tırmandırılmıştır. AKP-MHP-Ordu-Polis-Yargı gibi kurumlar üzerinden faşist diktatörlük oldukça azgın ve saldırgan bir dönemece girmiştir. Saldırı ve baskı mekanizması, bu kurumlar üzerinden üst düzeye çıkarılmıştır. Bu, hakim sınıfların ve onların baskı aygıtının son çıkar yoludur.

Ama bu süreç beraberinde sisteme ve faşizme karşı oluşan hoşnutsuzluk,

öfke ve tepkiyi de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla mevcut durum keskin mücadelelerin de habercisidir.

Faşizm TC Devleti’nin Temelleri Üzerine İnşa Olmuştur

Türkiye’deki yönetimin temelleri yeni atılmamıştır. Bu devlet yaklaşık yüz yıl önce 29 Ekim 1923’te kuruldu. Kurulduğunda dünya yeni tarihsel bir sürece girmişti. Eski çağın yerini 17 Ekim 1917 Sovyet Devrimi ile emperyalizm ve proleter devrimleri çağı almıştır. Emperyalizm ve güdümündeki tüm gerici güçlere karşı proletarya ve önderliğindeki tüm halk güçlerinin yer aldığı devrimlerin önü açılmıştır. Böyle bir mücadele artık tarihe damga vurmaya başlamıştır. Bu jeo-politik süreçte devrim ve karşı-devrim saflaşması oluşmuştur. Gerici Kemalist devlet, karşı-devrimin saflarında ortaya çıkmıştır. Mevcut devletin kuruluşu ve tarihçesi böylesi bir geçmişe uzanmaktadır. Askeri faşist bir diktatörlük olarak tarih sahnesinde yer almıştır. Devlet bu çerçevede oluşmuş ırkçı, gerici; halklar ve ezilen ulus ve milliyetler üzerinde baskı, soykırım ve katliamlar barındıran bir diktatörlüktür.

Kemalist devlet bir nevi İTC’nin (İttihat Terakki Cemiyeti) devamıdır. TC (Türkiye Cumhuriyeti), I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nda yenilen devletin, yani İTC’nin ideolojik-politik doktrini üzerine kurulmuştur. Doktrin ve muhtevası özünde İTC ile aynıdır ama devletin kuruluşu farklı tarihsel döneme teka-bül etmiştir. Bunun sonucu I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nda yenilen devlet, savaş sonrası yer aldığı bölgenin jeo-stratejik ve jeo-politik koşullarına ve I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nın galip devletlerinin çıkarlarına göre sınırları yeniden çizilen devlettir. 16 Mayıs 1916 tarihinde yapılan gizli Sykes-Picot Anlaşması’na göre İngiltere ve Fransa tarafından sınırlar belirlenmiş ve savaş sonrası da pratiğe uyarlanmıştır. Kısacası bugünkü devletin temelleri emperyalistlerin çıkarları ve hükmü altında o dönem atılmıştır.

Bu çıkarlara ayrıca tarihsel olarak Sovyet Devriminin etkisi ve korkusu da eklenebilir. Emperyalistler bütün çabalarına rağmen Sovyet Devrimini ezememişlerdir, bu nedenle yayılmasını engellemek için Kemalistlerle anlaşma yoluna gitmişler, dönemin Kemalist Türkiye’sini deyim yerindeyse bir tampon ülke olarak konumlandırmışlardır.

Mevcut sistem ve üzerinde kurulan devlet; ekonomik, sosyal, siyasal, ulusal, kültürel vb. tüm alanlarda henüz burjuva demokratik devrimin yapılmadığı topraklarda gündeme gelmiştir. Kemalist hareketin temsilciliğini yaptığı Türk

ticaret burjuvazisi, henüz zayıf olan Türk kompradorları, feodal toprak ağaları ve eşraf kesimi egemen sınıfları oluşturmuşlardır.

Emperyalizme bağımlı kurulu düzen, nüfusun çoğunluğunu oluşturan köylülük, yeni gelişen işçi sınıfı, toprakları o devlet tarafından ilhak edilen Kürt ulusu, 1915 Soykırımı’nda sağ kalan Ermeniler, Rumlar, Süryaniler, Osmanlı İmparatorluğu döneminde baskı altında olan Aleviler üzerine baskı ve tahakküm devam etmiştir. Çünkü oluşturulan Kemalist diktatörlük, eskiyi tasfiye etmeyen, tersine muhafaza eden devlettir. Devletin karakteri, mantalitesi, yapısı Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemindeki İTC iktidarının yapısına göre uyarlanmıştır.

Kemalist diktatörlük, emperyalizmin tüm dünya pazarlarına girdiği, bağımlı kıldığı, feodalizmi çözülme sürecine soktuğu ama tasfiye etmediği ve komprador kapitalizmi oluşturduğu dönemin diktatörlüğüdür. Bu diktatörlük de faşist diktatörlüktür. Dimitrov benzeri durumda olan Balkanlar ve Doğu Avrupa ülkelerini değerlendirirken, *-Türkiye’nin de aynı kategoriye girdiği-* bu ülkelerin faşizme sürüklenmesinin nedenlerini şöyle belirtmektedir:

“Burjuvazinin, birtakım özel tarihi, ekonomik ve politik nedenlerle elinde olmadan faşizme sürüklenmesi gerçeği, (abç) Güney-doğu Avrupa ülkelerinde de (Balkan ülkeleri ve Macaristan) aynı derecede hatta daha fazla geçerlidir. Temel nedenleri şunlardır:

Balkanlar’da ve Macaristan’da burjuva demokratik devrimi henüz tamamlanmamıştır. (abç) Burjuvazi, kendisini ideolojik ve politik alanlarda kitlelere bağlayacak, feodalizme ve geçmişteki monarşiye karşı halka yol göstermek devrimci görevlerinden hiçbirisini yerine getirememiştir. Böyle bir burjuva demokratik devrimi yapılmadığı için köylüler toprak sahibi olamadılar. Üstelik, ilkel sermaye birikimini (abç) sağlamak için yapılan insafsız bir sömürünün ve yağmanın hedefi haline geldiler. Feodalizm ortadan kaldırılamadı. Ulus sorunu henüz çözülemedi. (abç)

(...)

Balkan ülkeleri ve Macaristan, emperyalizmin birer yarı sömürgesi durumundadırlar. (abç)” (G. Dimitrov, FKBC, s. 58, Ekim Yayınları)

Dimitrov faşizme ilişkin yaptığı tahlille Balkanlar ve Macaristan’daki yönetimlerin faşizme sürüklenmelerinin nedenlerini böyle açıklamıştır. Faşist diktatörlük gerici statükoyu devam ettirmek için bu gibi ülkelerde devamlı uygulanmıştır. Bu diktatörlük, çağın en gerici diktatörlüğüdür. Uygulandığı ülkelerde en

acımasız, en saldırgan, en agresif boyutlara tırmanan diktatörlüktür.

Bu ülkelerde uygulanan faşizm, kitle temeline dayanmamaktadır. Bundan dolayı Doğu Avrupa ülkeleri, emperyalist ülkelerde olduğu gibi faşizme ihtiyaç duyulduğunda önce kitle tabanı yaratmak ve ondan sonra faşizme başvurmak yöntemine başvurmazlar. Dimitrov bu kıyaslamayı da yapar:

“Emperyalist ülkelerde sömürgelerden aldığı büyük kârları kullanan burjuvazi imtiyazlı bir proletarya tabakası yaratabilir ve sömürüden az bir pay verip yatıştırdığı bu tabakayı doğrudan ya da dolaylı uşağı haline getirebilir. Güney-doğu Avrupa’da ise özellikle bugün, işçi aristokrasisi ve reformculuk zayıftır ve burjuvazi emekçi halk ile arasındaki açığı kapatmak için işçilere ciddi ekonomik tavizler verecek durumda değildir.” (Dimitrov, age, s. 59)

Yukarıda da belirtildiği gibi emperyalist ülkelerde burjuvazi sürekli faşizme ihtiyaç duymaz. Faşist diktatörlüğe ne zaman ihtiyaç duyduğunu ne zaman ve nasıl faşizmi devreye soktuğunu yukarıda belirtmiştik. Bunun sonucu bu ülkelerde faşist diktatörlük sürekli değildir. Ancak bağımlı ülkelerde durum farklıdır. Bundan dolayı emperyalizme bağımlı, geri bırakılmış ülkelerde faşizm farklı yollardan gelir. Bu ülkelerin zayıf egemen sınıfları, işçilere, köylülere ve tüm halk katmanlarına sömürüden pay verecek durumda değildirler. Onları kontrollerinde, denetimlerinde tutabilmek için sürekli faşist diktatörlüğe ihtiyaç duyarlar. Bundan dolayı emperyalist ülkelerde faşizm darbelerle olduğu kadar aşağıdan yukarıya da işbaşına gelebilirken, emperyalizme bağımlı geri bırakılmış ülkelerde yukarıdan aşağıya doğru sürekli uygulanan bir diktatörlüktür:

“Diğer yandan, Güney-doğu Avrupa ülkelerindeki özel şartlar faşizme kendine özgü bir nitelik kazandırmaktadır. Bu özellik, örneğin İtalya’nın aksine, faşizmin iktidara bir kitle hareketinin sonucunda aşağıdan gelen değil yukarıdan inen bir hükümet biçimi halinde ortaya çıkmasından doğmaktadır.” (Dimitrov, age, s. 60, abç)

Faşizmin en karakteristik özelliklerini bağrında taşıyan Balkanlar ve Doğu Avrupa’dan Dimitrov yoldaşa dayanarak verdiğimiz bu bilgiler, Türkiye için de geçerlidir. I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’ndan mağlup çıkan Türkiye’nin sınırları savaştan galip çıkan İtilaf Devletleri’nin başını çeken İngiltere ve Fransa tarafından çizilir. Kemalistler ile yapılan Lozan Anlaşması sonucu kurulan TC devleti, başta Kürt ulusu olmak üzere çeşitli milliyetlerden ve hakim Sünni inancı dışındaki ezilen inançlardan (Aleviler başta olmak üzere) Türkiye halkına faşist diktatörlük uygulamıştır.

Kemalist diktatörlük çeşitli milliyetlerden halk katmanlarını sınıfsal baskı, Kürtleri, Ermenileri, Rumları ulusal baskı ve Alevileri ve Hristiyanları inanç ve dini baskı altına almıştır. Çeşitli ulus ve milliyetlerden ülke halkı üzerine her türden baskı, saldırı, katliam ve soykırım reva görülmüştür. Halklar üzerinde uygulanan baskı en amansız ve en katmerli boyutlara tırmandırılmıştır. Bunun sonucu, Kemalist diktatörlük, daha dar sınırlar içinde kurduğu devlet yönetimi üzerinden İTC yönetiminden devraldığı temeller ve halet-i ruhiye ile baskı, tahakküm, saldırı ve soykırım furcasını devam ettirmiştir.

Kemalist devlet I. Emperyalist Paylaşım Savaşı’nda yıkılan devletin savaş sonrası konjonktürde yeniden dizayn edilen diktatörlüğüdür. Bunun sonucu, Kemalist TC devleti de Balkanlar ve Doğu Avrupa’da uygulanan diktatörlüğü Türkiye özgülünde uygulamıştır.

İbrahim Kaypakkaya’nın tahliliyle Kemalist diktatörlük işçiler, köylüler, şehir küçük burjuvazisi, küçük memurlar, demokratik aydınlar üzerinde oluşturulan faşist bir diktatörlüktür. İbrahim yoldaş, Kemalist diktatörlüğün her türlü demokrasilerden uzak bir diktatörlük olduğunu vurgulayan Şunurov’dan yaptığı alıntıyla bu gerçekliğe dikkat çeker:

“Her ne kadar bazı görüntüsel demokratik şekiller mevcutsa da (seçimle meydana getirilen parlamento vs.) Türkiye’de bugün (1929) mevcut olan düzenin özü, bütün demokrasilerden uzak bir diktatoryadır (yani faşizmdir). Egemen parti dışında hiç bir parti örgütü yoktur ve hiç bir partinin de meydana gelmesine imkan verilmemektedir. Sosyal-demokrat parti bile yasaklanmıştır. Gazete ve dergiler, bir an dahi gevşemeyen sıkı bir kontrol altındadır. Hatta bu gazete ve dergilerde hükümet aleyhine, ilerde herhangi bir makalenin çıkabilmesi ihtimali dahi, bunların kapatılmasına yetiyor.”

“Bugünkü Türk hükümeti elbette bir diktatorya (faşizm olmalı) hükümetidir. Çünkü egemen olan Türk burjuvazisi, tamamen güçsüzdür ve gelişebilmek için emekçi halkı ezmek zorundadır.” (İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserleri, s. 356, Umut Yayımcılık, Mayıs 2013)

Görüldüğü gibi Kemalist diktatörlük de -Balkan ve Doğu Avrupa diktatörlükleri gibi- güçsüzdür ve emekçi halkı ezmek, yani faşizmi uygulamak zorundadır. Nitekim kurulduğu dönem egemen parti olan CHP dışında hiçbir partiye müsaade edilmemiştir. 1925’te hakim sınıfların muhalif kanatları tarafından

Terakkiperver Fırka, 1929 yılında Serbest Fırka partileri kurulmuşsa da, seçime gidilmemiş ve bu partiler de kuruluşlarının ardından kısa bir süre sonra kapatılmışlardır. II. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası kurulan DP, AP gibi partiler bu partilerin devamıdır. Kısacası, Kemalist kamp iktidarı elinde tutmuş ve devletin ordu, yasama ve diğer devlet kurumlarını da hükmü altına almıştır.

Devlet egemenliği özellikle ordu üzerinden yürütülmüştür. Dolayısıyla Kemalist diktatörlük İbrahim yoldaşın tahliliyle “**gerçekte askeri bir diktatörlüktür.**”

Bu diktatörlük ırkçılığı uygularken diğer milletlerin varlığını reddetti ve piyasaya sürdüğü ırkçı teoriyle faşist diktatörlüğü uyguladı. Bu diktatörlüğün faşizme tekabül eden karakteristik yapısını İbrahim yoldaş şöyle tahlil etmiştir:

“Kemalist diktatörlük, Türk şovenizmini körüklemeye girişti. Tarihi yeni baştan kaleme alarak, bütün milletlerin Türklerden türediği şeklinde ırkçı ve faşist teoriyi piyasaya sürdü. (abç) Diğer azınlık milliyetlerin tarihini, kitaplarını tamamen sildi. Bütün dillerin Türkçeden doğduğu şeklindeki Güneş Dil Teorisi safsatasını yaydı. (abç)

‘Bir Türk dünyaya bedeldir’, ‘Ne mutlu Türküm diyene’ cinsinden şovenist sloganları ülkenin her köşesine, okullara, dairelere, her yere soktu. Böylece, çeşitli milliyetlere mensup işçiler ve emekçiler arasına milli düşmanlık ve kin tohumları saçtı; işçilerin ve emekçilerin birliğini ve dayanışmasını baltaladı. Türk işçi ve emekçilerini, kendi şovenist politikalarına alet etmek istedi.” (İK, age, s. 360)

İbrahim Kaypakkaya’nın belirttiği gibi Kemalist diktatörlük ezilen sınıflar üzerinde diktatörlük olduğu gibi aynı zamanda ırkçı, faşist bir diktatörlüktür. ırkçılık daha Kemalist devlet kurulmadan Milli Mücadele döneminde uygulandı. Ermeniler, Rumlar ve Koçgiri’de Alevi Kürtler Milli Mücadele’nin bizzat hedefi oldular. Bunun sonucu savaş içerisinde, 1921’in Mart- Haziran aylarında Koçgiri Katliamı’yla Alevi Kürtler katledilmişlerdir. Yerlerinden yurtlarından sürülmüşlerdir. Milli Mücadele bu anlamıyla Hristiyan ve Alevi toplumların hedef aldığı bir saldırı furyasıdır. **Diğer bir ifadeyle Türk ve Sünni olmayanlardan Kurtuluş Savaşı’dır.** Bunun için daha savaş başında Samsun’a giden Mustafa Kemal, Topal Osman liderliğindeki çeteleri toplamış ve Karadeniz’deki Pontus Rumlarının soykırımını örgütlemiştir. Savaş sırasında Karadeniz’de Pontuslu Rumlar saldırıya uğramış, katledilmiş ve topraklarından sürülmüşlerdir. Binlerce yıl yaşadıkları topraklardan men edilmişlerdir. 300 bir üzerinde Pontuslu

soykırımla öldürülmüş ve zoraki tehcire tabi kılınmıştır. Böylece Karadeniz büyük ölçüde Pontuslu Rumlardan arındırılmıştır. Ayrıca Marmara ve Ege bölgelerine yapılan saldırılar sonucu 1913’te İTC tarafından başlatılan Rum Soykırımı ve zoraki tehciri 1919-1923 tarihlerinde tamamlanmıştır.

Ayrıca Kurtuluş Savaşı ile Doğu ve Güney Doğu Anadolu’da kalan Ermenilerin çoğunluğu da yok edilmiş ve Emval-i Metruke Yasası ile topraklarına ve mal mülklerine el konulmuştur. Böylece İbrahim yoldaşın tahliliyle “1915’de ve 1919-20’de kitle halinde katledilen ve topraklarından sürülen Ermeniler” Kurtuluş Savaşı’nda hedef alınan diğer bir toplumu oluşturmuşlardır. (İK, age, s. 234)

Az sayıda komprador burjuvazi, büyük toprak ağaları ve Türk ticaret burjuvazisi önderliğindeki Kemalist hareket, Ermenileri ve Rumları hedef alıp topraklarına el koymuş ve yeni oluşan hakim sınıflara devretmişlerdir. “Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde yaptığımız soruşturmalardan öğreniyoruz ki, ağaların ve büyük toprak sahiplerinin bir kısmı da, aynı şekilde yani boşalan Ermeni ve Rum topraklarına el koyarak ortaya çıkmışlardır. (abç) (age, s. 352)

Ya da aynı eserin bir başka sayfasında belirtildiği gibi “...Türkiye’yi terkeden ve katledilen Ermeni ve Rum kapitalistlerinin mallarına, mülklerine el koyarak iyice zenginleştiler, milli karakterdeki orta burjuvazinin diğer kesimlerinden koptular.

Bu farklılaşma ve kopma giderek daha belirgin hale geldi. İttihat ve Terakici komprador Türk büyük burjuvazisinin bir kesimi ile, bu yeni komprador Türk büyük burjuvazisi: Kemalist iktidar içindeki hakim unsurlar işte bunlardır! (abç) (age, s. 354)

Görüldüğü gibi Kurtuluş Savaşı’nın hedefi, amacı ve muhtevası 1915 Soykırımı’nda hedef alınan Ermenilerin, Rumların, Süryanilerin arta kalan son kesiminin de hedef alınarak ve onların topraklarına, mal ve mülklerine el konularak Türk burjuvazisinin, ağaların ve devletin mülkiyetine geçirilmesi ve pazarlara rakipsiz sahip olma dürtüsü oluşturmuştur.

Kemalist Türk burjuvazisi ve faşist yönetimi, 1923 sonrası devletin inşasına geçildiğinde “Türkleştirme” ve “İslamlaştırma” doktrinini devam ettirdi. Türk ulusal yapının damgasını vurduğu homojen toplum yaratma hedefi devam etmiştir. Bu sefer saldırının esas hedefini Kürt ulusu ve Alevi-Kürtler oluşturdu. Yapılan baskı ve inkar dürtüsüyle Alevi Türkler de baskıya maruz kalmışlardır. Kürtlerin ulusal varlığı hedef alınmış, Osmanlı döneminden beri Kürt toprakları

üzerindeki ilhak ve zulüm, Kemalist diktatörlük ile devam ettirilmiştir. Kürtler uygulanan ulusal bakiya karşı tepki göstermiş, baskılara karşı ulusal hareketler oluşturmuşlardır. Dersimli Alevileri de hedef alan soykırım gerçekleştirilmiş, on binlerce Dersimli katledilmiş ve topraklarından sürülmüşlerdir. Dersimlilerin nüfusunun azaltılması ve yaşadıkları toprakların sınırlarının daraltılması ve merkezi olarak kontrol altına alınmaları hedeflenmiştir.

Nitekim İbrahim yoldaşın belirttiği gibi Kürtler üzerindeki baskı daha katmerli boyutlara tırmandırılmış ve ikili karakterde başkaldırıya neden olmuştur:

*“Türkiye’nin Lozan Antlaşması’yla tesbit edilen sınırları içerisinde de Kürt milli hareketi devam etmiştir. Zaman zaman ayaklanmalar olmuştur. Bunların en önemlileri 1925 Şeyh Said İsyanı, 1928 Ağrı İsyanı, 1930 Zilan İsyanı ve 1938 Dersim İsyanıdır. Bu hareketlerin ‘milli’ karakterlerinin yanında, bir de **feodal** karakterleri vardır: O zamana kadar kendi başlarına hükümrân olan feodal beyler, merkezi otoritenin bu hükümrânlığı tehdit etmeye başlaması üzerine, bu otoriteyle çatışmışlardır.*

Feodal beyleri merkezi otoriteye başkaldırmaya iten esaslı etken budur. Kürt burjuvazisinin ‘kendi’ iç pazarına hakim olma arzusu ile feodal beylerin kendi başlarına hükümrânlık arzusu, Türk hakim sınıflarının elinde tuttuğu merkezi otoriteye karşı birleşmiştir. Köylü kitlelerinin geniş ölçüde bu hareketlere katılmalarının sebebi ise, amansız milli baskılardır.” (age, s. 235)

Kemalist diktatörlük bu devletin temellerini atmış ve bugünlere gelmiştir. Ama süreç kendi içinde değişik evrelerden de geçmiştir. Bilindiği gibi II. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrasında ABD güdümünde çok partili sisteme gidilmiş ve sömürü ve baskı mekanizması devam etmiştir.

Bu süreç içerisinde mücadeleler de verilmiştir ve verilmektedir. Ve verilecektir de... Ancak mücadelenin son evresi ezen ve ezilenler arasındaki mücadeleyi daha derinleştirdiği gibi, kendi iç çelişkileri ve politik yapılarında da farklı minvalleri beraberinde getirmiştir.

AKP Dönemi Faşist Diktatörlük

Kemalist zihniyet, devlet bünyesinde egemenliğini yakın dönemlere kadar muhafaza etmiştir. Hatta çok partili sisteme geçildiğinde bile Kemalizm’in devlet bünyesindeki resmi yapısı devam etmiştir. Bu dönem II. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonrası ABD’nin İthal İkameci Model uygulaması ile ABD’nin hükmü altında çok partili sisteme geçilmiştir. Bunun sonucu Kemalist yöne-

tim tarafından yasaklanan Terakkiperver ve Serbest Fırka partilerinin uzantısı olarak Demokrat Partisi kurulmuştur. Ve ABD desteğinde piyasaya sürülen bu parti CHP’ye karşı seçimleri kazanmıştır. Seçimlerde, mecliste ve hükümetlerin oluşturulmasında öne çıkmıştır. Ancak devletin temel kurumu Kemalist ordu devlet bünyesinde esas gücünü ve etkinliğini devam ettirmiştir. Anayasa ordu darbeleriyle eklenen-çıkarılan hüküm ve maddelerle devam ettirilmiş ve yargı kurumu da daha çok Kemalist kulvarda yer almıştır. Nitekim ortalama 10’ar yıllık aralarla ordu tarafından ABD güdümünde yapılan darbeler ile ülke yönetimi belli devrevi dönemlere sokulmuştur.

Elbette ki, Kemalizm ve partileri CHP ile Terakkiperver, Serbest Fırka gibi partilerin sonraki devamları Demokrat Parti, Adalet Partisi, ANAP, DYP ve AKP gibi partiler ile devletin tüm kurumları, sınıfsal ve siyasal olarak birbirine karşı oluşan güçler değillerdir. Ezilen sınıflara, Kürtlere, Alevilere ve tüm ezilenlere karşı birlikte ideolojik ve politik olarak aynı mevzide yer alan partilerdir.

Hakim sınıfların aralarındaki çıkar ve iktidar kavgası onları karşı karşıya getirirse de, sömürülen ve ezilen sınıflara, ezilen ulus ve milliyetlere ve tüm ezilen katmanlara karşı uyguladıkları diktatörlük onların birleştiği sentezdir. Daha net deyimle, iktidardaki hakim sınıflar olarak ezilen ve sömürülenler üzerinde bas-kı aygıtının parçalarıdır.

Ama hakim sınıf kliklerinin kendi aralarındaki çelişkiler ve iktidarı ve devlet aygıtını kendi klik çıkarları için ele geçirme mücadelesi de sürekli. İki ana kampa ayrılan Türk hakim sınıf klikleri arasındaki dalaş, devlet aygıtını kendi klik çıkarları doğrultusunda kullanma mücadelesi olarak gelişmiş, iktidara gelen klik *“...ele geçirdiği devlet gücünü, zenginleşmek için bir kaldıraç gibi kullanarak, devlet tekellerini yaratıp bunları kendi hizmetine koşarak, emperyalizmle işbirliğine girilerek, onların yatırımlarına ortak olarak hükümet makamlarını, yüksek memuriyetleri de hizmetine sokarak, devlet bankalarından aldıkları kredilerle, rüşvetlerle, vurgunlarla şişerek” zenginleşmiştir.* (age, s. 354)

Geçmişten günümüze değin bu çelişki sürekli varolmuştur. Bazen bu çelişki ve iktidar mücadelesi alt düzeylerde sürerken, bazen daha üst düzeylere tırmanmıştır. Ama ülkenin başlıca çelişkilerinden biri olarak devamlı var olmuştur.

Elbette ki onların arasındaki çatışma bağımlı oldukları emperyalist sistemin çıkarları ve belirledikleri politikalardan kopuk değildir. Nitekim emperyalistler 2002 yılında AKP’yi göreve getirdiklerinde neo-liberalizm ve “medeniyetler çatışması” kisvesiyle Ortadoğu’da hedeflenen politika ılımlı-İslam tanımıyla dev-

reye sokulmuştu. ABD belirlediği politikayı AKP üzerinden hayata geçirecekti. Bunun için devletin kurumları bu politikaya göre yeniden ayarlanmalı ve sömürü ve sermaye ihracı daha palazlanmış bir tarzda pratikte hayata geçirilmeliydi.

Ama neo-liberalizm ve ılımlı İslam politikaları, TC devletinde başta ordu olmak üzere, yargı ve yasama ve diğer kurumlarda Kemalizm’in etkinliğini azaltıyordu. AKP hükümeti ve Fethullah Gülen Cemaati giderek öne çıkıyor devlet kademelerinde etkinliğini artırıyordu. Öyle ki, bu dönemde kararların alındığı ordu inisiyatifindeki MGK’nın işlevi ve etkinliği daraltıldı ve hükümet giderek bu alanda da hakim hale gelme hamlelerine hız verdi.

Bu durum hükümet ile ordu arasındaki çelişkileri giderek derinleştirdi. Bunun sonucu 2007 yılında eski Genelkurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt’ın “27 Nisan e-muhtrası” AKP hükümetine geri adım attırmadı. Çünkü ABD emperyalizmi, bu sefer ordunun ve bu muhtıranın arkasında değildi. Hükümeti destekliyordu. Bunun üzerine *-sonraları kumpas olduğu söylenen-* Balyoz askeri darbe planı, Ergenekon davası gibi davalar gündeme getirilerek birçok general, amiral, albay, yarbay gibi alt ve üst rütbeli subaylar tutuklandı ve bir müddet hapistede tutuldular. Bu doruğa çıkan içteki iktidar kavgası sonucu 5 Ağustos 2013 tarihindeki Genelkurmay Başkanı İlker Başbuğ da tutuklandı ve bir müddet hapisshanede tutuldu.

Tüm bu tutuklamalar sonucu boşaltılan orduya AKP ve Fethullah Gülen yanlısı subaylar yerleştirildi. Böylece İTC’nin devamını oluşturan Kemalist subayların ordu içinde etkinlikleri azaltılmış, yerlerine “ılımlı İslam” kisvesiyle dindar, bağnaz, tutucu subaylar yerleştirilmiştir. Böylece Saray’a taşınan, başbakanlığı lağveden, meclisi zapt eden, doğrudan kendine bağlı kukla bakanlar kurulu oluşturan cumhurbaşkanı, özendiği ve adını sık sık andığı Abdülhamid şahsında, adeta İslamcı bir istibdat yönetimi kurmuştur.

Bu arada birlikte hareket eden R.T.Erdoğan-Fethullah Gülen kliği Kemalistlere yönelik sağlanan üstünlük sonrası bu sefer birbirlerine düşmüşlerdir. 17-25 Aralık 2013 tarihlerinde Fethullah Gülen yanlısı savcı tarafından hazırlanan yolsuzluk, rüşvet, ihaleye fesat karıştırma, kaçakçılık, görevi kötüye kullanma gibi iddianame ve gözaltı talimatları ile R.T. Erdoğan’a yakın bakanlar, bürokratlar hakkında soruşturma açılması istenmiştir. Bunlar içerisinde R. T. Erdoğan’ın başbakanlığını yaptığı hükümette 4 bakan ve 3 bakan çocuğu da vardır. Tüm bu suçlamalar reddedilmiş olsa da, yakın zamanda bu dört bakandan biri olan Erdoğan Bayraktar, dava dosyasında yer alan tüm bilgilerin gerçek olduğunu itiraf etmiştir.

17-25 Aralık soruşturmalarındaki suçlamalar ile R.T.Erdoğan’ın oğlu ve R.T. Erdoğan hakkında da iddialar ileri sürülmüştür. Tüm bunlar R.T. Erdoğan’ı ve hükümetini açıktan suçlayan ve töhmet altında bırakan iddialardır. Bunun üzerine R.T. Erdoğan soruşturmayı başlatan savcının görev yerini değiştirerek, yerine kendine yakın savcıcı atamıştır. Böylece davayı kontrolüne almıştır.

15-16 Temmuz 2016 tarihinde Fethullah Gülen Cemaati’nden subayların gerçekleştirdiği iddia edilen darbe girişimine karşı, 20 Temmuz’da R.T.Erdoğan’ın karşı darbesi oldu. 20 Temmuz 2016 darbesiyle darbeci subaylar tutuklandı. R. T.Erdoğan ilan ettiği Olağanüstü Hal ve KHK (Kanun Hükmü Kararnameleri) ile iktidarı kendi lehine pekiştirdi. Bunun sonucu ordudan, emniyetten ve diğer devlet kurumlarından Fethullah Gülen Cemaati üyelerinin tutuklanmasına başlandı. R.T. Erdoğan devlet kurumlarına ordunun ve MHP’nin desteğinde kendine yakın atamalar yaparak kendi denetimi altına almaya çalışmıştır.

R.T.Erdoğan 16 Nisan 2017 referandumuyla “Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi” adı altında “Türk Tipi Başkanlık Sistemi”ni kabul ettirmiş, sistem 9 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Faşizm R.T.Erdoğan ve AKP eliyle kendini yeniden güncellemiştir. Bu sistemle birlikte parlamentonun yetkileri kısıtlanmış, cumhurbaşkanlığının yetkileri artırılarak yürütme organının da başı haline getirilmiştir. Değiştirilen sistemle birlikte meclis tarafından çıkarılan yasalar azalmış, cumhurbaşkanlığı tarafından çıkartılan kararnamelerle ülke yönetilir olmuştur. Cumhurbaşkanlığı kararnameler yoluyla yasama yetkisini kullanmakta ve devlet aygıtını yönetmektedir.

Türk tipi başkanlık rejimi bir yanıla Kemalist dönemin tek partili rejimini andırmaktadır. Bu anlamıyla Kemalist faşizmin İslamcı AKP eliyle yeniden güncellenmesinden bahsedebiliriz. Gerçekleştirilen sistem değişikliğiyle % 50+1 alan parti partili cumhurbaşkanlığını kazanmaktadır. Geline aşamada AKP-MHP ittifakıyla oluşturulan “Cumhur İttifakı” ülkeyi faşizmle yönetmektedir.

Devlet aygıtı ve ülke “tek bir insanın ağzından çıkan” emirle “adeta şirket gibi” yönetilmektedir. Bu durum sadece işçi sınıfına ve emekçilere yönelik artan saldırganlığı değil, aynı zamanda Türk hakim sınıf klikleri arasındaki dalaşı da sertleştirmiştir. Değiştirilen sisteme uygun olarak muhalefette örgütlenen “Millet İttifakı” iktidarın daha fazla hedefinde yer almaktadır.

Bu dalaşta başta Kürt ulusal hareketi olmak üzere Türkiye halkının demokratik, ilerici mevzilerinden biri olan HDP her iki kliğin de hedefindedir. Son olarak HDP’ye açılan kapatma davası her iki hakim sınıf kliğinin iktidar için

mücadelesinden ayrı değerlendirilmemelidir. Tüm bu gelişmeler, içinde bulunduğumuz koşulların nasıl da agresif bir dönem içerisinde olduğumuzun göstergeleridir. Hakim sınıf klikleri arasında çelişkiler olması demek devlet kademlelerinden Kemalizm’in tümünden arındırılması anlamını taşımamaktadır. Yaşananlar Kemalist diktatörlüğün ve yarattığı kurumların tümünden yadsınması demek de değildir. Tam aksine Kemalizm’in kitlelere hitap etmeyen kimi aykırı ve uç örneklerinin yeniden üretilmesidir. Ki Kemalizm’in faşist karakteri, emperyalizme uşaklığı, geçmişteki yarattığı faşist kurumlar yeni koşullara uyarlanarak varlığını devam ettirmektedir. Ordu ve diğer devlet kurumları İslamcı yanlarını, faşist Kemalist yanla içiçe geçerek varlığını devam ettirmektedir. Aralarındaki çelişkiler “İslamcı-Kemalist” yapı içerisinde birbirini tamamlamaktadır. **Şimdiki durumda TC faşizmine rengini veren AKP-MHP ve Perinçekgillerdir.** Bu durum bile iktidarın İslamcı-Türkçü-Kemalist çizgisini özetlemektedir. Deyim yerindeyse AKP ile, Kemalist faşizmin Türkçü İslamcı çizgisinin yerini İslamcı Türkçü çizgi almıştır. Bu durum ise 12 Eylül Askeri Faşist Cunta’sının yaratmak istediği “Türk İslam Sentezi” ile uyumludur. Diğer bir ifadeyle “devlette devamlılık esastır” ve faşizm gömlek değiştirilerek sürdürülmektedir.

Bugün AKP ile Abdülhamit’e olan özlem yeniden nüksetse de, din unsuru ve dini kurumlar öne çıkarılsa da, geçen yüzyılın ümmet toplumu mümkün değildir. Çünkü ulusun oluştuğu sürece girilmiş ve din ile içiçe girmiştir. Oluşan tarihsel süreçler emperyalistler ve hakim sınıflar açısından bazen ulusalcılığı, bazen milliyetçiliği öne çıkarsa da, iktidarda oldukları müddetçe sarılacakları doktrin “Türk-İslam Sentezi”dir.

Hakim sınıflarla çeşitli milliyetlerden ülke halkı arasındaki çelişki, sömürü, baskı, zulüm yumağı giderek derinleşiyor. AKP yönetimi halka ülke tarihinin en kötü dönemini yaşıyor. Bu süreç AKP’nin ve düzenin emekçiler nezdinde en çok teşhir olduğu ve tepki oluştuğu dönemdir. Covid-19 pandemisi de eklenince ülkenin girdiği sarmal durum daha agresif boyutlara tırmanmıştır. Çelişki ve sorunlar daha kronik hal almıştır. Hakim sınıflar bunu gördüklerinden dine, milliyetçiliğe, faşist söylemlere, kadın ve LGBTİ+ düşmanlığına daha fazla ihtiyaç duyuyorlar. Pandemi faşizmi daha öne çıkarıyor, faşist politikaları daha uç boyutlara tırmandırıyor.

Bu durum elbette salt ülkemizle sınırlı değildir. Örneğin Hindistan’da pandeminin yoksullar üzerindeki yıkımı korku filmine konu olabilecek kadar büyüken; Amerika, Avrupa ülkelerinin durumu da “beklendiği gibi” iyi değildir,

zira ilaç bulunmasına karşın Covid-19 kontrol altına alınabilmiş değildir. Kapitalizm hem sömürüyü, işsizliği iyice artırmış hem insanların sağlığını iyice tehdit altına alın duruma gelmiştir.

Tüm bunlara ek olarak faşist yönetimler öne çıkıyor. Avrupa’da ve Amerika’da faşist partiler yönetimlerde yer aldılar. Henüz faşizmi hakim kılamadılar ama ırkçılık körükleniyor. Faşist söylemler, faşist tehditler yapılıyor. R.T. Erdoğan’ın, eskik ABD Başkanı Trump’ın, Bolsonaro’nun, Putin’in, Johnson’ın ve diğerlerinin kitleleri manipüle eden faşist tehditleri devam etmektedir. İstikrarlı dönemlerde yapılmayan bu tehditler günümüzde yapılıyorsa, bu kapitalizmin nasıl bir girdap ve nasıl bir depresyon içine girdiğinin de göstergeleridir...

Elbette ki bu durum ezilenlerin karşıt hamlesini de beraberinde getirecektir. Baskı ve sömürü geliştikçe, tehdit ve saldırı tırmandıkça, bir de bunlara pandemi eklenince; bunlara karşı hoşnutsuzluk, öfke, eylem ve direniş de gelişecektir. Çelişkiler geliştikçe, bir arada yaşayan karşıt sınıfların mücadelesi de gelişecektir. Mao’nun bir cümlelik zıtların birliği tanımı içinde ne kadar derin bir anlam içermektedir. Günümüzde varolan sorun, günümüz konjonktüründe mücadeleye önderlik rolü oynayan yapıların zayıflığıdır. Ama bu durum da görelidir. Ve bu durum öncülere bu eksikliği göstermektedir... Ve görülmesi için daha da zorlayacaktır!

Faşizm, emperyalist kesimin burjuva demokrasisinden artık medet ummadığı, onu kaldırarak yerine daha otoriter, daha merkezi, saldırgan bir politik iktidar arzuladığı olağanüstü koşullarda devreye konmaktadır.

Nitel ve Nicel Ayrılıkları ve Aynılıklarıyla Avrupa Faşizmi Karşılaştırmaları

Her sınıf ve her ideolojik-siyasal çizgi, faşizm değerlendirmesini, kendi dünya görüşüne ve sınıf bilincine göre yapmaktadır. Dolayısıyla, burjuva liberal, burjuva sol ve küçük burjuva sol kesimlerin faşizm değerlendirmesi nitel-nicel bakımdan olduğu kadar, değerlendirmelerden elden edilen dersler bakımından da birbirinden farklıdır. Hatta bu değerlendirme ve dersler, faşizme karşı mücadeleyi olumluluk ve olumsuzluklarıyla etkilemiş, yengi ve yenilgilerde etkin olmuştur.

Öyle ki, farklı faşizm tahlillerine yaslanan bu sonuçlar, faşizme karşı birleşik mücadeleyi, devrimci komünist çizgide olanların güçlü olduğu kimi yerlerde güçlendirmiş; tersi, burjuva ve küçük burjuva değerlendirmelerin etkin olduğu birçok yerde ise zayıflatmış hatta yenilgiye uğratmıştır.

Avrupa kapitalizminin en gelişmiş ülkelerinde iktidar ve hükümet biçimi olarak gözlemlenen faşizm; bu ülkelerde tarihsel, toplumsal, egemenlik ve siyasal bütün farklarıyla ve özdeşlikleriyle birlikte var olmuştur. Toplumsal sorunları kendine siyasal kalkan olarak kullanan, propagandasını buna göre şekillendirerek geniş kitleleri aldatan faşist parti ve hareketler, iktidara yerleştikten sonra korkunç sosyal ve siyasal yıkımlar örgütlemiş; kitlesel katliam ve soykırım pratikleri modern kapitalist toplumların bağrından çıkan faşist iktidar ve hükümetlerin dizginsiz saldırgan politikaları sonucu, insani ve kültürel yıkım örnekleri olarak ortaya çıkmıştır.

“Almanya’nın caddeleri ve şehirleri kanla sulandı. Viyana’nın işçi semtleri, askeri birliklerin ateşiyle yakılıp yıkıldı, harabeye döndü. Yoksulluk, yıkım, felaket ve acı... Üstünde insanlığın en ünlü beyinlerinin

eserlerinin yakıldığı ortaçağa özgü odun yığınlarının alevleriyle aydınlatılmış kapitalist baskı ve uygarlığın batışı, giyotin ve cellat baltası. Faşizm işte bunları getirdi. Ayrıca dünyayı felakete, yeni bir korkunç katliama sürüklemek tehdidini de beraberinde getirmektedir.”
(G. Dimitrov, Komünist Enternasyonal’de Faşizm Tahlili)

Faşizm analizi ve tanımlaması konu olduğunda en derinlikli Marksist-Leniniist çözümleme, 3. Komünist Enternasyonal’in, yani Komintern’in G. Dimitrov öncülüğünde yaptığı araştırma, inceleme ve çözümlemelere yaslanmaktadır ve şöyle ifade edilmektedir:

“Faşizm, mali sermayenin en gerici, en şoven, en emperyalist unsurlarının, açık terörist diktatörlüğüdür.” (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler)

Peki mali sermayenin en gerici, en şoven, en milliyetçi, en tekeli, en emperyalist olanları kimlerdir? Açıktır ki, kapitalist üretim ve bireysel bölüşüm koşullarında; pazar hakimiyetini elinde bulunduran bütün kapitalistler içinde en ilkesiz, en saldırgan ve rekabetçi ve en güçlü olanlardır. Peki, en güçlü olanlar daha az güçte olan diğer kapitalistlerden niye daha tehlikelidir? Çünkü onlar tekeliğin yani kapitalist üretimde her şeye yön vermek, bütün sermaye ve meta akışını denetimleri altına almak isteyenlerdir. Bunların eğilimi, dünyada tek egemen güç olma yönündedir.

Bunların eğilimi toplumları, iktidarları, hükümetleri, uluslararası kurumları, örgütlenmeleri ve hatta devletleri sömürü çıkarları doğrultusunda hizaya getirme eğilimidir. Bütün meta üretimi, sürümü bütün sermaye dolaşımı ve birikim süreçlerine yön vermek isteyenler bunlardır. Daha güçlü bir rakibi kendisiyle eşdeğer görmeyen, tekeliğin doruk noktasında duran, başka tekelleri sürekli yutmak isteyen ve mali sermaye egemenliklerini tüm yerküreye yaymak isteyenlerdir.

Dolayısıyla tam da bunlar; ulusal ve uluslararası ekonomik, mali ve siyasi krizlerin de baş sorumlularıdır. Ülkesel ve küresel çapta ekonomik, mali, toplumsal ve siyasal kriz koşullarında veya genel ve kronik buhran koşullarında, krizlere çözüm bulamadıkları için batma ve egemenliklerini kaybetme gerçeğini ve ihtimalini çok güçlü hissettikleri durumunda, en çok kaybedecek olanlar da bunlardır. İşte “en gerici, en şoven ve en emperyalist” olanlar, en güçlü olup da en büyük kaybedecek olanlardır.

Kapitalist-emperyalizmin topyekûn yıkımcı tekeli rekabeti koşullarında cereyan eden kronik krizlerde, sistematik buhranlarda ve genel bunalımlarda

en güçlü olup da, kriz sarmalına düştükleri anda en çok kaybedecek olan kesimler yine en emperyalist burjuva güç odaklarıdır. Faşizm, tam da bu en emperyalist kesimin burjuva demokrasisinden artık medet ummadığı, onu kaldırarak yerine daha otoriter, daha merkezi, saldırgan bir politik iktidar arzuladığı olağanüstü koşullarda devreye konmaktadır. Ulusal ve uluslararası düzlemde çok yönlü toplumsal krizlerden kaynaklı bu en emperyalist güçler, tekelci rekabette çözümsüz kaldıklarında politik iktidar, hükümet, devlet şekilleri üzerinden faşizmi karşımıza çıkarmaktalar.

Faşizm; modern burjuva toplumların bütün çözümsüzlüklerinin, çok yönlü sıkışmışlıklarının, yönetilemez hal alan kronik krizlerinin, denetlenemez çok yönlü buhranlarının ve aslında toplumun alttan gelen baskılar ve talepler sonucu, toplumun bütünlüklü demokratikleşmesini, devrimcileşmesini, hatta sosyalistleşmesini engellemenin bir ürünüdür.

Komünist Enternasyonal sürekli olarak emperyalist ülkelerdeki faşizm tehlikesine dikkat çekmiş ve böylece faşizmin yalnızca yarı-sömürge, yarı-feodal ya da en genel tanımıyla geri bıraktırmış ülkelerde görülebileceğini savunan görüşlere kesinlikle karşı çıkmıştır.

Yine değinilmesi gereken bir başka konuda faşizmin gelişmiş ülkelerde iktidara gelişinin mutlaka silahlı bir darbe ile gerçekleşmeyeceği olgusudur. Almanya’da olduğu gibi seçimle iş başına gelebileceği gibi, Türkiye’de olduğu gibi “kurtuluş savaşı” sonrasında da iktidara gelebilir.

Avrupa’da faşist partilerin iktidara gelişlerine dair kısa bir özet yapmak, faşizmin bu “çeşitliliği”ne dair öğretici olacaktır.

İtalya’da Faşizmin İktidara Gelişi

İtalya’da faşizmin ortaya çıkışının köklerini 1914-1915 yıllarında aramak gerekir. Faşistler bu tarihten sonra İtalya’da örgütlenmeye ve kendilerini şekillendirmeye başladılar. *“Faşist hareket kökü itibarı ile İtalya’yı dünya savaşına sokmak isteyen gruplara bağlıdır.” Bu politikayı savunan birçok grup vardı. Onlar arasında sendikalizm, anarşizm ve bazı durumlarda esas olarak Mussolini olayında olduğu gibi sosyalizmin aşırı solcularının döneğlerinden oluşan aşırı solcular vardı.*

Bu gruplar ulusal çıkarlar için siyasal çelişmeden vazgeçme ve merkezi güçlere karşı askeri müdahale politikası ile tamamen uyuyorlardı.” (3. Enternasyonal’de Faşizm Üzerine Tartışma)

İtalya'daki bu durumu değerlendiremeyen sosyalist parti, üst üste birçok hata yaptı. Savaş sonrasında toplumda bir devrim beklentisi olmasına rağmen parti değerlendiremedi. Gelişen duruma göre bir örgütlenme gerçekleştirmeyen sosyalist partinin yenilgisi, faşist hareketin işine yaradı. Bu aşamadan sonra İtalyan burjuvazisi saldırmaya başladı. Faşizm, burjuvazi için "sorunun çözümü" niteliğindeydi.

Faşist hareket, İtalya'da savaş sonrası ortada kalmış, yönünü şaşırılmış tüm kesimleri toplayarak kendisine silahlı bir güç oluşturdu. Devletten oldukça yardım gördüler. Yasalar önünde suçsuz görünüyordular. Faşistler, şehirlerde işçi önderlerine saldırmayla, bazılarını göç etmeye zorlayarak ilk saldırılarına başladılar. Faşist hareket, saldırılara önce İtalyan kırsal alanı olan Bologna'dan başladı. Faşistler zincirlerinden boşalmış şekilde tüm ilerici ve devrimci güçlere saldırdılar. Devlet güçlerini de yanına alarak başlayan bu saldırılar, faşist hareketin giderek güçlenmesini ve hakimiyet alanlarını genişletmesini getirdi. Nihayet 21 Kasım 1920 tarihinde Bologna'yı ele geçiren faşist hareket, buradan iki kol üzerinden Roma'ya yürüdü. Fakat bu durum, İtalya'da faşizmin sadece toprak ağalığına dayandığı anlamına gelmiyordu. İtalya'da da faşizmin ardında büyük tekelci burjuvazi bulunuyordu. İtalya'da faşizm arkasındaki güçlerin doğru bir şekilde tahlil edilememesi, ona karşı mücadeleyi sakatlıyordu. Öyle ki bu türden hatalı değerlendirmeler görünüşte faşizmin, toprak ağalarının ve tekelci burjuvazinin bir hareketi değil de orta sınıfın hatta köylülerin bir hareketiymiş gibi bir propaganda edilmesine kadar gitti.

Faşizmin her ülkede değişik özellikler gösterdiği, bunda o ülkenin durumunun, ulusal özelliklerinin etkili olduğu ve faşizmin çok kapsamlı değerlendirilmesi gerektiği ileriki dönemde ortaya çıktı. İtalya'da da bu durum kendisini daha ilk başta gösterdi. Faşizm birçok söylem ve talebi kullanarak kendisine bir silahlı ordu oluşturdu ve iktidara geldi. Buna reformistlerin, sendika ağalarının tutumu ve sosyalist partinin pasifliği de eklenince faşizm kolay sayılabilecek bir hareketle iş başına geldi.

Mussolini iş başına geldiğinde, hemen her şeyi feshettiğini ve dağıttığını ilan etmedi. Ona "neden karşıtlarını yok etmediği" sorulduğunda Mussolini "*Bunun daha zamanı var*" şeklinde yanıt vermişti. Mussolini 1.5 yıl gibi bir süre eski meclisi dağıtmadı. Kabineyi sadece faşistlerden oluşturmaya da gitmedi. Hükümette Giolitti, Poolari ve demokratik solcuların temsilcilerine yer verdi. Ancak buna karşı Mussolini eski hükümet organlarını süreç içinde tamamen

yok etti. İlk meclis konuşmasında “*Bende sizi buradan kovacak güç var ama benimle çalışırsanız yerinizde kalırsınız*” dediğinde eski meclisin çoğunluğu “yeni führer”in önünde boyun eğdiler.

Mussolini görünüşte çok fazla değişiklik yapmayacağı izlenimi verdi. Hemen yeni kanunlar çıkartmadı. Baskılar, Mussoli’nin oluşturduğu özel örgütler vasıtasıyla yapıyordu. İtalya’daki her şeyi yeniden düzenleyen bir gelişim izlediğinden eski yasalar üzerinden saldırma yerine kendisinin oluşturduğu perde arkasındaki yasalarla saldırıya geçti. 1923’te binlerce komünistin yargıldığı mahkemelerde herkes büyük cezalar beklerken, komünistler beraat ediyordu, ancak Mussolini komünistleri mevcut hukuk içinde cezalandırma yerine kendi oluşturduğu terör örgütleri vasıtasıyla yok ediyordu. Ve yine komünistler “adi” suçlu olarak yargılandıkları mahkemelerde onlarca yıl cezalara çarpıtılıyordu. Keza basın alanında bir serbestlik görüntüsü veren Mussolini, diğer yandan polise verilen sınırsız yetkiyle basın üzerinde korkunç bir baskı uyguluyordu. Polis istediği basın organını kapatabiliyor, yöneticilerini tutuklayabiliyordu.

Mussolini kendi iktidarını her yönüyle sağlama aldıktan sonra pervasızca saldırmaya başladı. Sendikalara saldıran faşist iktidar, işçileri zorla faşist sendikalara üye yapmaya başladı. Sözde bağımsız sendikaların varlığına izin verilmesine rağmen faşist diktatörlük, bu sendikaların üzerinde resmi devlet denetimini şart koştu. İtalya’da faşist diktatörlük her alanda etkili olmak ve tartışmasız kanunların uygulanması için özel olarak oluşturulan “kara gömlekli” birlikler, ülkede faşist terörün uygulanmasında esas görevi üstlendiler.

Mussolini eğitimden basına, sendikalardan kiliseye kadar her şeyi denetimine aldı. Daha önceki hükümetlerin karar alıp da uygulayamadığı “küçük köylü, yarıcı, tarım işçilerinden gelir vergisi, ayrıca belediye ve bölgesel vergileri ve şarap vergisi...” hayata geçirdi. Tüm bu vergiler, köylülük üzerinde eskiden olduğu gibi korkunç bir baskı oluşturmaktaydı.

Mussolini ayrıca seçim kanununda da değişikliğe gitti. Yeni yasaya göre “oyların % 25’ini alan parti, parlamentodaki sandalyelerin üçte ikisine sahip oluyordu.” Mussolini, % 25’i garantilemek için yaklaşık 10.000 faşist arasından 375 adayı bizzat kendisi seçti.

Faşistler ikili taktik izlediler. Çok güçlü oldukları Kuzeyde listeleri tamamen faşistlerden oluşturturdular; oldukça zayıf oldukları Güneyde ise listede önde gelen yerel kişilere de yer verdiler. Seçimler yapıldıktan sonra Mussolini

“çoğunluğun onayını aldıklarını, artık meşru bir iktidar bulunduğunu ve azınlık egemenliğinden söz edilemeyeceğini” ilan etti.

Almanya’da Faşizmin İktidarlaşması

Almanya’da Hitler’in iktidara gelmesi beraberinde birçok konunun tartışılmasını getirdi. Uluslararası alanda Hitler’in iktidara gelişi, İtalyan faşizminin bir başka örneği olarak yorumlanmıyordu. İtalya’da faşizm, savaş sonrasında devrimci durumun yükseldiği bir dönemde işbaşına geldi. Togliatti bu durumu şöyle izah etmektedir; *“Burjuvazi eski sistemle egemenliğini sürdürememektedir. Genel bir hoşnutsuzluk, bir işçi sınıfı saldırısı, genel grev vb. vardır. Kısacası savaş sonrası dönemi yaşıyoruz. Bir devrimci bunalımdan geçiyoruz.”*

Faşizm böyle bir dönemde iş başına gelirken, Almanya’da ise tam tersine böyle bir durumun olmayışı Hitler’i iktidara taşıdı. Clara Zetkin bu iktidar değişimini; *“Almanya işçi sınıfı politik iktidarı ısrarla istemeyişinin ve ele geçiremeyişinin bedelini faşizmle ödüyor”* şeklinde yorumluyordu.

Almanya’daki faşizm tartışılırken, dünyadaki bu değişimler de göz önüne alınarak bir değerlendirme yapılmaktaydı. Bu değişim, dünya ekonomik bunalımı ve değişen dengelerdi. İtalya örneğinin dışında ilk defa işçi sınıfının güçlü olduğu bir ülkede, Almanya’da faşizm iktidara geliyordu. 1918 Devrimi’nin yenilgisinden sonra, tekelci kapitalizm, iktidarını burjuva parlamenter sistem biçiminde yürütüyordu.

Hitler’in iktidara gelmesinden sonra Almanya’daki faşist diktatörlüğün maskesini düşürmede Alman Komünist Partisi’nin önemli katkıları oldu. Alman Komünist Partisi, 30 Ocak 1933’te yayımladığı bildiride yeni hükümeti açık faşist diktatörlüğün kabinesi olarak değerlendirmiş ve yine 7 Şubat 1933’te Niderlehmeye yakınlarındaki Ziegegals Spor Salonu’nda yapılan Alman Komünist Partisi Merkez Komite toplantısında ise Ernst Thälmann, Hitler-Hugenberg-Papen hükümetinin bileşimine dikkat çekerek ülkede açık faşizm yönünde “bundan daha ilerde bir tırmanmanın pek olamayacağı”nı vurgulamıştır.

Alman Komünist Partisi daha 1929’da faşizmle büyük tekellerin bağlantılarını ortaya koydu ve faşizmin iktidara gelmesinden sonra bunları daha da somutlaştırdı. Alman Komünist Partisi bir raporunda şu tespitlerde bulunuyordu: *“Temmuz’da, devlet gücü, Nasyonal-Sosyalist Alman İşçi Partisi’nin tamamen eline geçince faşizm anti-kapitalist aldatıcı örtüsünü üzerinden atmak ve kanlı faşist diktatörlüğün kimlerin emrinde olduğunu göstermek zorunda kaldı. Al-*

manya'nın gerçek egemenleri harekete geçtiler. Genel ekonomi meclisi kulis-lerden politika sahnesine çıktı.

Krupp, Thyssen, Siemens, Vöglar, Bosc, Diehn (IG-Farben), von Finck (Bankerler Merkez Birliği Başkanı), Schacht ve mali-sermayenin diğer temsilcileri bizim saptamalarımızın doğruluğunu tanıtladılar. Faşizm tekelci kapitalistlerin azgın ve kanlı diktatörlüğüdür. Bu açıklamaya dayanan Wilhelm Pieck, Komünist Enternasyonal yürütme kurulu XIII. 13. Oturumu'nda şöyle diyordu; Almanya'daki faşist diktatörlüğün sınıfsal içeriği, Genel Ekonomi Meclisi'nin bileşimi ile somutlaşmaktadır. Almanya'nın asıl egemeni olan bu hükümetin 16 üyesinden dokuzu büyük sanayici, (hemen hepsi tekelci kapitalizmin temsilcisidir) dördü bankacı ve ikisi de büyük toprak sahibidir."

(Komünist Enternasyonal'de Faşizm Tahlili s. 31-32)

30 Ocak 1933'te iktidara gelen faşizm, Almanya'da dengelerin kısa sürede değişmesine yol açtı ve kimin hizmetinde olduğunu tüm açıklığıyla ortaya koydu. Faşizmin iktidara gelmesinden sonra faşist Alman emperyalizmi, her alanda kendisini sağlama almak için devleti yeniden şekillendirmeye gitti. Ekonomik, askeri ve ideolojik olarak iktidarını güvence altına alma amacını güttü. Faşist diktatörlük, devlet egemenliği üzerinde hakimiyetini sağlamlaştırmakla işe girişti. Tüm demokratik hak ve özgürlükler rafa kaldırıldı.

28 Şubat 1933'te faşistlerce Reichstag (Alman Parlamentosu) yangınından hemen sonra "Halkın ve Devletin Korunmasına İlişkin Devlet Bakanlığı Kararname" yayımlandı. Bu kararnameyle başta komünist partisinin çalışmaları olmak üzere tüm özgürlükler rafa kaldırıldı; telefon dinleme, evlere baskınların kolaylaştırılması, banka hesaplarına el koyma, denetleme, haberleşme konusunda polise geniş yetkiler tanındı. 1933 seçimlerinde oyların % 43,9'unu alan Naziler, parlamentoda çoğunluğu sağlayamadıkları için bazı yetki yasaları parlamentodan geçiremediklerinden, Hitler Alman Komünist Partisi'nin kazandığı milletvekillerinin iptal edildiğini açıkladı. Buna benzer gasplarla Naziler, parlamentoda çoğunluğu sağladılar.

23 Mart 1933'te parlamentodan geçen "Halkın ve Devletin Güçlüklerden Kurtarılması Yasası" Nazileri birçok yönüyle güçlendiren yasaların başında geliyordu. Bu, Weimar Anayasası'nın fiilen devre dışı bırakılmasıydı. Hitler hiçbir yasal yetkiye dayanmadan istediği konuda yasa çıkararak uyguluyordu. Alman Komünist Partisi yasadışı ilan ediliyor, sendikalar basılarak tüm mal varlıklarına

el konuluyor, yöneticileri tutuklanarak toplama kamplarına gönderiliyordu.

Hitler, 10 Mayıs 1933'te kurduğu "Emek Cephesi"ne tüm işçiler için üye olma zorunluluğu getirdi. 22 Haziran 1933'te Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin tüm mal varlığına el konularak SPD kapatıldı.

14 Temmuz 1933'te çıkarılan "Partilerin Yeniden Kuruluşu Yasası" ile Nazi Partisi Almanya'daki tek yasal parti olarak ilan edildi. Ve bunu 20 Ocak 1934 yılında "Devletin Yeniden Yapılandırılması Yasası" ile "Devlet Bakanlığıyla, Başbakanlığın Birleştirilmesi" izledi. Ardından "Gizli Devlet Polisi" (Gestapo) kuruldu. Ve kurulan "Halk Mahkemeleri" de faşist diktatörlüğü güçlendiren gelişmelerden oldu.

27 Şubat 1934 tarihinde çıkarılan, "Alman Ekonomisi Organik Yapısının Düzenlenmesi Yasası" ile belirli tekellerin devletle daha çabuk kaynaşması sağlandı. Bunu takiben bir başka kararnameyle Alman ekonomisi şu altı grupta toplandı; "Sanayi, ticaret, el zanaatları, bankalar, sigortalar ve enerji."

Hitler kendisine taban oluşturmak için toplumun birçok kesimine yönelik politikalar geliştirmeye başladı. Bu alanlardan biri de köylülüktü. Faşizmin iş başına gelmesiyle, 1933'te tarıma ilişkin çıkarılan kararnameyle birlikte suni bir iyileşmeye yol açtı. Taban fiyatlarının belirlenmesiyle, tarım ürünlerinin fiyatlarının düşmesi önendi. Fakat bir yıl sonra köylülük üzerinde korkunç bir yıkım meydana geldi. Taban fiyatlarının oldukça düşük tutulması, köylülerin ürünlerini devlete ucuza satmalarını getirdi. Köylük alanda tahıl ve yem üretenler esasında büyük toprak sahipleriydi, küçük üreticiler ise daha çok hayvancılıkla uğraşıyorlardı.

Faşizm, 29 Eylül 1933'te çıkardığı "Miras Çiftlikleri Yasası" ile ekonomik olarak güçlü bir zümre yaratarak bu konudaki gelişmeleri de kendisine bağladı.

Peki nasıl olmuştu da Almanya'da faşizmin iktidara gelmesi önlenememişti? 1932'de Almanya'da yapılan genel seçimlerde toplanan 6 milyon oy nasıl olmuştu da Hitler'in 1933'teki iktidara gelişini önleyememişti? Bunun cevabını faşizmin yükselişe geçtiği dönemde kitlelerin ve özellikle de sendikaların reformcu kesimin elinde bulunmasında ve Alman Komünist Partisi'nin taktiklerinde aramak gerekmektedir.

Keza Almanya'da faşizmin iktidara gelmesinden sonra Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin tutumu bir kez daha sosyal demokrasinin faşizmin dayanaklarından biri olduğunu göstermiştir. Emperyalizmin egemen olduğu bu çağda burjuva demokrasisi, tekellerin ihtiyacına cevap veren bir kurum ve politik bir

anlayış olmaktan çıkarılmıştır. Bu, tekellerin demokrasinin tamamen ortadan kaldırılması ve sonsuz bir egemenliğin kurulması anlayışından ileri gelmektedir. Bu yüzden Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin içi tamamen boşaltılmıştır. Hitler'in iktidara gelişinden sonra Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin sağ kanat temsilcileri bir kez daha sınıf işbirliği anlayışından vazgeçemediklerini göstermiştir. Bu, aynı zamanda faşizme karşı çıkmada "anayasal" ve "barışçıl" yöntemlerin geçersiz olduğunu göstermiştir.

Almanya'daki bu veriler, faşizmin daha ayrıntılı ve sağlam araştırmalara dayanarak ortaya konmasını sağlamıştır. Bundan önce 1920'de Komünist Enternasyonal faşizmi emperyalizmin bir ürünü olarak ortaya koymuş ve bu değerlendirmenin doğruluğu süreç içinde daha da verili bir politika haline getirilmiştir.

Keza Komünist Enternasyonal *"Emperyalist ekonomi ile politika arasındaki değişen ilişkileri, mutlaka faşizmi doğuracak ilişkiler olarak görmedi. Bunun yerine onları Leninist anlamda, sınıfsal ilişkilerin çok yönlü karmaşası olarak yorumladı. Komintern'e göre, tekelci sermayenin en gerici temsilcilerinin açık terörcü diktatörlüklerini kurabilmeleri, sınıflar arası güç dengesine bağlıdır. Ancak bu tarihin herhangi bir kesitinde ortaya çıkabilecek bir görüngü değildir. Yalnızca, faşizmin sınıfsal niteliğinin belirlenmesi sonucu, onun tekelci kapitalizmle, yani emperyalizmle zaman ve öz açısından olan bağlantısını ortaya çıkaran bir görüngüdür."*

Fransa'da Faşizmin İktidar Mücadelesi

1933'te Almanya'da faşizmin iktidara gelişi, Alman işçi sınıfının yenilgisi uluslararası alanda yeni tartışmaları birlikte getirdi. Almanya'da faşizmin iktidara gelişi, diğer emperyalist kapitalist ülkelerdeki tekelci burjuvaziyi de etkiledi. Demokratik haklar bir bir kısıtlanmaya, kazanılmış haklar budanmaya başlandı. Buna karşın uluslararası alanda işçi sınıfının faşizme karşı daha uyanık davranması vb. gibi sonuçlar da çıkarılmaya başlandı. Leipzig'deki Reichstag yangını davasında Dimitrov'un taviz vermez tutumu ve mahkemeyi faşizmin yargılandığı bir arenaya çevirmesiyle, Alman faşizminin maskesini düşürerek faşizmi ideolojik olarak ağır bir yenilgiye uğrattı.

Almanya'da faşizmin iktidara gelişi, Fransız burjuvazisini oldukça cesaretlendirmişti. Fransa, 1929 dünya ekonomik bunalımından en çok etkilenen ülkelerin başında geliyordu. 1931'de kendisini gösteren ekonomik bunalım,

1934'te doruğa ulaştı. Ekonomik bunalım, geniş kitlelerde huzursuzluğa yol açıyordu. Bunalımdan en çok etkilenen kesimler işçiler, köylüler ve küçük işletme sahipleriydi. İşsizlik çığ gibi büyümüş ve yüzbinlerce işçi kendisini bir anda sokakta bulurken, düşen tahıl ve şarap fiyatları köylüleri oldukça etkileyen sorunlar olmuştu. Binlerce küçük esnaf için bunalım demek olan ekonomik değişim, iş yerlerinin kapanmasına yol açarken, sermaye giderek Fransız burjuvazisinin tepesinde bulunan 200 ailenin elinde toplanıyordu. Artan bunalım, Fransa'da sayısız grev ve köylü gösteri ve direnişine tanıklık ediyordu. Burjuvazi, kendi içindeki birliği sağlamada oldukça da zorlanıyordu.

Fransa'da ekonomiyi eline geçiren 200 büyük tekelin, en gerici temsilcileri Almanya'yı kendilerine örnek alarak Fransa'da faşist diktatörlük kurma girişiminde ilk adımı "Stavisky Suistimal" olayının patlak vermesiyle atmaya çalıştılar. Bu mali skandalda *"Stavisky olayında bonolar ve borç senetleri üzerindeki çok büyük ölçülere varan miktarı kapsayacak tahrifatlar yapılmış ve buna bazı parlamenterlerle birkaç bakanın da adı karışmıştı."*

Başlangıçta faşistler bu olayı geniş bir şekilde kullandılar. Fransız halkının bu konudaki hassasiyeti bilindiğinden gerçek demokrasi ve adaletin temsilcileri kendileri olduğu propagandasını yaptılar. 6 Şubat 1934'te faşistler kendilerine bağlı on binlerce silahlı kişiyle "Ateş Haçlılar, Camelots du Roi, Yurtsever Gençlik" vb. şiarlarla Paris sokaklarında gösteri yaptı. Talepleri "Tüm demokratik kurumların ve parlamentonun feshedilmesi"ydi. Buna karşı Fransız işçi sınıfının tepkisi gecikmeden geldi.

Hükümet, gelişen halk hareketine karşı polis gücünü faşist göstericilerin üzerine göndermek zorunda kaldı. Olaylar karşısında istifa eden Daladier hükümetinin yerine gelen Doumergue sağ hükümetine rağmen faşist hareket istediği sonucu alamadı. Fransız Komünist Partisi bu durum karşısında yeni bir durum değerlendirmesi yaparak olaylara müdahalede bulundu. Daladier'i faşistlere karşı teslim olmakla eleştirerek geniş bir ittifak politikasına girişti. İşçi sınıfı içinde çalışmalarını yoğunlaştırdı, çünkü *"Fransız halkının cumhuriyetçi unsurlarının kararlılık derecesi, Fransız işçi sınıfının faşizme karşı savaşımındaki kararlılığına bağlıydı."*

Fransız emekçileri, FKP ve devrimci sendikalar birliğinin "Cumhuriyeti Savunma" çağrısına 9 Şubat 1934'te yapılan büyük bir gösteriyle cevap verdi. FKP, 14 Şubat 1934'te genel grev çağrısı yaptı. Bu aynı zamanda reformist sendikalar birliği ve sosyalist partiyi gerçekleri görmeye zorlayan bir durum da

yarattı. FKP'nin çağrısına olumlu cevap veren Sendikalar Birliği ve Sendikalar Genel Konfederasyonu, 12 Şubat günü "Kahrolsun Faşizm" sloganı ile genel grev düzenledi.

"Böylece Fransız işçi sınıfının güçlü eylem birliği sonucunda faşist saldırılar daha başlangıçta boğuldu."

Avusturya'da Faşizmin İş Başına Gelişi

Faşizm Avrupa'da giderek daha büyük bir tehlike oluşturunuyordu. Almanya'da iş başına gelmesinden ve Fransa'daki denemesinin hemen öncesinde 7 Mart 1933 tarihinde Avusturya'da iş başında bulunan Dollfuss hükümeti, yayımladığı bir kararnameyle ülkeyi bundan böyle parlamentosuz yöneteceğini açıkladı. Tüm gösteri ve hak arama eylemlerine son verildiğini, basına sansür getirildiğini ve gerekirse başka kararlar da alacaklarını açıkladı.

Avusturya işçi sınıfı, bu kararlara karşı tepkisini gecikmeden sokağa taşıdı. Avusturya sosyal-demokratları, acele edilmemesi gerektiği gerekçesiyle gösterilere katılmayı reddetti. Yasal yolların kullanılması gerektiğini ileri sürerek Dollfuss hükümetiyle anlaşma yollarını aradılar. Buna karşın Dollfuss hükümeti, 31 Mart 1933 tarihinde "Sosyal Demokrat Koruma Birliği'ni dağıttığını" açıkladı. Bu karara karşı da sosyal demokratlar herhangi bir tepki vermediler. Avusturya tekelci burjuvazisinin en gerici kesimlerinin finanse ettiği gönüllü faşist birlikler harekete geçtiler. 12 Şubat 1934'te ilk olarak Linz'deki işçi ?irliği basıldı, bunu Viyana ve ülkenin diğer yerleri takip etti. Buna karşı geliştirilen direniş yeterli olmadı. İşçi sınıfının siyasi ve askeri önderlikten yoksun oluşu, faşizme karşı direnişin yenilgiyle sonuçlanmasını getirdi. Ülkedeki tüm parti, sendika ve diğer kurumlar kapatılarak geniş çaplı bir saldırı başlatıldı. Avusturya tekelci burjuvazisinin en gerici temsilcileri artık iş başındaydı.

Avusturya'da faşizmin böyle kolayca hakimiyetini kurmasının nedeni, Dimitrov'un belirttiği gibi "savaşımın örgütlü olmaması ve devrimci Bolşevik yöntemlerle sürdürülmemiş olması"ndadır.

Bundan şu sonuç da çıkartılabilir. Hem Fransa hem de Avusturya'da sınıf savaşımında belirleyici güç, işçi sınıfı ve onun öncüsü olan komünist partisidir. İşçi sınıfını örgütlemeyen sınıf savaşımının başarıya ulaşması mümkün değildir. Fransa'da faşizmin önlenmesinin yolu, FKP'nin kitleleri faşizme karşı savaştırmaktan geçmektedir. Buna karşın Avusturya'da ise sorunu, işçi sınıfının çoğunluğunun reformist kesimlerin etkisinde olması ve Avusturya komü-

nistlerinin zayıflığında aramak gerekir.

Avusturya'daki gelişmeler aynı zamanda, Avusturya sosyal demokratlarının öne sürdükleri "üçüncü yol" teorilerinin de iflasını ve geçersizliğini bir kez daha ispatlamıştır. "Saldırgan faşizme karşı reformist politika ve taktiklerin hepsi hangi biçim altında olursa olsun iflas etmiştir."

Avrupa'da Faşist Hareketin Zaferinin Nedeni?

Yugoslavya'da faşizmin tezgahlayıcısı ve örgütleyicisi, monarşizm, militarizm ve banka sermayesinin ittifakıdır. Romanya ve Yunanistan'da küçük değişikliklerle birlikte esas olarak benzer gelişmeler yaşandı. Horthy ve Benhlen'in başında olduğu Macaristan'da genel kuralı bozmadı.

Tüm ülkelerde faşizmin zafer kazanmasına dönük olarak Dimitrov'un Komünist Enternasyonal'in 7. Kongresi'ne hazırladığı rapora bakmak gerekmektedir. Şöyle demektedir Dimitrov: *"Faşizm, her şeyden önce, sosyal-demokrat önderlerin izlediği burjuvaziyle işbirliği siyasetinin bir sonucu olarak, işçi sınıfı bölünmüş olduğu için, saldırgan burjuvazi karşısında siyasi ve örgütsel olarak silahsız kaldığı için iktidara gelebildi. Komünistler harekete geçecek ve faşizme karşı tayin edici mücadelede kitleleri yönetecek güçte değildi. (...) 1918 yılında Almanya'da ve Avusturya'da devrim patlak verdiğinde Avusturya ve Alman proletaryası, Avusturya'da Otto Bauer, Friedrich Adler ve Karl Renner'in, Almanya'da Ebert ve Scheidemann'ın sosyal-demokrat önderliğini izleyecek yerde Rus Bolşeviklerinin yolunu, Lenin ve Stalin'in yolunu izlemiş olsalardı, bugün ne Avusturya ve Almanya'da ne İtalya ve Macaristan'da, ne de Polonya ve Balkanlar'da faşizm olmazdı. (...) Mesela, Avusturya sosyal-demokrasini alalım. 1918 Devrimi onun muazzam bir şekilde gelişmesine yol açtı. İktidarı ele geçirdi. Orduda ve devlet mekanizmasında güçlü mevziler elde etti. Avusturya sosyal-demokrat Partisi bu mevzilere dayanarak faşizmi daha başlangıçta yok edebilirdi. Fakat o, işçi sınıfının mevzilerini hiçbir direnme göstermeden birbiri ardına teslim etti. (...)*

Almanya'da faşizmin zaferi kaçınılmaz mıydı? Hayır, Alman işçi sınıfı faşizmi önleyebilirdi. Fakat bunun için anti-faşist proleter birleşik cephenin kurulmasını kabul ettirmesi, sosyal-demokrat önderleri komünistlere karşı giriştikleri kampanyayı durdurmaya ve komünist partinin defalarca tekrarladığı faşizme karşı eylem birliği tekliflerini kabul etmeye zorlaması gerekirdi. (...) Alman işçi

sınıfı, Prusya'da hükümetin başında bulunan sosyal-demokrat önderleri, faşizme karşı savunma tedbirleri almaya, faşist önderleri tutuklamaya, faşist basını yasaklamaya, faşistlerin maddi kaynaklarına ve faşist hareketi parayla destekleyen kapitalistlerin kaynaklarına el koymaya, faşist örgütleri dağıtmaya ve silahlarını ellerinden almaya vs. zorlamalıydı.

Proleter ayaklanmanın güçlerinin bir köylü savaşıyla böylesine elverişli bir şekilde birleştiği **İspanya'da** burjuvazinin ve aristokrasinin zafere ulaşması kaçınılmaz mıydı? İspanyol sosyalistleri, devrimin ilk gününden itibaren hükümette yer alıyorlardı. Komünistler ve anarşistler dahil, tüm siyasi yönetimlerden işçi örgütleri arasında mücadele bağları kurdular mı? İşçi sınıfını tek bir sendika örgütünde bileştirdiler mi? Köylüleri devrime kazanmak için çiftlik sahiplerinin, kilisenin ve manastırın bütün topraklarına köylüler yararına el koymasını talep ettiler mi? Katalonyalıların ve Baskıların kendi ulusal kaderlerini tayin için ve Fas'ın kurtuluşu için mücadeleye giriştiler mi? (...) Hayır, bunların hiçbirini yapmadılar. (...) Yoldaşlar, sosyal demokrasi faşizme iktidarın yolunu hem Almanya'da ve Avusturya'da hem de İspanya'da işte böyle hazırladı, işçi sınıfının saflarını dağıttı ve böldü. (...) Bu bağınıtıda, faşizme karşı mücadelemizi kösteklemiş olan bir dizi hatayı, Komünist Partilerin bir dizi hatasını görmezlikten gelemeyiz. (...)

Faşist darbenin komünistleri gafil avlaması konusunda da örnekler az değildir. Partimiz yönetiminin 9 Haziran 1923'teki hükümet darbesi karşısında 'tarafsız' ama özünde oportünist bir tavır takındığı Bulgaristan'ı düşünün; Mayıs 1926'da Komünist Partisi yönetiminin, Polonya devriminin itici güçlerini doğru değerlendiremediği, Pilsudski darbesinin faşist niteliğini fark edemediği ve olayların gerisinde kaldığı Polonya'yı düşünün; (...) Evet yoldaşlar, faşizmin yolu kapatılabilir. Bu, tamamen mümkündür. Bu bizzat bize bağlıdır, işçiler, köylülere, bütün emekçilere bağlıdır." (Dimitrov, Faşizm ve İşçi Sınıfı, s. 21-27)

Geçmişte elde edilen hakların giderek geri alınmasına proletarya tepki gösterir ve bu doğrultuda mücadele öne çıkar. Bunun üzerine burjuvazi “tek çıkar yola” başvurur: Faşizm

Emperyalist Ülkelerde Faşizmin İşbaşına Gelişi

Emperyalist ülkelerde faşizmin nasıl işbaşına geldiğine kısaca bir göz atalım. Faşizmin temelleri emperyalizm ve proleter devrimler çağında atıldı. Mevcut sistemin iç yapısı yeri geldiğinde tekelci burjuvaziye faşizme zorladı. Ancak faşizmin sınırları salt emperyalist ülkelerle sınırlı kalmadı. Çağın bu özelliği emperyalizm tarafından sermaye ihracıyla ekonomik olarak ilhak edilen ve siyasi olarak kendine bağımlı kılınan yarı-sömürgelerde de faşist diktatörlüklerin ortaya çıkışına zemin sundu. Örneğin Türkiye’de faşizmin temelleri böylesi tarihsel bir süreçte atılmıştır.

Gelişmiş kapitalist-emperyalist ülkelerde faşizm sürekli değildir. Bu ülkelerde burjuvazi her zaman faşist yönetime başvurmaz. Ekonomik durumun görece iyi olduğu, sermayenin üretim, dolaşım ve dağılım sürecinde aktif olarak yer aldığı ve meta sermayenin istikrarlı bir tarzda para sermayeye dönüştüğü ve artı-değerin gerçekleştiği gönenç dönemlerinde, bu ülkelerde faşizme ihtiyaç duyulmaz. Geçmişte işçi sınıfının verdiği mücadeleler sonucu birçok ülkede burjuva-demokrasisine gidildi. Ki burjuva demokrasisi de burjuvazinin iktidarında olduğu ve işçi sınıfı ve tüm emekçi katmanlar üzerindeki gerici iktidardır. Ancak işçi sınıfının geçmişte tarihsel olarak verdiği mücadeleler sonucu (ve SSCB’nin varlığı nedeniyle) bir takım ekonomik, sosyal ve demokratik hakların elde edildiği dönemdir. Bu haklar, verilen mücadeleler sonucu burjuvaziye dayatılmış ve kabul ettirilmiştir. Bunun sonucu ücretler yükseltilmiş, sosyal ve demokratik haklar kabul ettirilmiştir. Tekelci burjuvazi, bu hakları vermemiş, işçi sınıfının tarihsel mücadelesi sonucu elde edilmiştir. Avrupa’da 1848 Devrimleri, Paris Komünü, Amerika’da 1 Mayıs Direnişi, 8 Mart kadın işçilerin grevi, sendikal örgütlenme hakkı, kazanılan sosyal ve demokratik haklar gibi verilen

nice tarihsel mücadele ve direniş ile burjuva demokratik haklar elde edilmiştir.

Burada dikkati çeken iki unsur vardır: Biri, yukarıda değindiğimiz gibi, işçilerin ve tüm emekçilerin geri bırakılmış ya da bağımlı ülke emekçilerine kıyasla burjuva demokratik haklara kavuşmaları ve daha yüksek ücret almalarıdır. Diğer taraftan ise gelişmiş kapitalist emperyalist ülkelerde burjuvazi tarafından geri bırakılmış ya da bağımlı ülkelerin sömürülmesinden elde edilen kârlarla “işçi aristokrasisi”nin yaratılmasıdır.

Lenin bu duruma dikkat çekmiş ve bu ülkeleri devrimin zayıf değil kalın halkaları olarak değerlendirmiştir. Birçok eserinde değindiği bu konuya emperyalizmi tahlil eden yapıtında da değinir. Bir paragrafta şöyle der:

“Anlaşıyor ki, sağlanan bu muazzam aşırı kârlarla (çünkü bu kârlar, kapitalistlerin ‘kendi’ ülkelerinin işçilerinden sızdırdıkları kârların çok daha üzerindedir) işçi liderlerini ve işçi aristokrasisini oluşturan bu yüksek tabakayı bozmak olanaklı olabilmektedir. ‘İleri’ ülkelerin kapitalistleri de, dolaylı ya da dolaysız, açık ya da maskeli, bin türlü yola başvurarak, onu bozmaktan geri kalmamaktadır.” (Lenin, Emperyalizm, Sol Yayınları, s. 14)

Ancak bu durum sürekli değildir. Ekonomik ve siyasi krizin uzun sürdüğü, pazarların yeniden paylaşımının giderek keskinleştiği, emperyalist savaş dönemleri ve sınıf çelişkilerinin geliştiği vb. durumlarda burjuvazi gönenç ve istikrar döneminden çıkar. Bunun sonucu sömürü ve baskı mekanizmasının tırmandığı sürece girilir. Böylesi koşullarda burjuvazi ülkeyi eskisi gibi yönetemez. Daha açık bir deyimle, ne zaman ki ekonomik, sosyal, siyasal istikrarlı dönem, yerini krizin bu alanlarda giderek derinleştiği bir döneme bıraksa, tekелci burjuvazi daha agresif ve daha saldırgan olur. Girilen kısır döngü, tekелci burjuvaziye geçmişte elde edilen sosyal ve demokratik hakların gaspına, baskıyı tırmandırmaya, ırkçılığı körüklemeye yönlendirir. Bu baskı ve saldırı unsuru burjuvazinin mayasında vardır.

Elbette ki, bu baskı ve saldırı furyası, işçi sınıfının karşıt hamlelerini de beraberinde getirir. Ezen ve ezilenlerin arasındaki çelişkiler uç boyutlara tırmanır. Geçmişte elde edilen hakların giderek geri alınmasına proletarya tepki gösterir ve bu doğrultuda mücadele öne çıkar. Bunun üzerine burjuvazi Dimitrov’un deyişiyle “tek çıkar yola” başvurur:

“Burjuvazinin tek çıkar yolu kitleleri faşizm ile zaptetmektir. Faşizm

burjuvazinin sınıf egemenliğinin son aşamasıdır. Bütün burjuva devletleri eninde sonunda ya bir hükümet darbesi ile ya da 'barışçı' bir yolla ya da gaddarca ya da tatlı sert bir biçimde faşizme geçer; geçiş yöntemleri önemli değildir ve belli bir ülkenin özel şartlarına, toplumsal yapısına, politik güçler ve sınıflar arasındaki dengeye bağlıdır." (Dimitrov, Faşizme Karşı Birleşik Cephe, s. 57, Ekim Yayınevi)

Bazı kapitalist emperyalist ülkeler geçmişte bu faşist aşamaları yaşadılar. Dönemin jeo-politik, jeo-stratejik konumu ve sınıfsal ve siyasal baskıların derinleşmesi faşist diktatörlükleri işbaşına getirdi. Bu dönem Almanya, İtalya, İspanya, Portekiz, Polonya, Bulgaristan, Macaristan, Japonya gibi ülkelerde çağın en gerici yönetimleri üzerinden baskı unsuru oluşturuldu. II. Emperyalist Paylaşım Savaşı arifesinde işbaşına gelen faşizm, savaş sırasında da daha katmerli ve daha saldırgan boyutlarda devam ettirildi.

Faşizmin iktidara getirildiği koşullar, dünya çapında emperyalist paylaşım savaşının gündeme geldiği tarihsel bir sürece tekabül etmekle birlikte sınıf mücadelesinden ve sınıf çelişkilerinden kopuk değildir. Tersine kapitalizmin ezen, sömüren, baskı uygulayan burjuvazinin en gerici kesiminin bağnaz diktatörlüğünden başka bir şey değildir. Dimitrov'un deyişiyle bu ülkelerde faşizmin sınıfsal temelini bizzat finans kapital oluşturur:

"Komünist Enternasyonal, Yönetim Kurulu'nun on üçüncü oturumunda işbaşındaki faşizmi finans kapitalin en gerici, en bağnaz ve en emperyalist unsurlarının açık zorba diktatörlüğü olarak doğru bir biçimde tanımladı." (Dimitrov, FKBC, s. 134, Ekim Yayınevi)

Günümüzde kapitalizm yapısal hal alan kriz furyasından bir türlü çıkamıyor. İstikrar ve gönenç dönemi yerini aşırı üretim krizi ve mali krizin giderek derinleştiği bir depresyon dönemine bırakıyor. Sorunların halledildiği yeni devrevi süreçlere bir türlü girilemiyor. Bu durum kendisini siyasi arenada da gösteriyor. Emperyalist ülkeler siyasi istikrar da sağlayamıyorlar. Giderek faşizan kararlar alınıyor, faşizme tekabül eden yasalar çıkarılıyor. Nitekim bir önceki dönemde "Medeniyetler Çatışması" kisvesiyle piyasaya sürülen kararlarla kültürel ırkçılık uygulamaları bugün halklar arasında düşmanlıklar olarak meyvelerini vermekte. Eski ABD Başkanı Donald Trump'ın kişiliğinde somutlanan "yeni faşizm" olarak tartışılan dalga giderek güçleniyor. Ve bunun sonucu bir dönem "yasak" olan faşist partiler yasal olarak piyasaya sürülüyor. Hatta bu

ülkelerin anayasalarına göre kurulmaları hala yasak olan bu faşist partiler bazı ülkelerde hükümetlerde bile yer almaya başlıyor.

Nitekim Almanya'da NPD (Almanya Nazi Partisi), AfD (Almanya İçin Alternatif Partisi) gibi irili ufaklı faşist partiler piyasaya sürülmüştür. AfD, 2017 Almanya federal seçimlerinde yüzde 12.6 oranında oy almıştır. 2019 Brandenburg ve Saksonya eyalet seçimlerinde ikinci parti olmuştur. Thüringen eyalet seçimlerinde de FDP adayı AfD ve CDU ile girilen ittifak sonucu seçimleri kazanmıştır.

Avusturya'da faşist parti olan, FPÖ (Avusturya Özgürlük Partisi) Ekim 2017 seçimlerinde yüzde 16 oy oranı ile parlamentoya girmiştir. ÖVP, faşist FPÖ ile koalisyon hükümeti kurmuştur. Daha sonra bu hükümet 2020'de dağılıp ÖVP-Yeşiller koalisyonuna gidilmiştir. Ama FPÖ döneminde çıkarılan yabancı aleyhtarı yasalar uygulamaya konmuştur.

İsviçre'de de faşist SVP (İsviçre Halk Partisi) son seçimlerde birinci parti olarak çıkmış ve hükümette yer almıştır.

İtalya'da da Faşist Lig Partisi parlamentoda ve koalisyon hükümetinde yer almıştır. Bu hükümet daha sonra dağılmıştır. Avrupa Parlamentosu seçimlerinde ise yüzde 34 ile birinci parti olmuştur.

Fransa'da Le Pen'in kurduğu faşist Front National Partisi (Ulusal Cephe), uzun yıllardır varlığını devam ettiren partidir. Fransa'nın başkanlık seçimlerinde –kazanmasa da- iki kez ilk ikiye girmiş partidir. Ayrıca Fransa'da II. Emperyalist Paylaşım Savaşı'ndan bu yana ilk defa askeri bürokrasi bildiri yayınlamış ve yönetimi eleştirmiş, demokratik güçler ve sokaklara çıkan Fransız emekçileri tehdit edilmiştir. Bu bildiriye 20'si emekli general, 100 kadar 100 kadar üst rütbeli subay ve binden fazla asker imza atmıştır. Böyle bir bildiri Fransa Anayasa'sına aykırıdır. Ve bu bir nevi ordunun muhtırasıdır. Muhtıra faşist Ulusal Cephe Lideri Marine Le Pen tarafından desteklenmiştir. Sol Partiler bu muhtıraya karşı çıkmışlardır. Hükümet de bu muhtıraya karşı yasal işlem yapılacağını duyurmuştur. Bu Fransa'da siyasi krizin nasıl bir had safhaya ulaştığının göstergesidir.

Emperyalist sistemin günümüze değin en öne çıkan ve dünyanın en zengin ülkesi Amerika'da bir önceki seçimlerde iş başına gelen Cumhuriyetçi Parti'nin lideri Donald Trump'ın faşist kimliği hatırlardadır. Bu örnekleri daha çoğaltabiliriz.

Tüm bunlar kapitalist-emperyalist sistemin nasıl bir girdap içine sürüklenildiğinin göstergeleridir. Bir de buna sistemin yarattığı Covid-19 salgını eklen-

diğinde uluslararası kapitalizmin sorunların üstesinden gelemediği gibi yeni müzmin sorunlar yaratarak sistemin girdiği depresyonun (ve de çöküşün) nasıl bir had safhaya ulaştığının acı belirtileridir.

Dolayısıyla bu sorunlar beraberinde, uluslararası faşizmin ekonomik ve sosyal temellerini oluşturmaktadır. Bunun sonucudur ki, bu sorunlar giderilemediği için bu ülkelerde faşizmin temelleri atılmak isteniyor. Henüz faşizm bu ülkelerde hakim değil. Her ne kadar faşist partiler ortaya ve öne çıksa ve seçimlerde belli bir kitle oluştursa da hiçbir burjuva partisine oy vermeyen, bilinç altında olsa anti-faşist geniş kitleler de var.

Dolayısıyla emperyalist ülkelerde aşağıdan yukarıya doğru gerekli olan faşizmin kitle temeli tümünden yaratılamıyor ve faşist diktatörlük tümünden hakim kılınamıyor. Faşizmin geçmiş tarihi ve bıraktığı izler kitlelerin önemli kesiminin belleğinden silinmediği için, faşizmin kitle temeli istedikleri şekliyle oluşturulamıyor. Burjuvazi bundan dolayı emperyalist ülkelerde aşağıdan yukarıya doğru aşıktan faşizmi egemen kılamıyor.

Ancak bu durum emperyalist kapitalist ülkelerde faşizmin işbaşına gelme tehlikesini ortadan kaldırmıyor. Emperyalist kapitalist sistemin 2008 mali krizinden bir türlü çıkamaması, krizin süregelen bir hal alması, emperyalist güçler arasında pazar alanlarının paylaşımı esas olmak üzere artan çelişkiler, kapitalizmin aşırı kâr hırsının yarattığı “iklim değişikliği” gibi gelişmeler, Covid-19 gibi süreçler vb. emperyalist merkezlerde faşizmin işbaşına gelmesinin zeminini oluşturuyor. Kimi çevreler tarafından “yeni faşizm”, “süregelen faşizm” vb. olarak tanımlanan bu durum, emperyalist kapitalist sistemin krizinin sürdüğü ve aşırı kâr hırsının ürünü olarak başta ekolojik sistemin tahribatı olmak üzere yeni salgınların ortaya çıkması, emperyalistlerin vekalet savaşı olarak bölgesel savaşlarını varlığı ve bu savaşların yarattığı göç hareketliliği vb. faşizmin bu ülkelerde güçlenmesi ve belli bir kitle temeli oluşturmaya hizmet ediyor. Diğer bir ifadeyle emperyalist kapitalist sistem yarattığı sonuçların karşısında “çözüm” olarak faşizmi alternatif olarak ortaya çıkarıyor.

Faşizm, tek tek ülkelerde farklı yol ve biçimlerde iş başına gelse de faşist partilerin ortak özelliklerinden biri de kitlelere vaat ettikleri sahte gelecektir.

Georgi Dimitrov'da Faşizm Tahlili

1922 yılında İtalya'da Mussolini iş başına geldiğinde uluslararası alanda faşizm üzerine teorik bir tartışma başladı. Faşizmin hangi koşullarda iş başına geldiği, sınıfsal niteliği, gelip geçici bir iktidar biçimi olup olmadığı, her ülkede bir ve aynı mı olduğu üzerine tartışmalar Komünist Enternasyonal'in de önemli gündemlerini teşkil etti.

Bu tartışmada, faşizm tahlilinde Georgi Dimitrov'un katkısı oldukça büyüktür. Lenin'in çalışma yoldaşı da olan G. Dimitrov, hem Bulgaristan devriminin önderi olarak hem de dünya komünist hareketinin önderlerinden biri olarak tarihteki yerini almıştır.

G. Dimitrov, çok genç yaşta toplumsal olaylara karşı ilgi duymaya başladı. Daha 20 yaşındayken (1902 yılında) Bulgaristan Sosyal Demokrat Partisi'ne üye oldu. 1904'teki bölünmede Sosyal Demokrat İşçi Partisi saflarında yer aldı ve 1909'da bu partinin merkez komitesine seçildi. 1918'de savaş karşıtı propagandanın dolayısıyla 4 ay hapis cezasına çarptırıldı. 1919'da Bulgaristan Komünist Partisi'nin kuruluşunda öncü bir rol oynadı.

1921'de SSCB'ye gitti ve Komintern yönetimine seçildi. 1923'te Bulgaristan'daki ayaklanmaya öncülük etti. Ayaklanma bastırılınca idama mahkum edildi. Yurtdışına çıkarak politik faaliyetlerine önce Viyana sonra da Berlin'de devam etti. Berlin'de bulunduğu sırada Komintern onu Orta Avrupa Sorumluluğuna getirdi. 27 Şubat 1933 tarihinde Hitler iktidarı onu Alman Parlamentosu'nu (Reichstag) yakmakla suçlayarak tutukladı ve yargıladı.

G. Dimitrov, mahkemedeki savunmasıyla faşizmi yargıladı. Bu savunma onun dünya çapında sahiplenilen politik bir şahsiyet olmasını da sağladı. O, Hitler'in tüm asılsız suçlamalarını bir bir açığa çıkardı ve davadan beraat etti. Serbest bırakıldıktan sonra SSCB'ye yerleşti. 1944 yılında Alman işgaline kar-

şı Bulgaristan'daki direnişi yönetti. 1945 yılında Vatan Cephesi Hükümeti'nin başkanlığına getirildi. 1946 yılında Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'ni ilan etti ve 1949'da tedavi için gittiği Moskova'da yaşama veda etti.

Komünist Enternasyonal'in Tezlerinde Dimitrov'un Raporu Belirleyici Olmuştur

Lenin, emperyalizmi kapitalizmin en son aşaması olarak tahlil etti ve yeni çağın aynı zamanda emperyalizm ve proleter devrimler çağı olduğunu ilan etti. Onun emperyalizm tezi, faşizm tahlilinde önemli bir yerde durmaktadır. Zira emperyalizmi tahlil etmeden faşizmi tahlil etmek mümkün değildir. Nitekim, faşizmin emperyalizm çağının yeni bir iktidar biçimi olduğu Komintern tarafından da tahlil edildi.

1922 yılında Mussolini'nin İtalya'da iş başına gelmesiyle birlikte faşizmin sınıf niteliği de tartışılmaya başlandı. Mussolini'nin iktidara gelişini "orta sınıfın diktatörlüğü" olarak değerlendirenlerin yanıtlıkları çok geçmeden ortaya çıktı.

"Komünist Enternasyonalin 1922'de toplanan IV. Kongresi, faşizmin özünün sözde küçük-burjuva olduğunu ileri süren görüşleri reddediyor ve faşizmi, burjuvazinin yalnızca işçi sınıfına yönelmiş bir hareketi değil aynı zamanda 'burjuva demokrasisinin temel kurallarına yönelmiş bir iktidar aracı' olarak vurguluyordu. Faşizmin ortaya çıkmasında toplumsal ve iktisadi temel olarak emperyalist ilişkiler sisteminden yola çıkan Komünist Enternasyonal, yeni çağda sınıf çatışmalarıyla ilgili somut koşulları da dikkate alarak daha başlangıçta, faşizmin İtalya'ya özgü bir durum olmadığını, tersine, şu ya da bu biçimde, tüm emperyalist ülkelerle ilgili bir tehlike olduğunu açıklamıştı." (Komünist Enternasyonal'de Faşizmin Tahlili, E. Lewerenz, s. 12, Sol Yayınları)

Komintern'de faşizm üzerine tartışmalar 1935 yılına kadar sürdü. Bu süre zarfında hem Komintern'de hem de birçok ülkede faşizm analizlerinde yanlış tezler de savunuldu. Bu yanlış tezlerden biri olarak, *"faşizmin büyük burjuvazi üzerinde küçük burjuvazinin diktatörlüğünü kurduğunu"* (Faşizm Üzerine Dersler, Togliatti, s. 28, Bilim ve Sosyalizm Yayınları) ileri süren 1932 yılında Almanya Komünist Partisi içindeki kimi kesimler ve bir kısım muhalif çevre "ister istemez yanlış bir siyasal yönelime..." yelken açtı.

Aynı yanlış tespiti, Troçkistlerde de görmek mümkündür. *"Faşizmden 'bonapartizm' diye söz edildi mi dikkatli olun. Bu Troçkistlerin temcit pilavı gibi*

ikide bir öne sürdükleri bir savdır ve Marx (18. Brumaire vb.) ile Engels'in bazı sözlerinden çıkartılmıştır. Ne var ki, Marks ve Engels'in kapitalizmin o gelişme döneminde geçerli olan çözümlemeleri, bugün emperyalizm çağına mekanik olarak uygulanınca yanlış olmaktadır. Faşizmin bu 'bonapartizm' olarak tanımlanmasından nasıl bir sonuç çıkar? Çıkan sonuç şudur: Egemen olan burjuvazi değil, burjuvazinin elinden iktidarı zorla almış olan Mussolini ve generallerdir." (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler, s. 28, Bilim ve Sosyalizm Yayınları)

Ya da Komünist Enternasyonal Yürütmesi Komitesi (KEYK) Genişletilmiş Üçüncü Toplantısı'nda faşizm üzerine yapılan tartışmalarda Bulgaristan'da yapılan askeri faşist darbeye karşı Bulgaristan Komünist Partisi'nin Stamboliski Hükümeti'nin devrilmesini "burjuvazinin kır kanadının, burjuvazinin kent kanadı ile iktidar dalaşı" olarak değerlendirmesi ve "tarafsız" kalınmasından dolayı Bulgaristan Komünist Partisi'nin bu tutumu eleştirilmiştir. KEYK'nin bu tutumu, faşizm değerlendirmelerinde önemli bir yerde durmaktadır. Zira, faşizmin basit bir hükümet değişikliği olmadığı, burjuvazinin tüm demokratik hakları ortadan kaldırarak açık teröre geçmesi olarak görülmüş ve değerlendirilmiştir.

Komünist Enternasyonal'in faşizmin sınıf niteliğinin açığa çıkartılmasında sorduğu en temel soru, faşizmin kapitalizmin egemen olduğu bir dönemde değil de neden "bu dönemde", emperyalizm çağına ortaya çıktığı olmuştur ve cevabı da Lenin'in emperyalizm tahlilindedir. *"Emperyalizmin ne olduğunu bilmiyorsanız, faşizmin ne olduğunu bilemezsiniz"* (Togliatti, Faşizm Üzerine Dersler, s. 29, Bilim ve Sosyalizm Yayınları) tahlilinde bulunmuştur. Bunun açık ifadesi Komintern'e göre şudur: *"...tekelci sermayenin en gerici temsilcilerinin açık terörcü diktatörlüklerini kurabilmeleri, sınıflararası güç dengesine bağlıdır. Komünist Enternasyonal için faşizm, sınıfsal savaşımın bir görüngüsüdür. Ancak, bu, tarihin herhangi bir kesitinde ortaya çıkabilecek bir görüngü değildir. Yalnızca, faşizmin sınıfsal niteliğinin belirlenmesi sonucu, onun tekelci kapitalizmle, yani emperyalizmle zaman ve öz açısından olan bağlantısını ortaya çıkartan bir görüngüdür."* (E. Lewerenz, Komünist Enternasyonal'de Faşizmin Tahlili, s. 37, Sol Yayınları)

Tüm bu tartışmalar ışığında, 1935 yılında Komintern 7. Kongresi'nde faşizm üzerine yapılan tartışma belirleyici olmuştur. Bu kongre, o zamana kadar yapılan tüm tartışmalardan süzülüp gelen görüşleri doğru bir yere koyarak faşizm üzerine tartışmayı sonuçlandırmış ve faşizme karşı tüm komünist partilerin önüne stratejik olarak onu yıkma görevi koymuştur.

1935 yılındaki oturum öncesi kendisine verilen görev doğrultusunda faşizmin niteliği ve tarihsel olarak ortaya çıkışını araştıran Dimitrov, KEYK adına 7. Kongre'ye "Faşist Saldırı ve İşçi Sınıfının Faşizme Karşı Mücadelesinde Komünist Enternasyonal'in Görevleri" adlı ünlü raporunu sunar.

Dimotrov'un faşizm tahlilinde Almanya'da yargılanması önemli bir yerde durmaktadır. Dimitrov mahkemede Göring ile Göbbels'i işaret ederek faşizmin sınıfsal kimliğini şöyle ifade etmiştir. "*Alman burjuvazisi ve junkerlerin en acımasız, en şoven, en saldırgan, en zorba, en amansız üst katmanının vicdansız, zalim ve askeri temsilcileri*" olarak nitelemiş ve şunu eklemiştir: "*Ülkenin gerçek efendileri onlar değildir. Gerçek efendiler bunların arkasındadır; silah kralları, ağır sanayinin egemenleri Thyssen'ler, Krupp'lar ve diğerleridir.*" (Komünist Enternasyonal'de Faşizmin Tahlili, E. Lewerenz, s. 67, Sol Yayınları)

Bu değerlendirme, Dimitrov'un hazırladığı rapora rengini vermiştir.

2 Ağustos 1935'te "Komünist Enternasyonal VII. Dünya Kongresi'ne (sunduğu -YN) Rapor"da Dimitrov, "Yoldaşlar" diye başlar. Ve raporun daha ilk sayfalarında faşizm tahlilini açık ve net bir şekilde ortaya koyarak şunları belirtir: "*Komünist Enternasyonal daha VI. Kongresi'nde, dünya proletaryasının yeni bir faşist saldırının olgunlaşmakta olduğu konusunda uyarılmış ve faşizme karşı mücadeleye çağırmıştı. Kongre 'faşist eğilimlerin ve faşist hareketin tohumlarının az çok gelişmiş şekillerine hemen her yerde rastlanabileceğine' işaret etmişti.*"

Çok derin bir iktisadi buhranın patlaması, kapitalizmin genel buhranının daha da şiddetlenmesi ve emekçi kitlelerinin devrimcileşmesi koşullarında, faşizm geniş bir saldırıya girişti. Egemen burjuvazi emekçilere karşı en azgın soygun tedbirlerini yürürlüğe koymak, emperyalist bir yağma savaşına hazırlanmak, Sovyetler Birliği'ne saldırmak, Çin'i köleleştirmek ve bütün bu önlemler sayesinde devrimi önlemek için kurtuluşunu gittikçe daha çokça faşizmde aramaktadır." (Dimitrov, Faşizm ve İşçi Sınıfı, s. 7)

Emperyalizm ve proleter devrimler çağında, tekelci burjuvazinin faşizme neden ihtiyaç duyduğunu ise ayrıntılı bir şekilde inceler ve şu sonuca varır Dimitrov: "*Emperyalist çevreler, buhranın bütün yükünü emekçilerin omuzlarına yüklemeye çalışmaktadırlar. İşte bu yüzden faşizme ihtiyaçları vardır.*"

Onlar, pazarlar meselesini zayıf halkları köleleştirerek, sömürgeler üzerindeki baskıyı artırarak ve dünyayı savaş yoluyla yeniden paylaşarak halletmeye çalışmaktadırlar. İşte bu yüzden faşizme ihtiyaçları vardır." (age, s. 8)

Dimitrov, raporuna yaptığı bu girişten sonra Kominter'in de resmi görüşü

olacak olan faşizmin sınıfsal niteliğini net bir şekilde şöyle ortaya koyar: *“Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi 13. Plenumu’da doğru olarak tanımladığı gibi, iktidardaki faşizm, finans kapitalin en gerici, en şoven ve en emperyalist unsurlarının açık terörcü diktatörlüğüdür.”* (age, s. 9)

Dimitrov, faşizm tahlilini okuduğu raporda faşizm üzerine yanlış tezleri de mahkum eder. Otto Bauer’in savunduğu gibi faşizmin “her iki sınıfın, proletarya ve burjuvazinin üzerinde” bir iktidar biçimi olmadığını ya da İngiliz sosyalisti Brailsfort’un ileri sürdüğü gibi “devlet cihazını ele geçiren, başkaldırmış küçük burjuvazi” de olmadığını, faşizmin sınıflar üstü bir iktidar hiç olmadığını, tüm bu yanlış tezlerle karşın faşizmin “finans kapitalin iktidarının ta kendisi olduğunu” ortaya koyarak tartışmalara da bir nokta koymuştur.

Dimitrov, faşist diktatörlüklerin bir darbeyle (İtalya ve Bulgaristan’da olduğu) iş başına gelebileceği gibi seçimle de (Almanya’da olduğu gibi) gelebileceğini ortaya koydu. Faşist partiler iş başına geldiğinde bir kitle tabanına nasıl sahip olduklarını çözümler. Ve *“Faşizmin gelişmesi ve bizzat faşist diktatörlük, ilgili ülkelerin tarihi, sosyal ve iktisadi şartlarında, milli özelliklerine ve uluslararası durumuna göre, çok çeşitli ülkelerde çeşitli biçimlere bürünür”* dedi. (age, s. 10)

Bu tespit, faşizmin tek tek ülkelerde aldığı biçim bakımından önemlidir. Bu tespit ışığında ülkemizde 1923’te Kemalistlerin ilan ettikleri “Cumhuriyet” tam da Dimitrov’un ortaya koyduğu biçimiyle “demokrasi” yaftasına büründü. 12 Mart ve 12 Eylül askeri faşist cuntaları, yükselen devrimci harekete karşı “vatanın bölünmezliği” üzerine gelişti ve taban buldu.

Faşizm, tek tek ülkelerde farklı yol ve biçimlerde iş başına gelse de faşist partilerin ortak özelliklerinden biri de kitlelere vaat ettikleri sahte gelecektir. *“Faşizm, işçilere ‘adil bir ücret’ vaat etti, fakat gerçekte onlara daha düşük, yoksul bir hayat seviyesi getirdi. Faşizm, işsizlere iş vaat etti, fakat gerçekte onlara daha da büyük bir açlık sıkıntısı, kölece çalışma, mecburi çalışma getirdi. Faşizm, gerçekte işçileri ve işsizleri kapitalist toplumun bütün haklardan yoksun paryalarına dönüştürür. Onların sendikalarını ortadan kaldırır, grev hakkını gasp eder ve işçi basınına yasaklar. Onları faşist örgütlere girmeye zorlar. Sosyal sigorta fonlarını yağmalar. İşletmeleri ve fabrikaları, kapitalistlerin sınırsız keyfi hakimiyetinin hüküm sürdüğü kırsal haline getirir.*

Faşizm, emekçi gençliğe, parlak ve geleceğe uzanan geniş bir yol açacağını vaat etti. Gerçekte gençliği kitle halinde fabrikalardan çıkarttı.

(...)

Faşizm, perişan ve yoksul köylülere, borç köleliğine son vereceğini, yarıcılık kirasını kaldıracığını, hatta asillerin topraklarına, topraksız köylülerin yararına tazminatsız el koyacağını vaat etti. Gerçekte ise, emekçi köylülerin şimdiye kadar eşi görülmemiş bir şekilde tröstler ve faşist devlet vasıtasıyla köleleştirilmesini yaratır ve temel kitlelerinin büyük bankalar ve tefeciler tarafından sömürülmesine son haddine vardır.” (age, s. 14-15)

Dimitrov, faşizmin bu genel özelliğini Almanya, Polonya ve Avusturya'daki gelişmeleri aktararak daha da anlaşılır kılmıştır. O, faşizmi *“zalim fakat kalıcı olmayan bir iktidar”* (age, s. 25) olarak analiz eder ve faşizmin neden kalıcı olmadığını ekonomik ve politik nedenleriyle ortaya koyar.

Onun faşizm tahlilinde yer tutan en temel analizlerinden biri de faşizmin *“zaferinin kaçınılmaz”* olmadığı tespittir. İşçi sınıfının düşmanı olarak faşizmin nasıl olur da Almanya, İspanya, Avusturya, Polonya ve Macaristan'da önleneemediğini araştıran Dimitrov, şu sonuca varır; *“Eğer 1918'de Almanya'da ve Avusturya'da devrim patlak verdiği zaman Avusturya ve Alman proletaryası, Avusturya'da Otto Bauer'in, Fridich Adler'in ve Karl Renner'in, Almanya'da Ebert'in ve Scheideman'ın sosyal-demokrat önderliklerini izleyecekleri yerde, Rus Bolşeviklerinin yolunu, Lenin ve Stalin'in yolunu izlemiş olsalardı, bugün ne Avusturya ve Almanya'da, ne İtalya'da ve ne Macaristan'da ne Polonya'da ve Balkanlar'da faşizm olmazdı.”* (age, s. 19)

Faşizme Karşı Mücadele Taktiklerine Dair

Dimitrov'da faşizm tahlili kadar faşizme karşı mücadele taktikleri de bir o kadar önemlidir. Komintern'in ortaya koyduğu görevlerin Bulgaristan'da hayata geçirilmesinde Dimitrov'un yaratıcılığı göz ardı edilemez.

Dimitrov, Komintern'e sunduğu raporun ilerleyen bölümlerinde ise faşizme karşı işçi sınıfının görevleri ve mücadele taktikleri üzerinde durur ve *“İşçi sınıfı, burjuva kamp içindeki çelişmelerden ve çatışmalardan yararlanmayı bilmeli, fakat faşizmin kendi kendini yok edeceği hayaline kapılmamalıdır. Faşizm (kendiliğinden) (otomatikman) yıkılamayacaktır. Ancak işçi sınıfının devrimci faaliyeti, burjuva kampında kaçınılmaz olarak ortaya çıkan çatışmalardan, faşist diktatörlüğü zayıflatmak ve yıkmak için faydalanmaya yardım edecektir”* der. (age, s. 27) Ve anti-faşist mücadeleyi tam ve eksiksiz bir şekilde faşizmin yıkılması, yok edilmesi olarak ortaya koyar.

Dünya çapında ve tek tek ülkelerde alacağı tüm biçimlerin yıkılmasında

"Faşizme Karşı İşçi Sınıfının Birleşik Cephesi" başlığıyla sunduğu raporda özet olarak şunları belirtir: *"Birinci olarak yapılması gereken iş, başlanması gereken ilk iş, bir birleşik cephe kurmak ve her fabrikada, her mahallede, her bölgede, her ülkede ve bütün dünyada işçilerin eylem birliğini sağlamaktır. Proletaryanın millî ve uluslararası eylem birliği, işçi sınıfını sadece başarılı bir savunma için değil, aynı zamanda faşizme, sınıf düşmanına karşı başarılı bir karşı-saldırı için de yetkin kılan güçlü bir silahtır."* (age, s. 30)

Dimitrov, birleşik cepheye karşı olan ve buna katılmak istemeyen sosyal-demokratları ve onun uzantıları durumunda olanları da teşhir ettiği raporunda buna karşı mücadele edilmesi gerektiğini de ortaya koyar.

Dimitrov'da faşizme karşı birleşik cephe meselesinde kalıplar yoktur. Uluslararası ve tek tek ülkelerdeki durumun faşizme karşı birleşik cephenin kapsam ve hedeflerinde değişikliklerin gündeme gelebileceğini ayrıntılı bir şekilde ortaya koyar. Örneğin 1935 yılında savaş tehlikesine karşı tüm komünist partilerin önüne görevler koyan Komintern'in bu görevini Dimitrov, oturumda somut ve anlaşılır bir şekilde *"İşçi sınıfının acil siyasi ve iktisadi menfaatlerinin savunulması, işçi sınıfının faşizme karşı savunulması, bütün kapitalist ülkelerdeki birleşik cephenin çıkış noktasını ve esas muhtevasını meydana getirmelidir"* (age, s. 41) teziyle ortaya koyar.

Dimitrov, örgütlü işçi sınıfının yanında örgütsüz milyonlarca kitlenin olduğunu ve bu kitlenin "gözden kaçırılmaması" gerektiğinin de altını çizer. Fransa, İngiltere, ABD'deki milyonlarca örgütsüz kitlenin, birleşik cephede örgütlenmesini aynı zamanda bu kitlelerin mücadelenin içine çekilmesinin ve işçi sınıfıyla biraraya gelmesinin de bir aracı olarak görür.

Bu düşüncesine "Anti-Faşist Halk Cephesi" belirmesiyle netlik kazandırır ve şu belirlemede bulunur: *"Emekçi halk kitlelerinin faşizme karşı mücadeleye seferber edilmesinde, proleter birleşik cephe temeli üzerinde geniş bir anti-faşist halk cephesinin kurulması, özellikle önemli bir görevdir. Proletaryanın bütün mücadelesinin başarısı, proletaryanın gelişmiş sanayi ülkelerinde nüfusun büyük çoğunluğunu meydana getiren emekçi köylülükle ve şehir küçük-burjuvazisinin ana kütlesi ile mücadele ittifakının kurulmasına sıkı sıkıya bağlıdır."* (age, s. 45) Ve bunun en temel tayin edici unsurunun devrimci proletaryanın halk kesimlerinin ve özellikle de köylülüğün taleplerini savunmaktan geçtiğini belirtir.

G. Dimitrov ortaya koyduğu tezlerin her ülkede farklı biçimler alacağını ve

değişimler göstereceğini raporunda ifade eder. 1935 yılının şartlarında “Birleşik Cephenin Tek Tek Ülkelerdeki Merkezi Sorunlar” başlığıyla sunduğu raporda, ABD, İngiltere ve Fransa’da bu sorunların neler olduğunu ayrıntılı bir şekilde ortaya koyar.

Faşizme Karşı Birleşik Cephe’nin Bulgaristan’da hayat bulmasında hem büyük bir çaba sarf eder hem de yaratıcı bir strateji izler. 1923 yılında Bulgaristan’daki faşist hükümete karşı Emek Cephesi’ni savunan Bulgaristan Komünist Partisi’nin girişimleri, Hitler’in Bulgaristan’ı işgaline karşı “Vatan Cephesi”nin kurulmasına giden yolda önemli bir yerde durmaktadır.

Çar Boris Hükümeti, Alman emperyalizminin uşağı bir yönetim olarak Almanya’nın Bulgaristan’ı işgaline göz yumdu. Vatan Cephesi ise, Alman işgaline karşı kuruldu. 1942’den 1944 yılına kadar illegal çalıştı. BKP, Bulgar Tarım Birliği, Zveno siyasi çevresi, Bulgar Sosyal Demokrat Partisi ve partiszlerden oluştu. Başkanlığına Dimitrov getirildi. Vatan Cephesi, devrimden sonra da dağıtılmadı. Bulgaristan’daki Vatan Cephesi, bir nevi Çin’deki Halkın Birleşik Cephesi görevini gördü.

Dimitrov’un 1935 yılında KEYK adına sunduğu faşizmin niteliği üzerine raporunda yer tutan önemli başlıklardan biri de “Birleşik Cephe ve Faşist Kitle Örgütlerinde” çalışma üzerine belirmesidir. Bu belirleme, Lenin’in “gerici sendikalarda çalışmalıyız” tezi üzerinden geliştirilerek zenginleştirilmiştir. Dimitrov, *“faşist ülkelerde, özellikle faşizmin kendisine bir kitle temeli sağladığı, işçileri ve diğer emekçileri kendi örgütlerinde zorla baskı altında tuttuğu Almanya ve İtalya’da başlıca görev, faşist diktatörlüğe karşı dışarıdan mücadeleyi, faşist kitle örgütlerini ve organlarını içeriden baltalama faaliyetiyle ustaca birleştirmektir”* (age, s. 48) ve *“faşist kitle örgütlerinde, çalışmayı küçümsemeye kesinlikle son verilmelidir”* (age, s. 52) der.

Dimitrov, faşizmin sınıf niteliği üzerine sunduğu raporda Birleşik Cephe’nin mücadelenin olduğu her alanda kurulmasının önemli olduğunu, toplumun tüm kesimlerinin kendisine özgü sorunlarının ancak örgütlü ve birleşik mücadeleyle başarıya ulaşacağını altını çizer; gençliğin ve kadınların da birleşik cephelerini kurmalarının önemi üzerinde durur. *“Komünist Partiler ve KGB örgütleri, gençlik uğruna mücadele alanında gerçek ve kararlı bir atılım yapmalıdırlar. Kapitalist ülkelerdeki komünist gençlik hareketinin temel görevi, emekçi genç neslin birleşme ve örgütlenmeleri, birleşik cephenin gerçekleşmesi yolunda korkusuzca yürümektir.”* (age, s. 79) ve devamla *“Kadınların devrimci, sosyal-demokrat*

ve ilerici, faşizm ve savaş aleyhtarı örgütleriyle temas ve mücadele ortaklığının kurulmasını sağlamak için, en basit ve en esnek biçimler bulunmalıdır. Kadın işçilerin ve emekçi kadınların işçi sınıfının birleşik cephesi ve faşizm aleyhtarı halk cephesi saflarında sınıf kardeşleriyle omuz omuza savaşmalarını sağlamak için hiçbir fedakarlıktan kaçınmamalıyız” (age, s. 69) der.

Dimitrov'un raporunda yer tutan bir diğer önemli noktada “Anti-Emperyalist Birleşik Cephe” meselesidir. Mao'nun Japon işgaline karşı geliştirdiği Halkın Birleşik Cephesi, anti-emperyalist cephenin teorik şekillenmesinde önemli yer bir tutmuş ve Dimitrov raporunda buna vurgu yaparak şunları dile getirmiştir: “...Çin Komünist Partisinin, ülkesinin ve halkının kurtuluşu için gerçek bir mücadele yürütmeye hazır, Çin toprakları üzerinde var olan bütün örgütlü güçlerle birleşik cephe, Japon emperyalizmine ve onun Çinli ajanlarına karşı en geniş anti-emperyalist cephenin kurulması için inisiyatifi onaylıyoruz.” (age s. 81)

Dimitrov'un KEYK adına sunduğu rapor elbette tek bir hamlede şekillenmedi. 1922'de Mussoli'nin İtalya'da iş başına gelmesi, 1933'te Hitler'in Almanya'da iktidar olması; Macaristan, Bulgaristan, Polonya ve bir dizi ülkedeki faşist iktidarların nasıl iş başına geldikleri, hangi sınıfı temsil ettikleri, kullandıkları araçlar vb. tüm bunlar Dimitrov'un faşizm raporunu hazırlarken yararlandığı olgular oldu.

Dimitrov, yaşananlardan çıkardığı dersler ışığında Komintern'e sunduğu rapor onaylanarak resmi görüş haline getirilmiş ve tüm komünist partilerin önüne faşizme karşı görevler konmuştur.

Ülkemiz açısından bir anti-faşist birleşik mücadele tartışmasının yapıldığı bugünkü koşullarda hem Komüntern'in hem de Dimitrov'un Bulgaristan'da işgal öncesi ve işgal sonrası birleşik cephe derslerinden hem de Çin'de Mao önderliğinde Japon işgaline karşı verilen mücadele de hayata geçirdiği birleşik cepheden yararlanmak önemlidir.

Açıklama: TKP-ML'nin resmi internet sitesinde yayımlanmış aşağıdaki açıklamayı güncelliğinden kaynaklı yayımlıyoruz.

TKP-ML SB ÜYESİ ÖZGÜR AREN

“Devrim Hedefi Olanların Halk Saflarındaki Dinamiklerle Sıkı Bir Şekilde Birleşmesi; Düşman Saflarındaki Gelişmeleri Doğru Ele Alması Zorunluluktur!”

– **Öncelikle kendinizi tanıtır mısınız?**

– İsmim Özgür Aren. TKP-ML MK, Siyasi Büro üyesiyim.

– **Konuşmak istediğimiz konu son süreçte başta devrimci kamuoyunun gündemi olmak üzere halkımızın ilgisine mazhar olan Birleşik Devrimci Mücadele... Bu noktada hareketle eylem birlikleri ve ittifaklar konusunda partinizin neler düşündüğü ve bu bağlamda da HBDH... Öncelikle soralım, eylem birlikleri ve ittifakların sizin açınızdan önemi nedir?**

– Süreç her bakımdan sınıf savaşımının daha çetin ve zorlu geçeceğini göstermektedir. Emperyalistler, işbirlikçileri ve uşaklarının saldırılarına karşı, çerçevesi doğru çizilmiş eylem ve güç birlikleri, ittifaklar vb. dayanışma örnekleri üzerinde durmak ve bu yönlü pratikler geliştirmek zorundayız. Bu birlikler legal, illegal tüm mücadele alanlarını kapsayabileceği gibi sınırlı da olabilir. Burada önemli olan eylem birliği içinde yer alan her partinin-örgütün birlik ruhuna uygun olarak özgün bir biçim yaratma becerisini gösterebilmesidir. Çünkü asıl olan halkın, devrimin genel çıkarlarını işin merkezine oturtmaktır.

Komünistler soruna bu tarihsel bilinç çerçevesinde yaklaşmaktadırlar. Eylem birlikleri ve ittifaklar, içinden geçilen sürecin zorlukları, eksiklerimiz, yetmezliklerimiz vb. üzerinden bakarak ümitsiz, geleceksiz bir şekilde ele alınmamalıdır. Keza tüm ezilenlerin, emekçilerin haklı ve meşru mücadelelerinin aktif bir örgütleyicisi ve bileşeni olmak için aynı siperlerde ve mevzilerde dövüşme pratiklerini her dönem önemsemeliyiz.

Faşist diktatörlüğün azgın saldırılarına karşı her alanda ortak pratikler ör-

gütleme olgunluğu ve cüretini gösteremeyenler, büyük yığınları birleştirme siyasetinde asla başarılı olamazlar. Sorun, revizyonistlerin, reformistlerin geniş emekçi yığınları bölme, devrimci enerjisini tüketme siyasetlerine dair teorik tartışmalar yürütmekten öteye bir sorundur. Çünkü geniş emekçi yığınları halk demokrasisi, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesinde birleştirme, harekete geçirme görevi bizlerindir ve asıl olan bizim bu tarihsel görevi nasıl yerine getirdiğimiz ya da getireceğimizdir.

Dolayısıyla halk güçlerini somut sorunlar üzerinde birleştirme ve harekete geçirme siyasetinde ısrarlı olmak zorundayız. Bu ısrar, geniş yığınları birleştirmenin de yolunu açar. Bu temelde ortaya konulan her pratik, yalnız devrimin dostları ve müttefiki olan güçleri olumlu yönde etkileyerek değiştirmez, aynı olumlu etkiyi her örgüt açısından kendi bünyesinde de yapar. Yapararak öğrenmek, değiştirerek değişmek eylemi, sınıf savaşımı mantığı içinde tamamen nesnel bir olgudur.

– Eylem Birliklerine bakışınız genel olarak nedir?

– Halk saflarında yer alan parti ve örgütlerle eylem birliği ve ittifaklar sorununu ele alışıımız partimizin kuruluşuna kadar dayanır. Partimiz bu konudaki yaklaşımını 1. Konferansı'ndan hemen sonra ortaya koymuştur.

1978 tarihli Komünist'in 2. sayısında partimizin eylem birliğine yaklaşımı komünistler ve halk güçleri açısından değerlendirilmektedir. İlgili değerlendirmede eylem birlikleri, işçi sınıfı ve ezilen halkın birliği ve ortak mücadelesini sağlamada geçici, görece kısa süreli ve taktik bir mesele olarak tanımlanmaktadır.

Aynı belgede eylem birliklerinin içerik ve ilkeleri Lenin yoldaşın *"Anlaşmaktan, partili olmayanlar 'bir taktik karar' ya da çizgi 'saptama'yı anlarlar. Partililer için anlaşma parti çizgisini sürdürme işine başkalarını katan girişimdir"* tezinden hareketle açıklanmış ve eylem birliklerinin içeriğinin Marksist-Leninist çizginin asgari programına uyan güncel hedef ve taktikleri kapsadığı, siyasi hedef ve stratejilerini yansıttığı ifade edilmiştir.

Sonuç olarak partimiz, eylem birliklerine yaklaşımını şu ilkeler temelinde somutlamış durumdadır; *"Birincisi, eylem birliği taktiğini kesinlikle komünistlerin birliğini sağlayacak bir temel olarak görmüyoruz.*

İkincisi, halkın birleşik cephesinin inşası meselesi ile eylem birliği taktiklerini birbirinden kalın çizgilerle ayırıyoruz. ... Sınıfsal ittifak, kalıcı, programa bağlı bir işbirliğidir. Eylem birlikleri ise somut siyasi kampanyaların yürütülmesinde

izleyeceğimiz bir taktiktir.

Üçüncüsü, bugünkü şartlarda, çeşitli somut siyasi hedeflerde, Demokratik Halk Devrimi'nin gerçekleştirilmesine hizmet edici ortak mücadele platformları tespit edilip uygulanması şeklinde eylem birlikleri gerçekleştirilebilir ve gerçekleştirilmelidir."

Görüleceği üzere burada altı çizilen eylem birlikleri kısaca "somut siyasi kampanyaların yürütülmesinde izleyeceğimiz, somut hedefler içeren halk saflarındaki siyasetlerin birlikteliği" olarak tanımlanmaktadır. Önemli bir diğer nokta olarak da çalışma tarzına vurgu yapılmaktadır; "...Dördüncüsü bu temelde bir eylem birliğinin gerçekleştirilmesi için, halk saflarındaki siyasetlerin kendi aralarında halk demokrasisini uygulamaları, 'propaganda ve ajitasyonda serbestlik, eylemde birlik' ilkesini kayıtsız şartsız kabul etmeleri gereklidir.

Eylem birliğinde en başta gelen temel ilke budur. Bu ilkenin iki yönünden anlaşılması gereken nedir?

Her şeyden önce eylem birliğinin olduğu platforma sadık kalmak, bu platformda belirlenen ve verilmek istenen mesajların yığınlara ulaşip, malolmasını sağlamak ve kitleleri bu hedefler için harekete geçirmek. Bu, eylemin birlik yönünü oluşturur.

Eylemin serbestlik yönünü ise eylemin hazırlanması çalışmalarında yürütülecek ajitasyon, propaganda, siyasetler arası ideolojik mücadele, her siyasetin kendi çizgisini kitlelere kavratmaya yönelik çalışması, eleştiri-özeleştiri, kısacası eylem öncesi, esnası ve sonrası yapılacak bu tür faaliyetler oluşturur.

.....

Ajitasyon ve propagandada serbestlik ilkesi, her türlü ajitasyon ve propagandanın yapılması, bunun sınırsız olarak uygulanabilmesi anlamına gelmez. Bütün siyasetler bu ilkenin kabulü temelinde hareket etmeli ama somut durumda eylem birliğinin oluşmasına sebep olan meselelerde birlik yönüne ağırlık vermeli; ajitasyon propaganda yapıyorum gerekçesiyle eylemin muhtevasını karartacak, sapıtracak tarzda davranış ve anlayışlara karşı olmalıdırlar. Yapılan eylem birliği belli siyasetlerin sınırlı sayıdaki unsurunu değil kitleleri kucklamaya yönelmelidir. Açıktr ki, serbestlik ilkesinden pratikte herkes isteğini yapar sonucunun çıkararak kitleleri kucklamaya yönelinemez.

Biz bu bakımdan ajitasyon-propagandada serbestlik ilkesinin çeşitli eylemlerde pratik olarak kitle gösterilerinde o eylemin muhtevası çerçevesine sınırlanabileceği, bunun gerekli ve aynı zamanda mümkün olduğu görüşündeyiz.

Şimdiye kadar edinilen pratik tecrübeler bu tür tutumların; eylemin muhtevası çerçevesinde ortak şiarlar tespit edip ona ağırlık vermenin olumlu ve halkın yararına olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak, eylem esnasında platform öncelik taşır; eylem esnasında serbestlik yönünü ilkenin birlik yönünün sınırları çevreler.

Bu konuda bir diğer mesele, eylem birliği içindeki siyasetler arası eşitliktir. Siyasetler eylem birliği içinde propaganda imkanlarının kullanılmasında, söz almada eşit haklara sahip olmalıdır. Eşitliğin öbür yönünü de elbette yapılacak çalışmalara ortak olmak ve sorumluluk almak oluşturur.

...

Beşincisi, bu eylem birliklerinde halk demokrasisi, bu siyasi hareketler arasında eleştiri-özeleştiri mekanizması işletilerek pekiştirilmelidir.

Halk saflarındaki siyasetlerin birbirine karşı eleştiri-özeleştiri de devrimci dürüstlüğü elden bırakmamaları; halkın çıkarının önüne geçmiş olan grupçu zihniyetlerin yıkılmasında önemli bir meseledir. Biz, ne özeleştirisinin bir küçüklük ne de eleştirisinin eylem birliğini ortadan kaldırmaya yönelik bir hareket olduğu görüşündeyiz. Bütün siyasi hareketler yaptıkları özeleştirisinin sadece birbirine karşı değil, esas olarak halka karşı olduğunu bilincinde hareket etmelidirler.” (age)

Devrimci ve komünist hareketin tarihine baktığımızda devrimci eylem birlikleri ve de ittifaklar noktasında olumsuz pratiklerin yanısıra olumlu pratikler de görürüz. Bugün bu olumlu pratiklerde derinleşme göreviyle karşı karşıyayız. Nitekim HBDH örgütlenmesi, bu somut ihtiyacın ürünü olarak ortaya çıkmış durumdadır.

– HBDH’a hemen geçmeyelim. “Devrimci ve komünist hareketin tarihine baktığımızda eylem birlikleri ve de ittifaklar noktasında olumsuz pratiklerin yanısıra olumlu pratikler de görürüz” dediniz. Bu olumsuz pratiklerin nedenleri neler olabilir?

– Şu gerçeği vurgulamamız gerekir ki; yukarıda ifade edilen biçimde teorik olarak eylem birlikleri sorununun doğru temelde ele alınması, pratik başarının garantisi olamaz. Pratik başarı için her meselede olduğu gibi bu konuda da uygulayıcıların sorunu derinlemesine kavramaları gerekir.

Mücadele tarihimizin birçok cephesinde yaşanan pratik başarısızlıkların varlığı tartışılmazdır. Şüphesiz bu başarısızlığa yol açan ideolojik, siyasi ve örgütsel bir anlayış vardır. Bu anlayışın şu veya bu şekilde eylem birlikleri prati-

ğimize de yansımaması düşünülemez. Yetersizliklerimizi açığa çıkarma ve bu sorun özgülünde tarihi sürecimize daha sorgulayıcı bir tarzda yaklaşmamız için bu bilimsel yöntem ışığında hareket etmemiz gerekir.

MLM kaynağından beslenen, kendi içinde tüm eksikliklere rağmen eleştiri-özeleştirici silahını ve demokratik merkezîyetçilik ilkesini uygulamaya çalışan bir parti olmamız; ortak bir kültür yaratma, farklı anlayışlarla birlikte yürüme noktasında her zaman bize bir avantaj sağlamıştır. Ama derinlemesine kavrama noktasındaki sıkıntılarımız, dezavantajlı bir durumun oluşmasına neden olmuştur.

Dolayısıyla eylem birlikleri ya da ittifaklar sorunundaki başarı ve başarısızlığımızın oranı kavrayış düzeyimizde gizlidir. Eylem birlikleri-ittifaklar konusunda ısrarcılık, bu ve benzeri pratiklerin sınıf mücadelesine kattığı olumlulukları kavrama ile ilgili bir sorundur. Emperyalizme, feodalizme, faşizme, ataerkiye ve her türden gericiliğe karşı kolektif aklın önderliğinde ortak bir iradenin oluşmasına inanmak, bu konuda ortaya çıkan engelleri aşmada kararlı bir duruşun sergilenmesine vesile olur. Her şeyden önce her faaliyetin büyük bir emek gerektirdiği gerçeğini kavramamız gerekir. Her olumlu faaliyetin yoğun bir emeğin eseri olduğunu bilince çıkarmak, zorluklarla mücadele etmenin en büyük güvencesidir.

“Politikanın Somutlanması İçin Mücadelede Israrcı ve Taktiklerin Uygulanmasında Yaratıcı Olmalıyız!”

– Eylem birliği-birlikleri ve de ittifak dediğinizde tam olarak nasıl bir yapıyı anlamalıyız? Ya da farklılıkları var mıdır, nelerdir bunlar?

– Eylem birlikleri ve ittifaklar birbirinden **çok kalın çizgilerle ayrılmamak-la** birlikte hedef ve içerikleri **bir ve aynı** değildir. Bu durum hem bu güçlerin niteliğiyle hem de ulaşmak istedikleri hedeflerle doğrudan ilintilidir. Devleti yıkmak için biraraya gelecek güçlerle; çeşitli reformlar ya da işçi hakları, politik tutsakların özgürlüğü, kadın kurtuluş mücadelesi vb. için biraraya gelecek güçler arasındaki fark önemlidir.

Örneğin **eylem birlikleri** nispeten daha **kısa** zaman dilimlerini kapsayan oluşumlardır. Bu durum, eylem birliklerinin daha çok, tek gündemli ve bir hedefe kilitlenmesiyle alakalıdır. Hedef somuttur, kısa vadeli ve de değişkendir. Neye kilitlenmişse onu kapsamakta ve belirlenen hedefe ulaşıldıktan sonra da sona ermektedir. Görece kısa vadeli eylem birlikleri, tek tek

eylemlere göredir, istikrar kazanmamıştır, eylem sonuna kadar devam eder. Denilebilir ki, eylem birliği son kertede, komünist partisinin siyasi iktidar mücadelesinde, başta devrimci ve demokrat güçlerin birlikteliğini sağlamak amacıyla devrimin düşmanlarına karşı mücadele yürüten ve yürütmek isteyen, devrimde menfaati olan, bu devrimci sınıf ve tabakaların meslek ve siyasi örgütleriyle, siyasal mücadelenin ekonomik, demokratik vb. somut talepleri üzerinde yaptığı birlikteliklerdir. Bu aynı zamanda komünist partisinin devrimci çevreleri etkileme, kazanma, bir biçimde politikalarına, taktiklerine, tavırlarına bu çevreleri katma çabasıdır. Partimizin de içinde yer aldığı onlarca eylem birliği pratiği bunu somut olarak göstermiştir.

Eylem birlikleri ile ittifak pratiğini birbirine karıştırmamak gerekir. Eylem birliğinde de birlik yapılan güçlerle bir ittifak yapılıyor demektir. Yani her eylem birliği aynı zamanda bir ittifaktır. Ama devrimden menfaati olan güçlerle ittifak daha geniş kapsamlı, daha uzun vadeli ve daha merkezidir.

KP'nin *–ya da direkt denetimindeki kurumlarının–* dahil olduğu **ittifaklar** nispeten daha **uzun** vadeli birlikteliklerdir. Muhtevası, kapsamı ve hedefi onu oluşturan güçlere bağlıdır; **merkeziyetçiliği daha fazla ve istikrarı** olan oluşumlardır. Bunun nedeni, uzun vadeli ve içeriğinin kapsadığı hedeflerin fazlalığıyla ilintilidir. İttifaklarda, uyulması gereken kurallar, ajitasyon ve propaganda onu meydana getiren güçlerce belirlenir ve hayata geçirilir.

Ancak ister eylem birlikleri, ister ittifak olsun vb. *–ki bazı dönemler düşmanın saldırısı ve ezilenlerin konumlanması nedeniyle bunların arasında büyük farklar da olmaz–* tüm bunlar **kısa, orta ve uzun süreli anlaşmalar**dır. Bir neden ve hedef için masaya oturan taraflar, karşılıklı anlaşarak-ortaklaşarak, tavizler vererek belli bir hedef için birleşerek harekete geçerler. Bunların tümü esas olarak güçlerin birleştirilmesidir. Sorun sadece bir tek parti ya da örgütün tek başına başarı imkanının olmadığı durumların dışında, devrimci, yurtsever ve ilerici güçlerle bir araya gelme eylemidir. Katılımcı parti ya da örgütlerin gücü ne olursa olsun, aynı mevziye yürüyen güçlerle ortaklaşma meselesidir.

Soruna bu bilinçle yaklaşmak, faaliyetlerin önemi açısından belli farklılıklar içerse de, bunun da diğer tüm çalışmalarımızın bir parçası olduğu gerçeğinin peşinen kabul edilmesi gerekir. Böylesi bir kavrayış, beraberinde soruna daha ciddi bir yaklaşımı gerektirir. Yani politikanın somutlanması için mücadelede ısrarcı ve taktiklerin uygulanmasında yaratıcı olunmasını sağlar.

Eylem birlikleri ve ittifaklar, birden fazla güçle gerçekleştirilmektedir. Dola-

yısıyla bir tarafın ortaya doğru bir tutum koyması tek başına sorunun çözümünü sağlamaz. Sorunun pratikte hayat hakkı bulması için tüm tarafların ortaklaşma konusunda daha esnek ve birleştirici bir çizgi izlemeleri gerekir.

Kolektif akıl; farklı fikirleri tartışarak, doğru ve yanlışları ayırıştırarak, ortak paydalar üzerinde pratiğe yönelmek demektir. Bu tartışmaları seviyeli ve devrimin genel çıkarlarını ön planda tutarak yürütmek her türlü önyargıyı kırar. Önyargıların törpülediği veya kırıldığı bir ortamda sunulan öneriler soğukkanlı ve sorumlu bir yaklaşımla dinlenir. Önerinin kimden geldiğinden çok eylemi güçlendirici bir rol oynayıp oynamadığı noktasına bakılır.

Devrimci ve komünist hareket bu bakış açısına uygun olarak asgari düzeyde bir derinlik yakalarsa, yürütülen birçok gereksiz tartışmadan da uzak durulur. Tartışmalarda ayrıntılar üzerinde zaman öldürme yerine, ana noktalar üzerinde ortak bir düşünce yaratma ve hareket tarzı oluşturma çabası içine girilir. Çünkü ortak örgütlenerek başarılan her eylemde, kazanacak olan halk güçleri ve halkın davasıdır. Kaçınılmaz olarak bu sonuç, her hareketin eylem içindeki pozisyonuna uygun biçimde genel ve bölgesel çalışmalarına da yansır. Diğer bir anlatımla, doğru bir tarzda örgütlenen ve başarılan her eylem, ittifak içinde yer alan her hareketin çalışmalarına olumlu temelde katkı sunar.

Merkezi ya da bölgesel düzeyde, kısa ya da uzun vadeli eylem birlikleri ve ittifaklarda pratik faaliyet öncesinde kolektif bir tartışma sürecinin yaratılması oldukça önemlidir. Bugün bu yönlü pratikleri bütünlüklü bir tarzda uygulamanın koşulları sınırlı olabilir. Ama anlayış düzeyinde bunun savunulması, bu yönlü pratik adımların atılması, daha ciddi ortak yürüyüşlere zemin hazırlar. Bu aynı zamanda doğru ve yanlış fikirlerin tartışılması sürecine hizmet eder. Eğer her anlayış, her pratik bir ideolojiden besleniyorsa, yapılan ve yapılmaya çalışılanın bir ideolojik mücadele olduğu gerçeğinin de görülmesi gerekir.

“Tüm Ezilenlerin Haklı ve Meşru Mücadelelerinin Aktif Bir Örgütleyicisi Olmak İçin Aynı Siperlerde Dövüşme Pratiklerini Her Dönem Önemsemeliyiz!”

– Sadece saldırı dönemlerinde ya da saldırılara karşı ortaklaşmaktan bahsetmiyorsunuz anladığımız kadarıyla...

– Evet, elbette düşmana karşı mücadelede halk güçleri arasında ortak sorunlar üzerinde pratik bir davranış birliği yaratmak halkın davasına sunulan büyük bir hizmettir. Dolayısıyla halk demokrasisi, bağımsızlık ve sosyalizm mü-

cadelesinde ve dahası demokratik hak ve özgürlüklerin sınırlarının genişletilmesinde samimi olan herkes aynı yöne doğru yürüyen güçlerle daha kuvvetli ve düzenli bir yürüyüş kolu oluşturmak zorundadır.

Böylesi bir yürüyüş düşmanı ürküttüğü gibi başta işçi sınıfı olmak üzere tüm emekçiler ve ezilen halklar üzerinde de olumlu bir etki yaratır. Büyük kuvvetlerin etki gücü, ezilenlere cesaret verir, moral kaynağı olur. Sürece dâhil olmalarını tetikler. İleri kitlelerin sürekli devrimcilerin birliğinden, birlikte hareket etmelerinden söz etmeleri bu güce duydukları ihtiyacın ürünüdür.

Büyük güçlerin hareketliliği her zaman yığınları sarıp sarmalayan korku mikrobunun da panzehiridir. Özellikle devrimci ve komünist güçlerin kitleler üzerindeki otoritesinin sarsıldığı, kitle bağlarının zayıfladığı dönemlerde ilerici, devrimci ve komünist güçlerin ortak sorunlar üzerinde ortak pratikler geliştirmeleri daha bir önem kazanır.

Korku ve güvensizlik mikrobunun emekçi yığınlar içinde hayat hakkı bulması her türlü devrimci faaliyeti sakatlar, ağırlaştırır. Buna en iyi örnek faşist darbeler dönemidir. Böylesi dönemlerde omuz omuza yürüme pratiklerinde daha bir yoğunlaşmak kendi içinde anlaşılır bir durumdur. Ama eylem birliği, ittifak politikasını hep bu dönemlerde gündemleştirmek, hatırlamak kabul edilemezdir. Sorunu saldırılar ve güç derekesine indirmek, basitleştirmektir.

Bu yüzeysel yaklaşımdan dolayıdır ki; belli bir güce ulaşan parti veya örgütler, düşmana karşı mücadelede ortak yürümesi gereken güçlerle, ortak yürüyüşler örgütleme çabası içine girmezler. Bu gibi güçlerin ortak yürüyüşten anladıkları şey, “arkamdan yürüyün”dür. Şu bir gerçek ki; ortak sorunlar üzerinde birlikte yürüme konusunda hiçbir çaba içine girmeyenlerin “birlik” ve “dayanışma”ya dair yapacakları tüm çağrılar, açıklamaların pratik değeri yoktur.

Üzerinde yaşadığımız topraklarda eylem birliği ve ittifaklar politikasında inişli-çıkışlı bir rota izlense de bu sorun, devrimci ve komünist güçler arasında hep tartışılmış kimi zaman da hayat bulmuştur. Tüm yetersizliklere ve olumsuzluklara rağmen bundan sonra da gündemdeki yerini koruyacaktır. Çünkü bu politikanın nesnel bir zemini vardır.

Eylem birlikleri ve de ittifakların daha etkili sonuçlara ulaşması için tüm katılımcıların örgütlü güçlerini eğitmesi gerekir. Pratikte ortak paydaların ön plana çıkarılması konusunda yürütülecek çalışmalar ve yaratılacak şekilleniş, ortak yürüyüşü kolaylaştırır. Aynı mevzide ve aynı siperde olmanın beraberinde getirdiği bazı ortak sorumluluklar vardır. Bu sorumlulukların layığıyla yerine

getirilmesinin ön koşulunu, çalışma alanlarında halk güçleri arasındaki ilişkilerin devrimci hukuk ilkelerine uygun bir tarzda sürdürülmesi oluşturur. Bu tarz bir ilişki karşılıklı olarak bilgi alışverişini sağlar. İlişkilerde düzenlilik, eylem birliği ve ittifaklar politikasına daima güç katar. Bu ortak çaba, güven ortamı yaratır, önyargıları kırar, eleştiri ve özeleştiri silahının daha sağlıklı bir tarzda işlemesini sağlar.

– ***Bir de Halkın Birleşik Cephesi tartışması var...***

– Evet, yukarıda kısaca özetlediğimiz eylem birlikleri ve de ittifakları ele alışı hatalı anlayışlardan birisi, eylem birliği ve ittifak politikasının direkt Halkın Birleşik Cephesi şeklinde kavranmasıdır. Örneğin HBDH, kendisini bir eylem birliği/ittifak olarak deklare etmesine karşın, içerik tartışmasından kaynaklı bir cephe olduğunu ileri sürülerek devrimci hareket saflarında da bizim saflarımızda da tartışmalar yapılmıştır.

Yukarıda da değindiğimiz gibi eylem birlikleri (EB), ittifaklar ile Halkın Birleşik Cephesi (HBC) kalın çizgilerle birbirinden ayrılarak ele alınmamalıdır. Halkın Birleşik Cephesi’nin “**özel bir ittifak**” olmasının yanında başından sonuna kadar bir mücadele ve savaş sürecinden bahsettiğimiz unutulmamalıdır. Ancak bunun yanında HBC’yi olağan bir EB ya da ittifak olarak ele almak yanlıştır.

Bilindiği gibi halk, çıkarları düzenle çelişen, devrim taraftarı farklı sınıf ve tabakalardan oluşmuştur. Objektif olarak her sınıf kendi çıkarları doğrultusunda hareket gösterir. Farklı halk kesimleri bir dizi ortak mücadeleden geçmeden birbirlerine sağlam bir güven besleyemezler; sağlam ve en sürekli dostluk, somut bir dizi ortak mücadele deneyimlerine dayanan dostluktur. Bu ortak mücadele beraberinde ortak eylemleri, birlikte mücadeleyi getirir. Bütün bunlar Halkın Birleşik Cephe örgütlenmesi öncesindeki savaşın doğal seyri içinde gerçekleşir.

HBC siyaseti Marksist-Leninist-Maoist bir siyasettir; işçi-köylü temel ittifakının üzerinde yükselir ve özünde, ulusal burjuvazinin (ve ezilen ulus burjuvazisinin) ikili niteliğini dikkate alarak devrim saflarında yer almasını sağlama politikasının somut ifadesidir. Komünistlerin ve onların önderliğinde işçi sınıfının birliğinin sağlanması ise işçi-köylü temel ittifakının kurulması ve giderek HBC’nin gerçekleştirilmesi için gerekli bir ön adım olarak ortaya çıkar.

Yani, işçi sınıfının komünistlerin önderliğinde birliği sağlanmalı ve pekiştirilmelidir ki, sınıfın halka önderlik etme kapasitesi, yani, işçi-köylü temel ittifakını inşa etme ve buradan HBC siyasetinin pratikleştirilmesinin imkanı ya-

ratılabilsin. İşçi sınıfı komünistlerin önderliğinde kendi birliğini sağlayamadığı, işçi-köylü temel ittifakını sağlam bir şekilde kuramadığında HBC siyasetinin hayata geçirilmesi mümkün değildir. Yani HBC siyasetinin pratikleştirilebilmesinin yegane yolu, işçi sınıfının birliğinin sağlanması, işçi-köylü temel ittifakının kurulmasıdır.

– Bu noktada karşımıza ezilen bağımlı ulus burjuvazisinin HBC siyaseti doğrultusunda sınıfsal ittifaklar içinde ele alınıp alınamayacağı sorusu çıkıyor...

– Komünistler, ulusal sorunların kendine özgü yanlarını dışlamaz, proleter sosyalist dünya devrimi açısından değerlendirir ve meselenin özünü çeşitli ulus ve milliyetlerden işçi sınıfının kendi birliğinin sağlanması, işçi-köylü ittifakının sağlam ve mümkün olan en geniş temelde kurulabilmesi temelinde ele alırlar. Dolayısıyla, proletaryanın önderlik etmediği ulusal hareketlerin ikili niteliğini gözden kaçırmadan, demokratik halk devrimi mücadelesinin müttefiki, kurulma koşulları oluşması halinde HBC'nin içerisinde yer alabilecek devrimci demokratik güçler olarak görürler.

HBC, parti ve ordu örgütlenmesi dışında “**halkın üç silahı**”ndan biridir ve esas olarak kırsal alandaki silahlı mücadele yoluyla inşa edilecek olan proletaryanın birliği ve işçi-köylü temel ittifakı üzerinde yükselir. Komünistler, işçi sınıfının birliği ve işçi-köylü temel ittifakını inşa etme mücadelesini sürdürürken, bu politikalarını güçlendirecek bir birleşik cephe taktiği hayata geçirebilirler. Örneğin küçük burjuvaziyle ya da ezilen ulus burjuvazisiyle ilişki geliştirebilir, millî burjuvaziye birleşik cephe siyasetine kazanmaya çalışabilirler.

Hiç kuşkusuz; bu meselede taktik sorun, halk sınıflarının asgari ortak programı olan demokratik halk devriminin anti-emperyalist, anti-feodal, anti-faşist, anti-ataerkil platformunun, güncel hedef ve taktiklerin, stratejik hedeflerle birlikte halk sınıflarına kitle mücadelesi içinde kavratılması olarak ortaya çıkar. Bu ihtiyacı karşılayabilmenin yolu da devrimci örgütlerle kısa ya da uzun vadeli eylem birlikleriyle ortak düşmana karşı mücadelenin örgütlenmesi ve somut siyasi kampanyaların gerçekleştirilmesinden geçmektedir.

Bu siyasi kampanyalar, halkın mücadelesinin ortaya çıkardığı somut sorunların çözülmesi ve demokratik halk devrimi platformunun somut bir yönü olarak siyasi içeriği ile birlikte halk kitlelerine kavratılması demektir. Halk kitlelerini kucaklayacak bir siyasi kampanya yürütme meselesi ise yukarıda ifade ettiğimiz eylem birlikleri sorununu, yani halk saflarında yer alan devrimci-de-

mokratik parti ve örgütlerle kısa ya da uzun vadeli eylem birliklerinin örgütlenmesini doğurur.

Şu gerçeği bilince çıkarmak önemlidir; HBC'nin oluşumu için (istikrara kavuşmuş bir birliği gerçekleştirebilmek için) henüz istikrara kavuşmamış bir dizi kısa ve uzun vadeli eylem birliklerinden, ortak mücadelelerden geçmek gerekir. Bu süreç, diyalektik biçimde gelişir. Süreç boyunca her sınıf ve tabaka, kendi sınıfının çıkarlarının bilincine ulaşarak istem ve programlarını netleştirir, en devrimci sınıfın proletarya ve en ileri proletarya öncüsünün olması nedeniyle proletarya kapsamına giren ortak bir hedef içinde emekçi kitlelerin bir tek programın etrafında birleştirilmesi ve Halkın Birleşik Cephesi'nin örgütlenmesi mümkün hale gelir.

Halk kitlelerinin birbirine güven duyması, savaşıma ruhunun gelişmesi için kitlelerin eğilim gösterdiği bütün mücadelelere katılıp onları örgütlemesi ve mümkün olan bütün birleşme eğilimlerine somut olarak cevap verilmesi gerekir.

“Partimiz HBDH Örgütlenmesinin Günümüzün Devrimci Platformunu-İttifakını Oluşturduğu Görüşündedir!”

– HBDH'ye gelirse...

– HBDH tam da yukarda sıraladıklarımız üzerinden önem kazanmaktadır devrimci komünistler açısından. Ve tam da bu sebeplerle taktik sürece hizmet eden dönemsel politikanın *–toplumda bulunan çelişkilerin seyrine bağlı olarak şekillenmesi gerektiğindendir ki–*, Kürt sorununu önde tutan bir yaklaşımla geliştirilmesi ve bunun somut ifadesi olan HBDH'yi örgütlemesi ve her alanda güçlendirmesi **zorunludur**.

Kürt ulusal sorunu ve HBDH'yi öncelemek, tıpkı başka politik süreçlerde olduğu gibi, geniş yığınların kendi özgül ağırlıkları bağlamında yaşanan çelişki ve çatışmaların ihmal edilmesini doğuran, bu yönde faaliyet yürütülmesini yadsıyan bir sonuç yaratmaz, yaratmamalıdır. Birbirinin karşısına koymanın asla gerekmediği koşullarda, birbirinden kopuk ele almak da bir o kadar yanlıştır. Bu kopukluğa izin verilmediği durumda da çelişkilerin toplamı olarak görüntü veren tablodaki kesişme, toplanma ve odaklanma noktalarını doğru tespit etmek gerekir.

Faşist rejimin Kürt hareketinin mücadelesini bir “beka sorunu” olarak gördüğü koşullarda, bu mücadeleyle ilişkililenmemek, ortak bir mücadele zeminin-

de buluşmamak tarihsel bir hatadır. Bu açıdan HBDH, Türkiye devrimi açısından **önemli bir olanak ve mücadele aracı** olarak görülmelidir.

12 Mart 2016 tarihinde kuruluşunu ilan eden HBDH, tarihsel bir adımdır. HBDH'nin ilanı Türkiye Devrimci Hareketi ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi'nin mücadelelerini ittifak temelinde birleştirmeleri ve TC faşizmine karşı özellikle silahlı mücadeleyi ön plana çıkartan yaklaşımı nedeniyle son derece önemlidir. Bununla birlikte HBDH'ye katılım gösteren her örgütün kendi sınıfsal temsiliyetine ve çizgisine uygun olarak Birleşik Devrimci Harekete yaklaştığını vurgulamak gerekir. Bu nedenle Harekete katılım sağlayan her örgütlenmenin kendi ideolojik duruşu ve siyasetiyle meseleye yaklaştığını, bu somut gerçekliğin de kendi içerisinde kimi sıkıntılar yaratacağını/yaratabileceğini, "birlik" meselesini ön plana çıkarmak için kimi tavizleri içinde barındıracağını öngörmek gerekir.

Partimiz açısından HBDH'nin üç önemli yönü bulunmaktadır. Bunlardan **birincisi** Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi'yle devrimci temelde ilişkilenecek, **ikincisi** bunu da kapsayan bir şekilde Türkiye Devrimci Hareketi içinde yer alan devrimci parti ve örgütlerle Türkiye Demokratik Halk Devrimi mücadelesinde uzun süreli bir ittifak ilişkisi geliştirmek, **üçüncüsü**; faşizm koşullarında tüm bu güçlerin ortak hareketinin örgütlenmesi ihtiyacı.

Buradan hareketle altını çizmeliyiz ki; HBDH örgütlenmesi bizim açımızdan "sıradan bir eylem birliği"nin ötesinde faşizme karşı savaşta ortaklaştığımız, birlikte yürüme iradesini gösteren bütün parti ve örgütlerle ortak düşmana yönelmenin somut adımıdır. Dolayısıyla HBDH, coğrafyamızda devrim mücadelesinin geliştirilmesinin bir adımı olarak da görülmektedir.

HBDH'de yer alışımlız, partimizin halk sınıflarının asgari ortak programı olan demokratik halk devriminin anti-empyalist, anti-feodal, anti-faşist, anti-ataerkil çizgisinde güncel hedef ve taktiklerin, stratejik hedeflerle birlikte ele alınmasının ürünüdür. Partimiz stratejik hedeflere ulaşabilmenin yolu olarak, HBDH örgütlenmesinin günümüzün **devrimci platformu-ittifakını oluşturduğu** görüşündedir. HBDH'ı, HBC siyasetini hayata geçirebilmesinde önemli bir ön adım, faşizme karşı mücadele içinde olan devrimci yapılarla **uzun süreli bir ittifak** olarak değerlendirmektedir.

Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi ve devrimci örgütlerle oluşturduğumuz HBDH, somut koşullarda başta ulusal sorun olmak üzere bir dizi meseleye yanıt olma, aynı zamanda bunu da içine alacak şekilde faşist diktatörlüğe karşı devrimci bir odak oluşturma noktasında önemli bir yerde durmaktadır. Ancak

her birliktelik gibi HBDH de kendi içinde kimi çelişkileri barındırmaktadır. Bu ise işin doğası gereğidir. Önemli olan bu çelişkileri nasıl ele aldığımız, “birlik” yönünde mi yoksa “parçalanma” yönünde mi yaklaştığımızdır. Asolan tali noktaları değil birlikteliği öne çıkarmaktır. Bu yaklaşım “*birlik-mücadele-daha üst birlik*” olarak formüle edilebilir. Tali noktaları değil esas noktaları ön plana çıkarmak ve faşizme karşı savaşmak isteyen, mücadele edenleri kısa ya da uzun süreli eylem birliği-ittifak temelinde birleştirmek önemlidir. Bu siyaset, devrimci bir siyasettir.

Devrimci ulusal hareketlerle ilişkilene, ittifaklar kurma vb. konularda önümüzde bir engel yoktur. Partimizin kurulduğundan bu yana pratiği bu yön-lüyen son olarak 1. Kongresi’nde: “...sürecin ağırlığı ve faşizmin saldırganlığı-nın üst boyutta olması, beraberinde devrimci ve komünist hareketlerin birlikte hareket etmesini ikili ya da çoklu eylem birlikleri içinde süreci karşılamasını dayatmaktadır. Bu anlamıyla HBDH’yi önemli bir mevzi olarak değerlendirmek gerekir” denilmiştir. (Komünist 72, Nisan 2019, s. 167)

Partimiz açısından HBDH örgütlenmesi, Halkın Birleşik Cephesi’ne karşılık gelmemekte, onun kurulmasına da hizmet eden bir politik yaklaşımla **taktik bir ittifak** olarak ele alınmaktadır.

(Bir parantez olarak altını çizmek isteriz ki, birleşik cephenin nasıl bir şekil alacağına, kapsamına, ne zaman ihtiyaç haline geleceğine dair ne Dimitrov ne de Mao’da “evrensel” ve **tüm zamanlara içkin** bir tanımlama yoktur. Tam aksi ifade ve uyarılar vardır.)

O halde ülkemizde ister “eylem ve güç birliği” ister “cephe” olsun ilk önce üzerinde anlaşmamız gereken böyle bir yapının Türkiye’deki savaşın nitelikleri ve güç dengeleri dikkate alındığında gerekip/gerekmediği, bizim içinde olup-olmamamız veya nasıl ilişkilenebiliriz gerektiğinin saptanmasıdır. Yani **önemli ya da belirleyici olanı, genel ya da soyut düşüncelere göre değil, somut koşulla-ra göre** belirlemeliyiz.

– **Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi’yle ilişkilene memeyi hareketin “reformist ve tasfiyeci” olmasına bağlayan anlayışlar var... Bu tür değerlendirmelerin ortaklaşmada etkisi nedir?**

– Ulusal Hareketin bırakalım devrimci olmasını reformist bir çizgi izleme-si halinde dahi onunla ittifak politikası –*koşullara bağlı olarak*– gerçekleştirilebilir. Hareket –*hangi hareket olursa olsun*– reformistleştiği oranda somut koşullardan hareketle bir değerlendirme yapılmalıdır. Bu noktada Komintern,

“reformist ulusal hareketlerle” ilişkilene konusunu –belli şartlarla birlikte– mümkün kılan bir yaklaşım sergilemektedir: *“Komünist partisinin ulusal reformist muhalefet ile her bir blok oluşturması reddedilmelidir; bu kitle hareketini geliştirmek için burjuva muhalefetin eylemleri kullanılabilir, ve böylesi anlaşmalar komünist partisinin **kitleler ve onların örgütleri içindeki ajitasyon özgürlüğünü hiçbir tarzda kısıtlamıyorsa emperyalizme karşı belirli eylemlerde geçici anlaşmalar ve koordinasyonları dışlamaz.** Komünistlerin aynı zamanda burjuva milliyetçiliğine karşı ve işçi hareketi içinde onun etkisinin en küçük belirtilerine karşı en keskin ideolojik ve siyasi mücadele yürütmeyi kavramak zorunluluğu kendiliğinden anlaşılır bir şeydir. Böylesi durumlarda komünist partisi sadece özellikle kendi siyasi bağımsızlığını bütünüyle elde tutmayı ve kendi çehresini korumakla kalmamalı, bilakis aynı zamanda, böylece bu muhalefetin tam güvenilmezliğini ve onun tarafından yayılan burjuva demokratik hayallerin tehlikesini tanıması için muhalefetin etkisi altındaki emekçi kitlelerin olgular temelinde gözünü açması da zorunludur.”*

Evet, günümüzde Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi’yle ilişkilene memeyi, onunla ortak zeminlerde bir ittifak içine girmemeyi, hareketin “reformist ve tasfiyeci” olmasına bağlayan anlayışlar vardır. Sosyal şoven kimi anlayışların Kürt hareketini “milliyetçilik” ve “emperyalizmle işbirliği” gibi değerlendirmelerinin dışında, bu türden yaklaşımlara verilecek cevap –yukarıda Komintern’in de açıklıkla ifade ettiği üzere– Kürt Hareketi’nin devrimci ve komünist harekete yaklaşımında görülebilir. Her şey bir yana Rojava Devrimi pratiği ortadadır.

Günümüzde Kürt Hareketi’nin devrimci bir zeminde durması, onunla ilişkilene menin, ortak mücadele mevzilerinde faşizme karşı mücadele etmenin gerekliliğini ve zorunluluğunu ortaya koymaktadır: *“Unutmamak gerekir ki; Ulusal Hareketin ‘birleşik devrim’, ‘Türkiyelileşme’ vb. söylemleri ve ele alışı, onu kendi varlık gerekçesi olan ulusal sorun dışındaki başka toplumsal sorunlara da kayıtsız kalmamaya itmektedir. Elbette ki bu sorunlara getirdiği programatik çözüm ve yaklaşımlar düzen içidir, yani reformlar düzeyindedir. Ancak bu noktada sorun, Ulusal Hareket’te değil başta komünist hareket olmak üzere devrimci hareketin zayıflığı ve güçsüzlüğündedir.*

Ulusal Hareket’in halihazırda politik-pratik tutumu, üzerinden yükseldiği toplumsal tabanın direnişi ve özgürlük talebi, beraberinde hareketin devrimci yanına dair güçlü bir örnek oluşturmaktadır. Tam da bu niteliği dikkate alarak onunla ilişki geliştirmek ve başta HBDH gibi örnekler olmak üzere ittifak ya da

eylem birlikleri geliştirmek -hele ki Türkiye devrimi açısından başlıca çelişmeler içinde ezen ulusla ezilen ulus ve milliyetler arasındaki çelişmenin var olduğu koşullarda- anın devrimci görevlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu politik yaklaşım hem Ulusal Hareket'in ulusal hak mücadelesinin devrimci dinamikleriyle güçlü bir birlik sağlayacak hem de bu zeminin gelişip güçlenmesine katkı sunacaktır.” (K 72, Nisan 2019, s. 168)

Halihazırda Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi ile ilişkilenmede bir zemin yakaladığımız ve birlikte hareket edebilmekte bir mesafe kat ettiğimiz bir gerçektir. HBDH ile bu ilişki somut bir örgütsel forma kavuşmuş durumdadır.

Ulusal Hareket'in demokratik muhtevasının desteklenmesi ve bu desteğin demokratik her türlü hakkın savunulması biçiminde ele alınmasının yetersiz bir ele alış olduğu açıktır. Mesele **sadece destek politikasıyla tanımlanmamalı, aktif olarak savaşın tarafı olduğumuz** bilinciyle ele alınmalıdır.

Öte yandan herhangi bir muğlaklığa izin vermemek için komünistler açısından ittifaklar sorununun ideolojik-ilkesel bir sorun olarak görülmediği, siyasal mücadelenin taktiksel bir sorunu olduğunu vurgulayalım. Buradan hareketle ittifaklar sorunu her türlü basmakalıp formülün dışında, anın objektif ve subjektif somut koşulları içerisinde değerlendirilir.

Ayrıca sadece halk saflarında değil, düşman kamplarda yaşanan çatışmalar da proletaryanın iktidar mücadelesinde önemlidir ve dikkate alınmalıdır. Dolaşısıyla devrim diye bir hedefi olanların hem halk saflarındaki dinamiklerle sıkı bir şekilde birleşme, hem de düşman saflarında gelişmeleri doğru bir şekilde ele alması gerekir. Bizler ittifaklar meselesine ülkemizin somut koşullarından hareketle yaklaşmaktayız ve var olan somut koşullarda Türkiye devrimi için Kürt ulusal mücadelesiyle ilişkilenmek, çeşitli zeminlerde ittifak ilişkisi geliştirmek zorunludur.

– O zaman, sizin için uygunsa, konuyla da ilgisi bağlamında partinizin ulusal sorun konusundaki görüşlerinden de kısaca bahsedelim mi?

– Partimiz, ulusal sorun dahil her türlü sorunu **devrim perspektifi** içerisinde ele almaktadır. Emperyalizm ve proleter devrimler çağında, ulusal sorun dahil her türlü sorunun gerçek ve nihai çözümü, proletarya önderliğinde olacaktır. Proletaryanın önderlik etmediği çözümler, geçici kalmaya mahkumdur ve de yeni anlaşmazlıkların tohumlarını içlerinde barındırırlar. Bu nedenle, yarı-sömürge ve sömürgelerde ulusal sorunlar da dahil, demokrasi sorunlarının çözüme kavuşturulması proletaryanın görevleri arasındadır.

Emperyalizm ve proleter devrimler çağında, ulusal sorunun bir iç mesele olmaktan çıkarak dünya meselesi haline gelmesi, bu sorunları proleter sosyalist dünya devriminin bir parçası haline getirmiştir. Bu, kimin önderlik ettiğinden bağımsız olarak böyledir. Ancak proletaryanın önderlik etmediği ulusal sorunlarda dahi bu hareketlerin yöneldiği milli baskının sorumluları ile proletarya önderliğindeki demokratik devrimin yöneldiği gerici güçler (emperyalist-feodal-faşist güçler) aynıdır.

Ulusal sorunun çağımızda proletaryanın nihai olarak çözmesi gereken bir sorun haline gelmiş olması, sorunun proletaryanın önderliği dışında ortaya çıkmayacağı, gelişmeyeceği anlamına da gelmez. Proletaryanın önderlik etmediği bütün ulusal hareketler son tahlilde milli burjuvazinin önderliği altında gelişen ulusal hareketlerdir. Bu ulusal hareketlerin sınıfsal bileşeni, hareketin devrimci dinamiği açısından önemlidir. Fakat milli burjuvazinin bizzat başlatmadığı ve örgütsel katılımının çok düşük olduğu durumlarda dahi hareketin ideolojik önderliği milli burjuvazidir. Proletaryanın önderlik etmediği ulusal hareketlerin **ikili niteliği** de buradan kaynaklanır.

Ulusal sorun dediğimiz, nihayetinde haklar ve statü sorunudur. Adı üstünde sınıfsal bazda çözülecek bir sorun değildir. Nihai çözümünün sınıfsallığa bağlanmış olması onun kendisi açısından ara “çözüm”ler üretmesinin önünde engel değildir. Örneğin çağımızdaki ulusal sorunların bazıları emperyalist müdahalelerle “çözüm”e kavuşturulmuştur. Ulusal sorunun demokratik hakların güvencesi ve kendi pazarını oluşturma bağlamında esas olarak yöneldiği devlet kurma talebi yine farklı örneklerdeki “özerklik” tercihi ile başka bir aşamaya taşınabilir olmuştur. Zira başta dil olmak üzere toplu karakterdeki kültürel haklar, politik statü ve örgütlenmenin sağlandığı koşullar ulusal ölçütler bakımından “ileri” bir noktayı tarif etmektedir.

Burada bizim açımızdan belirleyici olan, ulusal sorun bağlamında Ulusal Hareketin **değil** devrimci komünistlerin ne yaptığıdır.

Bu açıdan baktığımızda Kaypakkaya’nın açık ve net ifade ettiği görev, coğrafyamızda hayata geçirilememiş, proletarya ve onun öncüsü sürece yanıt olamamıştır. Bu durum, Kürt ulusunun kendi önderliğini yaratarak ulusal özgürlük mücadelesi yürütmesini doğurmuştur. Geline aşamada sadece T. Kürdistanı’nda değil dört parçada örgütlenen ve mücadele eden bir ulusal özgürlük hareketi ortaya çıkmış ve süreç içinde savaşa birlikte TC rejimini her alanda zorlayan, sıkıştıran bir muhtevaya bürünmüştür.

Kürt sorununun geline aşamada rejimi her açıdan zorlayan rolü, beraberinde faşist diktatörlüğün, savaş ikliminden beslenme yoluyla kendisine meşruiyet yaratma çabalarından, sınıf mücadelesine müdahale pratiklerindeki yöntem ve taktiklerine kadar “belirleyici” bir “düşman” olgusu yaratmış durumdadır. Öyle ki rejim, Kürt hareketinin sadece ülke içindeki mücadelesini değil, sınırları dışındaki kazanımlarını, mevzi elde etmesini de kendi varlığı açısından bir “*beka sorunu*” olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla Kürt sorunu dediğimizde **şiddetli ve sarsıcı** biçimde etkileyen bir sorundan söz ettiğimiz bilinmelidir.

– “**Kaypakkaya’nın açık ve net olarak ifade ettiği görev**” dediğiniz nedir?

– İbrahim Kaypakkaya, Kürt Ulusal Hareketi’nin tarihsel gelişimini inceleyen sözü, dönemin TKP’sinin izlediği politikaya getirir ve şunları ifade eder:

“Kürt köylülerinin milli baskılara duyduğu kuvvetli ve haklı tepkiyi proletarya önderliğiyle birleştirmek yerine, Türk burjuva ve toprak ağalarının peşine takıldı, böylece de iki milliyetten emekçi halkın birliğine büyük zarar verdi. Kürt emekçileri arasında Türk işçilerine ve köylülerine karşı güvensizlik tohumları saçtı.” (İK, Bütün Eserleri, s. 243, Nisan Yayıncılık)

Kaypakkaya, “Kürt emekçilerinin haklı tepkisini proletarya önderliğinde birleştirmek”ten bahsetmektedir. Bu, komünist hareketin görevidir. Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi’nin günümüzde milli baskıya karşı olmak önceliğinde faşizme karşı mücadelesiyle birleşmeyen ya da bu hareketin “*komünist, devrimci olmadığı ulusal karakterde bir hareket olduğu*” gerekçesiyle bırakalım “birleşmeyi”, şu veya bu nedenle uzak duran her hareket, **isterse adı komünist olsun** en başta Kürt emekçilerinin Türk işçi ve emekçilerine karşı güvensizlik duymasına yol açacaktır ve açmaktadır.

– **Bu görevi nasıl somutluyorsunuz?**

– Kürt ulusal sorunu, hem T. Kürdistanı hem de diğer parçalarda yaşanan savaş ve gelişmeler sayesinde doğurduğu sonuçlardan kaynaklı olarak, faşist rejimi dikey ve yatay düzeyde kesen özellikleriyle, ağırlık taşıyan bir olgu haline gelmiş ve halk savaşının esas mücadele alanını kaplayan boyutuyla da sınıf mücadelesinin geleceğine/kaderine ciddi derecede etkide bulunacak bir özellik kazanmış durumdadır. **Bu gerçeklik bir çıkış noktası haline getirilmeden ileriye doğru yürümenin mümkün olamayacağı görülmek zorundadır.** Sorunun sistemin ana payandalarına bağlanan zincirleri, sınıf mücadelesine fena halde dolanmış bulunmaktadır. Bu görülmeden ve bilince çıkarılmadan politika

adına atılan her adım bir yanıyla eksik kalacaktır.

Devrimci komünistleri, Kürt ulusal sorunu ile ilgili tavırlarını gözden geçirmeye, pratiklerine özeleştirisel yaklaşmaya, Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi ve somut olarak HBHD ile ilişkilenererek soruna dair özel bir politika belirlemeye iten esas neden budur. Ağırlığını giderek artıran karakteriyle, bu sorun ekseninde büyüyen çelişkiler yumağı, diğer alanları da etkisi altına alan bir derinlik yaratmış ve sistemi tehdit eden bir “öncelik” statüsüne taşınmıştır. Bu, hakim sınıfların bütün programlarına açıkça akseden, bütün pratikleriyle dolaylı ya da dolaysız biçimde kesişen boyutlarıyla böyledir.

Gelinen aşamada Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi, A. Öcalan’ın tutsak edilmesinden sonra bir dizi iç tartışma ile beraber, politik hattını “*ekolojik, demokratik, cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması*” olarak ilan etmiştir. Bu politik çizgi doğrultusunda da askeri hattını “*öz savunma temelinde ‘devrimci halk savaşı’ stratejisi*” olarak formüle etmiş durumdadır. Bu paradigma beraberinde Türkiye Devrimci Hareketi saflarında, Kürt hareketini “reformizm”den “emperyalistlerle ilişkili” olmaya, “milliyetçilik”ten “tasfiyeciliğe” kadar uzanan bir yelpazede değerlendirmeyi de açığa çıkarmıştır.

– Bu tür değerlendirmeler yapılamaz mı?

– Elbette yapılabilir ancak bu tahlilleri, hareketle ilişkilenelemeye gerekçe yapanların gerçek sorunu, kendi ideolojik-politik hatlarına güvenle ilgilidir. Yukarıda saydığımız olasılıklar ulusal hareketler ortaya çıktığı andan itibaren zaten vardır ve elbette savaşın ilerleyen her aşamasında yerine ve durumuna göre bu hususlara dikkat çekilmesi, eleştirilmesi, uyarılarda bulunulması vb. devrimci bir görevdir. Ama ön planda tespit ve eleştirilerimizi tutup, ilişkilene-meme durumu, sorunlu bir yaklaşımın ürünüdür.

Bir yandan Kürt halkının mücadelesi, bunun sınıf mücadelesine kattıkları vb. övülecek, gerilla savaşına, öz savunmaya vb. övgüler dizilecek diğer yandan buna önderlik eden mekanizma sürekli reformizm, emperyalizmle ilişki, tasfiyecilik vb. ile “eleştirilecek” ve “ortaklaşımayacak”! Burada bir çelişki, sorunlu bir yaklaşım ve kafa karışıklığı olduğu açıktır. Bir hareketin sınıf hareketi vasfını taşınamaması, onu emperyalizme ve yerli gericilere karşı mücadelede tutarlı ve kararlı bir hat izleme konusunda silahsızlandırır, teslimiyete ve tasfiye olmaya daha açık hale getirir. Ancak onu doğrudan reformist, tasfiyeci ve emperyalist işbirlikçisi yapmaz. Hareketin niteliğinin komünist olmaması beraberinde o hareketin deyim yerinde ise “son noktayı koyamamasını”, dönem dönem gelişen

duruma göre yalpalaması olasılığını getirir.

Ancak sürekli bu ihtimali –*genel olarak da her hareket için ihtimalleri*– gündemleştirmek, “sonu belli” bir harekete güvensizlik temelinde “araya mesafe koymak” ve tüm bunları Kürt hareketiyle ilişkilennememenin “gerekçesi” olarak öne sürmek doğru değildir. Durum –*saydığımız olasılıklar*– üç aşağı beş yukarı ne kadar devrimci, ilerici, demokrat yapı varsa onlar için de geçerlidir. Böyledir diye bu hareketlere karşı “güvensizliği”, “ortaklaşmamayı” önceleyen bir yaklaşım sunmamız ve dayanışma örgütlemememiz, eylem birlikleri yapmamamız, ittifaklar kurmamamız doğru olabilir mi? Ama durum, ulusal bir hareket sözkonusu olduğunda farklılaşmakta ve hem mesafeli, hem kaygılı bir tavır takınılmakta hem de “öğreten” konumu alınmaktadır.

Bu yaklaşımın arka planında, ezen ulus komünistleri-devrimcileri olarak/ gibi şekillenmiş vardır.

Bizim açımızdan Kürt sorunu, önder yoldaşımızın döneme ilişkin parlak çözümlemelerine, konuya öncelikli kapsamda/ağırlıkta yer vermesine karşın, örgüt olarak içeriden bir yaklaşımla ele alınamamış, buna göre örgütlenme ve konumlanma sağlanamamış, dolayısıyla “uzak bir nokta”ya düşülmüştür. Bu durum, komünistlerin özellikle Kürt işçi ve köylülerinin önemli ve ağırlıklı kesimiyle doğru temelde ilişkilenebilmesini doğurmuştur. Önce bu gerçekliğin altını çizmek durumundayız.

“Kürt Ulusunun Mücadelesi Karşısında ‘Yetersiz’ Kalmaktansa ‘Aşırı Gitme’yi Tercih Etmeliyiz!”

– ***Peki sizin ulusal hareket karşısındaki tutumunuz nedir?***

– Öncelikle şu konu bizim açımızdan son derece nettir. Proletaryanın önderlik etmediği ulusal hareketlerin ikili niteliği bulunmaktadır. Ulusal hareketler bu ikili niteliklerine rağmen demokratik halk devrimimizin müttefikleri, kurulma koşullarının oluşması halinde birleşik cephemizin içerisinde yer alacak devrimci-demokratik güçlerdir. Ulusal hareketlerin ulusal baskı ve zulme yöneldikleri ölçüde bu nitelikleri daha belirgindir. Diğer taraftan bu hareketler genelde yoksul köylülerin yoğun katılımının olduğu ve kent küçük burjuvalarının yer aldığı hareketlerdir.

Bu nedenle komünistler her şeyden önce ezilen ulus burjuvazisinin mücadelesinde (onun ikili niteliğini gözardı etmeden) taraf olunmasını savunurlar. Sorunu “gerçek çözüm” adı altında devrime havale etmek, Özgürce Ayrılma

Hakkı'ndan bıktırıcısına bahsederek özgül ağırlığından koparmak ve bu yolla güncele dair politik zeminin uzağına düşmek, Türkiye devriminin çıkarları açısından kabul edilemez bir durumdur. Sorunun ülkemiz şartlarından kaynaklı, kendi dinamikleriyle çözülebilecek nitelikte olmaması, o dinamiklere aynı zamanda başka misyonların da yüklü olduğu anlamına gelmektedir. Bu yükü kaldırabilme kapasitesini giderek artıran gücü ve realitesi ışığındaki Kürt sorunu, Demokratik Halk Devrimi mücadelemizde son derece önemli bir yerde durmaktadır.

*“Sosyalizmden vazgeçmeksizin, baş düşmanımıza, büyük güçlerin burjuvazisine karşı, gerici bir sınıfın ayaklanması olmadıkça, **her** ayaklanmayı desteklemek **zorundayız**. İlhak edilen bölgelerin ayaklanmasını desteklemeyi reddedersek, objektif olarak ilhakçı oluruz. Tam da başlamakta olan sosyal devrim çağı olan ‘emperyalizm çağında’ proletarya, ilhak edilen bölgenin ayaklanmasını bugün özel bir enerjiyle destekleyecektir ki, böyle bir ayaklanmayla zayıflatılmış ‘büyük’ güç burjuvazisine yarın ya da hatta aynı zamanda saldırılsın.”* (Lenin, Ulusal ve Sömürgeci Ulusal Sorun Üzerine, İnter Yayınları, s. 366, bba)

Sosyalizm iddiasından vazgeçmeksizin –gerici bir sınıfın ayaklanması dışında-, komünistlerin her ayaklanma ve mücadeleyi zorunlu olarak desteklemesi gerekliliği ile karşı karşıyayız. Yine Lenin, *“gerçekten devrimciyse ve bizim çalışmamıza engel çıkarmazsa”* ve *“Komüntern en azından başlangıçta küçük burjuvazi, köylüleri ve hatta işçi sınıfının önemli bir kesimini harekete geçirdiği”* için burjuva ulusal hareketlerin devrimci olanlarını desteklememiz gerektiğini tartışmaya yer bırakmayacak açıklıkta ifade etmiştir. Dolayısıyla devrimci nitelikteki ulusal hareketler ile ilişki geliştirmemiz, HBC'nin kurulmasına hizmet edecek tarzda kısa ya da uzun vadeli ittifaklar içinde yer almamız görevlerimiz arasındadır.

Öte yandan Kaypakkaya yoldaşın da *“Bugün Kürt milli hareketinin ayrılmayı açıkça formüle etmemiş olması, yarın etmeyeceği anlamına gelmez. Fakat iki ulusun burjuva ve toprak ağaları sınıfları arasında çeşitli uzlaşmalar da mümkündür; bunu da aklımızdan çıkarmayalım. Nitekim Irak'ta Barzani hareketi kısmi özerklikle yetinmiştir. Ayrıca Kürt milli hareketinin bir kanadı ayrılmayı savunurken, bir başka kanadı aksini de savunabilir. Bu nedenlerle henüz dereyi görmeden paçaları sıvamayalım”* (İK, Bütün Eserler, Nisan Yayıncılık, s. 258) diyerek devrimci ulusal harekete yönelik berrak bir bakış açısına

sahip olduğunu görmekteyiz.

Kaypakkaya yoldaş “*dereyi görmeden paçaları sıvamayalım*” derken Kürt ulusal hareketinin kendi dönemindeki parçalı ve henüz hiçbirinin Özgürce Ayırılma Hakkı talebi ile ortaya çıkmamış olmasını dikkate almıştır. Tezleri kaleme aldıktan birkaç ay sonra tutsak düştüğü ve katledildiği hatırlanacak olursa, daha fazlasını beklemek kendi görevlerimizi silikleştirmek olacaktır. O dönemde, *–öncekileri saymazsak–* var olan Kürt ulusal hareketi henüz devrimci bir çıkış yapmamıştı. Dönemin hengamesi içerisinde 1978’de kuruluşu bir yana 15 Ağustos Atılımı ile ulusal bağımsızlık bayrağını kaldıran Kürt ulusal hareketi ile birleşik cephe olmasa dahi farklı formlar altında bir ilişki geliştirmemizin önünde bir engel yoktu. Bunun yapılmaması büyük bir fırsatın kaçırılması olmuştur.

– Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi ile ilişkilenecek ve özellikle de HBDH içinde yer almak dahi kimilerince “Ulusal Hareket’in peşine takılmak”la ve “kuyrukçuluk” olarak da eleştiriliyor...

– Evet, bu türden iddialara yanıtımızı yine Kaypakkaya yoldaşın Lenin’den yaptığı bir alıntıyla yanıt verelim: “... Milli haksızlık kadar proleter sınıf dayanışmasının gelişmesini ve güçlenmesini geciktiren hiçbir şey yoktur; bir milletin ‘gocunan’ fertleri her şeyden çok, eşitlik konusunda ve sırf ihmalden ötürü ya da latife olsun diye dahi olsa bu eşitliğin çiğnenmesi, kendi proleter yoldaşlarınınca çiğnenmesi konusunda hassastırlar. İşte bunun içindir ki, milli azınlıklara taviz verme ve hoşgörüyü davranma hususunda yetersiz kalmaktansa, aşırı gitmek daha iyidir.” (Doğuda Ulusal Kurtuluş Hareketleri, s. 383-384, Aktaran İbrahim Kaypakkaya, Bütün Eserler, Nisan Yayıncılık, s. 256)

Deyim yerindeyse bizler, Kürt ulusunun mücadelesi karşısında “yetersiz” kalmaktansa “aşırı gitme”yi tercih etmeliyiz. Şimdiki durumda Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi ile ilişkilenecek, HBDH gibi ortak bir mevzide faşist rejime karşı mücadele birlikteliği içinde olmak kimilerince ille de “kuyrukçuluk” vs. şekillerde eleştiriliyorsa, dönüp Lenin’in ortaya koyduğu anlayışa bakmalıdırlar.

Her şey bir yana Kürt Hareketi’yle bu zeminde bir mücadele birlikteliği yaratmak ve yürütmek başta şovenizm zehri olmak üzere önemli bir panzehir görevi görecektir. Kaldı ki HBDH örgütlenmesinin birleşik karakteri, Rojava Devrimi’nde sınanmış siper yoldaşlığı üzerinden tarif edilebilecek gerçeklikte bir nitelik olarak öne çıkmış durumdadır.

Kısacası, Kürt sorunuyla doğru temelde ilişkilenemeyen bir sınıf hareketinin, sınıf mücadelesine önderlik etme ve yön verme şansı bulunmamaktadır. Bu,

günümüzün gerçeğidir. Kimsenin bu gerçeğe yüzünü dönerek, kendi kurguladığı bir senaryo etrafında hareket etme şansı yoktur. Böyle bir şansı olduğunu sananlar, kaçınılmaz biçimde kendilerini sorunun içinde bulmakta, doğru bir yaklaşımla yola çıkmadıkları için de tekrarlarla sürüklenmektedirler.

Gelenen aşamada sorunun kapsamı ve özellikle de Türkiye’de sınıf mücadelesine etki eden, Türkiye toplumunun gündemleri arasında devasa bir yer tutan boyutuyla Kürt sorunu karşısında takınılan tutum, Türkiye devrimi karşısında takınılan tutuma dair turnusol kağıdı işlevi görmektedir. Bu gerçekliği kavramayıp Kürt hareketiyle devrimci temelde ilişkililenmeyen, gerekçe olarak da “reformistliği”ni, sınıfsal karakterini veya çizgisini ileriye sürenlerin, Türkiye devrimi diye bir sorunları olmadığı açıktır.

TDH ile Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi arasındaki ilişki, ender rastlanan bir ilişkidir. Öyle ki, bugünkü durumda Ulusal Hareket, komünist hareketten de devrimci hareketlerden de daha örgütlü ve güçlüdür. Kitlesel tabanı ve örgütsel yapısı kıyas kabul etmeyecek derecede üstündür ve de komünistlere ve devrimci hareketlere olumsuz bir yaklaşım içinde değildir. Aksine, HBDH örgütlenmesinde olduğu gibi birleşik bir mücadelenin örgütlenmesi çabası içindedir.

Hal böyleyken, bir devrimci ya da ilerici örgütün, kendisinin de düşman bellediği devlete tarihinin belki de en ağır darbelerini indiren, ulusal temelde örgütlenen ve içerisinde devrimci ve demokrat özellikler barındıran ve milyonlarla ifade edilen bir kitle tabanı yaratmış bir hareketle ilişkililenmemesi, dahası ortak bir mücadele zemini yaratma çabası içinde olmaması sorunlu bir yaklaşımdır. Bunun en başta gelen nedeni bizce **“milliyetçiliğe” karşı çıkma adına “milliyetçilik” yapılmasıdır.**

Başka ülke devrim pratiklerinde de olduğu gibi şovenizm, hakim ulusların ana zehri olarak damarlara en büyük dozda zerk edilen zehirdir. Resmi ideoloji ekseninde, yaşamın her alanında, beşikten mezara sistemli olarak maruz kalan bu zehrin defedilebilmesi için ciddi bir hesaplama ve arınmadan geçmek gerekir. İdeoloji bunun için vardır. Nitekim Marks, *“başka bir ulusu ezen ulus hiçbir zaman özgür olamaz”* derken kulağa hoş gelsin diye konuşmamıştır.

Lenin, Marks’ın bu yaklaşımını şu şekilde değerlendirmektedir: *“Başlangıçta Marks, ezilen ulusun ulusal hareketini değil, ezen ulus içindeki işçi hareketinin İrlanda’yı kurtaracağına inanıyordu. Marks ulusal hareketleri mutlaklaştırıyor, çünkü ancak işçi sınıfının zaferinin, tüm milliyetlerin tam kurtuluşunu sağlayabileceğini biliyor. Ezilen ulusların burjuva kurtuluş hareketleriyle ezen*

ulus içindeki proleter kurtuluş hareketleri arasındaki tüm olası karşılıklı ilişkileri önceden hesaplamak (bugünün Rusya'sında ulusal sorunu bu kadar zorlaştıran sorun tam da budur) olanaksız bir şeydir.

Fakat olaylar öyle gelişti ki, İngiliz işçi sınıfı, oldukça uzun bir süre liberallerin etkisi altına girip onun uzantısı haline geldi ve liberal bir işçi politikasıyla bizzat kendi boynunu vurdu. İrlanda'da burjuva kurtuluş hareketi güçlendi ve devrimci biçimler aldı. Marks kendi anlayışını gözden geçirir ve düzeltir. 'Başka bir halkı boyunduruk altına alması bir halk için nasıl bir talihsizliktir.' İngiltere işçi sınıfı, İrlanda İngiliz baskısından kurtulmadıkça kurtulamayacaktır! İngiltere'deki gericilik İrlanda'nın köleleştirilmesiyle güçlenip besleniyor. (Rusya'daki gericiliğin bir dizi ulusun köleleştirilmesiyle beslendiği gibi.)' (Lenin, Ulusal ve Sömürgeci Ulusal Sorun Üzerine, İnter Yayınları, s. 250)

Ulusal kurtuluş mücadelesini milliyetçilikle damgalayanlar, bunun karşısına kendi milliyetçiliklerini, ama daha önemlisi "mazereti" olan, "anlaşılır" bulunan milliyetçiliği değil, temelinde ırkçılık yatan, şovenizm bulunan bir milliyetçiliği koymaktalar. Kürt sorunu ABD projesi olarak görülmekte ya da kendi dışında bir "ezilen ulus sorunu" olarak ele alınmakta ve çözümü çarpık biçimde "kavradıkları" Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı'na havale edilmektedir vb. Sorunlara karşı olmanın, sorunlara yabancılaşmanın, daha önemlisi sorunların **karşı tarafında** konumlanmanın doğal karşılığı budur.

Kaypakkaya yoldaş; Kürt Ulusal Hareketi'ne dair yaptığı değerlendirmede şu ifadeleri kullanır: *"Eğer komünist hareket, Kürt ulusunun ayrılmasının proletaryanın sınıf menfaatleri açısından faydalı olacağına karar verirse, mesela ayrılma halinde Kürt bölgesinde devrim imkânı artacaksa, o takdirde bizzat ayrılmayı savunurdu; hem Türk işçi ve emekçileri arasında, hem de Kürt işçi ve emekçileri arasında ayrılmanın propagandasını yapardı. Her iki halde de, Türk işçi ve emekçileriyle Kürt işçi ve emekçileri arasında sıcak ve samimi bağlar doğardı. Kürt halkı, Türk halkına ve komünistlere büyük bir güven ve dostluk duygusu beslerdi. Halkların birliği pekişir, devrimin başarısı daha da kolaylaşırdı."* (İK, Bütün Eserler, Nisan Yayıncılık, s. 245)

Görüleceği üzere, bırakalım Kürt Ulusal Hareketi'nin "bölücülüğü"nü bizzat Kaypakkaya yoldaş, proletaryanın sınıf çıkarları açısından eğer bir devrim olanağı ortaya çıkarsa bizzat "bölücülüğü" savunmakta, deyim yerindeyse "milliyetçilik" yapmaktadır! Mesele tamamen somut şartların somut değerlendirilmesiyle ilgilidir ve kesinlikle hangi gerekçeyle olursa olsun soruna kayıtsız

kalmamak gerekir.

Benzer bir biçimde günümüzde Kürt Hareketi'ni "emperyalizmle işbirliği" yapmakla eleştirip, bunu hareketle ilişkilennememenin ve nihayetinde HBDH ile ortak bir zeminde mücadele etmemenin gerekçesi olarak sunan anlayışlara yine Kaypakkaya yanıt olmaktadır: *"...Şeyh Said İsyanının arkasında İngiliz emperyalizminin parmağının olduğunu varsayalım. Bu şartlarda bir komünist hareketin tutumunun nasıl olması gerekir? Birinci olarak, Türk hakim sınıflarının Kürt milli hareketini zorla bastırma ve ezme politikasına kesinlikle karşı çıkmak, buna karşı aktif bir şekilde mücadele etmek, Kürt milletinin kendi kaderini kendisinin tayin etmesini istemek, yani ayrı bir devlet kurup kurmamaya bizzat Kürt milletinin karar vermesini istemek. Bu, pratikte dışardan müdahale edilmeksizin, Kürt bölgesinde genel oylama yapılması, ayrılma veya ayrılma kararının bu yolla veya buna benzer bir yolla bizzat Kürt milleti tarafından verilmesi anlamına gelir. Kürt hareketini bastırmak için bütün askeri birliklerin geri çekilmesi, her türlü müdahalenin kesinlikle önlenmesi, Kürt milletinin kendi geleceği hakkında kendisinin kararını vermesi, **Komünist hareket birinci olarak bunun için mücadele eder** ve Türk hakim sınıflarının bastırma, ezme, müdahale politikasını kitlelere teşhir eder, **ona karşı aktif olarak savaşırdı...**"* (İK, Bütün Eserler, Nisan Yayıncılık, s. 244, bba.)

Genel olarak ulusal sorun özel olarak da Kürt Ulusal Sorunu karşısında yaşanan yalpalamanın ve geçmişte Kürt Hareketi'yle doğru bir temelde ilişkilennememenin nedeni, birinci olarak Kaypakkaya yoldaşın ortaya ileriye sürdüğü tezlerin yeterince **kavranmaması**, ikinci olarak bu tezlerin aradan geçen zaman dilimine uygun olarak **güncellenip yeniden üretilememesidir**.

Baştan beri ifade etmeye çalıştığımız **iki noktayı** tekrar vurgulamamız gerekirse; **Birincisi** bu meseleyi tartışırken içinde bulunduğumuz çağın emperyalizm ve proleter devrimler çağı olduğu, **ikincisi** ise her meselede olduğu gibi **somut koşulların somut tahlilinden** hareket etmemiz gerektiğidir. Ulusal hareketleri ve de bu hareketlerle eylem birliklerini, ittifakları vb. değerlendirirken sadece teorik bir tartışma yürütmemek gerekir. Kaypakkaya'nın yaklaşımında çok net olan ve üstelik de çeşitli faraziyelere de yanıt olması anlamında oldukça somut olarak ortaya konulan noktaları doğru açılardan incelemek gerekir.

Nitekim *"Lenin, ezilen ülkelerin ulusal hareketlerinin biçimsel demokrasi bakımından değil tam tersine emperyalizme karşı genel mücadele bilançosun-*

daki gerçek sonuçları bakımından değerlendirilmesi gerektiğini yani soyutlanarak değil tam tersine dünya ölçeğinde değerlendirilmesi gerektiği söylerken haklıydı.” (Lenin, Bütün Eserler, c. 19, s. 318) Dolayısıyla genel dünya devriminin çıkarlarından bağımsız, soyut bir ulusal sorun niteliği tartışması yapmamak gerekir.

Meselenin birinci boyutu içinde bulunduğumuz çağda –*yukarıda da altını çizdiğimiz gibi*- sömürge ve yarı-sömürgelerde **ulusal devrim ile demokratik devrimin iç içe geçmesi** meselesidir. İkincisi ise “**somut koşulların somut tahlilinden hareket etme**” ilkesidir.

- **Evet, epey geniş ve anlaşılır bir değerlendirme oldu. Teşekkür ediyoruz**
- Ben de Partimiz adına teşekkür ediyorum.

BMG gerçek niteliğini ve kuruluş amacını, kitlelerin soluksuz direnişini merkezine aldığı ve onlarla buluşmayı başarabildiği oranda gerçekleştirecektir!

Ezilenlerin Faşizme Birleşik Direnişinin Yeni Bir Odağı: Birleşik Mücadele Güçleri...

Ülkemizde üretici güçlerin eşitsiz ve çarpık gelişimi, sınıf mücadelesinin birbirini kesen çok sayıda çarpanının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Küçük üretimin son derece yaygın olduğu, devletin baskıcı, faşist karakteriyle tüm toplumsal kesimler üzerinde azgın bir tahakküm kurmaya çalıştığı tablo, geniş bir yelpazede ezilenlerin çok sayıda direnç noktası yaratmasını beraberinde getirmiştir.

İşçi sınıfının dağınık ve parçalı yapısı içinde gelişen sınıf çelişkisi, üretici köylülüğün tarımı emperyalist tekellere açan ve köylülüğü üretmez hale getiren politikalara karşı öfkesi; kadın ve LGBTİ+ların erkek devlete yönelen direnişi, Kürt ulusunun imha, inkâr ve asimilasyona yönelik tarihsel mücadelesi, Alevilerin inanç özgürlüğü temelindeki direnişi; doğa ve çevre talanına son verilmesi adına yaşam alanlarının savunulması mücadelesi; üniversite gençliğinin “gelecek kaygısıyla” her dönem açığa çıkan tepkisi ve buna eklenebilecek çok sayıda direniş odağının varlığından söz etmek gerekir.

Faşist diktatörlüğün, Türk milliyetçiliği ve Sünni inancı, erkek egemenliği ve LGBTİ+ düşmanlığı temelinde kendini inşa ettiği gerçeği, toplumsal düzlemde çok sayıda çelişki ve çatışma alanını açığa çıkarmıştır. Yarı-feodal, yarı-sömürge yapıdaki Türkiye toplumunun karakteristik özelliği de budur. Söz konusu yapının demokratik halk devrimi ile yıkılacağını savunan bizler açısından bu tespit, sınıf mücadelesinin geliştirilmesi ve emekçi sınıfların örgütlenmesi, savaştırılması ve proleter önderlik altında zafere taşınması adına sorumlulukları da beraberinde getirmektedir.

Ezilenlerin bağrında her daim büyük bir öfke biriktirdiğinin kuşkusuz bi-

lincinde olan faşist diktatörlük, söz konusu enerjinin biraraya gelmemesi, ortak bir perspektif ve çizgi temelinde güçlerini birleştirmemesi için elinden geleni yapmaktadır. Türk devletinin bu açıdan, Osmanlı'dan devraldığı çok köklü bir yönetim geleneğine, ezilenlerin mücadelesinin manipüle edilmesi, bastırılması adına zengin bir deneyime sahip olduğu açıktır. Faşizmin, ezilen sınıflar arasına, ulusal, sınıfsal ve toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında çektiği eşitsizlik çitleri de iktidara karşı gelişen direnişlerin en başından sakatlanmasını amaçlamaktadır.

Faşist diktatörlüğün yarattığı gerici-yoz kültür ve şekilleniş de bunun içindir. Türk devleti, farklı kulvarda yürüyen direnişlerin, yanyana gelmemesi için elinden geleni yapar. Çoğunlukla hedefine koyduğu direniş odağını diğer sınıf müttefiklerinden ayırmayı, onu yalnızlaştırmayı hedefler.

Bu gerçek, coğrafyamızda başta devrimci, ilerici ve yurtsever hareketler olmak üzere faşizme karşı mücadele eden tüm güçlerin, dayanışma ve birleşik mücadelesinin de önemini ortaya koyar.

Bizim için eylem ve güç birlikleri; bu temelde, emekçi kitlelerin faşizme karşı mücadeleye çekilmesi ve örgütlenmesi bağlamında anlam kazanır. Proleter hareket, eylem, güç birlikleri ve ittifaklara, demokratik devrimin gerçekleştirilmesi stratejik hedefiyle ve onun kendisine yüklediği misyon penceresinden bakmaktadır.

Bu bakımdan, her dönemin konjonktürüne ve ihtiyacına uygun olarak şekil alacak olan eylem birlikleri ve ittifakları, demokratik devrimin her dönem güncel bir ihtiyacı olarak görüyoruz. **Gerek illegal gerekse açık devrimci, demokratik zemindeki eylem ve güç birlikleri ile ittifakları, devrimci, yurtsever güçlerin sadece zayıf olduğu dönemlerle sınırlı görmüyoruz.** Aksine bu yaklaşımın **eksik ve yanlış** olduğunu savunuyoruz. Kuşkusuz sınıf mücadelesinin gerilediği, kitle hareketinin geri çekildiği ve devrimci, yurtsever güçlerin zayıfladığı dönemlerde bu ihtiyaç daha yakıcı bir şekilde hissedilmekte, açığa çıkmaktadır. Türkiye, T. Kürdistanı'nda birleşik mücadele pratikleri çoğunlukla bu dönemlerde güncel bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştır. Ne var ki birleşik mücadele, faşizmin yıkılması ve devrimin gerçekleşmesini amaçlayan her siyasal hareket için daima güncel bir ihtiyaç olmalıdır. Nitekim faşist iktidar tarafından aralarına türlü duvarlar örülerek biraraya gelmeleri engellenen ezilen sınıf ve katmanlar gerçekliğinde, devrimci, yurtsever hareketin bu tabloyu değiştirme çabası, yani aradaki suni çitleri kaldırmak ve ortak mücadeleyi örgütlemek her

dönemin güncel bir ihtiyacı olmalıdır.

Toparlarsak;

Faşizmin hüküm sürdüğü, faşist Türk devletinin toplumun her kesimine yönelik azgın bir sömürü, baskı, şiddet ve teslim alma, asimilasyon politikasını stratejik olarak yürürlüğe soktuğu bir gerçeklikte Demokratik Halk Devrimini gerçekleştirebilmenin yegane koşulu tüm bu toplumsal kesimleri ortak düşmana karşı bir araya getirebilme ve mücadeleyi birleştirme başarısını göstermektir.

Ezilenlerin Birleşik Mücadelesi İçin BMG!

Son dönemde devrimci-demokratik zeminde dahil olduğumuz Birleşik Mücadele Güçleri (BMG) oluşumuna da bu çerçevede bir anlam biçiyoruz.

BMG coğrafyamızda, Türk-Kürt uluslarından ve çeşitli milliyet, inanç ve cinsiyet kimliklerinden ezilenlerin dipte biriktirdiği öfkenin giderek yüzeye vurduğu, kitlelerin OHAL'le yaratılan korku iklimine daha güçlü itirazlar yükselttiği bir dönemde, devrimci-demokratik zeminde açığa çıkmıştır.

AKP-MHP faşist bloğunun, 15 Temmuz darbe girişimini, devrimci, demokratik ve yurtsever güçler başta olmak üzere toplumun tüm sınıf ve katmanlarına yönelik azgın bir diz çöktürme furçasına dönüştürdüğü hepimizin malumu.

Geride kalan altı yıllık süre içinde faşist blok, işçi sınıfı ve emekçileri, Kürt ulusunu, kadın ve LGBTİ+ları, gençleri, Alevileri, Barış Akademisyenlerini, insan hakları savunucularını kısaca bu coğrafyada emekten, demokrasi ve özgürlükten yana herkesi hedef tahtasına koydu. Nihayetinde teslim alma, irade kırma ve korkutma; ideolojik düzlemde kazanma ve değiştirme için direnme iradesini kırma konseptini devreye soktu. Karşı devrimci taarruz tüm bu katmanların birleşik mücadelesini ifade eden biçimiyle kitle hareketinin önemli oranda geri çekilmesini beraberinde getirdi.

Elbette bu tespitimizi, kadın ve LGBTİ+ hareketine pozitif anlamda bir parantez açarak yaptığımızı dile getirmeliyiz.

Ne var ki, her şeye rağmen devrimci, ilerici ve yurtsever güçler; işçi sınıfının kesimleri, KHK'larla yaşamlarına kastedilen kamu emekçileri; gençler, yaşam savunucuları, kadın ve LGBTİ+ların direniş iradesi kırılmadı. Direniş ateşi, çapı ve yoğunluğu azalsa da asla yok edilemedi.

Türk devletinin, AKP-MHP eliyle devreye soktuğu bu saldırı, aralıksız devam eden askeri ve siyasi operasyonlar; baskı ortamının getirdiği daha azgın

sömürü ve kötü çalışma koşulları; hak gaspı, örgütlenme ve mücadele önünde yükselen engeller; milliyetçilik ve şovenizmle malul faşist saldırganlık, kadın ve LGBTİ+ düşmanı politikalar, kitlelerin bilincinde giderek birikime ve öfkeye dönüştü. Bunun pandemiyle birlikte daha da katlandığını ve büyüdüğünü de söylemek yanlış olmaz.

Nihayetinde kitlelerin yavaş yavaş yüzünü sokağa, eyleme ve hak alma mücadelesine daha fazla döndüğü, devrimci, ilerici ve yurtsever güçlerin de dünden daha ciddi bir yoğunlaşma ve çıkış dinamiklerine yöneldiği bir dönemi karşıladık.

Ezilen her toplumsal sınıf veya katman, öfke ve tepkisini kendi mecrasında diğer direniş odaklarından çoğu zaman kopuk bir şekilde ortaya koydu. Faşizme karşı yığınların geliştirdiği direnişin parçalı ve birbirinden yeterince beslenmeyen bir niteliğe sahip olduğu açıktır.

Kitle hareketinin söz konusu bu niteliği hala güncelliğini korumaktadır.

Coğrafyamızda bugün güncel ve acil olan ihtiyaç, faşizme karşı gelişen direnişlerde birleşik mücadele bilinci ve hattının geliştirilmesidir. Devrimci güçlerin, Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi'yle birlikte mücadelesinin, AKP-MHP faşist iktidarının şovenizm zehriyle beslenen saldırganlığına karşı yeni ve güçlü bir barikat olacağını düşünüyoruz.

Rojava'da savaş siperlerinde, ortak düşmana karşı gelişen mücadele deneyiminin, bunun yarattığı enerjinin tam da kitlelerin yüzünü sokağa giderek daha fazla döndüğü bir süreçte bu topraklarda inşa edilmesinin önemli bir çıkış olduğu gerçeğinden hareket ediyoruz.

Birleşik Mücadele Güçleri (BMG) tam da sürecin bu politik koordinatlarını kapsamaktadır. BMG, en başta devrimci hareketle Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi'nin yan yana, omuz omuza, fiili meşru mücadele temelinde, sokağı ve eylemi zorlayan birleşik mücadelesini örme hedefiyle ortaya çıkmıştır.

BMG'nin temel politik hattı; faşizmin zulmüne maruz kalmış, aynı sorunu yaşayan toplumsal kesimlerin buna karşı dayanışma ve birleşik mücadele adına yan yana durması ve güçlerini birleştirmesi temelinde mücadelenin inşa edilmesidir.

BMG, birleşik mücadele fikriyatının, en geniş emekçi kesimlerde yayılması ve ete kemiğe bürünmesini amaçlamaktadır. Bir yandan da sokağın değiştirici ve dönüştürücü gücünü esas almasıyla öne çıkan bir güç olarak konumlanma çabası içindedir. Bu noktada geride bıraktığımız yedi aylık süre içinde BMG faa-

liyetlerinde karşımıza çıkan bir tartışmaya değinmemiz gerekmektedir.

Öncelikle ifade etmeliyiz ki BMG'ye bakışımız ezilen tüm sınıfların faşizme karşı mücadelesinin öncü birleşik odağı, başka bir deyişle her şeyin öncüsü olmak değildir.

BMG, yürüttüğü militan, örgütlü mücadele ile ezilenlerin faşizme karşı mücadelesi adına birleşik mücadele temelinde bir devrimci örnek ve ilham olmalıdır. Ezilenlerin farklı sorunlar eksenindeki mücadelesiyle ilişkilenerak, öz örgütlenmeleri harekete geçirmeyi ve bu temeldeki birleşik mücadelenin geliştirilmesini savunmalıdır.

BMG gerçek niteliğini ve kuruluş amacını, kitlelerin soluksuz direnişini merkezine aldığı ve onlarla buluşmayı başarabildiği oranda gerçekleştirecektir!

Bu bağlamda BMG, tüm toplumsal sınıfları devrime taşıyacak bir öncü güç değildir. Nihayetinde devrimci-demokratik zemindeki varlığı da buna uygun değildir. Bu amaca uygun bir programı ve buna uygun bir merkezi hiyerarşik yapısı ve örgütsel formu yoktur.

BMG'ye, komünist devrimci güçlerin, devrimi gerçekleştirmek üzere konumlanmış hareketlerin misyonunu biçmek onu marjinalize edecektir. Devamla bu bakımdan BMG; coğrafyamızda gelişen her toplumsal çelişkinin çözüm adresi değildir. Aksine her çelişkinin, özgünlüğü içinde gelişen direnişin, birleşik niteliğini artırmayı amaçlayan bir perspektife sahip olmalıdır. BMG'nin misyonu her gündemde kitlelere temas etmeden, yaygın bir kitle çalışması örmeden en radikal eylemi yapmak değildir/olmamalıdır. BMG, sokağı ve fiili meşru mücadeleyi önceleyen bir duruşa sahip olmalıdır ancak bu niteliği, onun bir avuç öncüyle faşist iktidara karşı "kitleler adına" mücadeleye girişmesi anlamına gelmemelidir.

BMG, direniş dinamikleriyle buluşmaya, onlarla yoğun bir temasa, bu bağlamda karşılıklı etkileşime ve buradan hareketle birleşik mücadele fikriyatının geliştirilmesine çalışmalıdır.

Bizim açımızdan BMG, kitlelerin öz örgütlenmelerini teşvik etmeli, bulunduğu yerlerde bu örgütlenmelerin ve biraraya gelişlerin inşa edilmesi için çalışmalıdır. Kendini, kitlelerin öz örgütlenmelerinin yerine ikame etmemelidir. Bu yanıla kitlelerin direniş dinamiklerine yaslanan, ondan beslenen ancak kendini onun üstünde konumlandırmayan bir çizgiye sahip olmalıdır. Öncelikli olarak benzer sorunları yaşayan, aynı toplumsal kesimlerin yanyana gelmesi, direniş ve güçlerini birleştirmesine çalışmalıdır.

Yoğun bir emekle parçası olduğumuz söz konusu güç birliğinin iş yapma kültürüne dair de görüşlerimizi ifade etmeliyiz.

Eylem ve güç birlikleri ile ittifaklarda birleşik mücadelenin harcı bunun parçası olan her gücün eşit söz hakkı üzerine kurulur. Eylem birliğinin bileşeni olan her yapı, örgütsel gücünden bağımsız bir şekilde diğer tüm bileşenlerle eşit bir düzlemde kendini var eder. Tartışma ve kararlaştırmalara ilişkin bu tutumumuz ilkeseldir ve Türkiye Devrimci Hareketinin tarihsel deneyimlerine dayanan bir değerdir. Bu, eylem ve güç birliklerinin varlığını sürdürebilmesi için vazgeçilmez bir koşuldur.

Bugünkü eylem ve güç birliğini, ideolojik oluşumlar olarak görmek hatalı olacaktır. İdeolojik-stratejik düzeyde biraraya geliştiren söz edilmediği her durumda ittifakların dönemin, konjonktürün ihtiyaçları, sürece bakışı yakın olan güçlerin biraraya gelişi olarak görülmelidir.

Bu durum, ittifak-güç birliğinin bileşeni olan güçlerin ideolojik farklılıkları yerine politik düzlemdeki yaklaşımlarını önelemeleri gerektiği anlamına gelir. Birleşik mücadele temelinde yol yürümenin, iş yapmanın ve sınıf mücadelesinin andaki ihtiyaçlarına yanıt olmanın başkaca bir yolu yoktur.

Kuşkusuz her gücün herhangi bir politik meseleye yaklaşımı ideolojik perspektifinden dolayı kimi farklılıklar arz edecektir. Ne var ki, birlikte iş yapmanın ilk koşulu ayrılıklarda değil aynılıklarda buluşma ferasetini göstermektedir.

Güç birliği ve ittifaklarda, bir başlık da, bileşenin ideolojik-stratejik temelde bir itirazı ve reddi varsa alınan ortak karara uymama hakkına sahip olmasıdır.

Diğer yandan böyle bir tablonun olmadığı her durumda açığa çıkan kararlaştırma birliğin tüm üyeleri için bağlayıcıdır.

“Eylemde birlik, ajitasyon ve propagandada serbestlik” ilkesi eylem birliklerinin temelini oluşturur. Tartışmaların neticesinde alınan kararda birlik yönü öne çıkmalı, belirlenen çerçeve doğrultusunda eylem sahiplenilmeli, ajitasyon ve propaganda bu bağlamda ele alınmalıdır. Bu, kimi zaman BMG ortak pankartı, bayrak ve ortak sloganları şeklinde karşılık bulmaktadır. Kimi zaman da 2021 Newroz’unda olduğu gibi ortak pankart, her bileşenin bir bayrağı ve ortak sloganlar biçiminde...

Eylem dışında bileşenlerin ajitasyon ve propaganda serbestliği **ilkeseldir**.

Gerek BMG örneğinde gerekse de genel anlamda güç birlikleri ve ittifakları zora sokan, ortak iş yapılmasını zorlaştıran tutumlardan biri de kendini mevcut toplama dayatma yaklaşımıdır. Elbette herhangi bir başlıkta ideolojik

mücadeleyi de içeren geniş tartışmalar yapılacaktır ancak unutulmamalıdır ki birlikte iş yapmak her bileşenin esnemesine, kimi “*fedakârlıkta*” bulunmasına ve ortak bir noktada buluşmaya dair göstereceği çabaya bağlıdır.

Aksi bir durum, dar grupçuluk anlamına gelir ki bu tutum ittifakı geliştirmez.

BMG bileşeni güçler birlikte mücadeleyi büyüttükleri her gücün ideolojik-politik hattını bilmektedir. Bir yanıla birlikte iş yapmak bu nedenle görece daha kolaydır. Karşılıklı hassasiyetlerin gözetilmesi ve olabildiğince her gücün ortaklaşabileceği bir politik çerçeve, bakış ve eylem hattının açığa çıkarılması birleşik mücadelenin başarısının da anahtarı olacaktır. BMG bileşeni olan hiçbir güç bu birleşimi kendi ideolojik, politik çizgisine yedeklemeye, kendi gündem ve tartışmalarını buraya dayatmaya çalışmadığı sürece birleşik mücadele adına olumlu bir duruş ve hat tutturulacaktır.

Birleşik Mücadele Güçleri, eylem hattında olabildiğince esnek olmalıdır. Diğer güçlerle güncel politik gündemler etrafında birleşik bir mücadele hattı örmeye, kurumsal varoluşunu silikleştirmeden, mevcut kimliğiyle, devrimci, ilerici güçlerle yanyana gelmeye ve en geniş birleşik mücadele hattını örmeye çalışması gerektiği görüşündeyiz.

BMG, faşizme karşı mücadele eden tüm devrimci, ilerici ve yurtsever güçlerle dayanışma halinde olmalıdır.

Bu husus kapsamında ifade etmeliyiz ki; BMG, Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi’nin devrimci-demokratik zeminde inşa ettiği HDP ve HDK ile devrimci dayanışma temelinde bir ilişki geliştirmelidir. Bilindiği üzere HDP yasal demokratik zeminde kurulan bir partidir. Bu anlamda niteliği ve çerçevesi açıktır.

Diğer yandan HDK ise daha farklı bir düzlemde, toplumun tüm kesimlerini kucaklamayı amaç edinen, bu anlamda bir programla ortaya çıkan ve bu programa uygun bir örgütsel formu olan bir oluşumdur.

Biz halihazırda HDK’nin bir bileşeni durumundayız. Ve kuruluşundan bu yana HDK’nin bir kongre yapısı olarak önemine ve ihtiyacına dair fikrimiz hala geçerlidir. Bugünkü durumda HDK, ciddi anlamda hantal bir yapıya sahiptir. Güncel gelişmelere yönelik tartışmalar yürüten, perspektifler ortaya koyan bir odak durumundadır. Diğer yandan yerel ayaklarını önemli oranda kaybetmiş ve yurtsever hareket ile kimi devrimci güçler tarafından beslenen bir yapıya sahiptir. Kitle hareketinin bugünkü gerçekliği ve devrimci, yurtsever güçlerin durumu değiştikçe, geliştikçe, HDK kuşkusuz çıkış dönemindeki gücünü ve ni-

teliğini yakalayıp aşabilecektir.

Mevcut tablo, güçlerimizi HDK'den öte daha diri ve dinamik güçlerle biraraya getirmeye bizi zorlamaktadır. Buradan açığa çıkan motivasyonun HDK'yi de etkileyeceğini ve bizim açımızdan HDK'ye daha güçlü katılımın koşullarını ortaya çıkaracağını düşünüyoruz.

Bu tartışmanın bir devamı olarak BMG içinde sıklıkla gündeme gelen anti-faşist cephe tartışmasına da değinmeliyiz. Bizim açımızdan yukarıda ifade ettiğimiz perspektiflerden hareketle, BMG, bir anti-faşist cephe değildir. Belki bir anti-faşist bir birliktir ancak anti-faşist bir cephe değildir. Anti-faşist cephe kapsamı, niteliği ve amaçlarıyla BMG'den niteliksel olarak ayrışır.

Burada söz konusu ettiğimiz ve sıklıkla da gündemimize gelen, tartışmalarımızın konusu olan, anti-faşist cephe ise BMG dışındaki devrimci, ilerici tüm güçlerin, emek meslek örgütlerinin; özgürlük ve demokrasi güçlerinin, HDP ve HDK'nin de içinde yer aldığı, alabileceği bir ittifak veyahut güç birliğidir.

Açık ki; böylesine geniş bir birleşimi hele de nitelik olarak birbirinden son derece farklı yelpazeyi biraraya getirmek derinlikli tartışmalara ve bu anlamda güçlü bir birleşik mücadele programına ihtiyaç duyar.

Bu zor görevin altından BMG'den kalkamayacağı ise açıktır.

Özetle şunu ifade etmeliyiz ki;

İster adı anti-faşist cephe olsun isterse de anti-faşist güç birliği, birleşik direniş hattını ve herhangi bir örgütsel formu gerçek manada sınıf mücadelesi açısından işlevli kılan, bunun kitlelerin andaki mücadelesi ve ihtiyacının bir ürünü olarak ortaya çıkmış olmasıdır.

Kitlelerin dolaysız mücadelesi, söz konusu biraraya gelişler için bir basınç yarattığı oranda böylesi oluşumlar ve örgütlenmeler de bir ihtiyaç olarak gündeme gelir, demokrasi ve özgürlük mücadelesinde bir rol oynar.

Gezi İsyanı sırasında kitlelerin direnişinin basıncı ve ihtiyacı olarak açığa çıkan, kısa sürede çok geniş bir alana yayılan ve karşılık bulan "Dayanışma"lar, "Meclisler" pratiği bahsini ettiğimiz duruma somut bir örnek olmuştur.

Birleşik Mücadelemizle Kazanacağız!

Aralık ayında başlayan, Ocak ayında bir forma kavuşan ve 4 Şubat Kadıköy deklarasyonu ile kendini kamuoyuna ilan eden BMG, devrimci-yurtsever güçlerin yeni bir birleşik direniş odağı olarak ortaya çıkmıştır.

Kuruluş çalışmaları öncesinde HDK zemininde bulunan devrimci ve ilerici

güçlerle çeşitli görüşmelerin yapıldığını ve birleşik mücadele adına neler yapılabileceğine dair verimli görüş-alışverişlerinin, tartışmaların gerçekleştiğini de ifade etmeliyiz. Diğer yandan kuruluş sürecinin yönetilmesi ve BMG'nin çerçevesine yönelik tartışmalardaki eksikliklerimiz söz konusu güçlere güçlü çağrılar yapmamızın önüne geçmiştir.

Deklarasyon öncesinde yürüttüğümüz çalışmalar, bir bakımdan BMG'nin muhtevasına dair de bir çerçeve ortaya koymuştur. Yaygın kitle faaliyeti eşliğinde; Gebze'de Migros, Sirkeci'de PTT işçilerini; Alevi derneklerini, esnafı, kooperatifleri, yakınları gözaltında kaybedilen ve kaçırılan aileleri; Berkin Elvan'ın ailesini, kadın cinayetlerinde evlatlarını-kardeşlerini kaybedenleri başka bir deyişle faşizmin zulmüne uğramış tüm toplumsal kesimleri radarımıza aldık.

Nihayetinde 4 Şubat günü İstanbul Kadıköy'de son yılların en büyük ablukasıyla bizi karşılayan Türk devletinin tutumu, birleşik mücadele fikriyatından ve bunun sokakta ve en önemlisi de geniş emekçi yığınlarda bulunduğu karşılıktan duyduğu korkuyu ortaya koymuştur.

Faşizmin saldırı ve gözaltılara rağmen ortaya konulan irade ve direniş sonucunda kamuoyunda ciddi bir ilgi uyandıracak şekilde BMG kendini duyurmuştur.

BMG'nin önündeki ilk hedef örgütlenmek olmuştur. BMG, merkezi koordinasyonun müdahale ve çabasıyla İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'da bölgesel koordinasyonlar kuruldu.

Biz, BMG'nin önceliğinin, kitlelerin düzene karşı biriken öfkesinin, birleşik mücadeleyle buluşmasına başka bir deyişle örgütlenmeye dair olması gerektiğini savunduk. Bu amaçla, illerde oluşturulan koordinasyonlar için kitle faaliyetinde ivmeyi yükseltme, pilot bölgelerde derinleşme ve örgütlenme hedefi belirlendi.

Mart ayı boyunca örgütlediğimiz “Emeğimiz ve **özgürlüğümüz için örgütlenelim**” başlıklı kampanya bu bakış açısının yani yaygın kitle çalışmasıyla, halk yığınlarıyla bağlarımızın güçlendirilmesi, buradan hareketle etkileşimin artırılması ve örgütlülüklerin güçlendirilmesi hedefinden beslenmiştir.

12 Mart Gazi katliam ve direniş sürecine yönelik yaygın kitle çalışması ve eylem günü Gazi Mahallesi'ndeki duruşu ve katılımıyla; 21 Mart Newroz çalışmaları ve mitinglerinde birleşik mücadele coşkusunu açığa çıkardığımız söz konusu kampanyayla, BMG bileşenlerinin birlikte iş yaparak pratik içinde yoldaşlaşmasının ilk adımlarını atmış olduk.

1 Mayıs Yasağını Tanımayan, Sokaklarda Direnişi Büyüten BMG!

Newroz mitinglerinde ortaya çıkan sinerji ve kitlelerin olumlu tepkisi, gerek bizim için gerekse de BMG için önemli bir motivasyon ve güç yaratmıştır.

BMG, Mart ayında biriktirdiği sinerjiyle 1 Mayıs çalışmalarına yönelmiş, AKP-MHP faşist bloğunun pandemiye bahane ederek getirdiği yasakları sokakta, pratikte paramparça etmiştir. “Emeğimiz ve özgürlüğümüz için her yer 1 Mayıs, her yer direniş” sloganıyla başlattığımız 1 Mayıs hazırlık süreci boyunca BMG İstanbul’da gerek 1 Mayıs Platformu’yla, gerekse de direnişte olan işçilerle birlikte gerekse de kendi bağımsız çalışmasıyla, keza benzer şekilde Ankara’da BMG dışındaki güçlerle, İzmir’de 1 Mayıs’a hazırlık mitinginde, Adana’da güçlü-canlı bir 1 Mayıs hazırlık süreciyle iktidarın pandemi yasağını tanınamış, fiili meşru mücadele temelinde önemli bir duruş ortaya koymuştur.

BMG, 1 Mayıs günü, 1 Mayıs’ın yasaklanmasına pratikte bir karşı duruş sergilemiş ve birleşik, militan bir 1 Mayıs’ı sokakta polis saldırısına rağmen savunmuştur. BMG, Birleşik Gençlik Meclisleriyle birlikte İstanbul ve Ankara’da kurumsal kimliğiyle, İzmir’de ise bileşenleriyle birlikte 1 Mayıs yasağını sokakta geçersiz kılmıştır.

BMG’nin Birleşik Gençlik Meclisleri’yle 1 Mayıs günü sokakta ortaya koyduğu tutum devrimci, ilerici ve yurtsever kamuoyunda ciddi bir karşılık bulmuştur.

BMG bu anlamıyla birleşik mücadele fikriyatı ve pratiğinin kitlelerde yakıcı bir ihtiyaç olduğunu pratikte bir kez daha göstermiştir.

1 Mayıs’ta BMG açık ki çok daha yaygın ve güçlü bir hazırlık yapabilirdi. Bu noktada genele damgasını temelde vurmasa da, 1 Mayıs Taksim tartışmalarının faaliyetin ve birleşik mücadelenin enerjisini zayıflatan bir etki yarattığını ifade etmeliyiz. Taksim’e stratejik yaklaşan BMG bileşenlerinin önünü kesmek adına biz, toplamı kapsayacak, herkesin ortaklaşabileceği bir politik söz ve yaklaşım kurmamız gerektiğini savunduk.

Nitekim açığa çıkan slogan da bu temelde tüm bileşenler açısından yeterince kucaklayıcı olmuştur. Ancak 1 Mayıs’a yaklaşıldıkça genel devrimci-ilerici güçlerde açığa çıkan Taksim vurgusu, BMG içinde kimi yapıların belirlenen sloganı yeniden tartışmasını getirmiş, bu durum başta İstanbul olmak üzere bölge koordinasyonlarının yer tartışmalarıyla vakit kaybetmesine neden olmuştur.

BMG’nin kamuoyuna kampanya duyurusunu yapmasına rağmen yeniden Taksim çağrısı yapmasına yönelik tartışmalar bir dayatmaya dönüşmüş, nere-

deyse 1 Mayıs günü BMG pankartıyla çıkılmaması noktasına gelinmiştir.

İdeolojik mücadele adına ortaya konulan bu tutum yukarıda belli yanlarıyla değindiğimiz beraber iş yapma kültürüne, kendini dayatan dar grupçu yaklaşımın açık bir örneği olmuştur.

Biz, “Her yer direniş” parantezinde Taksim’in de yer aldığını dahası Taksim’in devrimci hareket ve işçi sınıfı mücadelesi açısından özgün, ayrı özel bir önemi olduğunu ifade ettik. Taksim’e çıkılması gerektiğini, bunun içinde yer alacağımızı, BMG’nin de orada olması gerektiğini ifade ettik. Ancak BMG’nin tüm çalışmasını Taksim odaklı yürütmesinin ideolojik bir bakışa tekabül edeceğini, her kurumun stratejik yaklaşımlarını tartışmaya açacağını bunun da farklılıkları öne çıkaracağını ve birleşik mücadeleye hizmet etmeyeceğini savunduk.

Bizim açımızdan BMG’nin temel yönelimi, merkezi organlarında da kabul edildiği üzere, kitlelerle daha fazla buluşma ve yerelleşme perspektifi doğrultusunda bir 1 Mayıs çalışması yürütmesiydi. Nitekim biz bu doğrultuda hareket ettik. 1 Mayıs günü yerelerde açığa çıkan tablo ve sahiplenme de bu politikanın doğruluğunu göstermiştir.

Devamla; 1 Mayıs sonrasında pandemi yasaklarına rağmen BMG, Adana, İzmir Ankara ve İstanbul’da komünist önder İbrahim Kaypakkaya ve Haki Karer şahsında Mayıs ayı şehitlerini anmış, bu etkinlik ve eylemler devrimci güçlerle yurtsever hareketin birleşik mücadele temelinde yoldaşlaşmasına önemli bir katkı sunmuştur.

Birleşik Mücadele Güçleri, tüm süreç boyunca, ESP’ye yönelik gözaltı ve tutuklama operasyonlarında; PKK lideri Abdullah Öcalan’a yönelik tecrit ve devam eden açık grevleriyle dayanışma eylemlerinde; Gökhan Güneş’in kaçırlarak kaybedilmek istenmesine karşı gelişen direnişte; HDP milletvekili Ömer Faruk Gergerlioğlu’nun tutuklanması sürecinde; Devrimci Parti ve Dev-Güç’e yönelik gözaltılarda; İzmir HDP İl binasına yönelik saldırı ve Deniz Poyraz’ın katledilmesine yönelik eylemlerde aktif bir duruş ve tutum ortaya koymuştur.

Birleşik Mücadeleyi Örgütleyecek, Birleşik Mücadeleyle Örgütleneceğiz!

BMG çalışmasıyla özgün çalışmalarımız arasındaki ilişkiye dair görüşlerimizi bu vesileyle dile getirelim.

BMG, devrimci-yurtsever hareketin kitle faaliyetindeki tutukluğuna karşı, sokağı zorlamaya ve ezilenlerin direniş odaklarıyla daha fazla buluşmaya dair

önemli bir çıkış yakalamıştır.

Bizim açımızdan BMG'nin en önemli katkısı, yanı bu olmuştur. BMG'nin toplamdaki bu tutumu, gerek bileşenler gerekse de genel devrimci hareket üzerinde pozitif bir etki yaratmıştır. Bu durum bizim açımızdan da geçerlidir. BMG'nin önemli bir rolü olduğunu ifade etmeliyiz. Elbette sürdürülmesi, sorumlulukların devam ettirilmesi gereken bir rolden söz ettiğimiz bilinmelidir.

BMG'nin merkezi yönelimi ve çalışmalarını sekteye uğratmayacak şekilde eşgüdümlü bir kitle ve örgütlenme perspektifiyle hareket ettiğimizi ifade etmeliyiz. Bir yandan BMG çalışmalarına dair sorumluluklarımızı yerine getirirken bunu kitlemizle bağlarımızı güçlendirecek, örgütleyecek bir yaklaşımla ele almaya çalıştık. Kimi eksikliklerle birlikte bu yönde yakına ve ileriye adımlar attık. BMG çalışmalarının yoğunluğu içinde belli yanlarıyla içine düştüğümüz dar pratik bu başlıktaki kazanımımızın daha fazla olmasını engelleyen bir etken olmuştur. Gelişen ve parçası olduğumuz harekete kitlemizi daha fazla nasıl dahil edebileceğimiz ve bu hareket içinde örgütleyebileceğimize ilişkin tartışmalara daha fazla yoğunlaşmamız gerektiği açıktır.

BMG'ye sunduğumuz katkı ve emeğin bizi politik gündemle daha fazla buluşturduğunu diğer yandan BMG toplamından çıkan sinerjinin de örgütsel yapımızı ve bizi pozitif etkilediğini dile getirmeliyiz. Birleşik mücadelenin kitlelerden aldığı olumlu geri dönüşler ve tartışmaların bulunduğu karşılık bunun nedeni olmuştur. Alanlardan merkeze doğru BMG'ye yaklaşım ve gerek BMG'nin gerekse de bizim çalışma tarzımız ve hedeflerimize dair daha kolektif ve güçlü tartışmaları önümüze koyacağız.

Bununla ilişkili olarak BMG'nin önümüzdeki dönemde hangi gündemler etrafında ve nasıl bir yöntemle çalışması gerektiğine yönelik de bir tartışma yürüteceğiz.

Newroz ve 1 Mayıs süreçlerinde BMG toplamı adına açığa çıkan parçalı tablo, BMG'nin ne olduğu konusunda bileşenlerdeki fikir birliği ve ortak şekillenişin zayıf olduğunu göstermiştir. Bu anlamda BMG merkezi koordinasyonu ile bölgeler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ve tartışmaların derinleşmesine ihtiyaç olduğu açıktır. BMG'ye her yapının kuşkusuz tam anlamıyla aynı bakmasını sağlamak mümkün olmayacaktır. Ne var ki pratikte farklı yaklaşımları açığa çıkarmayacak bir hat ve çıta yakalamak mümkündür.

BMG'nin ana mücadele hattının takvimsel eylemlilikler değil önüne koyduğu gündem ekseninde yürüteceği kampanyalarla şekillenmesi gerektiği gö-

rüşündeyiz.

Belli etaplara bölünmüş kampanyalar BMG'nin gündemin peşinden sürüklenmesine de engel olacaktır. Gelişen kimi güncel gelişmeler, BMG'nin merkezi politik yaklaşımı, perspektifi içine dahil edilerek işlenmelidir.

Diğer yandan BMG'nin halihazırda daha fazla yerelleşmeye, semtlerde BMG bileşeni olan güçlerin düzenli bir şekilde biraraya gelerek BMG adına birlikte hareket etmesine ihtiyaç olduğu bir gerçektir.

BMG'nin bileşenlerinden doğru dar bir kadro ile eylemden eyleme koşturan bir hareket tarzından öte kampanyası etrafında, belirlediği pilot bölgelerde, yaygın çağrılarla, etkin bir kitle çalışmasıyla, halk toplantıları, geceler ve çeşitli etkinliklerle yığınlarla bir araya gelişini artırması gerektiğini düşünüyoruz.

Bugünkü konjonktürde açık ki, Türk hâkim sınıfları derin bir ekonomik ve siyasi kriz içinde debelenmektedir. Faşist, mafya lideri Sedat Peker'in itiraflarıyla iyice gün yüzüne çıkan düzenin çürümüş ve kokuşmuş gerçekliği geniş halk kitleleri tarafında da görülmektedir. AKP-MHP faşist bloğu, kitlelerin içinde yaşama tutunmaya çalıştığı yoksulluk/yoksunluk, işsizlik ve baskı üçgeninde iyice sıkışmış durumda. Faşizm buradan geleneksel Kürt düşmanlığıyla, çıkış yolunu, temel hak ve özgürlüklere daha fazla saldırmakta, Kürt ulusunu, yurtsever hareketi ve HDP'yi hedef tahtasına koyarak ırkçılık ve şovenizmi körüklemekte bulunmaktadır.

BMG, AKP-MHP faşist ittifakının pandemiyle derinleşen ekonomik ve siyasal krizini, bunun yansıması olan işsizlik, yoksulluğu, yürürlüğe sokulan ağır baskı ve yasakları, krizin üstünü örtmek için işlevleştirilen savaş politikalarını gündeme almalıdır.

BMG, AKP-MHP faşist blokunun Kürt ulusunun mücadelesine yönelik yapısal düşmanlığına, ırkçı-şovenist histeriyi körüklemeye yönelik politikalarına set olmalıdır. Sadece Kürt ulusuna değil ezilen milliyetlere, inançlara, cinsiyetlere yönelik saldırılara karşı da barikat olmalıdır.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasıyla kadın özgürlük ve LGBTİ+ hareketine yönelik artması kuvvetle muhtemel saldırılara karşı birleşik mücadele hattı ve çağrılarını yükseltmelidir.

BMG Türk devletinin Sünni-Hanefi hakim inancı karşısında ezilen inançların demokratik taleplerine duyarlı olmalıdır. Özellikle Alevi inancına mensup halka yönelik saldırılara karşı aktif devrimci bir tutum içinde olmalıdır.

Aynı zamanda emperyalist-kapitalist sistemin yağma ve talan saldırısının

ürünü olarak doğanın ve çevrenin katledilmesine yönelik ortaya çıkan direnişlerle dayanışma içinde olmalıdır. Dahası bu direnişlerin parçası olmayı hedeflemelidir.

BMG tam da kuruluş felsefesine uygun bir şekilde, süregelen işçi direnişleriyle diğer direnişler arasında; farklı gündemler etrafında düzene tepkisini ortaya koyan, benzer sorunları yaşayan dinamikler arasında dayanışma adına bir köprü ve bu bağlamda bir öncü kuvvet olabilmelidir.

Birleşik mücadele, gerçek varoluşunu, ona en fazla ihtiyacı olan, onu en etkili kullanabilecek ve en büyük sinerjiyi açığa çıkarabilecek gücün yani ezilen emekçi kitlelerin elinde bulacaktır!

*“Böyle tamtakır, sefalet içinde yüzüyorsun da
hâlâ korkuyorsun ölmekten ha?
Açlık yanaklarında yer etmiş,
ihtiyaç ve sıkıntı can çekiyor gözlerinde,
nefret ve yoksulluk omuzlarına çökmüş,
Sana ne dünya dost ne dünyanın yasaları.
Dünya hiçbir yasa koymuyor seni zengin etmek için
öyleyse çiğne onu, züğürtlükten kurtul, al şunu.”
(Shakespeare, Romeo ve Juliet)*

Evrensel Emeğin Yeni Bir Sıçraması Endüstri 4.0'ın Kapitalist Boyunduruk Altındaki Gelişimi: Marksist Bir Yaklaşım

Bu çalışmada, Endüstri 4.0'ın, sanayi ve sanayi dışındaki başkaca sermaye alanlarına dönük etkilerine ve emeğe dönük hazırladığı saldırı konseptine ilişkin Marksist ekonomi-politik anlayışı çerçevesinde bir bakış sunulmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın ilk kısmında Marx'ın meta, emek, üretim araçları ve piyasa bağlamındaki görüşleri aktarılmıştır. Bunu takip eden bölümlerde ise Endüstri 4.0'ın ve onun alt teknolojik katmanlarının ne olduğu, bir dizi alanı nasıl etkilediği, tüm bunların emeğin üretkenliğini ve emeğin değerini mevcut üretim ilişkileri dahilinde nasıl değiştirdiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Makale boyunca takip edilen yol şu temel görüşe dayanmaktadır: *Üretimin ürettiği şey, yalnızca tüketimin nesnesi değil, aynı zamanda tüketim tarzıdır... Üretim tüketimden önce gelir ve tüketicuyu yaratır.* Bu bağlamda Endüstri 4.0'ın yoğunluk derecesini artırdığı olguların, kapitalizmin tarihsel gelişimine ters düşecek biçimde değil ona dahil ve ona uygun biçimlerde yenden üretildiği görülmektedir. Yeni olarak söylenmesi gereken şey ise geliştirilmiş yapay zeka ve ona entegre sistemlerle beraber tüketimin, endüstriyel üretimin veri biçimini almış yeni bir metasını – yeni bir ham maddesini üretmeye başlamış olmasıdır.

Meta, Emek, Üretim Araçları ve Piyasa Bağlamında Marx'ın Temel Görüşleri

Kapitalist toplumun hücre biçimi ve bu üretim ilişkilerinin özü, *emek ürününün meta biçimi ya da metanın değer biçimidir* (Marx, 2011, s.18). Bu nedenle mevcut üretim ilişkilerini çözümlemeye başlarken metanın gerçekte ne olduğundan konuya girmek, bir bütün kapitalist üretim ilişkilerinin ve onun zorunlu sonuçlarının kavranması bakımından onda cisimleşen emek karakterini, birbirinin içerisine geçen yönlerini kavramak oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Bunun çözülmesi, kapitalist üretim ilişkilerinin bugün aldığı biçimin anlaşılması açısından da önemlidir.

Metayı adlandırabilmek için onda bulunan iki farklı yönden söze başlayalım; içerisinde kullanım değeri ve değişim değeri bulunan her şey bir metadır. En genel anlamıyla, metaların kullanım değeri onun yaşamda karşıladığı ihtiyaçla; değişim değeri ise piyasada bulunan başkaca metalarla (ya da değişim aracı olan para ile) mübadelesi tarafından karakterize edilir. Meta sahibi için metanın önemi, onun değişim değerinde; metaya sahip olmayan için metanın önemi ise onun kullanım değerinde kendini gösterir.

Örneğin bir ücretli işçi, emek metasının sahibidir ve o bu metanın sahibi olduğu için metasının kendisi için değerini emek metasını kapitaliste satabilme gücünde, yani değişim değerinde görür. Kapitalist ise emeğe sahip değildir, o emek metasını kullanmak için satın almak ister. Bu durum, diğer tüm metalar içinde böyledir.

Emek kendisi de içerisinde kullanım ve değişim değeri bulundurduğu için bir metadır. Fakat emek, daha doğru bir ifadeyle insanın canlı emeği, diğer hiçbir metada olmayan bir özelliğiyle diğer metalardan ayrılır; canlı emek, bir değere değer katar, emek bir maddenin üzerine işlenerek onun içerdiği emek miktarını artırır ve bu yeni eklenen emek miktarının niceliği kadar değerini değiştirir (Marx, 2011, s. 168). *"Başka hiçbir meta yoktur ki, kullanım-değeri ve öyleyse onun kullanımı, kendi değişim değerini ya da ondan kaynaklanan değişim-değerlerini artırsın."* (Marx, 2013a, s. 37)

Mandel ve Freeman, Marksist İktisat El Kitabı isimli çalışmalarında, toplum açısından metanın maliyetinin ona harcanan emek miktarıyla ölçüldüğünü belirtir (2008, s.57), ne var ki metanın kapitalist için maliyetiyle gerçek ve toplum için maliyetleri farklı şeylerdir (Marx, 1997, s. 32; Marx, 2020, s. 64). Kapitalist kendisinde bulunmayan emek metasını işçiden satın alır, fakat

kapitalist, ücretli işçiye ürettiği emegının değerinin tam bir eş değerini hiçbir zaman vermez. Ücretli işçi, bir metaya işlediği emegın toplam ürettiği değerin altındaki bir eşdeğere denk düşen bir ücreti günlük, haftalık, aylık ya da parça başı olarak kapitalistten alır. Bu, kapitalistin sürekli satın alarak zenginleşmesinin işçinin ise sürekli satarak yoksullaşmasının altındaki nedendir.

Bir metaya işlenen toplam emek değerinin, bu değerin karşılığı ödenen kısmının (ücret) ya da karşılığı ödenmeyen kısmının (kâr) ne olduğunu anlamak ve kapitalist üretimi çözümlemek isteyen herkes *emek gücünün değerini* kavramalıdır (Marx, 2013a, s. 27).

Peki emek gücünün değeri nereden gelir?

Emek gücünün değeri, diğer herhangi bir metada olduğu gibi üretilmesi ve yenilenmesi için gerekli emek zamanı ile belirlenir (Marx, 2011, s. 172). Bu emek metasının üretilmesi ve yenilenmesi, emek sahibinin yeniden meta üreteceği hale gelebilmesi için yeterli (sermayedar, devamlı olarak onu ayakta tutabilecek alt limiti zorlar) geçim araçlarının temininin yanısıra aynı emek gücünü üretecek olan gelecek nesillerin yetiştirilmesi için sağlanması gereken gerekli geçim araçlarının teminini de kapsamaktadır (Marx, 2011, s. 379). Bundan iki önceki cümlede *emek zamanı*, bir önceki cümlede ise kullanılan geçim araçlarının kendileri emegın değerini belirleyen şey olarak ifade edilmiştir. Bunun nedeni şudur; bir insan emek zamanını doğada hazır bulup onu yiyerek ayakta kalıp, hayatını sürdüremez. O, belli bir miktar emek zamanının içinde cisimleştiği metaları, geçim aracı olarak kullanarak ayakta kalabilir. Bu kullandığı geçim araçlarının değerlerin büyüklüğü içerisinde bulunan emek zamanının büyüklüğü ile -ileride değineceğimiz üzere **toplumsal** emek zamanı ile- belirlendiği için geçim araçlarının değerlerinden ya da onların parasal ifadelerinden bahsedildiği yerde onda bulunan emek zamanından bahsedildiği bilinmelidir. Ancak, insan için gerekli olan kapitalist için gerekli değildir. Kapitalist için gerekli olan emek gücünü ucuza satın alabilmektedir. Dolayısıyla kapitalist, emegın yaratıcısının ücretini hep asgari düzeyde, işçinin hayatta kalabileceği düzeyde tutmaya çalışırken, onun metaya işlediği değerin üst sınırlarını genişletmeye çalışır.

“Metaları, değerler olarak ele aldığımızda, onları sadece, gerçekleşmiş, sabitlenmiş ya da dilerseniz kristalleşmiş toplumsal emek olmaları açısından ele almış oluruz.” (Marx, 2019, s. 44)

Yani insanlar, tüm tüketim faaliyetleri sırasında değerleri bakımından metalar şeklini almış emek zamanları harcarlar. Bir doktorun yetişmesi için har-

canması gereken metaların içerdigi emek zamanı ile bir zincir markette kasiyer olarak çalışan bir emekçinin yetişmesi için harcanması gereken metaların içerdigi emek zamanları birbirinden farklıdır. Bu nedenle ücret sistemine göre bu emeklerin satın alınmasının parasal ifadelerinin boyutu da birbirlerinden farklılaşır (Marx, 2019, s. 57; Marx, 2020, s. 84).

Ancak belli bir süre için kullanılmak üzere kiralanmış emegın, hangi meslek kolunda olduğu ve değeri ne olursa olsun, onun kullanıldığı miktarın karşılığı onu satın alan tarafından hiçbir zaman tam olarak ödenmez.

Canlı emekle değişime uğrayan tüm metalar, karşılığında yapılmış olan bir ödemeden daha büyük bir değere sahip olan emek miktarını içerirler. **Artı değerin kaynağı buradaki fazladır** (Marx, 2013a, s.77). Burada kullanılan emegın karşılığı ödenen kısmı ücret, karşılığı ödenmemiş kısmı ise kâr oluşturur (Marx, 2019, s. 64). Kâr, sonuç olarak işçilerin, üzerinde çalıştıkları malzemeye kattıkları toplam emek niceliğinden yapılan bir kesintiden başka bir şey değildir (Marx, 2013a, s. 71). Ve kâr metanın toplam içerdigi emegın bir miktarının karşılığının ödenmeksizin satılmış olmasından kaynaklanır (Marx, 2013a, s. 70).

Bu da şu anlama gelir ki, sermayedar tarafından metanın satılması sırasında gerçekleştirilen kârın kaynağı emegın satın alınması sırasında emegın değerinden daha ucuza satın alınması yoluyla oluşur, üretilen metanın içerdigi değerin üzerindeki bir fiyata pazara sunulmasından değil. Bu nedenle kapitalist sistem kâr oranlarını arttırabilmek için sürekli bir biçimde emegın üzerine gider. Üretim faaliyeti sırasında emegın asıl sahibine düşen payı sürekli azaltmaya, artı değer miktarını ise sürekli olarak arttırmaya çalışır. Kapitalist üretim ilişkileri içerisinde bunu sağlamanın biricik yolu, emek üretkenliğini büyütmektir.

Emek üretkenliğini artırmanın ve artı değeri çekmenin bir aracı ise makinelerdir (Marx, 1997, s. 73-81; Marx, 2011, s. 251, 386, 603; Marx, 2013a, s. 354; Marx, 2013b, s. 267).

Makineleşme ve Emegın Üretkenliği

Makineler yoluyla emegın üretkenliğinin artırılması, aynı zaman diliminde aynı miktarda emek harcanarak, emegın daha önceki döneme göre daha fazla üretim yapabilecek hale getirilmiş olması anlamına gelir (Marx, 2011, s. 386). Emegın kazanmış olduğu bu yeni üretkenlik derecesi, toplumsal emek zamanıdır. Toplumsal emek zamanı, o tarihsel kesitte bulunan ve belli bir miktarda ürünün üretilmesi için harcanması gereken toplam asgari emektir. Yani bir

emek zamanında bahsediliyorsa, burada kastedilen belli tarihsel döneme ait, belli üretim araçlarının kullanılması yoluyla bir ürünün üretilmesinde harcanan en az emek zamanıdır. Metaların içerdikleri emek zamanının niceliğı durağan değil değışken bir büyüklüktedir. Bu değęer, emegın üretkenliğindeki artış ya da azalma ile bununla ters orantılı olarak artar ya da azalır (Marx, 2020, s. 55).

Burada, değışen ve değışmeyen sermaye ayırımını da kısaca yapmamız gerekir. Değışen sermaye, sermayedarın canlı emek için ödediğı ücretlerden, yani işçi ücretlerinden oluşur. Değışmeyen sermaye -*sabit ve dolaşan* sermaye olarak iki alt gruba ayrılan bu sermaye-, sermayedarın canlı emek dışındaki tüm harcamalarından ya da daha önce yapmış olduğı harcamalardan oluşur: Ham madde, üretim yeri, üretim araçları, enerji maliyetleri vb... Aynı miktarda emek, daha büyük oranda değışmeyen sermayeyi harekete geçiriyorsa emegın üretkenliği artmış demektir (Marx, 1997, s.107-183; Marx, 2013b, s. 264).

Emek üretkenliğini artırmanın en önemli aracı olan (Marx, 2011, s. 386) makineler ise üretim sürecinde iki türlü yer tutar. Birincisi makinelerin daha önce girmediğı bir alana girmesiyle sağlanır ki bu durumda makineler, o alandaki belli bir miktarda işçinin yerini alarak işçilerin üretim alanından dışarı itilmesine neden olur. İkincisinde ise makinelerdeki iyileşmedir. Bu iyileşmeler sonucu o makineleri çalıştıran işçilerin sayısı azalır (Marx, 2011, s. 375, 376, 390, 411, 413, 418, 420, 433-34, 601, 607, 609, 611-12; Marx, 2020, s. 55; Marx, 1966, s.225; Mandel ve Freeman, s.64).

Makinelerdeki iyileşme, daha evvel bu alanda çalışamayacak durumda olan bir kitlenin de o alanda çalışabilmesinin önünü açar; daha önce hünerli ellerin yaptığı işlerde ihtiyaç duyulan hüner azalır, emeğı daha ucuza satın alınabilen çocuk işçiler bu alanlara kayar. Kadın emeğı, sermayenin hizmetine daha fazla çekilmeye çalışılır. *Sıradan emeğı, görece gereksiz kılan aynı gelişme diğer yandan nitelikli emeğı basitleştirir ve bu nedenle onu değersizleştirir* (Marx, 2019, s. 86-87). Bu gelişmeler kapitalist üretim ilişkileri içerisinde istihdam oranlarını artırmak için değil, emek piyasasındaki her an satın alınabilecek olan emeğı bollaştırarak, işçiyi emeğini hak ettiğı değerin çok daha altına satmak zorunda bırakmak için yapılır.

Kapitalist üretim ilişkileri içerisinde kullanılan makineler, bir yandan emek üretkenliğini artırarak, işçilerden emilen artı değeri yükseltir ve bir yandan da sermayenin sömürü malzemesi olan *beşeri* kaynakları artırır. Makinelerin kullanımı yoluyla beşeri sömürü kaynağının artması, dolaylı olarak işçiler ara-

sındaki rekabeti büyütür. Sermaye tarafından, üretim araçlarının geliştirilmesi yoluyla oluşturulan artık emek nüfusu, çalışanlar üzerinde bir baskı unsuruna dönüştürölür, çalışan sınıflar oluşturulmuş olan artık emek nüfusuyla emeklerini daha ucuza satmaya zorlanır.

Öte yandan makineler, nitelikli iş gücünün çalışma alanlarından dışarı itilmesinin önünü de açmıştır. Sanayinin bir kolunda nitelik kazanmış emekçi, kapı dışarı edildikten sonra onun bu niteliğı başkaca iş kollarında işe yaramayacağı için emeğini daha ucuza satmak zorunda kalır. Makinelerin iyileştirilmesi yoluyla kapı dışarı edilen işçilerin, sermayenin açtığı yeni alanlarda istihdam edileceğini belirten telaficilere karşı Marx'ın verdiği şu yanıt önemlidir:

“...Ve bu gerçekleşse bile, işçilerin hayal edebilecekleri şeyler o kadar sınırlıdır ki! İş bölümünün güdükleştirmiş olduğı bu zavallılıklar, kendi eski işlerinin dışında o kadar düşük değerlidir ki, ancak, aşağı türden ve dolayısıyla her zaman işçi ile dolup taşan ve emeğe değerinin altında ücret ödenen birkaç iş koluna girebilirler.” (Marx, 2011, s. 420-421)

Makinelerin, yavaş yavaş ele geçirdiğı üretim alanlarında, onlarla rekabet halinde olan işçi katmanlarında kronik bir sefaletin başlamasının nedeni budur (Marx, 2011, s. 411). Kapitalist üretim ilişkilerinin içerisindeki her türlü gelişmenin neden olduğı süreç, kapitalistlerin ve onların uşakları tarafından iddia edilenin aksinedir.

Makineleşmenin ya da bu araçların geliştirilmesinin neden olduğı etki sadece makineleşmenin geliştirildiğı alanlarla sınırlı kalmaz. Sanayi kolunun bir alanındaki makinelerin iyileştirilmesi sonucu fabrikalardan dışarı itilen işçiler, henüz makinelerin geliştirilmeye başlanmadığı iş kollarına doğru akın eder. Bu da bu gruptaki sermaye sınıfı için oradaki emek değerinin satın alınmasını daha alt bir düzeye çekmek için fırsat olarak kullanılır.

Emegın üretkenlik kazanmasıyla birlikte, emek gücünden çekilen artı değerin oranı o kadar yükselir ki, sermaye emekten yararlandığı iş saatini sürekli olarak yukarıya çekmeye çalışır. Geliştirilmiş makineler, sermayeye emdiği artı değeri artırması ve iyileştirilmiş makinelerin emek gücünü görece daha az yorması nedeniyle burjuvazinin elinde iş gününü uzatmanın bir aracı haline dönüşür (Marx, 2011, s. 392; Marx, 2013b, s. 269; Marx, 1997, s. 8; Marx, 2019, s. 76-77). Normalde, emegın üretkenliğinin artmış olması nedeniyle iş gününü kısaltmanın bir aracı olması gereken makineler, *kâr delisi* burjuvazinin elinde tersi bir etki yaratır.

Sömüren sınıflar, iş günü süresini uzatmaya, bir işçinin kendi gücünü yeniden toparlayabileceği süreyi asgari düzeyde tutmaya çalışır. Yani sermaye, işçinin kendine ayırdığı zamanı asgari, sermayeye ayıracağı zamanı azami düzeye çekmeye çalışır. Ne var ki sömüren sınıfların iş gününü uzatma yarışı, işçi sınıfının iş gününü kısaltma mücadelesiyle karşılaşır. Bu mücadele bir yerde sonuçlanır, mücadelenin sonucunda belirlenmiş olan iş saati yasal hale gelir.

Burada iş gününü sınırlayan işçinin fiziksel sınırlarının dışındaki bir diğer etmen ise emegın yoğunluk derecesidir. Örneğın, emekçinin çalışmaya başladığı ilk 8 saatte yoğun bir üretkenlik düzeyinde olduğunu gözlemlenip, sonraki 2 saatte emekçinin üretkenliğindeki bu yoğunluğun düşmeye başladığı gözlemlenebilir. Bu örnekte yaşanan şey, çalışmaya başlanılan ilk 8 saatten sonra emek yoğunluğun düşmesidir. Burjuvazi, emegın bu yoğunluğunu da makinelerle beraber artırmaya çalışır. Emek yoğunluğunu artırmaya çalışan burjuvazi, bilim ve teknik alandaki gelişmeleri yardıma çağırarak bunu başarabilir ve bunu her başarısının ardından yasal iş günü saatini yukarıya çekmeye çalışır.

Elon Musk, attığı bir twitte “Çalışmanın daha kolay olduğu yerler de var, ancak kimse dünyayı haftada 40 saat çalışarak değiştirmedii” demiş ve dünyayı değiştirmek için haftada kaç saat çalışmak gerekir sorusuna ise “80 ile 100 saat arasında” (günlük ortalama, 11.5 saat ile – 14 saat arası) çalışmak gerektiğini ifade etmişti. Yazının buraya kadar gelen kısmında da gördüğümüz üzere, bu düzen içerisinde, bu düzen devam ettiği sürece, sahibini sürekli olarak yoksullaştıran ve içerisinde bulunduğu sefaleti sürekli olarak derinleştiren çalışkanlık, ancak Elon Musk gibi çağdaş soyguncular tarafından dünyayı değiştirmek gibi devrimci bir sloganla pazarlanabilir.

Sermaye tarafından uygun görülen bu saatler (hatta daha azı), bundan neredeyse 200 yıl önce, o dönemin sermayedarları tarafından dillendirilmişti. Marx, Ücret, Fiyat ve Kâr kitabında bu durumu şöyle aktarıyor (2019, s. 77):

“Çalışan sınıfların yeminli bir düşmanı olan anonim yazar, iş gününün sınırlarının genişletilmesi gerekliliği üzerine gazel okur. Bu amaç doğrultusunda başka amaçların yanı sıra “dehşet yurtları” olmaları gerektiğini söylediği çalışma yurtlarını (working house) önerir. Peki bu “dehşet yurtları” için öngördüğü çalışmanın uzunluğu ne kadar? 12 saat.”

Buraya kadar gelen kısımda, makinelerin, sermayenin elinde; emek gücünün değerini düşürmeye, emek üretkenliğini artırmaya ve bu yolla karşılığı

ödenmemiş emegın (artı değer) karşılığı ödenmiş emeğe oranını yükseltmeye, iş gününü uzatmaya, çalışan sınıflar arasındaki rekabeti artık emek nüfusu artırma yoluyla büyötmeye yaradığını gördük.

Buradan sonra makinelerin emek piyasasına yönelik birkaç etkisini daha ifade etmeye çalışacağız çünkü bu ilişki, Endüstri 4.0'ın emeğe dönük etkilerini anlamak için önemli bir yerde durmaktadır.

Değişmez sermayenin bütün diğer unsurları gibi makineler de bir değer yaratmaz, doğal olarak onların kullanımından artı değer de doğmaz (Marx, 2011, 372). Makinelerin şüphesiz bir değeri bulunur fakat bu değer diğer tüm metaller da olduğu gibi onların yapımı için kullanılan toplam emek niceliğı kadardır. Makinelerde bulunan değer -ve yeni değer yaratmayan bu değer-, ürönlere ham maddeler gibi tek seferde geçmez, makine bu değeri kullanım süreci boyunca metalara dağıtır. Kapitalist üretim sürecinde tüm üretim araçlarında olduğu gibi makineler artı değer üretiminin araçları olarak sermayenin elinde emeğı sömmürmeye -emeğı daha fazla sömmürmeye- yararlar (Marx, 1997, s. 80; Marx, 2011, s. 251). *“Toplumsal emek üzerine kurulmuş uygulanmalarının tümü, yalnızca emeğın sömmürüsünün araçları, artık-emeğe el koyma araçları, dolayısıyla emeğe karşı sermayenin sahip olduğu güçler olarak ortaya çıkarlar.”* (Marx, 2013a, s. 354)

Makineleşme ve İşçi Sınıfı

Bu üretim araçlarının kullanımında, kapitalist üretim ilişkilerini bu zamana kadar gelen üretim ilişkilerinin tümünden ayıran bir değişim yatar. Daha önceki süreçlerde insanlar aletler yardımıyla üretimlerini gerçekleştirirlerdi. Aletler insanlara üretimleri boyunca yardımcı olurlardı. Kapitalizmin egemenliğinde insanlar, üretim süreçleri boyunca üretim araçlarına, onların yardımcı unsurları gibi eklenmeye başladı. *Üretim araçları*, emeğın nesnel koşulları -emeğın malzemesi, emek araçları (ve geçim araçları)- emekçiye bağılı görünmez, ama emekçi onlara bağılı görünür. Emekçi onlardan yararlanmaz, onlar emekçiden yararlanır (Marx, 2013a, s. 352). Aynı parça-aleti ömür boyu kullanma uzmanlığı, aynı parça-makineye ömür boyu hizmet etme uzmanlığı haline gelir. Fabrikada işçilerden bağımsız cansız bir mekanizma vardır ve işçiler buna canlı ekleniler olarak katılır (Marx, 2011, s. 403-404). İşçi emek aracını değil, tersine emek aracı işçiyi kullanır.

Bugün Endüstri 4.0 ile birlikte “robotların kölesi mi olacağız?” şeklinde yü-

rütülen ve kısmen abartılı daha çok da yanlış bir temel üzerine kurulu tartışmanın özü buradaki farklılığa dayanmaktadır. İleride daha ayrıntılı olarak üzerinde duracağımız bu hizmetin Endüstri 4.0 ile birlikte yapay zeka, yapay zekanın dahil edildiği otomasyona dayanan makineler ya da şeylerin interneti vb. araçların kullanımı ile bu hizmetin düzeyi artırılmış olacaktır. Kölelik, bir insanın tüm kullanım haklarının, kişinin fiziksel gücünün dayandığı sınırlara kadar ve belli bir süre değil her zaman başka bir gücün elinde olması anlamına gelir. Köle, köle sahibi tarafından kölenin inisiyatifine bırakılmaksızın başka taraflara satılabilir.

Makineleşmenin gelişmesiyle birlikte, emek koşulları, hem emeğe teknolojik açıdan egemen olur, hem de aynı zamanda belli bir miktar emeğin yerini alır, onları ezer ve bağımsız biçimiyle emeği gereksiz hale getirir (Marx, 2013a, s. 353). *“Makine, ücretli işçinin karşısına onu hep yenen ve ‘fazlalık’ haline getiren aşırı güçlü bir rakip olarak çıkmakla kalmaz. Sermaye, onu yüksek sesle işçi düşmanı bir güç ilan eder ve bundan kendi çıkarı yönünden yararlanır.”* (Marx, 2011, s. 415)

Dolayısıyla makineler, emeğin daha ucuza satın alınması yolunun önünü açmanın yanı sıra -burada dolaylı olarak bu etkiyi de içerisinde barındırarak işçinin örgütlü mücadelesini engellemeye, sendikal örgütlemeyi zayıflatmaya yarayan bir güce dönüşür. Marx, önemli her büyük grevin ardından yeni bir makinenin meydana çıktığını belirtir (Marx, 1966, s. 155).¹

Emek metasının değerini düşürmenin diğer bir yolu da, yine emeğin üretici güçlerini artırmak yoluyla, ilk etapta emek dışındaki metaları, daha sonra da emek metasının kendisini ucuzlatmayla yaşanır. Makineler metaları kendi değerlerini doğrudan ürüne kullanım süreleri boyunca geçirdikleri için ürünleri pahalılaştırırlar (Marx, 2011, s. 372). Fakat üretim kapasitesini yükselttikleri için son kertede ürünlere ucuzlaştırıcı bir etkide bulunurlar (Marx, 2011, s. 53, 251, 422, 433). Fakat tek tek ürünler daha ucuzlamış olsa da, ürünlerin içerdikleri artı değer oranı, dolayısıyla kâr yükselir.

Bir sanayi kolunda emeğin üretici gücünün artırılması ile o zamana kadar iki saatte üretilmekte bulunan şey, iki saatten daha az bir sürede üretilmeye başlar. Bu gelişme, pazarda bulunan bütün benzer ürünlerin değerini de dü-

1 Marx, Aynı yerde şöyle anlatır: Nihayet, 1825'ten bu yana hemen bütün buluşlar işçi ile, işçinin uzmanlaşmış kabiliyetini her ne pahasına olursa olsun düşürmeye çalışan işveren arasındaki çatışmaların sonucu olmuştu.

şürür (Marx, 1966, s. 69). Emegın üretkenliğinin artması sonucu, piyasada bulunan metaların ucuzlamasıyla, emek metasının yeniden üretilmesi de eskiye oranla daha ucuza mal olacaktır. Bu da emek metasının değerini düşürecektir fakat diğer tüm metalara kıyasla daha büyük bir oranda düşürecektir (Marx, 1966, s. 224). İşçinin emek gücünü meta olarak satmasına dayanan bütün kapitalist sistem, emegın değerini bu uygulamalarıyla düşürerek işçiyi, *dolaşımdan çekilmiş kağıt para gibi, kendini satamaz hale getirir* (Marx, 2011, s. 411).

Kapitalizmin dur durak bilmeyen hedefi, bütün metaları pahalılaştırmak değil ucuzlaştırmaktır. Kapitalizm bunun en kârlı yolunu emek gücünü diğer her şeye göre daha fazla ucuzlatarak yapmanın yolunu bulmuştur. Kapitalizm ilk etapta sıradan ve görece basit olan emegi ucuzlaştırır fakat hemen ardından nitelikli emegi basitleştirmeye yönelir. Bunun bir yolu da kamu eğitimini yaygınlaştırmaktan ve onu piyasaya hizmet eder bir biçimde revize etmekten geçer. Bugün, burjuva akılla düşünen ya da doğrudan onun hizmetinde olan birçok taraf, yeni endüstriyel sürecin nitelikli iş gücüne ihtiyaç duyduğunu fakat eğitimin buna eşlik etmediğini, bu nedenle eğitimin nitelikli iş gücünü karşılayabileceği bir şekilde yeniden örgütlenmesi gerektiğini ifade eder.

Böylece, onların kıt aklına göre nitelikli emek gücü karşılanmış olacaktır. Bu görüş, gerçeğin burjuva ustalıklı çarpıtılmasından ibarettir. Kamu eğitimin yaygınlaştırılması ve piyasa merkezli hareket etmesi, nitelikli emegın daha ucuza üretilmesinin bir ön koşuludur. Daha ucuza üretilen bu emek türü, niteliğini aynı nedenden kaynaklı kaybedecektir, önceden nitelikli gibi görünen ve gerçekten de öyle olan bu emek, o emegi karşılayan insan nüfusunun artırılması aracılığıyla ve artık hayatını daha ucuza idame ettiren nüfustan karşılanabilmesi yoluyla niteliğini kaybedecek ve değerini kapitalistin gözünde yitirecektir. *“Halk eğitiminin yaygınlaşması, kapitalistleri, bu gibi işçileri, eskiden bu işlere giremeyen ve daha düşük bir yaşam düzeyinde bulunan sınıflardan sağlama olanağına kavuşturur.”* (Marx, 1997, s. 264) Ve bu durum, vergilendirme sistemiyle kamunun sırtına yüklenen, kendi değerini kendisine yitirten bir olaya dönüştürülür.

Emegın üretken gücü, kapitalist üretim ilişkileri içerisinde burjuvazinin elinde, emek sahibini sürekli kendine zarar ettirilmesi yönlü geliştirilmesinin bir aracı halini alır.

Emegın üretken gücünün, üretim araçlarında uygulanan değişimlerle birlikte artırılması, yeni üretim araçlarının uygulandığı sanayide üretilen aynı tür-

deki malların bir önceki döneme göre piyasaya daha ucuza sürülmesini sağlar. Bu durum, aynı sanayi kolu içerisinde emegın görece düşük üretkenliğinin bulunduğu dönemde yapılan, dolayısıyla şu ana göre daha fazla emek zamanına mal olan her ürünü, onu üreten kapitalisti, piyasaya değerinin altında sürülmesine mecbur bırakır. Bundan sonra da sermayedarlar arasında sanayi alanında görünen ve hangi sermayedarın kazanacağı fark etmeksizin emegın taşıyıcısının ezilmesiyle sonuçlanan kıyasıya ve bazen de ölümcül olan bir rekabet başlar.

Kapitalist üretim ilişkilerinin egemenliği altında rekabet, sanayi ilerleme yarışması değil ticari ilerleme yarışmasıdır. Fakat ticari ilerleme yarışması, sanayideki ilerleme üzerine şekillenir (Marx, 2013b, s. 162). Bu ticari rekabet savaşı, metaları ucuzlatarak yürütölür. Bu da emegın üretkenliğine, üretimin ölçeğine bağılıdır. *“Bu nedenle, büyük sermayeler, küçük sermayelerin hakkından gelir.”* (Marx, 2011, s. 605)

Kapitalist toplumda üretici güçlerin büyütölmesi ve üretim araçlarının geliştirilmesinin bir sonucu da az sayıda kazanan yaratırken milyonlara kaybettirmesidir. En gelişmiş sermaye, gücüne güç katarken, küçük sermaye grupları, görece nitelikli emek gücüne sahip orta sınıf, yoksullar, kaybeder; kaybetmenin oranı -az önceki sıralamaya göre- gittikçe artar (Marx, 2011, s. 424, 605, 606, 622).

“Sermaye bir yerde büyük kütleler halinde bir elde toplanmaktadır, çünkü başka yerde pek çok elden uzaklaşmaktadır.” (Marx, 2011, s. 605)

Ticari rekabet savaşında, sanayide ilerleme yarışmasında bir adım geride kalan kapitalistler, daha fazla vakit kaybetmeden, tekniğin, mühendisliğin, kimyanın, bilimin yardımına başvurur. Nihayet, kendisi de rekabet halinde olduğu kapitalistin sahip olduğu üretim araçlarına sahip olur. Ezilenler, ezilir; bir tarafa atılanlar bir tarafa atılır, kalanlar sermaye birikimlerini artırır. Sonuçta, kârın bir bölümünün değişmeyen sermayeyi büyötmeye diğeri bir bölümü de başkaca sermaye kanallarının yaratılması ya da genişletilmesi için serbest bırakılır.²

Bu ikisinin sonucu da, birincisinin ilk elden; ikincisinin ise takip eden dö-

2 Marx, Kapital'in üçüncü kitabında şöyle bahseder: Sermayenin serbest kalması ile eğer üretim daha önceki ölçekte devam edecek ise, ürünün toplam değerinin, belli bir zamana kadar, değişmeyen ya da değişen sermayeye tekrar çevrilmesi gerekli kısmının, başka yerde kullanılabilir ve fazlalık haline gelmesini kastediyoruz (s. 102).

nemdeki ortak etkileri işsizliğı bir taraftan büyütürken, proleterleşmek için hazır bulunan kitlenin nüfusunu artırmaktır. Sermaye bu zamana kadar girmemiş alanlara da farklı sermaye biçimlerinde girerek buraları etkisi altına almaya başlar. Kapitalizm etkisi altına almaya başladığı alanlardaki özel mülkiyeti, kendi özel mülkiyeti haline getirir. Çünkü, *“kapitalist üretim ve birikim tarzı, dolayısıyla aynı zamanda kapitalist özel mülkiyet, kişinin kendi emeğine dayanan özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasını, yani işçinin mülksüzleştirilmesini gerektirir.”* (Marx, 2011, s. 740)

Özetle, bu zamana kadar üretken olmayan emek, üretken emek olmaya başlar.

Üretken Emek ve Artı Değer

Üretken emek, emeğin hangi alanda icra edildiğinden yani mesleğin ne olduğundan bağımsız olarak, sermayenin değerlendirme sürecine katılan, bir sermayedar için sermaye üreten emektir.

Üretken emek, emeğin üretildiği koşullarla ilgilidir. Aynı işi yapan bir emeğin yaratmış olduğu toplam değer, sadece emeği yaratanın geçimini sağlıyorsa bu emek türü, üretken olmayan bir emektir. Kişi, kendine çalışıyorsa emeği üretken değildir. Bu emeğin sonucu metaya bir değer katılır, meta, içerisine katılan bu emek niceliğı kadar değerlendirilir. Bu değer karşılığında belli bir miktardaki para emeği üretene verilir. Başka bir sermaye için artı-değer yaratılmış olmaz.

Üretken emekte ise, emeğin sonucunda metaya katılan değer bir kısmı ücret biçiminde emeğin sahibine verilir. Bir kısmında ise emeği üretene hiçbir karşılık verilmez ve bu, yani karşılığında hiçbir değer verilmediği kısım sermayeye kâr olarak katılır.

Marx, Adam Smith ve Ricardo'nun bu konuda daha önce ortaya koyduğu görüşlere de katılarak, kapitalist üretim anlamında üretken emek, ek olarak kapitalist için bir artı-değer üreten ücretli emektir (2013a, 37), **“yalnızca, artı-değer yaratan emek üretkendir** (2013a, 38), **yalnızca sermaye üreten emek, üretkendir”** (2013a, 141, bold bn.) der.

Sermayenin varlığı bu tarz üretken emek üzerine kurulmuştur (Marx, 2013a, s. 138). Bir duvar ustası, yıkık bir evi onarıyor ve bu hizmet karşılığında bir ödemeyi ev sahibinden alıyorsa bu emek üretken olmayan bir emektir, fakat aynı duvar ustası, bu hizmetini bir müteahhitlik firması altında gerçekleştir-

tiriyorsa, ustanın karşıladığı hizmet sonucunda, usta bir miktar ödemeyi ücret olarak alır hizmetinin bir miktarı da artı değer olarak çalıştığı firmaya gider.

Kapitalist sermaye için hayvan öldürölünce, ağaç kesilince değerlenir. Çünkü bunları yapmak insan emeğine ve daha sonra da sermaye birikimine dönüşecek olan karşılığı ödenmemiş emeği barındıracaktır. İnsan gücü ise sermaye için üretken olmaya başlayınca değerlidir. Yalnızca bu değer, sermayenin ölü bir hayvana verdiği değerden daha fazla değildir. Çünkü bu değerın kökeni de ölümün üzerine yükselir:

“Ekonomi politik, biri üreticinin kendi emeğine, diğeri başkasının emeğinin sömürölmesine dayanan çok farklı türdeki iki özel mülkiyeti ilkel düzeyde birbirlerine karıştırır. İkincisinin sadece ilkinin doğrudan karşısı olmakla kalmayıp, aynı zamanda, yalnızca onun mezarı üzerinde boy verdiğini unuttur.” (Marx, 2011, s. 731)

Endüstri 4.0'a ilişkin tartışmalara girmeden önce, bu tartışmalara daha iyi bir zemin sunabilmek için ticaret sermayesinde istihdam edilen emeğin türüne, tüccar sermayesine ve son olarak da üretim ve bir bütün dolaşım sürecine kısaca bakmamız gerekir.

Ticaret Sermayesi ve Üretken Emek Meselesi

Ticaret sermayesi, dolaşım alanında özel bir işlevi yerine getirir. Bir bütün olarak dolaşım alanında bir değer üretimi dolayısıyla bir artı değer üretimi -ile- ride de ifade edeceğimiz üzere- gerçekleşmez. Buradaki tanıma göre, tüccar sermayesinin istihdam ettiği işçilerin emeği, ilk bakışta üretken olmayan bir emek gibi görünebilir fakat bu yanıltıcıdır. Çünkü bu alanda istihdam edilen işçilerin emeği tüccar sermayesi için üretken bir yatırıma dönüşür. Doğal olarak, buradaki emeğin türü de değer üretmeksizin, başkalarınca üretilen artı-değerin bir kısmına el koyulmasına aracılık ederek üretken hale gelir (Marx, 1997, s. 265).

Tüccarın çalıştırdığı işçiler, “... sermayeye artı-değer üretimi için etmen olarak hizmet eder ve böylece kendini sermaye olarak, kendini genişleten değer olarak ortaya koyan emek” olarak üretken emek olur (Marx, 2013a, 355). Buradaki emeğin türü, Facebook gibi sosyal medya mecralarında üretilen emeğin türünü kavrayabilmemiz için iyi bir zemin sunduğu için ayrıca not düşölmeye ihtiyaç duyulmuştur.

Ticaret sermayesi, kapitalizm öncesinde de var olan, sermayenin bir koluy-

du. Bu sermaye biçimi paradan para kazanma biçimiyle karakterize olan metaların dolaşım sürecindeki değişim işlemlerini karşılayan özel bir sınıf olarak yer almaktadır. Kapitalist dönemde, sanayi üretiminde oluşan sermayenin bir bölümü, sanayi sermayesi tarafından değişen ya da değişmeyen sermayeye çevrilmez ve bu bölüm ticaret sermayesi olarak sanayi sermayesinden kopar. Bunun tersi de gerçekleşebilir.

Peki, ürettiği ürüne ek bir değer katmayan bu sermaye biçimine, kapitalist sermaye neden ihtiyaç duyar ve kendi sahasında üretilmiş olan artı-değerin bir kısmına bu sermaye grubunun el koymasına neden müsaade eder?

Ticaret sermayesinin ne olduğuna farklı bir açıdan yeniden bakalım.

“Ticaret sermayesi, devamlı piyasada bulunan, her an kendi başkalaşım surecinden geçen, daima, dolaşım alanında kalan, bu dolaşım sermayesinin bir kısmının değişmiş şeklinden başka bir şey değildir.” (Marx, 1997, s. 237)

Ticaret sermayesi, sürekli olarak dolaşım alanında kaldığı ve özel işi metaların değişim süreçlerine odaklanmak olduğu için bu işi sanayi kapitalistinden daha az maliyetle ve daha hızlı olarak gerçekleştirir. Bir taraftan da sanayi kapitalisti, ürettiği ürünün gerçek anlamda tüketilmeden -meta sadece el değiştirmiş- onun karşılığında belli bir ödemeyi tüccardan alır ve sermayesine katarak, üretime, üretimini hiçbir kesintiye uğratmaksızın devam eder. Bu da, bu işi sanayi sermayesinin kendisi tarafından yapılmasından daha kârlı hale getirir.

Ticaret sermayesinin burada yaptığı işlem, metaların piyasaya çıkmadan hemen önce tutulduğu eli değiştirmiş olmaktır. Bu işlemde yine herhangi bir değer ürüne katılmaz, sanayi kapitalistinin üretmiş olduğu metaya hiçbir değer katılmaz. Ticaret sermayesi yaptığı bu işlemle, bir miktar para karşılığında sanayi kapitalistinden belli bir miktar meta alır (P-M). Artık ticaret sermayesinin elinde bir miktar meta bulunur, bu metayı daha sonra yeniden bir değişim sürecinden geçirerek (M-P') sanayi kapitalistine ödediği miktardan daha yüksek bir miktardaki parayı sermayesine katar. Ancak bu ikinci paranın miktarındaki bu fark, metaya katılan bir değerden gelmez, metanın zaten içerisinde bulunan ve sanayi sermayesinin çalıştırdığı işçiler tarafından üretilen artı değerden gelir. Ticaret sermayesi, sanayi kapitalistinin ürünü için belirlemiş olduğu fiyatı gerçekleştirilmesi işlemini sürdürür (Marx, 1997, s. 250).

“Her durumda, bu amaçla ticaret sermayesinin harcadığı zaman ve bu

işlemlerin maliyeti çevrilmiş değerlere hiçbir şey katmayan bir dolaşım maliyetidir. Değerleri meta biçiminden para biçimine çevirmek için gerekli olan maliyettir.” (Marx, 2012, s. 129)

Ticaret sermayesi, işlemleri boyunca ürüne bir değer katılmaz, ancak onun çalıştırdığı emekçilerinde bütün emekçilerde olduğu gibi emeklerinin karşılığının bir kısmı ödenir bir kısmı ödenmez. Burada harcanan emek, metaya ek bir değer katmadığı için buradaki emekçilerin emeklerinin karşılığının ödenmemiş kısmı da doğal olarak bir artı-değer sağlamaz. Burada karşılığı ödenmeyen emek, üretken sermaye tarafından alınan artı-değerin bir kısmının ticaret sermayesince emilmesini sağlar (Marx, 1997, s. 258-59). Burada, sanayi sermayesinin kârı, ticaret sermayesi ile kendi sermayesi arasında bölünmüştür.

Ticaret sermayesi, dolaşımda özel bir değişim işlevini gören sermayedir, fakat dolaşım bu sermayeden daha büyük olarak belli bir miktar emegün içerisinde billurlaştırmış olan metanın bütün uğraklarından ve geçirdiği değişimlerden oluşur. **Kapitalizm ise, bir meta üretim keşmekeşinin yaşandığı fakat amacın meta üretmek değil, meta üretimi sırasında artık değer üretmek olduğu bir sistemdir.** Bu nedenle kapitalist üretim ilişkileri içerisinde üretim araçlarının giderek daha fazla üretim yapmaya zorladığı büyük sanayi, artık tüketimi bekleyemez (Marx, 2011, s. 73). Üretim, değişimi, bölüşümü ve tüketimi önce karakterize eder ve daha sonra da bunlar tarafından derisi değiştirilerek yeniden yaratılır.

Büyük sanayinin üretim süreçlerinde yaşanan değişimlere, öncelikle haberleşme, ulaştırma araçları tarafından baştan sona ayak uydurulur (Marx, 2011, s. 369). Dolaşım kısmında yapılan yenilenmelerle beraber, sermayenin devir hızı da artırılmış olur. Bu hız, birbiriyle rekabet halinde olan sermayeye, üretim kapasitelerindeki köklü yenilenmeleri gerçekleştirebilmeleri için önceden ellerinde olmayan olanakları verir. *“Üretimin kendisi de tek yanlı biçimi altında, öteki uğraklar tarafından belirlenir.”* (Marx, 2020, s. 257)

Gelişmiş otomasyona dayanan üretim, ham maddeyi ve üretilen nesneyi taşımak için demiryoluna ve devasa gemilere ihtiyaç duyar; gelişmiş otomasyonun yapay zekayla birleştirilmesine dayanan üretim hammaddeyi ve üretilen nesneyi taşımak için hyperloopa ve insansız araçlara ihtiyaç duyar. Burada yeni bir fark daha ortaya çıkar ve yapay zeka yeni bir hammadde ihtiyacını daha açığa çıkarır; veri. Şimdi bu verilerin de üretiminin yapılarak fabrikalara taşınması, büyük sanayinin konusu haline gelir.

Sonuç Olarak

İşçi sınıfı ve burjuvazi uzlaşmaz iki karşıt güç. Doğal olarak birinin zararına olan ötekinin yararınadır, tersi için de bu durum geçerlidir.

Kapitalist üretim ilişkilerinin hüküm sürdüğü bir yerde, işçi, devrimci bir örgütlenmeden yoksun olduğu sürece, onun emeği bizzat kendi mezarını kazmaktan öteye geçmez. Bütün üretim araçları içerisinde en büyük üretici güç bizzat proletaryadır fakat, kapitalizmin elinde onun bütün emeği, kendisinin rakibi haline getirilir. Ürettiği bütün zenginlik kendisinden hızla kaçır, toplumsal emeğiyle gelişmesini sağladığı bilim ve teknoloji, sınıfı sefalette sürükler, gelişmiş üretim araçları burjuvazinin elinde, işçinin çalışma gününü kısaltacağı yerde uzatmanın bir aracı haline dönüştürülür. Daha çok ücretlerinden ve kısmen de patronlara ürettiği artı değer sonucu oluşan sermayelerden dolayısıyla her iki durumda da kendi çalışkanlığı sonucuyla açığa çıkan gelirlerden alınan vergilerle kapitalizm kendi devlet aygıtını güçlendirir, hukuk sistemini işçinin karşısına diker, kolluk gücünü pekiştirir sınıfın karşısına bariyer olarak koyar. Kamu eğitimini bile, nitelikli emek gücünü kırmak için yaygınlaştırır.

Tüm bu gelişmeler, gerçek devrimci ve elbette sistemin çizdiği sınırların ötesindeki faaliyeti yeniden, daha şiddetli, daha bilinçli, daha kararlıca yürütülmesinin gerekliliğini ortaya koyar. Devrimci değilsen, kendi mezarını kazdığını bilmen gerekir.

Ancak tüm bunlara rağmen, küçük burjuva aydınlanmacı hareketler, sistem içi talepleri devrimci bir perspektiften yoksun olarak bağarmaya devam ediyorsa, bütün bu sefalette devrimci yanı görmeden sistemin elinde bir sopya dönüşen “sosyal faydaların” sarhoşluğuna kendilerini kaptırıyorlarsa, onların bütün bu “çaba”larıyla küresel ısınmayla beraber kabaran denizin kıyıya vuran kısmıyla ellerindeki bir çek-pas yardımıyla mücadele eden bir zavallı durumunda olduklarını belirtmek gerekir.

Yine de bu zavallılar, çok kullanışlı, çok satan ve popüler kavramlarıyla bilgiç endamlarından bir nebze de olsa ödün vermezler. Bu bilgiç endamları ve burjuvazinin devrimcilere saldırı araçlarının çıkardığı rüzgardan dahi korkan halleri, sistemin onların etrafındaki çemberin çeperini sürekli olarak daralttığını görmelerini engeller. Hareketsizdirler, bu nedenle de ayaklarındaki zincirin farkında bile değillerdir.

Endüstri 4.0 Nedir ve Nasıl Çalışır?

2011 yılında, “Geleceğe Ne Oldu?” isimli manifestoda, milyarlar yatırımcı Peter Thiel, “Hiç uçan araba görmüyorum. Neden? Neden? Neden?” diye sormuş ve şöyle devam etmişti: “Uçan arabalar istedik, bunun yerine 140 karakter aldık.”

Diamendis ve Kotler, Thiel’in bu sözlerine atfı yaparak 2020 yılında yazmış oldukları kitapta şöyle söylemişlerdi: “Bekleyiş sona erdi. Uçan arabalar burada. Alt yapı ise hızla geliyor. Lattelerimizi yudumlayıp, Instagram sayfalarımızı kontrol ederken, bilim kurgu, bilime dönüştü.”

Bu sözler, onları ilk sorularına yeniden döndürmüştü. Peki ya neden şimdi?

Diamendis ve Kotler (2020, s.20-21), buna cevabı tek bir kelimeyle verdiler: “Kavuşma” (Convergence).

Marx ise emegın üretkenliğini artıran bu gibi teknolojik gelişmelerdeki, neden daha önce değil de şimdinin yanıtını *evrensel emek* kavramıyla veriyordu (Marx, 1997, s. 96). Kavuşma, teknik ve bilimsel ilerlemelerdeki insan ve emek faktörünü görmezden gelir ve sonuçtaki birleşmeyi bir rastlantıya bırakırken; Marx, evrensel emek kavramıyla teknik ve bilimsel ilerlemenin temelinde, toplumsal emegın ve insanın bugünkü canlı ve geçmiş emegının bulunduğu dikkat çekiyordu.³

Kapitalist üretim ilişkilerinde bu gelişmenin amacı bir önceki bölümde de üzerinde durduğumuz gibi, emegın zaman birimi başına ürettiği ürün miktarını, yani emek üretkenliğini artırmaktır (Fuchs, 2015, s. 235). Daha doğrusu, *emek üretkenliğini artırmayı, aynı zaman süresinde daha fazla artı değer çekmek için gerçekleştirmeye çalışır*.

Diğer bir ifadeyle dönüp dolaşıp yine kapitalist sistem için temel meseleye geliyoruz: Artı değer sömürüsü! Kapitalizmi kapitalizm yapan şey özünde artı değer sömürüsüdür. Kapitalizmin artı değer sömürüsü üzerinden yükselmesi beraberinde kapitalistler için hemen her şeyin, bu arada bütün teknolojik gelişmelerin, bilimsel buluşların vb. bu gerçeğe hizmet etmesi, -artı değer sömürüsünün arttırılması- için geliştirilmesi şeklinde özetlenebilir. Bu gelişimin bugünkü adı Endüstri 4.0 terimi altında tartışılıyor. Şimdi bu terimin ne anlama geldiğine, teknolojinin nasıl çalıştığına, emek piyasasına ve tüketim alanına dö-

3 Aynı yerde Marx şu tanımı yapıyor: Evrensel emek, her tür bilimsel emek, keşifler ve buluşlardır. Bu emek kısmen, canlı emegın elbirliğine, kısmen de daha önce yaşamış kimselerin emeklerinden yararlanmaya dayanır.

nük etkilerine bakalım.

Sanayinin içerisinde geçtiği bu süreçte spesifik teknolojik temsile rağmen, Endüstri 4.0'ın ortak bir tanımı ve kavramsallaştırılması kabul görmemiştir. Gerçekten de hem devletler çapında hem de akademik alanda ve bu teknolojilerin uygulandığı alanlarda, onun tasviri için birkaç eşanlamlı kelime kullanıldı. Bu kavram; *Endüstri 4.0 (I40 kısaltması ile)* Almanya merkezde olmak üzere Avrupa'nın genelinde, *Akıllı Üretim* betimlemesi ile ağırlıklı olarak ABD'de ve *Akıllı Fabrika* olarak da Asya'nın genelinde karşımıza çıktı (Kagermann vd., 2016; Mittal vd., 2018).

"Endüstri 4.0" etiketi, farklı özelliklere ve uygulama alanlarına sahip çok çeşitli teknolojileri altında toplayan (Reinhard vd, 2016), üretim sürecindeki teknolojik yenilenmenin bütünlüklü anlatımına olanak veren şemsiye bir kavram niteliği taşımaktadır (Savul, 2019, s. 154).

Capestro ve Kinkel, çeşitli yazarların Endüstri 4.0 şemsiye kavramının altında ele aldığı birçok alt teknolojiyi toparlamıştır. Siber fiziksel sistem [Cyber-physical system – CPS], şeylerin interneti [Internet of Things – IoT], akıllı üretim sistemleri [Intelligent manufacturing system – IMS], Dijital üretim, bulut bilişim, Endüstriyel nesnelerin interneti, Büyük veri ve analitik, Sanal ve Artırılmış gerçeklik, Katmanlı üretim (3D), Yapay zeka [Artificial Intelligence – AI], Gelişmiş üretim çözümleri, yatay ve dikey entegrasyon sistemleri, simülasyon gibi kavramlar Endüstri 4.0'ın alt bileşenleri olarak belirtilebilir (2020, s. 23-24-25).

Kapsamlı literatür incelemesinde, Capstro ve Kinkel'e benzer bir şekilde 4.0 çatısı altında şu teknolojilerin ele alındığı görünmektedir; Endüstriyel nesnelerin interneti, Bulut Bilişim, Simülasyon, Artırılmış gerçeklik, katmanlı üretim, entegrasyon, otonom robotlar, siber güvenlik (Alcacer ve Cruz-Machado, 2019; Tolettini ve Lehmann, 2020, s. 180-181), analitik ve enformasyon, insan-makine etkileşimi, dijitalden fiziksele dönüştürme (Koç ve Teker, 2019, s. 310), M2M (makineden makineye) iletişimine izin veren kablosuz bağlantı (LTE ve 5G) (André, 2019, s.10).

Endüstri 4.0'ın alt teknolojilerini oluşturan bu teknolojik alanların hepsi tek bir fabrika altında buluşmak zorunda değildir. Bunlardan birkaçının varlığı Endüstri 4.0 teknolojisi için yeterlidir. Buradaki temel mesele, üretim aracına bir süre sonra kendi kendine öğrenebilecek olan bir yapay zekanın bağlanması ve bu araçların insana ihtiyaç duymaksızın birbirleriyle etkileşime girmeleridir.

Her şey birbiriyle bağlantılı olana kadar üretim dünyasının giderek daha fazla ağ bağlantılı hale gelmesi kuvvetle muhtemeldir (Shafiq vd., 2015, s. 37). 15 yıldan daha eski bir kavram olan IoT [nesnelerin interneti–Internet of Things], makineleri birbirine bağlayarak otomatikleştirilmek istenen süreçlerin tam potansiyeline ulaşması için henüz 15 yıla daha ihtiyacın olduğu belirtilmektedir. Nesnelerin interneti, ileride de göreceğimiz üzere, dahili (fabrika içerisinde) ya da harici (fabrika dışından) veri–bilgi yakalama sensörlerine ihtiyaç duyar (André, 2019, s. 31).

Bu anlamda, Endüstri 4.0 olarak bilinen yeni teknolojik süreç, üretim operasyon sistemleri ile bulut bilişim, büyük veri analitiği, Yapay Zeka gibi yeni Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) arasındaki entegrasyonu sağladığı için kilit bir rol oynamaktadır (Dalenogare, vd., 2018). Esasen Endüstri 4.0, yalnızca siber-fiziksel bir üretim ortamı değil, aynı zamanda yeni bir ağ bağlantılı değer zinciri türü yaratmak için organizasyonel sınırlar boyunca nesneler, insanlar ve makineler arasındaki entegrasyon ile yeni teknolojilerin kullanımını vurgulamaktadır (Kagermann, 2015). Bu teknolojiler, fiziksel dünyada hareket etme, arızaları otomatik olarak belirleyen ve olası müdahaleleri öneren robotlar olarak problemlerle yüzleşme ve çözme yeteneğine sahiptir (Bettiol vd., 2020, s. 87). Bu teknolojilere problemleri çözme, sınırlı insan kontrolü ile kararlar alabilen yapay zekanın kullanılabilirliğini de ekleyebiliriz (Fry, 2018).

Endüstri 4.0 teknolojilerinin vaat ettiği entegrasyon ve ara bağlantı, anahtar konuma sahiptir. Siber-fiziksel sistem (CPS), makinenin otonom kararlar almasına ve çalıştıkları ortamı etkilemesine ve değiştirmesine öncülük eder (Tolettini ve Lehmann, 2020, s. 180). Siber-fiziksel sistemlerin, üretim sürecinde üretkenliği artırma potansiyelinin çok büyük olduğu kabul edilmektedir (Shafiq vd., 2015, s. 36).

Bu açıdan endüstri 4.0, emegün üretken gücünde önemli bir artışa neden olan yeni yöntem ve teknolojilerle yönlendirilen sosyo-ekonomik ve politik sistemlerde radikal bir değişiklik sağlar (Tarry'den akt. Fareri, 2020, s. 2). Böylece tarihsel bir bakış açısıyla yeni teknolojik mod, her seferinde daha eski olanın yerini almış olur (André, 2019, s. 7).

Holmström vd.'nin belirttiği üzere fabrikalardaki dijital dönüşümünün odağı üretim süreçlerini olabildiğine otomatikleştirmek aracılığıyla üretim verimliliğini artırmaktır (2016, s. 4). Son araştırmalar, sanayi sermayesinin üretim faaliyetlerinin yeniden düzenlenmesi gibi belirli stratejik motivasyonlar için

Endüstri 4.0 teknolojilerini benimsemeyi seçtiklerini gösteriyor (Bettiol vd., 2020, s. 92). Ejsmont'un Avusturya kapsamında yaptığı ampirik çalışma, tarım sanayisinde Endüstri 4.0 ile bağlı teknolojilerin kullanımındaki önemin ekim verimliliğini artırmak üzerine kurulduğunu göstermesi bakımından önemlidir (2021, s. 9).

Bu açıdan, Endüstri 4.0'ın, emegün üretkenliğini artırmak için, endüstriyel üretim araçlarını yapay zeka ve internet aracılığıyla birbirine ve insanı da yapay zekaya bağladığı sonucuna ulaşabiliriz.

Şimdi verilerin, endüstriyel üretimde nasıl kullanıldığına daha yakından bakalım.

Endüstrinin Ham Maddesi Olarak Veri Üretimi

2017 yılının Mayıs ayında, The Economist dergisi kapağını, Apple, Google, Facebook, Microsoft, Tesla ve Uber gibi büyük teknoloji devlerine ayırdı. Bu şirketlerin kullandığı veri, sembolik açıdan petrole benzetilerek "Dünyanın en değerli kaynağı artık petrol değil veri"⁴ deniliyordu. Bettiol ve arkadaşları bunun üzerine, *eğer veri petrole, yapay zeka ham ama değerli malzemeden bilgiyi damıtabilen modern rafinedir*" (2020, s. 92) dediler. Ancak bu petrolün kaynağı, alışık olduğumuz gibi milyonlarca yıl önce son bulan canlılığın fosillerinden değil, bugün yaşayan insanın şu anki aktivitelerinden oluşuyor. İnsanın bu aktivitelerinin, başta sanayi üretimine ardından da diğer sermaye kollarının hizmetine sokulacağı yollar bulunmalıydı.

Capestro ve Kinkel'in dediği gibi, Endüstri 4.0 paradigmasında bilgi üretimi ve yönetimi açısından en önemli faktör olan insana (2020, s. 44) yönelme başladı. Bunlar facebook, instagram gibi sosyal medya mecralarında kitlesel ve dağınık olarak veya CrowdFlower ya da Amazon'a bağlı MTurk, gibi şirketlerde Uygulama Programlama Arayüzlerinin (APIs) arkasında gizli tutulan *hayalet işçilerden* sağlandı.

Amozon MTurk⁵ platformu, hayalet çalışmanın nasıl geliştiğini göstermesi

4 The world's most valuable resource is no longer oil, but data. <https://econ.st/3rAH-Yql>. Erişim tarihi: 24 Temmuz 2021.

5 İsmi tarihe "Satranç Oynayan Türk Otomatı" olarak geçmiş otomatik makinaneden alır. Bu makinenin özelliği görüntüde otomatik olarak satranç oynayabilmesi, fakat aslında sadece içinde seyirciden gizlenen satranç oyuncusunun hareketlerini tekrarlamasıdır. Böylece tüm sistem, izleyicilere satranç oynayabilecek kadar zeki görünmektedir. Amazon Mechanical Turk de ardındaki insan zekasını gizleyerek benzer bir akıllı sistem yanılgısı yaratır. Kaynak: Wikipedi.

bakımından önemlidir.

Amazon 2011 yılında, çevrimiçi kitap pazarı oluşturmak için milyonlarca kitap başlığıyla ilgili verileri doğrudan yayıncıların kataloglarından ve kütüphane listelerinden elektronik olarak çekti. Ancak sonuç olarak, veri tabanı yanlış girişlerle doldu. Amazon, veri tabanını temizlemek için geçici işçiler tuttu. Bu işçiler, anadili İngilizce olan Hindistan'dan ve ABD'den düşük ücretli işçilerden oluşuyordu. İşçiler Amazon'un veri tabanına, kitap adlarını, yayın tarihlerini, açıklamaları girdiler ve kitap kapaklarıyla yayın tarihlerinin eşleştiğinden emin oldular. İnternet kullanıcılarının ilgili içeriklere daha hızlı ve hedefli ulaşabilmesi için bu içeriklerle alakalı çok sayıda anahtar kelime girişi yaptılar. Amazon'un kurucusu Jeff Bezos bu işlemleri kendisi için bir sermayeye dönüştürmek istedi ve bu çalışmayı Amazon Mechanical Turk (MTurk) isimli platformda pazara açtı. Amazon her görev için işçilere yaptığı ödemeden yüzde 1 ek ücret aldı. Kendi şirketi için hizmet talep eden herkes, anahtar kelime girişleri gibi basit işlere 1 centten ya da pazarlama anketi yapmak gibi daha uzun süreli işler için 25 dolara kadar değişen bir skalada ödeme yapıyorlardı. Verilen bu hizmeti Amazon, web sitesi üzerinden erişebilir kıldı. Pazar genişledi ve onlarca ülkeden, 100.000'den fazla kişi MTurk platformunda iş bulmak için hesap oluşturdu. MTurk, bu işçilerin işe alınmasını ve ödemelerini otomatik hale getirerek, bir dizi işi olan herhangi bir şirketin veya kişinin kendi web sitesi aracılığıyla hayalet işçilerle buluşmasını sağladı. MTurk ve CrowdFlower gibi benzer sitelerdeki talep sahiplerinin toplam geliri yılda 120 milyon dolara kadar çıkarken, hayalet çalışmayı gerçekleştiren işçilerin payına kuruşlar düşüyordu. Bir veri madenciliği işletmesi olan CrowdFlower, Uber'in "selfie güvenliğinin" arkasındaki şirkettir.

CrowdFlower işçileri olmasaydı, yapay zekanın son kilometre taşlarından olan Uber'in selfi güvenliği ya da ImageNet olmayacaktı, MTurk işçileri olmasaydı, yazılımlar bilgisayar ortamlarındaki dijital görsellerde öne çıkan nesneyi algılayamayacaktı. Eğer yapay zeka ile ilgili bir devrimden bahsediliyorsa, bu devrimin isimsiz kahramanları MTurk ve CrowdFlower gibi şirketlerin veri madenlerindeki işçilerdir (Gray ve Suri, 2019, s. 71).

Hayalet çalışma, teknoloji tüketicilerinden gizlenen milyarlarca küçük görevi yerine getiren milyonlarca insan aracılığıyla yapay zekada bir devrimi ateşledi (Gray ve Suri, 2019, s. 63).

Yapay zeka sistemi "deneyiminden" "öğrenecekse", makine öğrenimi ve

derin öğrenme, büyük miktarda tarihsel ve gerçek zamanlı veri gerektirir. Yapay zekanın karmaşık teknolojik ortamı, IoT'nin Büyük Veri'den⁶ veri toplanmasından, bunların bulutta depolanmasına, yapay zeka tarafından "öğrenme" sürecini beslemek için kullanılmasından yapay zeka faaliyetlerinin toplumda uygulanmasına kadar bir dizi uzantıyı gerektirir (Andre, 2019, s. 9). Dijital dönüşümün içerisine nüfuz ettiği fabrikalar büyük ve kapsamlı verilere ihtiyaç duyar. İnsanların "işleyişine" yaklaştırılmak istenen bir otonom araç için milyonlarca veri kaydına ihtiyaç duyulduğundan bahsedilmektedir (McKinsey, 2018a, s. 3).

Böylelikle, yapay zeka aracılığıyla kümelenmiş veri setlerinin Endüstri 4.0 ile uygulanmasıyla fabrikalar, teknolojinin ortaya çıktığı devrimin merkez üsleri haline geldi (Bettiol vd., 2020, s. 90). Bilginin depolandığı ve üretildiği yer olarak fabrikalar, Gershenfeld'in dediği gibi *veriyi şeylere ve şeyleri de veriye dönüştürme* mekanları oldu (2012, s. 44).

Bu anlamda Endüstri 4.0, daha fazla değer yaratmak için üretilen verilerin iyi kullanılmasını sağlayan veri odaklı bir paradigmadır (Klingenberg vd., 2019; Capestro ve Kinkel, 2020, s. 45). Birçok Endüstri 4.0 teknolojisi bir şekilde verilerle (veri güdümlü teknolojilerle) ilişkilidir ve bu da yararlı verilerin organizasyon sınırları içinden ya da dışından toplanan verilere bağlıdır. Gerçekten de, dijital teknolojiler aracılığıyla üretim ve/veya pazarlama sonuçlarının elde edilmesi hem üretim hem de ürün iyileştirmeleri için yeni bilgilerin yaratılmasına bağlıdır (Lee, Davari, Singh ve Pandhare, 2018).

Bu nedenle, Endüstri 4.0 ve akıllı üretim sistemlerindeki karar verme süreci, büyük miktarda üretim verisinden çıkarılabilen bilgi ve tecrübeyi gerektirir (Tao ve diğerleri, 2018). Farklılıkları olsa da, dijital dönüşümü üstlenen hem Amerikalı hem de Avrupalı (Alman) ortak bir şeye sahiptir: İmalatta ihtiyaç duyulan artan bilgi talebi... (Bettiol, 2020, s. 91)

Bu talebi karşılayabilmek için çeşitli ortaklıklar oluşturuldu. ABD'de 2014 yılında, Microsoft, IBM ve Intel gibi bazı büyük yüksek teknoloji şirketleriyle, endüstri liderleri, araştırma merkezleri, üniversiteler ve hükümet biraraya ge-

6 Özgür Narin'in şu sözleri bu kavram için aydınlatıcı bir niteliktedir: "Büyük veri, gerçeği yansıtan bir kavram değil diye düşünüyorum. Ortadaki sanki nötr bir veri toplamı. Çok büyük nicelikte veriyi yığıp yığıp durduğumuz, masum bir toplam. Oysa bu verilerden değer çıkaran kapitalist üretim var. Yaptığı veri talanı, veri kazıcılığı. Gündelik yaşamımızdan veriler kazıp talan ediyor. Buna Data extractivism deniliyor, veri talanı ya da veri madenciliği diye çevrilebilir." (Narin, 2021, s.17). Fareri vd. (2020, s.15) ve Gray ve Suri (2019, s.127)'de veri madenciliği kavramını kullanmaktadır.

lerek en iyi uygulamaları oluşturmak amacıyla Endüstriyel İnternet Konsorsiyumu'nu kurdu (Tolettini ve Lehmann, 2020, s. 183). Bu konsorsiyum, yüksek teknoloji alanındaki benzer bir konsorsiyum olan Alman Endüstri 4.0 Platformu ile işbirliği yapıyor.

2016 yılının Mart ayında ise yine dev endüstri şirketleri ile teknoloji şirketleri biraraya getirildi. Akademinin de dahil olduğu bu birliktelikte General Electric, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği, Microsoft, Silicon Valley Bank, YouTube, McKinsey Global Institute, Home Shopping Network vb. şirketler yer aldı (Tuseeva vd., 2020, s. 159).

Bu birlikteliklerden, insanın her türlü yaşam faaliyetini gözlemlemeye ve bunları verilere dönüştürmeye dönük yazılımlar doğdu.

Son bilgiler, Çin'de yapay zekanın geliştirilmesinin vatandaşların ve çalışanların (tuvalet kağıdı tüketimi için bile!) algoritmik olarak izlenmesine izin verildiğine işaret ediyor. Buna ek olarak, Microsoft Başkanı Brad Smith, Portekiz'deki Web Zirvesi'nde, yüz tanıma teknolojisinin hükümetlerin herkesi izlemesine ve temel sivil özgürlükler üzerinde etkisi olabilecek tüm eylemleri kaydetmesine izin verebileceğini söyledi. JAESA bu durum için: *"Bu potansiyel olarak bir mağazaya her girdiğinizde, bir perakendecinin ne zaman orada olduğunuzu, hangi ürünleri seçtiğinizi, neleri satın aldığınızı bildiği anlamına gelir (...). Hatta bunun bireyler ve devlet arasındaki ilişkilerde üretebilecekleriyle karşılaştırıldığında açıkçası gülünç olduğunu düşünüyorum"* dedi (2018).

Bu durumu André şu sözlerle açıklıyor: *"İnsan figürünün kendi eserlerinin denklemlerine boyun eğen eşi görülmemiş bir antropolojik ve ontolojik durumu şekilleniyor."* (2019, s. 105)

Böylelikle, insan davranışlarının (işin devlet kısmını bir yana bırakırsak) tüketim alanında izlenmesi ve bu alışkanlıklardan veriler çıkartılması hali bu zamana kadar görülmemiş bir konuyu da gündeme getirmektedir. Tüketim, tükettiği nesnenin piyasadan çekilmesiyle onun yeniden üretimi için açtığı alanla değil; tüketim, tüketim sırasında ürettiği verilerle endüstrinin yeni bir ham maddesini açığa çıkartmasıyla da üretimle buluşmaktadır.

Kapitalizmin, verinin bilgiye ve bunun da yapay zeka aracılığıyla sanayinin ham maddesi haline getirilmesini Peters ve Bulut (2014, s. 32), -Habermass'a yaptıkları atıfla- kapitalizmin bilişsel çağının yaşam dünyasını bizatihi olarak da yaşamı daha fazla sömürgeleştirdiğine dikkat çekerek vurgular. Burada asıl önemli olan, bilgisayara dayalı, zihinsel, dijital emek ürünlerinin, bilgi ya da

bilişsel olarak statüsü değil; *metalaştırılmasıdır* (Caffentzis, 2014, s. 93).

Fuchs yaygın kullanılan haliyle *bilişsel kapitalizm* kavramı yerine, daha çok dijital ortamda rastlanılan bilginin veri haline, ona yönelik maddi ve maddi olmayan hizmetleri için *enformasyonel kapitalizm* kavramını kullanır.⁷

Fuchs, enformasyonel kapitalizm kavramını karakterize eden diğer tüm şeyleri, ekonominin merkezi boyutları olduğunu göstermek için değil, daha pragmatik bir amaçla kullanılması üzerine ekonominin, enformasyonel mal ve hizmetler üreten bütün parçalarını niteleyen bir terim olarak kullanılması gerektiğini öne sürer (2014, s. 154). “*Enformasyonel üretici güçler, yeni bir üretim biçimi değil, daha ziyade üretici güçlerin örgütleniş biçiminin içerilerek aşılmasını teşkil eder. Yani, enformasyon toplumu, kapitalizm dahilinde bir değişimdir.*” (Fuchs, 2015, s. 249)

Kapitalizm dahilinde olan bu değişim sürecinde kullanılan veriye, meta diyebilir ve böylece onda bir değerin oluştuğundan bahsedebilir miyiz? Bunun için şeyleri metalara dönüştüren tek güç olan emegın ne olduğuna bakmamız gerekir. Eğer bu veri insan emegiyle yaratılıyor ya da değiştiriliyorsa bunun bir değer kazandığından bahsedilebilir.

Emek, “*maddeyi şu ya da bu ereğe uyarlayan çalışmadır.*” (Marx, 2020, s. 54)

Şimdi sosyal medya kullanıcılarının ve ücretli işçilerin yaptığı çalışmaya *emek* bağlamında daha yakından bakalım.

Facebook'un ücretli işçisi, sağda solda duran dataları (verileri) ona belli düzen verebilmek için toplar, -yeraltında çalışan bir maden işçisinin yaptığı gibi- burada birbirinden bağımsız olarak duran verileri gün yüzüne çıkartır. Derlenip, toparlanarak gün yüzüne çıkartılan bu veri artık yeni bir kullanım ve değişim değeri olan bir metadır. Dijital emekçinin bu hizmeti, verileri belli bir düzene göre toplayan yazılımların geliştirilmiş/geliştiriliyor olmasını şart koşar. Burada reklam verenler tarafından satın alınan şey, bu düzendir, hedeflenebilir kitledir, insanların eğilimlerinin biliniyor oluşudur.

Yani kullanıcıların ürettikleri veriler, yeraltında bulunan madenlerden sadece bir yönden farklılaşır.

7 Christian Fuchs aynı makalesinde şöyle belirtir: Enformasyonel kapitalizm kavramının bilişsel kapitalizme tercih edilir olduğunu tartıştım. Çünkü bu özne ve nesne diyalektiğine dayanırken, otonomcu Marksizm tarafından sunulan bilişsel kapitalizm kavramı öznelci ve idealisttir (s. 180).

Bir maden işçisi, yeraltında bulunan bir madene kendi emek-zamanını harcadığı için, harcadığı kadar o maden değeriye; dijital ortamdaki kullanıcıların oluşturduğu veriler de, dijital emekçinin o veriler üzerine harcadığı toplumsal emek zamanı kadar ek bir değer kazanır. Satılan şey, kullanıcı verileridir fakat bu veriler üzerinde maddeleşen değerin, artı değerin, kârın kaynağı o kullanıcıların emeginin veriler halinde kazandığı değer ve bunları işleyen dijital işçilerdir.

Yerin altında bekleyen bir maden, işlenerek yeryüzüne çıkartılmadığı sürece bir meta değildir, kullanım ve değişim değeri bulunmaz, onun üzerinde insan emeği kristalleşmediği için bir değer taşımaz, doğal olarak bir fiyatı da bulunmaz, sermaye için bir değer taşımaz. O maden, insan gücü ile işlenmeye başladıktan sonra değer edinir. İnternette dolaşan her türlü veri madenini diğer madenlerden ayıran ve yukarıda değinilen temel faktör ise veri madeninin insanın emeği tarafından oluşturulmuş olmasıdır. Yani bu madenlerde bulunan her türlü veri insanın belli bir amaç için, belli bir süre harcayarak oluşturduğu için onun o hali de metadır, kullanım ve değişim değerine sahip olan bir metadır.

İnsan emeğiyle bir değer kazanmış bu metalara, Facebook'un dijital işçileri tarafından ikinci bir değer kazandırılır. Yalnızca, platformların sahiplerine, sermaye açısından, dijital platform kullanıcıları, üzerinde insan emeginin kristalleştirilmesi gereken canlı nesneler, canlı madenler olarak görünürler. Bu yüzden de kullanıcılara, ürettikleri veri madenleri için herhangi bir ödeme yapmazlar. Kullanıcıların, emeklerinin karşılığı ödenmemiş kısmı oldukça yoğundur. Kullanıcılara emeklerinin karşılığında ödenen şey, para değil fakat, meta'nın hizmet olmuş hali, sosyal medyadaki sosyalleşme hizmeti ve onu içeren bir yığın uygulamanın kullanım izni verilir. Fakat bu bir kölenin emeği sonucunda, emeginin karşılığını aldığı kısma bile denk düşmez. Köle, para biçiminde bir ücret almaz fakat emeginin karşılığında kendi yaşamını sürdürebilecek geçim araçlarını doğrudan kendi haliyle (para biçiminde değil) alır.

Sosyal medyadaki bir kullanıcı ise sosyal medyada içerik ürettiği süre boyunca, kendi geçim araçlarını, interneti, bilgisayarı, üretimi yapacağı mekanın giderlerini kendi cebinden karşılamak zorundadır. Yani bir sosyal medya kullanıcısı emeginin karşılığını, yalnızca bu platform için oluşturulan yazılımları kullanma biçiminde alır, onun dışındaki bütün emeği karşılığı ödenmeyen kısmı, kâr olarak platform sahibine sermaye olarak gider. Youtube gibi kimi

platformlarda oransal olarak çok çok az bir niceliğe sahip bir kısım kullanıcıya emeklerinin karşılığında nadiren parayla ödeme yapıldığı görülür. Ancak buradaki emegın karşılığının alındığı kısmın bile değerini düşüren gelişmeler hızla yaşanmaktadır.

Burada şunu da belirtmek gerekir ki, **hepsi sermayeye dönüştüğü için üretken emek kategorisine giren fakat biri artı-değer üreten diğeri ise artı-değer üretmeksizin başkaca sektörlerde üretilmiş olan artı-değeri platform sahibine çeken emegın iki yönünden** bahsedebiliriz.

Artı-değer üretmeyenden ama artı-değeri başkaca sermayelerden emen emeğe bakalım. Sosyal medya platformları hedefli reklamcılığın yeni kaleleri olmuşlardır. Ancak, ürünün tüketimine hizmet eden dolaşım sürecinin içerisinde kalan reklamcılık faaliyeti, ürüne ek bir değer kazandırmaz. Doğal olarak bu faaliyet sırasında harcanan emek, üründe bulunan emek niceliğini değiştirmez, böylelikle ürünün piyasadaki satış fiyatını da değiştirmez. Ancak buradaki reklamcılık faaliyeti, ürünün ilk üreticisinin üretmiş olduğu artı-değerin bir bölümünü ürünün sonraki satıcısıyla ve diğeri bir bölümünü de reklamcılık hizmeti için sosyal medya sermayedarı arasında bölünmesiyle yaşanır. Burada tüketilen nesneyi üreten emekçinin artı-değerinin, üç sermaye arasında; sanayi sermayesi, satış işlemini gerçekleştiren sermaye ve reklamcılığı sağlayan platform sermayesi arasında bölüşüldüğü görülmektedir.

Dijital teknolojilerde (sosyal medya şirketleri de dahil) doğrudan artı-değer üreten emek, bu teknolojilere doğrudan yazılım geliştirilmesinde ya da bu sürece dolaylı olarak etmen olarak katılan emekte görülür. Bu geliştirilen yazılımların sonucunda, satılabilen yeni metalar, yazılımlar biçiminde üretilmiş olur. Örneğin Facebook şirketinin geliştirmiş olduğu bir yüz tanıma sistemi vb. başka bir şirket tarafından satın alınabilir. Burada yazılım biçimini almış metada, belli bir miktar karşılığı ödenmemiş emek yer alır ve bu karşılığı ödenmemiş emek kârın doğrudan kaynağını oluşturur.⁸

Burada, emegın doğrudan artı-değer üretilip üretilmediğine bakılmaksızın, emek türünün üretken olduğu için, yani bir sermayenin sermayesini büyüttüğü

8 Pentagon'un, 10 milyar dolarlık Müşterek Savunma Altyapısı Girişimi (JEDI) ihalesinin Microsoft'a verilmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu ihale, Pentagon'un Bulut Bilişim sisteminin yenilenmesini içeriyordu. Amazon, ihalenin haksız bir biçimde Microsoft'a verildiği iddia etmiş ve süreci mahkemeye taşımıştı. Mahkeme 2021'in Temmuz ayında ihaleyi iptal etti.

için, üretim aracına (yazılım) sahip olmaksızın onu kullanarak, emek harcayarak yeni bir meta yaratıldığı için bu emek sahiplerinin işçileştiği söylenebilir.

“Metaları yaratan üreticiler vardır, aksi halde var olamazlardı. Bu yüzden eğer internet platformlarında zikredilen meta kullanıcı verisiye o zaman bu veriyi yaratma süreci de değer üreten emek olarak değerlendirilmelidir.” (Fuchs, 2015, s. 357)

Sermayenin Hizmetinde Yaratılmaya Çalışılan Yeni Yollar

Endüstri 4.0'ın, üretim alanının dışında, sermayenin dolaşım ve tüketim sürecini içerisine alan bir dizi dönüşüm sürecini tetiklediği görünmektedir (Savul, 2019; s. 153,157). Kapitalist çağda, tüketimi hemen topuklarından izleyen üretim, tüketimden bağımsızlaşmış ve artık tüketimin üretimin hızına yetişebileceği bir dizi dönüşümü gerçekleştirmeye başlamıştır. Marx'ın deyişiyle, *“Bu nedenle de mübadelenin fiziksel koşullarının, iletişim ve ulaşım araçlarının yaratılması, uzamın zaman tarafından ortadan kaldırılması, onun için olağanüstü bir gereklilik halini alır.”* (akt. Hall ve Stahl, 2019, s. 163) Marx bu bağlamda karşılıklı olarak bir noktadan sonra endüstri hattının kâr oranındaki artışın diğer bir ekonomik sektördeki emegın üretken gücünün gelişimine bağlı olduğunu da belirtir (Akt. Fuchs, 2014, s. 164).

Üretim alanından tüketime kadar bir dizi süreçlerin birbiriyle yüksek düzeydeki entegrasyonu ile ürünün pazara çıkma süresi kısaltılmıştır. Yapay zekayla birleşen güçlü otomasyon sistemlerinin artırdığı üretkenlik, artık, yeni tipteki ulaşım araçlarının yaratılmasını, kapitalist sermayenin gelişimi için kaçınılmaz kılmıştır.

Bu nedenle, Tesla ve SpaceX'ten bir grup mühendis bir araya gelerek, yolcu bölmelerini vakum tüplerinden ileriye 760 Mph'ye varan hızlarda itmek için manyetik levitasyon kullanan yüksek hızlı bir ulaşım ağı olan “The Hyperloop” için elli sekiz sayfalık bir konsept makaleyi 2011 yılında yayınlamıştı. Proje başarılı olursa, ticari jetlerden daha hızlı bir şekilde ulaşım aracı elde edilmiş olacaktı.

Musk'ın bu fikri tamamen yeni değildi. Bilimkurgu hayalperestleri uzun zamandır düşük basınçlı tüplerden yüksek hızlı seyahat hayal ettiler. 1909'da roket öncüsü Robert Goddard, Hyperloop'a benzer bir vakumlu tren konsepti önerdi. 1972'de RAND Corporation bunu süpersonik bir yeraltı demiryoluyla genişletti. Ama tıpkı uçan arabalar gibi, bilimkurguyu bilim-gerçeğe dönüştür-

mek de bir dizi kavuşma gerektiriyordu (Diamandis ve Kotler, 2020, s. 42).

Hyperloop One'ın kurucu ortağı ve baş teknoloji sorumlusu Josh Giegel, *"Hyperloop, güç elektroniğinin, hesaplamalı modellemenin, malzeme bilimlerinin ve 3 boyutlu baskının hızla büyümesi nedeniyle var oldu"* dedi. 2020 yılının Kasım ayında ise Hyperloop ilk test sürüşünü gerçekleştirdi.⁹

Hollanda ise bu yeni sistemi yük taşımacılığı alanında kullanmak için ilk adımlarını attı. Amsterdam'daki Schipol Havalimanı, çiçekçilik sektörü, ihracatçı birlikleri ve belediyeler tarafından desteklenen bir proje hazırlandı (BBC, 2021).

Elbette taşımacılığın biçimi ve hızı için daha farklı sistemlerde geliştirilmektedir.

Uber'in yapay zeka laboratuvarını ve otonom araba ekibini kuran Jeff Holden, bu arabaların piyasa çıktığı dönemde milyarlarca insanın araba alamayacak bir durumda olacağını şu sözlerle dile getiriyor: *"Zaten, Y kuşağının yüzde 10'undan fazlası araç sahipliği yerine araç paylaşımını seçti, ancak bu sadece başlangıç. Otonom arabalar dört ila beş kat daha ucuz olacak. Bu da araba sahibi olmayı sadece gereksiz kılmakla kalmayıp, aynı zamanda pahalı hale de getirecek. Tahminimce, on yıl içinde, insan tarafından çalıştırılan bir arabayı kullanmak için muhtemelen özel bir izne ihtiyacınız olacak."*

Kapitalizm, benzer bir hızla ilerlediği sürece, Holden tarafından böylesi güzel sözlerle anlatılan bu otonom araçlara, büyük sermayelerin giderek yoksullaştırdığı, insanların alım gücünün günden güne zayıflaması nedeniyle kiralamaya dahi gücünün yetmeyeceği bilinmelidir.

Ne var ki Hyperloop gibi insansız araçlarında ilk olarak yük taşımacılığı veya kargo hizmetleri alanında yaygınlaştırılacağını öngörmek güç değildir.

Hyperloop'da yolculuk, seyahat sürelerinin kısaltılması gibi sloganlarla gelmiş fakat bugün ki güzergah biçimleriyle ham maddeleri ve üretilen ürünleri bir yerden başka yerlere çekmek için hayata geçirildiği görünmektedir. İnsansız araçlarla da yapılacak olan ilk şey elbette kıtalar arası yük taşımacılığı olacaktır. Bulunduğumuz çağda, fabrikaların üretim kapasitelerinin yeni uygulanan teknolojilerle artırılması sonucu, fabrikalar daha yüksek düzeylerde ham madde ihtiyacına ihtiyaç duyar hale gelmişlerdir. Bu nedenle üretilen nesnenin pazara sunulmasının süresinin kısaltılmaya ihtiyaç duyulduğu gibi ham maddenin fabrikaya varış süresinin de kısaltılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da diğer bir

yandan büyük endüstrilerin ham madde ihtiyacını karşılayabilmek için sömürge ya da yarı sömürge ülkelerin ürünlerine, bu ülkedeki emekçilere daha fazla yüklenileceğı anlamına gelmektedir.

Çin'in "Kuşak – Yol Projesi" de ek olarak bu anlamda okunması gereken devasa yatırımlardan biridir.

Yoksa Endüstri 4.0 Fabrikaların Dışında mı Kaldı?

Smith ve klasik iktisatçıların 18'inci yüzyılda cevaplamaya çalıştığı soru şuydu: Tüketici isteklerini tatmin etmek için büyüyen bir ekonomide mallar ve hizmetler ile üretken faktörler nasıl değerklenir? Ünlü elmas-su paradoksunu çözerek bu soruyu cevaplamaya çalıştılar. Neden pratik olmayan elmaslar bu kadar yüksek değere sahipken, su gibi temel bir metaya piyasada bu kadar az değerk veriliyor? Smith ve öğrencileri için bu paradoks çözölemezdi. Bazı mallara "kullanım"dan çok "değişim"de değerk verildiğı gözlemiyle şaşkına döndüler (Skousen, 2007, s. 51). Marksistler bu soruyu çözdü, bu sistem; değerk emekten geldiğini bilen ve emegın gasp edilmesi üzerine kurulan, kârın tüketici memnuniyetini fersah fersah aşan bir sistemdi.

Şimdi, Endüstri 4.0 üzerine kurulu hakim alan yazın tartışmaları -bir önceki bölümde de olduğı gibi- yeni süreci fabrikaların içkerisinden çıkartarak, konuyu doğrudan üretim yerlerinin dışına daha çok da "müşteriye"- "müşteri memnuniyeti" gibi noktalara sıkıştırarak emegın sömürü boyutundaki artışı gözlerden saklamaya çalışmaktadırlar.

Markgraf bazı göndermelerde yaparak şöyle anlatıyor (2020, s. 27-30):

Birçok iş ve aktivite gereksiz olacak veya robotlar tarafından devralınacak. Diğerleri ise önem kazanacak veya tamamen yeni olarak ortaya çıkacaktır. Her bireyin kendine sorması gereken soru, gelişimin hangi tarafında olmak istediğı ve yapısal değişimi kendisi, şirketi ve toplum için olumlu yönde şekillendirip şekillendiremeyeceğidir. (...) Meydan okumayı kabul etsek de etmesek de dördüncü sanayi devrimi durdurulmayacaktır.

(...) Ama dürüst olalım, plak çalarlar, video kaydediciler veya langirt makineleri işinde kaç şirket hayatta kaldı?

(...) Günlük hayatımız şöyle görünebilir: Kendi kendine giden arabanız, bir sonraki inceleme için bayiye gitmeden önce bu öğleden sonra sizi eve bırakıyor. Pazartesi sabahı sizi tren istasyonuna götürmek için zamanında dönecek.

(...) Google gibi küçük yardımcılarımız olmasaydı ne yapardık (gerçekten

de eyvah eyvah!), Wikipedia ve akıllı telefonlar? Dolayısıyla, zaten dijital dönüşümün ortasındayız, dördüncü sanayi devriminde soru, artık bunu isteyip istemediğimiz değil, ondan ne yaptığımız ve onunla nasıl başa çıktığımız.

Yine de değişim kendi başına yeni bir şey değildir ve çoğu insan “hiçbir şeyin değişim kadar sabit olmadığını bilir” dedikten sonra:

“Bu değişikliklerin bizim için daha bütünleştirici mi yoksa yıkıcı mı olacağı artık şirketler ve bireyler olarak bize bağlı” gazelinesi okuyor.

İnsanların burjuva olmadıkları bir toplumu hayal bile edemeyen bu görüşler, iyi gibi görünen ve bütün bu gelişmelerin sömürü düzeni üzerinde yükseldiği için toplumun büyük çoğunluğunun hiçbir zaman keyfini süremeyeceği bu yenilikleri, herkes bunlardan yararlanabilecekmiş gibi pazarlamaya kalkarlar.

Bugün bile toplumun ne kadarı işe gitmek için taksi kullanma “avantajına” sahip, sömürü alanı olan iş yerine gitmek için balık istifi toplu taşımalara, çağımız banliyölerine doluşmak zorunda olan bir topluma sanki ondan faydalanma ihtimali olacaktı gibi uçan arabalar vaat ediliyor...

Bu işin bir yanısıdır, diğeri yanı ise Endüstri 4.0 üretim alanlarının içerisindeki bir dönüşümle tetiklenmesine rağmen, burjuvazi tarafından gözler hızla müşteri memnuniyetine kaydırılmaya çalışılır. Adına kitlesel kişiselleştirme dedikleri bir özel üretim sisteminin büyük çaplı kurulabileceği söylenmektedir. Kapitalizm, büyük devasa üretim keşmekeşliğiyle bozduğu çeşitliliği, yarattığı tekdüzeliği bugün sanki kendi üretim ilişkileri buna sebep olmamış gibi değiştireceğini vaat ediyor. Kişiselleşmiş olan her şeyin, bugün düne göre çok daha fazla emek gerektirdiği ve bu nedenle çok daha pahalıya mal olacağını hatırlatmak gerekir. Bir kuaför ile müşterisinin etkileşimini, saçının nasıl kesileceğini müşterinin istekleri doğrultusunda yapmaya çalışan bir kuaförün davranışlarını sanayi alanında taklit etmekten başka bir şey olmayacak olan bu kitlesel kişiselleştirme, sanki devasa bir yenilikmiş gibi pazara sunuluyor. Kapitalizmin tek bir traşı vardır, bütün toplumu bu traşa uydurmaya çalışır, bugün belki onun yanına ilisebilecek olan yalnızca bir tarz daha getirilir. Daha fazlası değil.

Endüstri 4.0 müşteriyi üretim sürecinin merkezine koyar ve operatif üretim görevlerini makineler ve robotlara devreder (Pareekh & Tanmoy, 2017) denilir. Ancak bunun kapitalist koşullar içerisinde en inandırıcı yanı, müşterinin adının onun sevilmesinden kaynaklı değil, rekabet gücünde üstünlük sağlamanın bir aracı olduğu için geçmesidir (Capestro ve Kinkel, 2020, s. 27). Ancak her ne amaçla kullanılırsa kullanılsın müşteri, sürecin merkezinde değildir, sürecin

merkezi, emek araçlarıyla emegın sömürölme yoğunluğunu artırmaktır. Gizlenmeye çalışılan şey budur.

Birleşmiş Milletler, Endüstri 4.0 ve dijital teknolojilerdeki gelişmelere paralel olarak Değişen Dünyamız: Sürdürülebilir Bir Kalkınma İçin 2030 Ajandası'nda 17 amaç ve 169 hedef belirledi. Bunlardan bazıları şöyle:

Hedef 1. Yoksulluğun tüm biçimlerini her yerde sona erdirmek

Hedef 2. Açlığı sona erdirmek, gıda güvenliğini ve daha iyi beslenmeyi sağlamak ve sürdürülebilir tarımı teşvik etmek

Hedef 4. Kapsayıcı ve eşit kalitede eğitim sağlamak ve herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmek

Hedef 5. Cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmek

Hedef 7. Herkes için uygun fiyatlı, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerjiye erişimi sağlamak

Hedef 16. Her hedef, yoksulluk, açlık, eğitim, sürdürülebilir büyüme ve yenilikçilikten eşitsizliğin azaltılmasına ve barışı inşa etmeye kadar, bunların başarılması için hedefler ve göstergeler belirler (BM, 2016, s. 17).

Peki bu hedefler, gerçekten gerçekleştirilmesi üzerine mi belirlenmiştir. Kapitalizm için sürdürülebilir olması gereken tek şeyin, sermayeyi büyütme işi olduğu aklı başındaki herkes tarafından bilinir. Nitekim onu sağlamak için devasa adımlar atarken, bu adımlar aynı zamanda sömürünün, uluslararası iş bölümü ile sömürü altında tutulan ülkelerin sömürölmesinin derecelerinin artırılmasının, emperyalist devletlerin buraları savaş alanlarına çevirmesinin kaynağı olur, onu önlemek için de BM üzerinden -mış gibi yapılmaktadır.

Aynı Endüstri 4.0'ın bir vaadi de sürdürülebilir enerji, sürdürülebilir doğal kaynaklardır. Bu nedenle endüstri 4.0 teknolojileriyle ham madde artıklarının azaltılması, artıkların daha büyük ölçekte geri dönüştürölmesi gündemdedir. Büyük çapta üretimin sağlamış olduğu bu olanak, kapitalist üretimde sermayenin sabit giderlerini düşürmek için atılan adımlara dönüşür.

Doğal kaynakları, ekosistemi, yenilenebilir enerjiyi propaganda eden aynı kapitalist mantık, maden, altın aramacılığıyla dünyada kazmadığı, delik deşik etmediği yer bırakmamıştır.

Bir tarafta doğal kaynaklardan ve ekosistemden bahsedilirken diğer yanda Amazon Yağmur Ormanları endüstriyel üretimin ve devasa sermayelere kurban edilmektedir. Amazon Ormanları, Avrupa Birliği ülkelerinin baskısı (Özgür Ge-

lecek, 2019) ve buraları yakmak için onlardan daha az istekli olmayan Bolsonaro'nun ve hükümetinin eliyle ormansızlaştırılmaktadır. Amazon Ormanları'nda meraların genişletilmesi ve bazı kısımlarının da soya çiftliklerine dönüştürülmesi için 2019 yılında aylarca süren bir yangın çıkartılmış ve 2012 sonrasında ormansızlaştırmanın boyutu her yıl % 30'lara varan ölçeklerde sürdürülmüştür.

Soya kralı ve milyarlar soya üreticisi, Brezilya'nın eski tarım bakanı Blairo Maggi'nin şu sözleri emperyalistlerle işbirliğini açıklamaya yetmektedir:

"Hükümet söylemini dünyanın ne istediğiyle uyumlu hale getirmelidir." Bolsonaro ise bu durumu şu çarpıcı sözlerle açıklamıştı: *"Ormansızlaşma ve yangınlar asla bitmeyecek, bu kültürelidir."* (NYT, 2019)

Bolsonaro gerçekten de haklı, kapitalizmin kültürünü kimse onların uşaklarından daha yalın anlatamaz.

Kapitalizmin pekala bir kültürü vardır fakat, teknolojinin, teknobilimin kendini düşünecek zamanı ya da kültürü yoktur. O güçlü kısıtlamalarla (düzenleme, enerji maliyetleri, madde ve malzeme, maaşlar vb.) yüksek kâr oranları için en az emeği harcama duygusu ile hareket ettirilir.

Simondon'un dediği gibi *"Bir organizasyon ve bilgi işi olan makine, yaşamla birlikte ve yaşam gibidir. Evreni değişim güçlerinden yoksun bırakma eğiliminde olan her şeyi düzleştirmek için düzensizliğin tam karşısındadır."* (2017, s. 21) Burada *"Esas mesele uygarlığın meyvalarından, kazanılmış üretici kuvvetlerden yoksun kalmak olmadığı için, bunlar değil, bunların içinde üretildiği geleneksel şekiller yıkılmalı, yok edilmelidir."* (Marx, 1966, s. 135)

Bu nedenle teknolojinin davranışını kendi başına değiştirmesini bekleyemeyiz. Olsa olsa, farklı bir dünya fikrini, teknolojinin geliştirildiği ekonomik amaca hizmet etmek üzere tasarlanmış bir madde dönüşüm sürecini pekiştirmek için muhtemelen bir oyalama için kullanılacaktır ve bu nedenle onun tek başına kendini değiştirmesi mümkün değildir.

Konuya fazla indirgemeci bir vizyonla yaklaşıldığında pek inandırıcı olmayan şu kavram ortaya çıkar: Yaşam kalitesi. André burada şu soruyu sorar: *Gerçekten, kimin için ve nasıl bir yaşam kalitesi?* (2019, s. 96)

Reformist bir kurumsal değişim yanlısımasından çatışma veya şiddet olmaksızın kaçarken, insanlığı, küreselleşmiş dünyanın meta sistemi dışında ve ona karşı yaşatmak mümkün müdür? (Benasayag ve Sztulwark, 2002, s. 4-5)

Benasayag ve Sztulwark'ın dediği gibi toplumlar *"akla uygun"* ile *"mümkün"* olan arasında gerçek bir kültürel krizden geçiyor. Mümkün olan her şey

mutlaka akla uygun değildir. Şimdi neoliberalizm, yani bireyin toplumu, ekonomik kâr adına mümkün olan her şeyin akla uygun olduğu fikrine herkesi ikna etmeye çalışıyor (2002, s. 7).

Emek Üretkenliğindeki Sınırsızlık, Emegın Değeri ve Enformasyon...

Robert Bugoslaw, 1972 senesinde işçilere karşı düşmanlığını şöyle anlatıyordu:

“Fakat bütün bunların da ötesinde kimi zaman kendi sistem devrelerini tasarlamaya kalkışrlar. İşte bu bir malzemede (insanda) affedilmez bir özelliktir. Bunları kullanacak herhangi bir sistem gerekli tedbirleri tasarlamalıdır.” (Akt. Sohn-Rethel, 2011, s. 154)

Bugoslaw'ın insanlara karşı yaklaşımı, kapitalizmin emek gücüne dönük yaklaşımının kısa bir özetidir. Kapitalizm, kârın tek kaynağı olan emek gücünü değersizleştirmek, onu aşağılamak, gereksizmiş gibi göstermek için var gücüyle çalışırken, aynı nedenle üretim araçlarını işçinin kendisinden, onun deneyimden olabildiğince bağımsızlaştırmaya çalışır. **Bugün Endüstri 4.0'la yapılmak istenen de her türlü organik sınırların ötesinde emek gücünü üretim araçlarının hizmetine daha fazla sokabilmektir. Artı değerin gasp edilmesinin teknolojik gelişmelerle gizlenmesi amaçlanmaktadır.** Endüstri 4.0 bu anlamda çalışma hayatında, bunun ötesinde emegın istihdamında, eğitiminde ve dahası emegın örgütlenme biçimlerinde kalıcı değişiklikleri beraberinde getirmiştir.

19. yüzyıldan önce, uzun yıllar işyerinde “iş başında” eğitim alan usta, tekniğın sahibiydi, sonra aletler yerlerini makinelere emanet etti ve hat çalışmasında operatör önemli rolünü büyük ölçüde kaybetti. Marx'ın deyiimiyle, kapitalizm öncesi aletler üretimde işçiye yardımcı olan araçlarken kapitalizmde işçiler makinelere eklemlenen canlı nesneler halini aldı. Endüstri 4.0'da da basitçe söylemek gerekirse, üretim sisteminde yaratıcı bir katılımcı olamıyorsa işçiler, en iyi ihtimalle robotun hizmetkarı gibi görülecek ve böyle gösterilmeye çalışılacaktır. Sadin'in deyiimiyle *“insanlık hızla bir kendini elden çıkarma organı ediniyor.”* (Akt. Andre, 2019, s. 105)

Endüstri 4.0'ın merkezinde yer alan otomatik sistemler kapitalist üretim ilişkileri içerisinde bir tehdit olarak algılanabilir (Fareri vd, s. 3). Çünkü bu teknolojik yeniliğın kapitalizmin tarihinde her zaman elde edilen sonuçlar ürettiğini bu kısa süreç içerisinde görüyoruz: Verimliliği artırmak, işgücünü ve

ücretleri azaltmak konularında olduğu gibi (Caruso, 2017). Bunun yanı sıra birçok yazar keskin bir iş kaybı öngörmektedir (Freitas and Machado, 2020, s. 242). Hiç düşünmediğimiz çoğu iş ortadan kalkmaya başladı (Koç ve Teker, 2019, s. 310). Kanıtlar, rutin olmayan el emeğinin büyük ölçüde etkilenmediğini, rutin olmayan bilişsel görevlerin bilgisayarlar tarafından tamamlandığını, ancak orta düzeyde beceri gerektiren rutin görevlerin yerini bilgisayarların aldığını gösteriyor (Flynn vd., 2017, s. 241). Basit fiziksel/manuel işlerde iş gücü azaltılacak ya da bütönen tasfiye edilecek, iş kaybı olasılığı en fazla düşük-vasıflı işlerde olacaktır (Ejsmont, 2021, s. 22). Yapay zekayla beraber daha nitelikli işlerin de tasarlanabilir olması nedeniyle istihdam kaybının bu alanları da giderek daha fazla içerisine alacağı söylenebilir (Narin, 2021, s. 13).

Endüstri 4.0 ile beraber istihdama yönelik çalışmaların en kapsamlılarından biri Frey ve Osborn tarafından ABD'deki yüzlerce mesleğin incelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Frey ve Osborn'a göre, makine operatörlerinin % 65'i, sekreterlik gibi ofis işlerinde ya da tele pazarlamacılık işlerinde % 90'ın üzerinde bir oranda bilgisayarlaşmanın etkileri görünecektir (2013, s. 64-72). ABD'de 702 mesleğin bilgisayarlaşmadan doğrudan etkilendiğı ve ABD'deki tüm istihdamın % 47'sinin büyük bir işsizlik riski altında olduğu belirtilmektedir (Frey ve Osborn, 2013, s. 1).

Türkiye'deki mesleklerin yeni gelişen teknolojilerden etkilenme düzeyini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmada ise teknisyenler, yarı profesyoneller, büro çalışanları, hizmet sektörü çalışanları ve makine operatörleri ile montaj sektöründeki bir dizi iş ve meslek görevlerinin rutinliğı nedeniyle yeni teknolojilerden olumsuz etkileneceğı belirtilmektedir (Sümer, 2018, s. 9-10).

Fuchs, yapmış olduğu çalışmada, çalışma alanlarını Birleşmiş Milletler Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Sanayi Sınıflaması kapsamına dayanarak 4 farklı kategoride ele almıştır. Buna göre, birincil kategori tarım ve madencilik, ikincil kategori geleneksel imalat, üçüncül kategori enformasyonel olmayan hizmetler ve dördüncül kategori enformasyonel mal ve hizmetler biçimindedir.

ABD, Almanya, Norveç, Fransa, Avusturya, Finlandiya ve İtalya'da bu meslek kategorilerinin değer üretimi ve istihdam oranlarını inceleyen Fuchs şu sonuca ulaşmıştır: *"Seçilen tüm ölkelerde enformasyonel ekonomi baskın istihdam sektörüdür (İtalya hariç). İkincil sektör, bütün ölkelerdeki değer üretiminin başat yeridir."* (Fuchs, 2014, s. 152-153-153) Yani endüstriyel üretim sermayedarlar için kâr oranının yüksek olduğu fakat iş gücü açısından istihdam

oranının düşük olduğu alanlar konumundadır. 2005'te dünyanın en büyük 200 işletmesi, küresel ekonomik etkinliklerin %25'inden fazlasını yönetirken, ancak insanlığın sadece % 0.75'ini istihdam edebildi (Kurz'dan akt. Schröter, 2019, s. 380).

Bu bağlamda, yeni teknolojilerin kullanılmaya başlanmasıyla yeni iş olanaklarının yaratılacağı argümanı, gerçekliği olmayan bir tartışma olarak kendini göstermektedir. Yeni iş olanakları işsizleşen nüfusa kıyasla çok daha az olarak, geçici bir süreliğine olduğu belli olan güvencesiz ve düşük ücretli sektörlerde yaşanmaktadır.

Bunlarla beraber Endüstri 4.0 ile bunu uygulayan kapitalistlerin hiçbir zaman tek bir hedefi olmadı, otomasyon öne çıkartılırken, güvencesiz çalışma biçimin yasalaşması ve yaygınlaştırılması da yeni üretim teknolojileriyle beraber kalıcılaştırılmaya çalışıldı (Narin, 2021, s.10).

CrowdFlower şirketinin CEO'su olan Lukas Biewald, 2010 yılında şöyle diyecekti: *"İnternette önce uygun birini bulmak, on dakika oturup sizin için çalışmasını sağlamak ve on dakika sonra onu kovmak gerçekten zor olurdu. Ancak teknoloji sayesinde uygun kişileri gerçekten bulabilir, onlara küçük bir miktar para ödeyebilir ve artık ihtiyacınız olmadığında onlardan kurtulabilirsiniz."* (Akt. Kaya, 2021, s. 23) Endüstri 4.0 ve onun alt teknolojileriyle birlikte sermaye bu teknolojiden insanların her dakikasını kâra çevirebilecekleri, kâra dönmeyen her dakika için insanlardan *kurtulabilecekleri* bir şekilde yararlanmaktadır. Sermaye böylece, insanların emek yoğunluğunu sürekli üst düzeylerde tutarak, nasıl mülk edinilen ineklere süt verimliliğini artırmak için yaşam boyu türlü işkenceler uygulanıyorsa, işçilere de bu yapılmaya çalışacaktır.

Örneğin Ejsmont yapmış olduğu çalışmada, Endüstri 4.0 teknolojisinin gerçek zamanlı verilerle hangi işçinin nerede olması gerektiğini ona iş günü boyunca söyleyen bir alt yapı sistemiyle çalıştığını belirtmektedir (2021, 8-9). Böylece insanların çalışmaları sırasında ne kadar mola verdiği, tuvalette ne kadar zaman harcadığı değil çalışma ortamının kendisi de büyük bir kontrol sisteminin hizmetine verilecektir.

Kapitalizm, insanları kolektif üretim içerisine dahil ederek üretim giderlerini azaltmayı amaçlar. Bir şeyin topluca üretilmesi ya da bir hizmetin toplu ortamlarda görülmesi o işin masrafını tek tek yapılmasından daha ucuza getirir. Ancak kapitalistler bu giderleri sırtından atmanın yollarını bulur bulmaz, işleri-

ni parçalayabilirler, bu haliyle toplumsal anlamda daha maliyetli olacak olan bu işi sermayeler kendi sırtlarından hiç düşünmeksizin atacaklardır.

Yaşanan teknolojik gelişmelerle beraber (Covid-19 gibi pandemileri de kullanarak) çalışma ortamlarının kimi sınırları yıkılmış oldu ve birçok büro çalışanı evlerden çalışmaya hazır hale geldi. Bu evlerden çalışma iş ortamını böleceği için işin kendisinin toplam masrafını artıracaktır, örneğin; tek tek her evin internet, elektrik, su giderleri, yemek masrafları bunların aynı ortamda yapılmasına kıyasla artacaktır. Sermaye bu giderleri işçilerin sırtına yüklemesiyle aslında toplum için daha maliyetli olan bu işi kendisi için daha ucuza getirmiş olacaktır.

Koç CEO'su Levent Çakıroğlu, uzaktan çalışma sisteminin 35 bin Koç Holding çalışanı için kalıcı hale getirileceğini duyurmuştu (Akt. t24, 2021). Toplamda bu ve benzeri çalışmaları karşılayan işçiler, çalışma masraflarını sermayenin kendisinden karşılamak için mücadeleye atılmazsa sermayenin bu konuda adım atmayacağı muhakkaktır. Elbette bu işin ekonomik yanısıdır, birçok çalışmada evden çalışmanın sosyal-psikolojik anlamdaki olumsuz etkileri de ortaya konmaktadır (Markgraf, 2020, s. 43).

Sınıf bir tarafta güvencesiz çalışmaya zorlanırken ve günden güne istihdam oranları düşerken bir taraftan da bugün sistem, nitelikli görünen emegın değer kaybetmesi için var gücüyle çalışmaktadır. Bunun için temel parolaları pek şirin görünen *eğitim* meselesidir.

Amerika menşeilili uluslararası yönetim ve danışmanlık şirketi olan McKinsey, dünya çapında yaptığı bir araştırmada dijital dönüşümü kurumlarında uygulamaya geçirmiş olan şirketlerin %69'unun temel problem olarak işçilerin yetenek sorunlarına işaret ettiğine dikkat çekmektedir (2018a, s. 17). Ejsmont'un araştırmasında, Endüstri 4.0 uygulamalarına geçmiş şirketlerinden sağlanan katılımcıların temel problem olarak Endüstri 4.0'a uygun şekilde hazırlanmak için yaygın eğitim ve kursların sağlanması gerektiğine dikkat çekilmektedir (2021, s. 22). Benzeri birçok çalışmada da bir numaralı zorluk olarak işçilerin dijital dönüşüme hazır olmama durumu öne çıkmaktadır (Fareri vd., 2020, s. 4; André, 2019, s. 99).

Kapitalist üretim ilişkilerinin hüküm sürdüğü her koşulda, eğitim sorunu, toplumun işçi sınıfının bir sorunuymuş gibi lanse edilir ve dolayısıyla bu sorunun çözüme kavuşturulmasının toplum için yapıldığı algısı yaratılır. Ancak eğitimle giderilen kalifiye emek ihtiyacı, bu alandaki emegın değerini düşürür ve

bugün kalifiye olan emek, yarın kalifiye olmaktan çıkar.

Ancak bunların hiçbirisi genel kanun ve yasalar değildir. Burjuvazi bunları doğa üstü kanunlarmış gibi göstermeye çalışır, ezilen sınıf ise burjuvazinin bu paçavralarını geçersiz hale getirmek için sürekli olarak mücadele eder. Yukarıda bahsedilen hak kayıpları ve emegın kaybettiğı her parça değer için, bunların her biri için uygun zamanlarda mücadele yükseltilmezse, işçi sınıfına “devrim gerçekleşene kadar, sömürüyü kabul et ve uysal bir sınıf ol!” denmiş olacaktır. Olması gereken bu olmadığı için, bu taleplerin devrim mücadelesiyle iç içe geçtiğini görmek, yeni dönemin mücadele yöntemlerinin değişen ve değişmeyen kısımlarını bulmak ve yaşanan her hak kaybı karşısında bunun geri kazanımı için uygun olunan her anda mücadeleyi yükseltmek zorunluluktur.

İşçiden çalınan her şeyin aynı anda onun düşmanını büyüttüğünü bilmemiz gerekir.

Nitekim, Narin'in deyişiyile dijital parlak dünyaya da sınıf mücadelesi bulaşmış oldu (2021, s. 14). Google'ın yapay zekâsını üreten mühendis ve yazılımcılar sendikalaştılar, kadın yazılımcılar yapay zekanın cinsiyetçi diline müdahale ettiler.

Ancak buradaki direnişin potansiyeli, yeni tekniğın beşeri sınırları yıktığı ölçüde sınırsız bir güce sahip oldu. Bu açıdan 2012 yılında bir CrowdFlower çalışanı olan Christopher Otey'in davası örnek bir niteliktedir. Otey, çalışma koşullarını dile getirerek şirkete bir dava açtı. Aynı şirketin başka bir çalışanı olan Mary Greth'de davacı olarak mahkemeye katıldı. Davanın temeli, CrowdFlower'ın tam zamanlı bir çalışanla uyumlu beklentilerinin olması, ancak ücret ve işçi haklarının bağımsız bir çalışana göre belirlemesiydi. Otey, CrowdFlower için çalıştığı dönemi şöyle anlattı: *“Yaptığım iş üzerinde kontrolüm yoktu. Her şey onların platformunda yapıldı. Kendi saatlerimi seçemedim. İşi sağladıklarında almak zorundaydım. Sunulan çalışmanın tüm yönlerini hemen hemen kontrol ettiler.”*

Dava sona ermeden, 19 bin 992 CrowdFlower işçisi davaya imzacı oldu.

Bölüm kapanırken şu özeti yapabiliriz: Sanayi sermayesi büyüyüp geliştikten hemen sonra, sermayenin farklı kollarını da genişletmeye ya da yaratmaya girişiyor. Farklı iş kolları belli miktardaki iş gücünü istihdam ediyor fakat bu hiçbir zaman değişmeyen sermayenin yerinden ettiği iş gücü kadar gerçekleşmiyor. Sonuç olarak, günümüzde modern kölelik benzetmesinin bile onu fazlasıyla yüceltecek olduğu, orta çağ kölelerinin bile haklarına sahip ol-

mayan günümüz köleleri yaratılıyor: Dijital işçiler.

Emegının karşılığı çok çok az ödenen ücretli işçiler ya da emegının karşılığı hiç ödenmemiş olan *kullanıcılar* bilgisayar ya da telefon başında milyarlarca tıklama yapıyor. Bu tıklamalar, 209.2 milyar dolarlık varlığıyla Jeff Bezos ve gibilerini yaratıyor.¹⁰

Devletlerin Yaklaşımı

Endüstri 4.0'ın en ileri aşamasında olan ülkelerin, Endüstri 4.0'ın başlangıç aşamasında olan ülkelere kıyasla %20 daha fazla fayda gördüğü belirtilmektedir (Salem, 2020, s. 54). Dünya çapındaki endüstriyel şirketlerin üçte ikisi, üretim değeri zincirini dijitalleştirmenin en büyük önceliklerinden biri olduğunu söylüyor (McKinsey, 2018b, s. 6). Buna rağmen, McKinsey'in Dünya Ekonomik Forumu ile "üretimin geleceği" konusundaki işbirliği, birçok şirketin önemli faaliyetlerini devam ettirdiği, ancak henüz anlamlı sonuçlar elde edemedikleri bir "pilot araf" yaşadığını göstermiştir (McKinsey, 2018b, s. 6). Üreticilerin % 61'i yatırım getirisini dijital üretimin önündeki bir engel olarak görüyor (McKinsey, 2018b, s. 12).

Aynı tarihli bir analiz, büyümenin ardından genel olarak üretim için 2006'dan bu yana bir düşüşün (Almanya için yaklaşık % 20'den Fransa için % 40'a kadar) yaşandığını göstermektedir. *"Dijital ekonominin yükselişine karşın, emek üretkenliği artışı yavaşladı. Bu, ya hızlı teknolojik değişimin etkilerinin (henüz) emek üretkenliği artışı üzerinde tam olarak yayılmamış olabileceği ya da bunların karşıt güçler tarafından dengelendiği anlamına gelir."* (André, 2019, s. 11) Ancak, Endüstri 4.0 için gösterilen çaba ve yapılan yatırımlarda dünya çapındaki eğilim yukarı yönlü olmaya devam ediyor.

2013'ten 2017'ye kadar endüstriyel robotların satışı %114 arttı. 2017 yılında, IFR'e (2018) göre, dünya çapında 261.800 robot satıldı, bu 2015'e kıyasla % 37'lik bir artış. 2021 yılı sonuna kadar, endüstriyel robotların satışının dünya genelinde 630.000'e ulaşması tahmin ediliyor. MIT Sloan Management Group tarafından yürütülen yakın tarihli bir ankete göre yaklaşık 10 işletme yöneticisinden dokuzu, yapay zekanın yakın gelecekte önemli bir rekabet avantajı

10 Jeff Bezos servetiyle ilgili gerçeği, dakikası yaklaşık 550 milyon dolara denk gelen ve toplamda 5.5 milyar dolar ödediği uzay yolculuğunu şu çarpıcı sözlerle ifade etmişti: "Her Amazon çalışanına ve her Amazon müşterisine teşekkür etmek istiyorum çünkü tüm bunları siz ödediniz."

olarak hizmet edeceğine ve yeni fırsatları ve potansiyel gelir akışlarını keşfetmelerine yardımcı olacağına inanıyor (Toester, 2018).

Avrupa Birliği, üretimin rekabet gücünü sürdürmek için Geleceğin Fabrikaları adı altında bir kamu-özel ortaklığı teşvik ediyor. İtalyan Hükümeti 2016 yılında *Endüstri 4.0 Ulusal Planı*'nı uygulamaya koydu. Fransa, *Aliance Industrie du Futur* isimli bir yapılanma ile Endüstri 4.0 uygulamalarını destekledi (Büchi vd., 2020, s.2-3; da Silva vd., 2019, s. 550).

Çin'de İnternet Plus girişimi ve Endüstri 4.0 teknolojilerini temsil eden Made in China 2025 projelerine devam ediliyor (Müller ve Voigt, 2018, s. 659). Dijital ekonominin gelişim düzeyi ve ölçeği açısından Çin, dünyada ikinci sırada yer almaktadır. Tencent Araştırma Enstitüsü'nün raporunda, dijital ekonominin yaklaşık 22.77 trilyon yuan (3.3 trilyon dolar) veya Çin'in GSYİH'sının % 30.6'sını oluşturduğu belirtildi (Tuseeva vd., s. 161). Çin'e ek olarak, kendi imalat sanayilerinin gelişimini kolaylaştırmak için benzer girişimleri Connected Industries ile Japonya ve Akıllı Fabrika ile Kore uygulamaya koymaktadır (da Silva vd., 2019; 550).

Alman Hükümeti, High Tech 2020 Stratejisine hizmet etmek için ilk elden 200 milyon Euro'luk bir fon tahsis etti (Tolettini ve Lehmann, 2020, s. 180).

2010 Sonbaharında, Birleşik Krallık Koalisyon Hükümeti, 2011 ile 2015 arasındaki dört yıllık harcama ve Mancınık Merkezleri [*Catapult Centres*] olarak adlandırılan yüksek değerli üretim merkezlerini teşvik etmek için 200 milyon £'den fazla ek fon sağladı (Hauser, 2014, s. 7).

İspanya sanayi sektörünü dijitalleştirmeyi ve artırmayı amaçlayan "Connected Industry 4.0 (CI 4.0)" 2014 yılında duyuruldu. 2016 yılı için İspanyol Hükümeti, sanayi kuruluşlarını hedefleyen yenilikçi araştırma projeleri için 97.5 milyon Euro kredi, ayrıca BİT şirketlerine 68 milyon Euro (krediler ve doğrudan yardım) ve yenilikçi kümeler için 10 milyon Euro tahsis etti (Klitou vd., 2017a, s. 3).

İtalyan hükümeti, 2017-2020 dönemi için Endüstri 4.0 Ulusal Planı amacıyla yaklaşık 18 milyar Euro ayırdı (Klitou vd., 2017b, s. 4).

O yıllarda Avrupa'da pek çok Endüstri 4.0 girişim, teşvik edildi, 2014 yılında Smart Industry için Hollanda'da 25 milyon Euro; 2013 yılında Production 2030 için İsveç'te 50 milyon Euro; 2014 yılında MADE (Danimarka İmalat Akademisi) için 50 milyon Euro ve 2017 yılında Produtech için Portekiz'de 4.5 milyar Euro hibe edildi (European Commission, 2017, s. 6).

ABD’de, Obama’nın 2013 yılı için bütçe talebi, Araştırma ve Geliştirme için toplam 140.820 milyar doları içeriyordu. Bunun içerisinde, üretim araştırmalarına 1.3 milyar ABD doları, Ulusal İmalat Yeniliği Ağı için 1 milyar ABD doları ve Kablosuz Yenilik Fonu için 300 milyon ABD doları ayrılmıştı (Sargent, 2013, s. 2).

Devletlerin tüm bu hibeleri veya yatırımları, halkın cebinden vergiler aracılığıyla toplanarak devasa şirketlerin sermayelerine dönüştürülüyor. Sonuç, ulusal servetin topluma dönmesi gereken kısmı, değişmeyen sermayeye aktararak halktan çalınıyor, insan emeğinin şirketler için kâra çevrilebilmesi amacıyla sanayi sermayelerine aktarılıyor.

Makinelerin Kutuplaştırıcı Etkisi

Dünya, son yıllarda, “kazanan hepsini alır” mantığının iyiden iyiye hakim olduğu kapitalist üretim ilişkilerinin sergilendiği bir gerçeklikle dönüyor.

Ağır sanayi ve buna bağlı olan alanlardaki yaşanan gelişmelerle beraber dünyadaki toplam servetin dağılımındaki adaletsizlik de derinleşmeye başladı. GSYİH içindeki ücret payı 1970’lerin ortalarında % 65 ile % 75 arasından, yeni bin yılın ilk on yılı sonunda % 55 ile % 60 arasına düştü. Bunun anlamı, kârlarla bağlantılı biçimde ücretlerin görece olarak düşmüş olduğudur: Ücretlerin azalması, köklü biçimde kârı yükseltmiştir. Bu durumun bir göstergesi, sabit değerlere gerçekleşen toplam ilaveleri ölçen Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu [*Gross Fixed Capital Formation*]’nın değişimidir. GSSSO, 1970’lere kadar % 20’lerde seyrederken, 1968-2008 yılları arasında bütün mevcut sermayenin bileşik değeri, devamlı olarak dünya GSYİH’sının % 40’ının üzerindeki oranlara çıkmıştır (Fuchs, 2014, s. 142). Bu da bir önceki bölümün etkilerini göstermesi bakımından önemlidir.

Değişen sermayeye aktarılacak olan para makinalara gömülmektedir.

Daha güncel bir görüş oluşturabilmek için Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu’nun 2010, 2019 ve 2020 yıllarındaki değişimi Tablo 1.’de aktarılmaktadır. Tabloda sanayileşme yarışında önde giden 7 ülke ve ayrıca Türkiye’ye ilişkin veriler yer almaktadır.

Aktarılan verilerden de görüldüğü üzere, 2010 yılı sonrasında da devletler ve şirketler tarafından sabit sermayeye aktarılan kaynaklar artırılmıştır. Sabit sermaye, Türkiye’de büyük ölçüde aynı doğrultuda kalmış, ABD ve Çin sabit sermayeye hem en çok para yatıran ülke hem de yatırdığı parayı en fazla artı-

ran ülke olmuştur. Bu veriler, Fuchs'un sözlerini teyit eder niteliktedir.

Tablo 1. Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu

	2010 US\$	2019 US\$	2020 US\$
Türkiye	191.41 milyar	196.97 milyar	195.83 milyar
Almanya	663.73 milyar	837.35 milyar	840.08 milyar
İngiltere	396.49 milyar	509.93 milyar	475.62 milyar
ABD	2.756 trilyon	4.455 trilyon	-
Çin	2.674 trilyon	6.115 trilyon	-
Hindistan	556.80 milyar	825.32 milyar	700.36 milyar
Japonya	1.216 trilyon	1.231 trilyon	-
Güney Kore	345.81 milyar	493.47 milyar	506.52 milyar

(Veriler, Dünya Bankası veri tabanından alınmıştır.)

Sömürünün, eşitsizliğin ve kutuplaşmanın boyutlarına farklı bir pencereden bakacak olursak, kapitalizmin yükselişinin büyük yıkımlara yol açtığını da görebiliriz.

Maddison'un çalışmasına göre, miladın 1. yılında 5 kıtada kişi başına düşen gelir, eşit büyüklükteydi. 1820 yılında, Batı Avrupa'da kapitalizmin doğduğu topraklarda, kişi başına düşen gelir, diğer kıtalardan 2 veya 3 kat daha fazlaydı.

2007'de kişi başına düşen gelir şöyleydi:

- 17 en zengin ülkede kişi başına gelir 40 bin doların üstündeydi;
- Afrika ve Asya'nın en yoksul 17 ülkesinde 365 ile 650 dolar arasındaydı;
- En yoksul 11 Afrika ülkesinde, 350 dolardan düşüktü.

Aradaki fark 100 kat veya birkaç yüz farktı (Akt. Beaud, 2015, s. 422).

Forbes dergisine göre, 2007'de 946 dolar milyarderinin serveti 3.300 milyar dolara ulaşmıştı. Eğer bu, gezegenin bir milyar yoksuluna bölüştürülseydi, kişi başına 3.300 dolar düşecekti. Oysa, uluslararası tahminlere göre, dünyanın en yoksul 1 milyarı, günde 1 dolarla yaşıyor. Bu rakam her birinin 3.300 gün veya 9 yıl yaşamasına yeterdi.

Oxfam 2020 Raporu da güncel gerçekliği şu sözlerle ifade etti: "Eğer herkes 100 dolarlık banknotlardan oluşan servetlerinin üzerinde otursaydı, insanlığın büyük kısmı yerde oturuyor olurdu. Zengin bir ülkede yaşayan orta halli bir kişi bir sandalye yüksekliğinde otururken, en zengin iki kişi uzayda

olurdu.” (Akt. YDG, 2021, s. 20).

ABD'deki % 1 sorunu ise eşitsizliğin ne düzeyde yaşandığının daha spesifik bir örneğini oluşturmaktadır.

2007'de, Amerikalı hane halkları arasında en zengin binde birlik kesiminin ortalama yıllık geliri, en alttaki % 90'lık kesimin ortalama gelirinin tam 220 katıydı. En varlıklı % 1'lik kesim ülkenin toplam zenginliğinin üçte birinden daha fazlasına sahipti. Orta sınıfın Mortgage Krizi'nden önceki 30 sene boyunca gelirleri neredeyse hiç değişmemişti. Tam zamanlı çalışan tipik bir erkek işçinin geliri 100 yılın üçte birlik kısmı boyunca neredeyse sabit kalmıştı. Amerikalıların en zengin % 1'lik kesimi, ülkede 2009'a kıyasla 2010'da yaratılan ilave gelirin % 93'üne sahip oldu. Yoksul ve orta gelirli insanların varlıklarının en önemli bölümüye gayri menkuldeydi. 2006 yılının ikinci çeyreği ile 2011 yılının sonu arasındaki zaman diliminde ortalama ev fiyatları üçte bir oranından daha fazla düştüğünde, Amerikalıların büyük bir bölümünün -yüksek miktarda emlak kredisi almış olanların- birikimleri de erimiş oldu (Stiglitz, 2018, s. 43-44-45).

Sonuç

Bu çalışmada, Endüstri 4.0'a, yapay zeka sistemlerine, dijitalleşme vurgusuyla yaşanan değişimlere emek merkezli bir bakış sunmaya gayret edilmiştir.

Bu noktada ilk akla gelen Endüstri 4.0'la birlikte, işçi sınıfının yerine teknolojinin gelişimiyle birlikte, yapay zekanın-robotların ikame edileceğidir. Yukarıda giriş bölümünde makineleşme bağlamında bu konuya değindik. Hemen belirtelim bu tartışma yeni değildir. Özellikle sosyalizmde yaşanan geriye dönüşler sonrasında yüzlerindeki sosyalist maskeyi çıkarıp atan revizyonistlerin ve emperyalist ideologların 90'lı yıllarda sıklıkla dillendirdikleri bir teoridir bu!

Amaç elbette kapitalizmin aşırı rant ve sömürüye dayanan artı değer sömürüsü üzerinden yükselen gerçekliğini gizlemektir. Çalışma içerisinde de işaret ettik. Kapitalizmin üzerinde yükseldiği zemin artı değer sömürüsüdür. Artı değer ise işçinin ödenmemiş emeğinin karşılığıdır. Kapitalizmin var olması demek artı değer sömürüsünün olması demektir. Bu anlamıyla kapitalizm sömürmek, artı değerinin gasp etmek için işçi sınıfına ihtiyaç duyar. Dolayısıyla teknolojik gelişmelerle işçi sınıfı ortadan kalkmayacaktır. Tam aksine sömürüsü daha da yoğunlaşacaktır. Çünkü kapitalizm açısından

teknolojik gelişim, robotlaşma, yapay zeka vb. en genel anlamıyla makineler emek üretkenliğini artırmanın ve artı değeri çekmenin bir aracı olarak kullanılmaktadır (Marx, 1997, s. 73-81; Marx, 2011, s. 251, 386, 603; Marx, 2013a, s. 354; Marx, 2013b, s. 267).

Endüstri 4.0'la birlikte işçi sınıfının artı değerini gasp etmenin yolları daha da karmaşıklaşmış ve çeşitlenmiş durumdadır. Bu çalışmada buna işaret edilmeye çalışılmıştır. Bu açıdan, mevcut değişim veya ilerlemelerin ve onların etkilerinin gerçek sınırları ortaya konmaya, bu sınırlar içerisinde kalarak bir tartışma yürütölmeye odaklanılmıştır. Yaşanan gelişmeler karşısında, abartılı söylem ve küçümseyici tavırlardan uzak durulmuştur. Gerçek ne ise görmeye ve anlatmaya çalıştığımız şey de o olmuştur. Çünkü belki de, bir şeyi temellerinden değiştirmenin altın kuralı o şeyin ne olduğunu kavramaya dayanmaktadır. Olayların iç yapıları ve etkileri yeterli bir doygunlukta bilinmezse, onların açığa çıkartmış olduğu devrimci yanları da keşfetmek şansa bırakılmış olacaktır. Kaldı ki içerisinde geçtiğimiz dönemin şans eğrisi istikrarlı bir biçimde ezenlere yaramaktadır.

Doğal olarak bir şanstın fazlasına ve ondan daha değerli olan bir şeye ihtiyacımız var: Yoksulluğun içerisinde saklanan devrimci yana ve bu yanın gizil güç olmaktan maddi güce dönüştürölmesine, onun halk için işlevli hale gelebilmesi için ortaya çıkartılmasına ihtiyacımız var. Böylece onsuz durağan ve doktriner olacak olan her teori, halkın elinde devrimci bir güce dönüşebilecektir. Devrimci güç, yabancı bir otun yerden bittiği gibi kendi kendine toprağı yarıp yer yüzüne çıkmaz.

Kapitalizm, çağımızda sanayinin (ve hemen ardından diğer alanların) yenilenme aşamasında bir nevi endüstriyel iklim krizi yaşamaktadır. Bu krizin kökeninde ise -doğaya yaşatılana benzer bir şekilde- kendi üretim ilişkileri ve mülkiyet biçimi yer almaktadır. Sanayi artık aslında kapitalizmin hiç istemeyeceği bir biçimde, daha öngörülemezdir, daha istikrarsızdır ve daha ani değişikliklerle yüz yüzedir. Bu bir krizler sistemi olan kapitalizmin, krizlerinin de süreklileşeceği anlamına gelir. Ancak burjuvazi, kapitalizmin kendi iç yaşadıkları üzerine dışardan devrimci faktörler devreye girmeksizin aslında ezilen halk yığınları bağlamında bizatihi kapitalizmin kalbinden bu faktörler devreye girmedigi sürece krizlerini atlatma yollarını bulmuştur.

Burjuvazi ağzına çokça doladığı bir kavram olan *yenilikçilikle* değil gele-neksel kodlarla yaşar. Bu anlamda tarihin gördüğü; bilimi dondurarak, mate-

matığı formüllerden ibaret görerek, sosyolojiyi ise btiir ezme sanatı biçimin-
de kullanarak en tutucu sınıf olma özelliğine sahip olmuştur.

Burjuvazinin, genel gidişat veya krizler karşısındaki tepkisi, hep şu gele-
neksel işleyişe dayanır: En büyük sermayeleri geliştir ya da koru, bu geliştir-
me ya da koruma işini halkın bütünüünün sırtına yükle. Buradaki yükü de en
yoksullardan başlayarak kısmen varsıllara doğru yay.

Ne var ki hayat tek bir sınıfın istedikleri üzerine şekillenmez. Hayat, kar-
şıt güçlerin birbirleriyle olan mücadelesinin sonuçlarının karmaşık bir orta-
lamasıdır. Ve onsuz yaşam sürmeyecekmiş gibi gösterilmeye çalışılan, özel
mülkiyete ve sömürüye dayanan üretim ilişkileri önsüz-sonsuz değildir, onun
kökeninde yatan üretim ilişkileri değiştirildiği zaman kendisi de değişecektir.

Bu zamana kadar her mücadele dinamiği, onu yıkma edimiyle birleşti-
rilmelidir.

Endüstri 4.0 ve bağlı alt teknolojiler, sermayeyi, birçok alanda emeğin
sömürü derecesini artırmak için insanın fiziksel faktörlerinin sınırlayıcı etki-
lerinden kurtarmaya çalışır. Ne var ki bu konuda atılan her adım, devrimci
mücadeledeki daha önce var olan beşeri sınırları da yıkar ve ortadan kaldırır.
Doğal olarak sınıf mücadelesi, sermayenin girmiş olduğu her alana sermaye-
nin yayılma hızına benzer bir hızda “bulaşır”.

Buradaki temel sorun, örgütlenme konusundaki geçmiş deneyim ve
tecrübelerin bugüne gerçek manada buluşturulmasıdır. Bu buluşma, ye-
terli emek, çaba, disiplin, özveri ve atılganlıkla devrimci öznenin üzerinde-
ki onu geçmişe bağlayan kabuğun sökülüp atılmasını sağlayacaktır. Halkın
onu oluşturan tüm kesimlerinde-öznelerinde var olan yaratıcılık, renklilik ve
adanmışlığı devrimci örgütle buluştuğunda neleri yıkıp neleri yaratacağını
görmek ve onu dolu dizgin yaşamak isteyen herkes daha büyük bir özveri
ile çalışmalara katılmalıdır. Bu aynı zamanda, devrim mücadelesine kendi
yaşamlarını adayan ve bu adama işini objektif olarak biraz da hayatta kalan-
ların yerine yapan yoldaş ve devrimci dostlarımıza bir borçtur.

Tüm bunların ötesinde Endüstri 4.0 tartışmaları sınıf bilinçli işçilerin ve
proleter hareketin politik bir bütünlük ve yönelim kazanmasında önemli bir
etken olabilir. Aşağıdaki sıralanan noktalar, MLM bir perspektifle, ezilen tüm
kesimlerin esas ezene yöneltilmesi siyasetiyle değerlendirilebilir.

En genel biçimiyle maddelenirse kapitalizmin boyunduruğu altındaki
Endüstri 4.0:

Savaş alanında yeni tekniklerden yararlanmak ve karşı mühendislik geliştirmek için ve daha da önemlisi savaş alanının konumlandığı yerdeki kitle gücünün çelişkilerini değiştirdiği için,

Emekçi kesimlerin, yani emek gücünü satarak yaşayan kesimlerin yoksullaşma düzeyini artırdığı, makinelerin boynu bükük hizmetkarları haline getirmeye çalıştığı için,

Güvencesiz çalıştırma konusunda burjuvazinin elindeki hisarlara dönüştüğü için, Kadınların istihdam edildiği alanları bir bir kapattığı ve kadınlar üzerindeki ataerkil baskının artırılmasına doğrudan hizmet ettiği için,

Geçmişe göre daha hegemonik bir kültüre dönüştüğü ve baskı-şiddet ortamlarının sayısını artırmasıyla translar ve seks işçileri için hayatı daha çekilmez kıldığı, emeklerini daha ucuza satmak zorunda bıraktığı için,

Gençliğin geleceğini bugünden çaldığı, istihdam olanaklarını elinden aldığı ve ona “işe yaramaz” olduğu düşüncesini yerleştirmeye çalıştığı için,

Kapitalizmin daha gelişmiş olduğu ülkelerde emek piyasasına dönük etkisi nedeniyle göçmen karşıtı politikaların yeni tetikleyen unsuru olduğu için,

Ağır sanayinin artan ihtiyaçlarını karşılamak için doğayı daha büyük ölçüde talan ettiği bunun sonucunda da sömürge-yarı sömürge ülkelerdeki sömürü düzeyini büyüttüğü için,

Toparlarsak özetle, tüm bunların içerisinde üretildiği geleneksel ilişkilerin yıkılması amacıyla, bu politikaların bütünsel hemen hemen proleter hareketin tüm alanlarına yönelik etkiler barındırdığı için proleter hareketin kolektif yönelimlerinde hesaba katılması gereken bir öze sahiptir diyebiliriz.

Kaynakça

- Alcacer, V. ve Cruz-Machado, V. (2019). Scanning the Industry 4.0: A Literature Review On Technologies For Manufacturing Systems. *Engineering, Science and Technology, an International Journal*, 22, 899–919.
- André, J. C. (2019). Industry 4.0 Paradoxes and Conflicts. London: ISTE Ltd. – Hoboken: John Wiley & Sons Inc.
- BBC. (2021). Hollanda Yük Taşımacılığını ‘Hyperloop’ ile Yapmaya Hazırlanıyor (Özkan, Y.), Erişim: <https://bbc.in/2V6fYyR>
- Beaud, M. (2015). Kapitalizmin Tarihi. (Çev. Başkaya, F.) İstanbul: Yordam Yayınları.
- Benesayag, M. ve Sztulwark, D. (2002). Contropotere. Elèuthera.
- Bettli, M., Capestro, M., Di Maria, E., ve Micelli, S. (2020). Knowledge and Digital Strategies in Manufacturing Firms: The Experience of Top Performers. Bettli, M., Di Maria, E., ve

- Micelli, S. (Ed.) *Knowledge Management and Industry 4.0 New Paradigms for Value Creation* içinde (85-112. ss.), Cham: Springer.
- Büchi, G., Cugno, M., ve Castagnoli, R. (2020). Smart Factory Performance and Industry 4.0. *Technological Forecasting & Social Change*, 150, 119790.
- Caffentzis, G. (2014). Bir Bilişsel Kapitalizm Eleştirisi (Çev. Dönmez, Y.). Peters, M.A. ve Bulut, E. (Ed.), *Bilişsel Kapitalizm! Eğitim ve Dijital Emek* içinde (75 – 115. ss.), Ankara: NotaBene Yayınları.
- Capestro, M. ve Kinkel, C. (2020). Industry 4.0 and Knowled Management: A Review of Empirical Studies. Bettli, M., Di Maria, E., ve Micelli, S. (Ed.) *Knowledge Management and Industry 4.0 New Paradigms for Value Creation* içinde (19-52. ss.), Cham: Springer.
- Caruso, L., 2017. Digital Innovation and the Fourth Industrial Revolution: *Epochal Social Changes? AI Soc.* 33 (3), 379–392.
- da Silva, V. L., Kovalesski, J. L., ve Negri Pagani, R. (2019). Technology Transfer in the Supply Chain Oriented to Industry 4.0: A Literature Review. *Technology Analysis & Strategic Management*, 31 (5), 546–562.
- Dalenogare, L. S., Benitez, B. G., Ayala, N. F., ve Frank, A. G. (2018). The Expected Contribution of Industry 4.0 Technologies for Industrial Performance. *International Journal of Production Economics*, 204, 383–394.
- Diamandis, P. H. ve Kotler, S. (2020). The Future is Faster Than You Think. New York – London – Toronto – Sydney – New Delgi: Simon & Schuster.
- Ejsmont, K. (2021). The Impact of Industry 4.0 on Employees – Insights from Australia. *Sustainability* (13), 1-31.
- European Commission. (2017). Digital Transformation Monitor. Workshop on Digitising European Industry, Brussels: European Commission.
- Fareri, S. Fantoni, G., Chiarello, F. Coli, E. ve Binda, A. (2020). Estimating Industry 4.0 Impact on Job Profiles and Skills Using Text Mining. *Computers in Industry* (118).
- Flynn, J., Dance, S. ve Schaefer, D. (2017). Industry 4.0 and Its Potential Impact on Employment Demographics in the UK. *Advances in Manufacturing Tecnology XXXI IOS Press*, 239-244.
- Freitas, R. P. Ve Machado, C. F. (2020). Human Resource Management in Industry 4.0: A Brief Trip Through Literature. Machado, C. ve Davim, J. P. (Ed.) *Industry 4.0 Challenges, Trends, and Solutions in Management and Engineering* içinde (241-272. ss.), CRC Press Taylor & Francis Group.
- Frey, C.B., Osborn, M.A. (2013). The Future of Employment: How Susceptible are Jobs to Computerisation? *University of Oxford Working Paper: Oxford Martin Programme on Technology and Employment*, 1-72.
- Fuchs, C. (2014). Bilişsel Kapitalizm ya da Enformasyonel Kapitalizm? Enformasyonel

- Ekonomide Sınıfın Rolü (Çev. Özdil, K.). Peters, M.A. ve Bulut, E. (Ed.), *Bilişsel Kapitalizm! Eğitim ve Dijital Emek* içinde (137 – 188. ss.), Ankara: NotaBene Yayınları.
- Fuchs, C. (2015). Dijital Emek ve Karl Marx. (Çev. Kalaycı, E. ve Oğuz, S.) Ankara: NotaBene Yayınları.
- Gershenfeld, N. (2012). How to Make Almost Everything. *Foreign Affairs*, 91(6), 43–57.
- Gray, M. L. ve Suri, S. (2019). Ghost Work How to Stop Silicon Valley from Building a New Global Underclass. New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Hall, R. ve Stahl, B. (2019). Metalaştırmaya Karşı Üniversite, Bilişsel Kapitalizm ve Yeni Gelişen Teknolojiler (Çev. Durdağ, B. ve Yüksel, H.). Mosco, V. ve Fuchs, C. (Haz.), *Marx Geri Döndü, Medya, Meta ve Sermaye Birikimi* içinde (151-193. ss., 2. Baskı), İstanbul: NotaBene Yayınları.
- Hauser, H. (2014). Review of the Catapult Network. Recommendations on the Future Shape, Scope and Ambition of the Program. London: Crown Copyright.
- Holmström, J., Holweg, M., Khajavi, S. H., ve Partanen, J. (2016). The Direct Digital Manufacturing (R)evolution: Definition of a Research Agenda. *Operations Management Research*, 9(1-2), 1–10.
- IFR. (2018). IFR. (2018). Global Industrial Robot Sales Doubled over the Past Five Years. Erişim: <https://bit.ly/36Z69p4>
- JAESA. (2018). 2024 Pourrait Devenir 1984 Sans Réglementation Biométrique. Erişim: <https://bit.ly/3i2PZBt>
- Kagermann, H. (2015). Change through digitization–Value creation in the age of Industry 4.0. Albach, H., Meffert, H., Pinkwart, H. ve Reichwald, R. (Ed.) *Management of Permanent Change* içinde (23–45. ss.), Wiesbaden: Springer.
- Kagermann, H., Gausemeier, A. J., Schuh, G., ve Wahlster, W. (2016). Industrie 4.0 in a Global Context. Munich: Herbert Utz Verlag.
- Kaya, C. (2021). Eski İş, Yeni Güvencesizlik: Dijital Emek Platformları. *Dijitalleşen Dünya “Değişmeyen” Mücadele* içinde (22-28. ss.), Sendika.org.
- Klingenberg, C. O., Viana Borges, M. A., ve Antunes, J. (2019). Industry 4.0 as a Data- Driven Paradigm: a Systematic Literature Review on Technologies. *Journal of Manufacturing Technology Management*.
- Klitou (2017a). Digital Transformation Monitor. Spain: Industria Conectada 4.0 Brussels: European Commission.
- Klitou (2017b). Digital Transformation Monitor. Italy: “Industria 4.0”. Brussels: European Commission.
- Koc, T. ve Teker, S. (2019). Industrial Revolutions and Its Effects on Quality of Life. *PressAcademia Procedia*, (Cilt. 9), 304-311.
- Lee, J., Davari, H., Singh, J., ve Pandhare, V. (2018). Industrial Artificial Intelligence for

- Industry 4.0-Based Manufacturing Systems. *Manufacturing Letters*, 18, 20–23.
- Mandel, E ve Freeman, A. (2008). Marksist İktisat El Kitabı. (Çev. Satılğan, N.) İstanbul: Yordam Yayınları.
- Markgraf, D. (2020). Opportunities, Challenges and New Competences in the Digital Working World. Brauwiler, B.C., Kurchenkov, V. V., Abilov, S. ve Zirkler, B. (Ed.) *Digitalization and Industry 4.0: Economic and Societal Development* içinde (27-52. ss.), Wiesbaden: Springer Gabler.
- Marx, K. (1966). Felsefenin Sefaleti. (Çev. Başar, E.) Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K. (1997). Kapital (Cilt III). (3. Baskı, Çev. Bilgi, A.) Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K. (2011). Kapital (Cilt 1). (1. Baskı, Çev. Satılğan, N. ve Selik, M.) İstanbul: Yordam Yayınları
- Marx, K. (2012). Kapital (Cilt II). (1. Baskı, Çev. Selik, M.) İstanbul: Yordam Yayınları.
- Marx, K. (2013a). Artı Değer Teorileri - Birinci Kitap. (2. Baskı, Çev. Fincancı, Y.) Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K. (2013b). Grundrisse - Ekonomi Politüğün Eleştirisinin Temelleri "İkinci Kitap". (2. Baskı, Çev. Gelen, A.) Ankara: Sol Yayınları.
- Marx, K. (2019). Ücret Fiyat ve Kar. (1. Baskı, Çev. Özalp, E.) İstanbul: Yordam Yayınları.
- Marx, K. (2020). Ekonomi Politüğün Eleştirisine Katkı. (8. Baskı, Çev. Belli, S.) Ankara: Sol Yayınları.
- McKinsey. (2018a). The Promise and Challenge of The Age Of Artificial Intelligence. McKinsey Global Institute
- McKinsey. (2018b). Digital Manufacturing – Escaping Pilot Purgatory. McKinsey Global Institute.
- Mittal, S., Khan, M. A., Romero, D., ve Wuest, T. (2018). A Critical Review of Smart Manufacturing & Industry 4.0 Maturity Models: Implications for Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs). *Journal of Manufacturing Systems*, 49, 194–214.
- Müller, J. M., ve Voigt, K. I. (2018). Sustainable Industrial Value Creation in SMEs: A Comparison Between Industry 4.0 and Made in China 2025. *International Journal of Precision Engineering and Manufacturing – Green Technology*, 5(5), 659–670.
- Narin, Ö. (2021). Özgür Narin ile Söyleşi: Sanayi 4.0, Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Emegün Geleceğı... (Söy. Settaş, T.), *Dijitalleşen Dünya "Değişmeyen" Mücadele* içinde (7-18. ss.), Sendika.org.
- NYT. (2019). New York Times. 'The Amazon Is Completely Lawless': The Rainforest After Bolsonaro's First Year. Erişim: <https://nyti.ms/3ryZlm9>
- Özgür Gelecek. (2019). Amazonlardaki Yangın ve AB'nin Suç Ortaklığı. Erişim: <https://bit.ly/3i4LGWn>
- Pareekh, J., ve Tanmoy, M. (2017, April). Blueprint Guide: Industry 4.0 Services. *Excerpt for*

Accenture, HfS Research.

- Peters, M.A. ve Bulut, E. (2014). Bilişsel Kapitalizm Eğitim ve Dijital Emek (Çev. Yıldırım, B.). Peters, M.A. ve Bulut, E. (Ed.), *Bilişsel Kapitalizm! Eğitim ve Dijital Emek* içinde (31 – 50. ss.), Ankara: NotaBene Yayınları.
- Reinhard, G., Jesper, V., ve Stefan, S. (2016). Industry 4.0: Building the Digital Enterprise. *Global Industry 4.0 Survey*, 1–39.
- Salem, H. S. (2020). Digitization of the Health and Education Sectors in the Palestinian Society, in View of the United Nations Sustainable Development Goals. Brauwiler, B.C., Kurchenkov, V. V., Abilov, S. ve Zirkler, B. (Ed.) *Digitalization and Industry 4.0: Economic and Societal Development* içinde (53-90. ss.), Wiesbaden: Springer Gabler.
- Sargent, J. (2013). Federal research and development funding: FY2013. Washington, DC: Congressional Research Service.
- Savul, G. (2019). Eski Tartışma Yeni Söylem: Sanayi 4.0 Bağlamında Teknolojik Gelişim ve Kapitalizm. *Praksis*, 50, 149-178.
- Schröter, J. (2019). İnternet ve “Sürtünmesiz Kapitalizm” (Çev. Aydoğan, A.) Mosco, V. ve Fuchs, C. (Haz.), Marx Geri Döndü, Medya, Meta ve Sermaye Birikimi içinde (367-388. ss., 2. Baskı), İstanbul: NotaBene Yayınları.
- Shafiq, S. I., Sanin, C., Toro, C. ve Szczerbicki, E. (2015). Virtual Engineering Object (VEO): Toward Experience-Based Design and Manufacturing for Industry 4.0. *Sybernetics and Systems*, 46 (1-2), 35-50.
- Simondon, G. (2017). On the Mode of Existence of Technical Objects. (Çev. Malaspina, C. ve Rogove, J.), Washington – Minneapolis: Univocal Publishing.
- Skousen, M. (2007). The Big Three In Economics Adem Smith, Karl Marx, John Maynerd Keynes. New York: M.E. Sharpe.
- Sohn-Rethel, A. (2011). Zihin Emegi ve Kol Emegi. (Çev. Temiz, A. D.), İstanbul: Metis Yayınları.
- Stiglitz, J. E. (2018). Eşitsizliğin Bedeli (Çev. İşler, O. 6. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sümer, B. (2018). Impact of Industry 4.0 on Occupations and Employment in Turkey. *European Scientific Journal*, 14(10).
- t24. (2021). t24 Bağımsız İnternet Gazetesi. Erişim: <https://bit.ly/2V7GuYG>
- Tao, F., Qi, Q., Liu, A., ve Kusiak, A. (2018). Data-Driven Smart Manufacturing. *Journal of Manufacturing Systems*, 48, 157–169.
- Toester, M. (2018). Key Considerations of AI, IoT and Digital Transformation. Erişim: <https://bit.ly/3i11R70>
- Toletini, L. ve Lehmann, C. (2020). Industry 4.0: New Paradigms of Value Creation fort he Steel Sector. Bettli, M., Di Maria, E., ve Micelli, S. (Ed.) *Knowledge Management and Industry 4.0 New Paradigms for Value Creation* içinde (179-206. ss.), Cham: Springer.

- Tuseeva, K., Ahibeava, A.A. ve Askarov, D.T. (2020). Experience of Introducing Digitalization into the Economy of Foreign Countries. Brauwiler, B.C., Kurchenkov, V. V., Abilov, S. ve Zirkler, B. (Ed.) *Digitalization and Industry 4.0: Economic and Societal Development* içinde (159-166. ss.), Wiesbaden: Springer Gabler.
- UN. (2016). Transforming Our World – The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1.
- YDG. (2021). Yeni Demokrat Gençlik (Sayı 16), İstanbul: Nisan Yayımcılık.

Faşizm, tek tek ÷lkelerde farklı yol ve biçimlerde iş başına gelse de faşist partilerin ortak özelliklerinden biri de kitlelere vaat ettikleri sahte gelecektir. "Faşizm, işçilere 'adil bir ücret' vaat etti, fakat gerçekte onlara daha düşük, yoksul bir hayat seviyesi getirdi. Faşizm, işsizlere iş vaat etti, fakat gerçekte onlara daha da büyük bir açlık sıkıntısı, kölece çalışma, mecburi çalışma getirdi. Faşizm, gerçekte işçileri ve işsizleri kapitalist toplumun bütün haklardan yoksun paryalarına dönüştürür. Onların sendikalarını ortadan kaldırır, grev hakkını gasp eder ve işçi basınını yasaklar. Onları faşist örgütlere girmeye zorlar. Sosyal sigorta fonlarını yağmalar. İşletmeleri ve fabrikaları, kapitalistlerin sınırsız keyfi hakimiyetinin hüküm sürdüğü kışlalar haline getirir.

Georgi Dimitrov